

Jaarverslag 2023

Vastgesteld door het College van Bestuur op 24 juni 2024
Goedgekeurd door de Raad van Toezicht op 3 juni 2024

Jaarverslag 2023 Terra

Voorwoord

Kerngegevens/kengetallen 2023 (infographic)

Tijdlijn 2023

DEEL 1 Bestuursverslag

1. ORGANISATIE
  - 1.1 Terra
  - 1.2 Identiteit, missie, visie en besturingsfilosofie
  - 1.3 Strategische beleidsdoelen
  - 1.4 Fusie
  - 1.5 Governance
  - 1.6 Toezicht en medezeggenschap
  - 1.7 Overige ontwikkelingen governance

2. GOED GROEN ONDERWIJS
  - 2.1 Onderwijsontwikkelingen vo
  - 2.2 Onderwijsontwikkelingen mbo
  - 2.3 Examinering

3. WIJ DOEN ER TOE IN DE REGIO
  - 3.1 Regionale verankering
  - 3.2 Ontwikkelingen/projecten
  - 3.3 Internationalisering

4. NAAR EEN KWALITEITSCULTUUR
  - 4.1 Kwaliteitsbeleid
  - 4.2 Kwaliteit van het onderwijs
  - 4.3 Klachten

5. LEVEN LANG ONTWIKKELEN
  - 5.1 Invulling
  - 5.2 Professionalisering
  - 5.3 Medewerkers

6. BEDRIJFSVOERING
  - 6.1 Onderwijsondersteuning
  - 6.2 Huisvesting
  - 6.3 Informatisering en automatisering
  - 6.4 Arbo en veiligheid
  - 6.5 Inkoop en contractbeheer
  - 6.6 Informatiebeveiliging en privacy

7. FINANCIEN
  - 7.1 Toelichting jaarrekening
  - 7.2 Begroting 2024
  - 7.3 Continuïteit
  - 7.4 Risicoanalyse
  - 7.5 Treasury
  - 7.6 Allocatie van middelen naar schoolniveau
  - 7.7 Helderheid in de bekostiging BVE

BIJLAGEN

Bijlage A Kwantitatieve gegevens

Bijlage B Code Goed Bestuur MBO 2020

Bijlage C Opleidingsaanbod Terra MBO 2023-2024

Bijlage D Overzicht keuzedelen Terra MBO 2023-2024

Bijlage E Overzicht validering exameninstrumenten Terra MBO

Bijlage F Verdeling NPO-middelen Terra MBO

Bijlage G (Neven)functies van bestuurders en toezichthouders per 31 december 2023

Bijlage H Instellings- en vestigingsgegevens per 31 december 2023

Bijlage I Lijst met afkortingen en verklaringen

DEEL 2 Jaarrekening

DEEL 3 Overige gegevens

Voorwoord College van Bestuur

Met ons jaarverslag leggen we in de eerste plaats verantwoording af over onze inspanningen en resultaten aan onze stakeholders. Onze leerlingen en studenten, ouders, partners in de regio, het ministerie van OCW en maatschappij in de breedste zin van het woord. In de tweede plaats maakt het de balans op voor onszelf en geeft het een totaalbeeld van hoe we hebben gewerkt aan onze bedoeling; *het bieden van betekenisvol en toekomstgericht groen onderwijs*. Onderwijs dat leerlingen en studenten uitdaagt om zich te ontwikkelen en hen te laten ontdekken waar ze voor staan, wat hen drijft, waar ze goed in zijn en wat ze waard zijn.

Het voorwoord bij het jaarverslag is daarbij het slotstuk waarbij we vanuit dat totaalbeeld het jaar duiden. Dat schrijven we doorgaans, zo ook dit jaar, met beide benen al in het volgende kalenderjaar. Dat biedt de gelegenheid om met enige afstand op het jaar terug te kijken. En precies dat lijkt het jaar dat we achter ons hebben liggen ook goed te typeren. Want hoewel het afgelopen jaar nog vers in het geheugen ligt, bevinden we ons gevoelsmatig alweer in een volgende fase en is de blik alweer vooruit gericht.

Het is onmiskenbaar dat ons fusieproces met Drenthe College deze dynamiek brengt. Het afgelopen jaar is het de opgave geweest om te balanceren tussen de blik op de toekomst, regelmatig terugkijken met erkenning voor de stappen die we hebben gezet en gelijktijdig onze aandacht niet laten afleiden van de opgave in het hier en nu om het verschil te maken voor onze leerlingen en studenten. Het jaarverslag illustreert prachtig hoe we er gezamenlijk in zijn geslaagd stappen te zetten richting de toekomst, met oog voor dat hier en nu. In die blik op de toekomst heeft het regionale belang in alles voorop gestaan. Onze stappen naar de fusie met Drenthe College brengt ook de samenwerking met Noorderpoort en Alfa-college, in DNA, met zich mee. Voor ons is dit onderdeel van dezelfde opgave waarvoor we gezamenlijk met Drenthe College, Noorderpoort en Alfa-college de verantwoordelijkheid voelen; het (fysiek) bereikbaar houden van duurzaam en voldoende breed (voorbereidend) beroepsonderwijs dat bijdraagt aan brede welvaart en een *blijfklimaat* in Noord-Nederland.

In de fusie hebben we de rol die we daarin voor onszelf zien verwoord als 'onderwijs als verschrompelaar in de regio'. Het is tevens de titel van de Fusie-Effect Rapportage (FER) waarin we de aanleiding en onze doelen voor de fusieorganisatie hebben verwoord en waarop (demissionair) minister Dijkgraaf in het najaar goedkeuring verleende. Een belangrijke mijlpaal in het proces.

Gelijktijdig bevonden we ons in het hier en nu. Met een zorgvuldige verantwoording over de vorige kwaliteitsperiode legden we de basis voor een gezamenlijke nieuwe kwaliteitsagenda voor de fusieorganisatie samen met Drenthe College. Daarmee ligt er een heldere uitvoeringsagenda voor de komende jaren waarbij we uitgaan van elkaars kracht en elkaar daarmee versterken.

Een veelgehoord effect van een fusieproces is dat het leidt tot een naar binnen gekeerde blik. Ook daarvan getuigt het voorliggende jaarverslag dat we met elkaar in staat zijn geweest ons intern gezamenlijk voor te bereiden op onze toekomst als DCTerra, zonder de verbinding met onze omgeving daarin te verliezen. Het jaarverslag ademt de samenwerking met onze partners in de regio. Als we dan weer vooruit kijken wordt de urgentie voor onze fusie meer en meer onderstreept doordat dalende studentenaantallen (kleinere) opleidingen en vestigingen onder druk zetten en tot scherpe keuzes dwingt. Tegelijkertijd voelen we ons gedreven door verlangen vanuit de gedachte dat we het doen voor de regio, de studenten en leerlingen. En dat we door samenwerking kunnen komen tot (soms unieke) samenwerking als het gaat om groen en grijs onderwijs, samenwerking met bedrijven en instellingen, doorlopende leerwegen en het succes van onze leerlingen en studenten.

Met dit jaarverslag blikken we voor het laatst terug op onze inspanningen als zelfstandig Terra. Na onze bestuurlijke fusie dragen we gezamenlijk als bevoegd gezag van DCTerra al de verantwoordelijkheid over de afronding van onze rechtsvoorgangers. We zien er naar uit volgend jaar als DCTerra verslag te mogen doen over de wijze waarop we als onderwijs verschrompelaar zijn voor onze leerling, student en onze regio.

Assen, 24 juni 2024

College van Bestuur DCTerra
Arwin Nimis
Erna Daling
Mare Riemersma-Diephuis

1. Organisatie

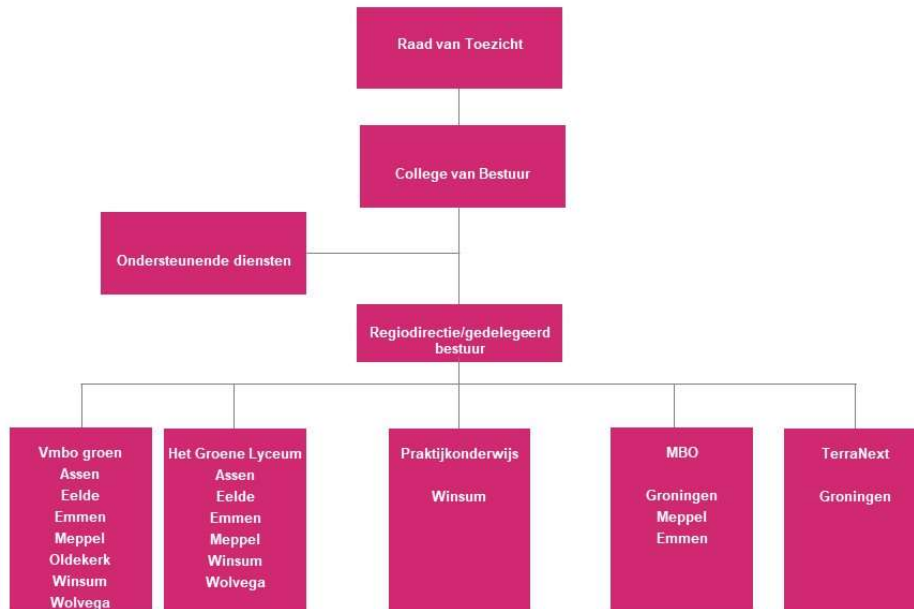
1.1 Terra

Terra is een opleidingscentrum voor onderwijs in een groene context. Wij bieden jongeren en volwassenen opleidingen die bijdragen aan de wereld van morgen, met de focus op plant, dier, voeding, gezondheid, natuur, milieu en leefomgeving. Al onze opleidingen - praktijkonderwijs, vmbo-groen, het Groene Lyceum, mbo-opleidingen en volwassenenonderwijs - zijn erop gericht onze leerlingen en studenten bewust, bekwaam en betekenisvol te laten worden.

Terra heeft tien vestigingen in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. Mbo-opleidingen worden aangeboden in Groningen, Emmen en Meppel, vmbo-groen-opleidingen in Assen, Eelde, Emmen, Meppel, Oldekerk, Winsum en Wolvega. Het Groene Lyceum wordt aangeboden in Assen, Eelde, Emmen, Meppel, Winsum en Wolvega. Praktijkonderwijs wordt aangeboden in Winsum. Het volwassenenonderwijs (TerraNext), wordt geregistreerd vanuit Eelde en verzorgd op één van onze vestigingen of bij een bedrijf of instelling 'in company'.

Terra maakte samen met rsg de Borgen deel uit van de bestuurlijke samenwerking Onderwijsgroep Noord. Deze samenwerking is per 1 januari 2024 opgehouden te bestaan. Per die datum is Terra bestuurlijk gefuseerd met Drenthe College. Rsg de Borgen is een zelfstandige onderwijsstichting met een eigen bestuur.

Organogram

Regiodirectie Terra/gedelegeerd bestuur

De regiodirectie/het gedelegeerd bestuur van Terra bestond tot 1 november 2023 uit twee leden:

Erna Daling
Trijnje Vos

portefeuillehouder mbo en Leven Lang Ontwikkelen (TerraStart-TerraNext)
portefeuillehouder vo

Per 1 november 2023 zijn zij in verband met het eindigen van de bestuursperiode van de voorzitter College van Bestuur en de aanstaande opheffing van Onderwijsgroep Noord (OGN), samen met Ivo Omlo (bestuurder rsg de Borgen) benoemd als College van Bestuur van Onderwijsgroep Noord, Terra en rsg de Borgen.

Besturing Terra en teamgecentreerd organiseren

Besturing

Tot 1 november 2023 wordt de leiding van Terra gevormd door een directie/gedelegeerd bestuur die collectief en integraal verantwoordelijk is voor de aansturing van Terra en verantwoording aflegt aan het College van Bestuur. De bedrijfsvoeringsportefeuilles zijn onder de beide directeuren verdeeld, daarnaast heeft één directeur het vo en de ander het mbo in portefeuille. Voor specifieke thema's zijn voor een tijdelijke periode programmadirecteuren aangesteld. Deze programmadirecteuren hebben een opdracht gekregen waarvoor zij resultaatverantwoordelijk zijn.

Door op deze manier de taken en verantwoordelijkheden te organiseren en te beleggen, is de besturing adequaat ingericht. Terwijl het aantal regiodirecteuren in de afgelopen jaren teruggebracht is naar twee, is vastgehouden aan een teamgecentreerde organisatie met gedeeld eigenaarschap c.q. leiderschap.

Teamgecentreerd organiseren

Binnen Terra wordt teamgecentreerd gewerkt. Onderwijs- en vakgroepteams hebben binnen Terra de grootste invloed op de kwaliteit van het primaire onderwijsproces. De organisatiestructuur en de aanwezige ondersteunende rollen zoals de kwaliteitszorgcommissies op de vestigingen, het onderwijsondersteunend personeel en het management faciliteren en ondersteunen het kwaliteitsgericht werken in deze teams. De teams nemen op hun beurt regie en verantwoordelijkheid voor het leerproces en de onderwijsresultaten binnen het eigen team. Het team ervaart eigenaarschap door eigen doelen te stellen en afspraken te maken.

1.2 Identiteit, missie, visie en besturingsfilosofie

Identiteit

In 2013 hebben het College van Bestuur, de directeuren en de coördinerend bestuursadviseurs de identiteit van Onderwijsgroep Noord besproken. Deze identiteit is het vertrekpunt voor de identiteit van Terra, die in mei 2014 is vastgesteld en vastgelegd in een zogenaamd identiteitsbewijs. Kort samengevat houdt dit in:

- we zijn bewust, bekwaam en betekenisvol;
- we willen mensen laten ontdekken wat belangrijk en waardevol voor hen is;
- we 'zien' mensen;
- we verbinden ons aan onze belanghebbenden;
- we zoeken anderen op en stellen hun belang voorop;
- we zijn bewust persoonlijk: elkaar kennen en erkennen, weten wat je voor elkaar kunt betekenen;
- we zijn gemeenschappelijk versterkend: gericht werken aan oplossen van gemeenschappelijke vraagstukken.

In 2020 is gewerkt aan het herladen van het 'DNA' van Terra en is de inhoud van het identiteitsbewijs aangescherpt. In ons manifest is vastgelegd wie we zijn, waar we voor staan, waar we voor gaan en hoe we met elkaar samenwerken. Ontwikkeling, kwaliteit, veilig, samen en aandacht vormen hierbij onze vijf kernwaarden.

Missie

Het is onze missie om jongeren en volwassenen te helpen bewust, bekwaam en betekenisvol te worden. Wij zien het als onze opdracht om bij al onze leerlingen, studenten en medewerkers een groen bewustzijn te ontwikkelen dat zij een leven lang met zich meedragen. Wij bieden met onze groene identiteit waarde- en betekenisvol vormend onderwijs, dat onze leerlingen en studenten voorbereidt op hun vervolgonderwijs, toekomstige beroepsinvulling en de uitdagingen in de maatschappij. Wij laten mensen bewust worden van hun capaciteiten en kwaliteiten en laten hen

nadenken over welke bijzondere waarde ze voor anderen kunnen en willen hebben binnen en buiten het groene domein. Dit zorgt ervoor dat wij mensen opleiden tot bekwame (vak)mensen die er toe doen voor zichzelf, voor elkaar, voor de groene sector, voor de wereld. Wij drukken deze missie uit in onze merkbelofte: bij Terra worden mensen bewust, bekwaam en betekenisvol.

Visie

Onze visie op leren

Terra streeft naar betekenisvol en toekomstgericht groen onderwijs. Onderwijs dat leerlingen en studenten uitdaagt om zich te ontwikkelen en hen te laten ontdekken waar ze voor staan, wat hen drijft, waar ze goed in zijn en wat ze waard zijn. Het leren maken van keuzes en proactief handelen is hier onderdeel van. Wij besteden binnen ons onderwijs niet alleen aandacht aan vakkennis, maar ook aan kernvaardigheden zoals tekstbegrip, rekenen en plannen en toekomstgerichte vaardigheden zoals kritisch denken, problemen oplossen, sociale-, informatie-, en ict-vaardigheden. Leren dat motiveert tot het zetten van nieuwe stappen in de toekomst zowel professioneel, maatschappelijk als persoonlijk. Dit doen wij door leerlingen en studenten te leren over, in en mét de praktijk.

De maatschappij is continu in beweging en daarmee wordt ook het onderwijs voortdurend beïnvloed. Het vraagt van onze leerlingen, studenten en ook medewerkers om zich een leven lang te ontwikkelen. Wij vinden dat onze medewerkers het levende voorbeeld horen te zijn van hoe belangrijk een leven lang leren is voor onze leerlingen en studenten. Terra biedt daarom zowel studenten als medewerkers een veilige leeromgeving waarbinnen persoonlijke en professionele ontwikkeling wordt aangemoedigd, gefaciliteerd en met persoonlijke aandacht begeleid.

Wij doen ertoe in de regio

Onze groene identiteit is van waarde voor onze regio. Wij laten (groene) lesprogramma's aansluiten op de groene maatschappelijke vraagstukken, de actualiteiten en op de huidige- en toekomstige arbeidsmarkt. Dit doen wij in samenwerking met verschillende partners in de regio. Door ons onderwijsprogramma samen met onze partners vorm te geven en onze leerlingen te laten leren in en mét de praktijk, wordt ons onderwijs zingevend, praktisch en meer betekenisvol.

De praktijk wordt daarnaast regelmatig het klaslokaal binnengebracht en waar mogelijk vindt het leren buiten school plaats. Mooie voorbeelden hiervan zijn het reguleren binnen het mbo en het opdoen van internationale leerervaringen. We zien bedrijven, daar waar het kan, als coproductent voor het vormgeven van het onderwijs. Wij willen niet alleen samenwerken met groene-, maar ook met grijze sectoren (bedrijven en scholen). Toekomstige beroepsinvullingen van onze leerlingen en studenten zullen namelijk steeds vaker plaatsvinden op het snijvlak van verschillende sectoren.

Om steeds te kunnen anticiperen op ontwikkelingen is een voortdurende open dialoog met onze partners in de regio nodig. Letterlijk en figuurlijk de deuren openzetten zodat er wederzijds begrip ontstaat en inzicht in de vraagstukken waarvoor wij gezamenlijk staan. Wij willen onze kennis delen en ook van onze partners leren. Op deze manier kunnen wij de regio versterken. De verbinding tussen onderwijs, overheid en bedrijfsleven zorgt ervoor dat opleiden en innoveren goed samen gaan. Groene kennis en kunde zijn essentieel voor een gezonde economie. Terra als centrale plaats in de ontwikkeling van mensen in de brede zin van het woord. We begeleiden jongeren en volwassenen en geven hen voldoende bagage mee voor een zinvol bestaan. Als we daarin slagen, heeft ons onderwijs de plek in de samenleving die het in onze ogen verdient en hoort te hebben.

Besturingsfilosofie

Vanuit onze identiteit, missie en visie is de besturingsfilosofie vastgesteld. Waar in onze missie en visie nadrukkelijk de leerling en student centraal staan, geldt in het verlengde daarvan dat in onze besturingsfilosofie de medewerker centraal staat. Wat hebben onze medewerkers nodig om de belofte aan de leerlingen en studenten waar te maken?

- centraal staat de professional, in zijn betekenis voor leerlingen en studenten: medewerkers zijn zich bewust van hun drijfveren, passie en mogelijkheden;
- verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie: de medewerker krijgt professionele ruimte om bewust, bekwaam, betekenisvol te handelen. De

verantwoordelijkheden worden zo 'laag' mogelijk in de organisatie belegd, daar waar de beïnvloeding mogelijk is;

- samen werken = samen sterker;
- inspirerend en coachend leiderschap: het management creëert condities waaronder medewerkers hun verantwoordelijkheid kunnen waarmaken;
- professionaliseren is een verantwoordelijkheid van iedere medewerker;
- talentontwikkeling;
- een heldere verantwoordelijkheidsverdeling: centraal wordt het 'wat' vastgesteld, decentraal het 'hoe'.

1.3 Strategische beleidsdoelen

1.3.1 Strategische koers

Eind 2019 is het strategische beleid voor 2020-2024 vastgesteld. Dit vormt de basis van de beleidscyclus. Onze ambitie 'op weg naar duurzaam betekenisvol groen onderwijs in onze regio' is hierin leidend. Wij richten ons in de periode van 2020-2024 op vier strategische pijlers:

- Goed groen onderwijs;
- Wij doen er toe in de regio;
- Naar een kwaliteitscultuur;
- Een leven lang ontwikkelen.

Het beleid is verder uitgewerkt in onderliggende plannen waarin de koers voor het vo en mbo is beschreven. Jaarlijks wordt vanuit deze plannen en de kadernota van het College van Bestuur een Kaderbrief Terra opgesteld waarin de opgaven Terra breed en voor de vestigingen en teams voor het betreffende schooljaar zijn opgenomen. Samen met een jaarlijks bedrijfsvoeringsplan wordt hiermee richting gegeven aan de ontwikkeling van het onderwijs, de onderwijsorganisatie en de bedrijfsvoering van Terra en wordt adequate monitoring op voortgang en resultaten mogelijk gemaakt.

Kwaliteitsverbetering en professionele ontwikkeling lopen als een rode draad door alle initiatieven die we ondernemen. Kwaliteitsgericht werken wordt binnen teams steeds meer een vanzelfsprekendheid. Wij verzorgen binnen Terra 'gewoon goed groen onderwijs'. We werken daarbij aan een toekomstbestendige, transparante en slagvaardige organisatie met meer ruimte en eigenaarschap voor leerlingen, studenten en medewerkers.

In de hoofdstukken 2 tot en met 5 worden relevante ontwikkelingen in het vo en mbo binnen de vier bovengenoemde strategische pijlers toegelicht.

Vanuit onze ambitie hebben wij de vraag gesteld hoe Terra de continuïteit en de eigenheid van ons groene vmbo- en mbo-onderwijs in de regio voor onze leerlingen en studenten, onze medewerkers en de instellingen en bedrijven waarmee wij samenwerken, zo goed mogelijk kan waarborgen. Om deze vraag te kunnen beantwoorden is in 2021 een strategische verkenning gestart naar een mogelijke (verregaande) samenwerking met andere onderwijsinstellingen. Er zijn diverse scenario's nader onderzocht, de meest kansrijke zijn nader verkend. Vervolgens is de weloverwogen keuze gemaakt voor het scenario waarin een duurzame samenwerking met Drenthe College en NHL Stenden Hogeschool aan wordt gegaan.

Samenwerking Terra – Drenthe College

Een gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de regio: dat is de belangrijkste drijfveer achter de intentieverklaring tot fusie die Terra en Drenthe College op 22 december 2022 hebben ondertekend. Het markeerde het einde van een onderzoek naar mogelijke vormen van samenwerking waaraan beide instellingen op initiatief van Terra vanaf maart 2022 hebben deelgenomen. Beide instellingen constateren dat de regio voor majeure uitdagingen staat waaronder arbeidsmarkt vraagstukken, de energietransitie en krimp. Samen hebben we daarin een rol te vervullen; (voorbereidend) beroepsonderwijs bieden dat - nu en in de toekomst - kwalitatief hoogwaardig is en bereikbaar blijft. Gezamenlijk streven we naar een breed palet van (groen) onderwijs, doorstroomonderwijs van vo naar mbo naar hbo en onderwijs dat ook volwassenen in staat stelt zich een leven lang te blijven ontwikkelen. Kortom, onderwijs waarvoor de student in de regio blijft

en die regio zich kan blijven ontwikkelen. Zo kan een 'vertrekklimaat' worden omgevormd naar een 'blijfklimaats'. In hoofdstuk 1.4 wordt nader op de fusie ingegaan.

Samenwerking Terra-Drenthe College-NHL Stenden

Bij de start van het onderzoek in maart 2022 is in een parallel traject ook de mogelijkheid tot samenwerking tussen Terra, Drenthe College en NHL Stenden Hogeschool onderzocht, met als doel de continuïteit in de hele keten van (groen) vmbo tot hbo te waarborgen. Dit met het oog op de positie van het groene onderwijs in het hart van maatschappelijke vraagstukken die we samen met het bedrijfsleven op moeten lossen én vanuit de overtuiging dat samenwerking van de onderwijskolom van groot belang is voor de sociale en economische toekomst van onze regio. Dit onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat er veel kansen voor (intensieve) samenwerking liggen. Deze samenwerking is verankerd in een samenwerkingsagenda waaraan de drie instellingen zich hebben verbonden.

1.3.2 Koers vo

Voor het vo is de koers opgenomen in het Schoolplan Terra vo. In 2023 liep de uitvoeringsperiode van het schoolplan dat in oktober 2019 is vastgesteld, af. Dit schoolplan is gerealiseerd door middel van het programma 'Gewoon Goed Groen vo'. Dit programma omvat een aantal programmalijnen, gebaseerd op de pijlers van het Schoolplan. Dit is nader uitgewerkt in een projectenstructuur op basis waarvan op vestigingsniveau is gewerkt aan de uitvoering. De programmadirecteur vo was samen met het programmateam Gewoon Goed Groen verantwoordelijk voor het realiseren ervan.

In de loop van 2023 is gestart met de ontwikkeling van het nieuwe Schoolplan voor de periode 2024-2027. Dit schoolplan is ons kompas voor het creëren van een goede groene leeromgeving die onze leerlingen voorbereidt op zowel de wereld van nu als die van morgen. In de wereld van nu zijn er grote opgaven, waaronder kansenongelijkheid, duurzaamheid en het lerarentekort, die impact hebben op de wereld van morgen. In het schoolplan vinden onze ambities voor belangrijke onderwijsthema's als basisvaardigheden en inclusiever onderwijs dan ook een plek. Het schoolplan is tot stand gekomen met hulp van medewerkers, ouders/verzorgers, leerlingen en andere stakeholders. We doen alles vanuit onze groene identiteit en sterke regionale verbondenheid. We zijn dan ook trots om samen met onze partners in de regio ons onderwijs vorm te geven en verwachten dat de in het schoolplan uitgezette koers hiertoe verder uitnodigt.

Het gebruik van de vier schoolplanpijlers Goed groen onderwijs, Wij doen ertoe in de regio, Naar een kwaliteitscultuur en Een leven lang professionaliseren worden vanuit de beleidsperiode 2019-2023 meegenomen om de eerder ingezette ontwikkelingen te kunnen continueren en te verdiepen. Wij blijven hierbij echter wel ambitieus door actuele aandachtsgebieden aan onze pijlers toe te voegen en onze normen voor bestaande ambities te verfijnen.

1.3.3 Koers mbo

Binnen het mbo gold het jaar 2023 als een tussenjaar. In de jaren daarvoor waren drie strategische trajecten van belang. De Kwaliteitsagenda Terra MBO 2019-2022 was bepalend en gaf op basis van indicatoren aan welke doelstellingen en resultaten Terra wilde behalen.

Een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van Terra MBO heeft in augustus 2019 geresulteerd in het rapport 'Toekomstperspectief voor Terra MBO'. Het realiseren van een toekomstbestendige mbo-organisatie vormde daarmee het tweede strategische traject dat heeft geresulteerd in de kanteling naar aansturing op het niveau van kwalificatiedossiers en opleidingen in plaats van op vestigingsniveau. Aan aantal programmalijnen is in het afgelopen jaar nog verder invulling gegeven. Ten slotte is er binnen het mbo gewerkt aan de uitvoering van het programma Kwaliteit op Orde dat met de oplevering van het rapport van het vierjaarlijkse onderzoek door de Inspectie van het Onderwijs begin 2021 is afgerond.

In september 2023 is op grond van de Regeling Kwaliteitsafspraken MBO 2024-2027 de nieuwe Kwaliteitsagenda "Sterkmakers voor de regio: onderwijs als verschilmaker" ingediend. Terra en Drenthe College hebben na overleg met de Commissie Kwaliteitsafspraken MBO (CKMBO) een gezamenlijke Kwaliteitsagenda opgesteld. Deze agenda bevat voor beide instellingen naast de verschillende vertrekpunten, gezamenlijke ambities die behoren bij de doelen van de Werkagenda mbo en die daarnaast in lijn liggen met de beoogde fusie van beide instellingen. Op instellings-specifieke onderdelen verschillen de agenda's van elkaar. Begin april 2024 heeft de CKMBO laten weten de minister te hebben geadviseerd de kwaliteitsagenda als voldoende te beoordelen. Eind april wordt het besluit van de minister verwacht.

1.4 Fusie

Op 22 december 2022 ondertekenden Terra en Drenthe College de intentieverklaring tot fusie. De ondertekening markeerde het einde van een onderzoek naar vormen van samenwerking. De ondertekening markeerde óók het begin van een intensief traject waarin die fusie verder werd voorbereid. In 2023 leidde dat traject tot de aanvraag voor toestemming van de minister voor een bestuurlijke fusie van beide stichtingen per 1 januari 2024 en een instellingenfusie per 1 augustus 2024. Die toestemming kwam er op 9 november 2023.

Achtergronden van de fusie

De regio Noord-Nederland staat voor een aantal forse uitdagingen. Arbeidsmarkt vraagstukken, krimp en de noordelijke transitievraagstukken: van fossiel naar duurzaam, van analoog naar digitaal, van zorg naar positieve gezondheid en van lineair naar circulair. Stuk voor stuk uitdagingen die vragen om goed en toekomstbestendig vo en mbo. Zowel Drenthe College als Terra hadden afzonderlijk al eerder een strategische toekomstverkenning uitgevoerd. Voor zowel Drenthe College als Terra bleek daaruit dat ze als zelfstandige instelling op termijn niet in staat zijn om een breed en toegankelijk onderwijsaanbod in stand te houden in een krimpende regio.

Toen in 2022 duidelijk werd dat de Onderwijsgroep Noord zou ophouden te bestaan, werd voor Terra samenwerking of fusie urgent. Op basis van een afwegingskader heeft Terra in dat jaar de mogelijkheden voor samenwerking met andere partners onderzocht. Een aantal combinaties zijn verkend, ook in gesprekken. Voor Terra bleek daaruit dat samenwerking met Drenthe College de beste optie was. Ook Drenthe College was tot de conclusie gekomen dat de instelling op termijn de uitdagingen binnen de regio niet zelfstandig het hoofd kan bieden. Al eerder leidde dat inzicht tot samenwerkingsafspraken met Noorderpoort en Alfa. De basisgedachte van deze DNA-samenwerking is dat de teruglopende studentenaantallen vragen om de beweging van concurrentie naar samenwerking. Alleen zo kunnen we het middelbaar beroepsonderwijs in de regio betaalbaar en bereikbaar houden. De keuze van Terra om Drenthe College te kiezen als samenwerkingspartner paste in deze gedachte: gezamenlijk kunnen Drenthe College en Terra in de regio ook het groene profiel als onderdeel van dit aanbod behouden.

De fusie met Terra is dan ook voor zowel Terra als Drenthe College een waardevolle stap. Samen kunnen wij ook in de toekomst een breed palet aan kwalitatief hoogwaardig vo en mbo verzorgen. Samen kunnen wij door de combinatie van grijs en groen onderwijs een waardevolle bijdrage leveren aan de noordelijke transitievraagstukken. Samen bieden wij volop doorstrommogelijkheden van vo naar mbo naar hbo en onderwijs dat ook volwassenen in staat stelt zich een leven lang te blijven ontwikkelen. Zo dragen we bij aan een sterke en zelfbewuste regio waar mensen ook na hun studie graag blijven wonen.

Proces 2023

Nadat een due diligence onderzoek geen aanleiding gaf om van het fusievoornemen af te wijken, ondertekenden Terra en Drenthe College op 22 december 2022 de Intentieverklaring tot fusie onder de titel "Samen voor de regio; onderwijs als verschilmaker". De volgende stap was het opstellen van een zogenaamde Fusie Effect Rapportage (FER). Daarin staat exact beschreven wat de aanleiding, ambities, consequenties en eerste inrichtingskeuzes zijn voor de voorgenomen fusieorganisatie. Een grondige FER is nodig om toestemming van de minister te verkrijgen voor een fusie. Het opstellen ervan was een intensief proces.

De eerste helft van 2023 hebben werkgroepen gewerkt aan het opstellen van deze Fusie Effect Rapportage. Dat vergde een strakke planning waarin een groot aantal trajecten parallel moesten verlopen, terwijl er tegelijkertijd voldoende ruimte moest zijn voor de medezeggenschap: de studentenraden, de ondernemingsraden en de ouderraad. Onder begeleiding van een extern bureau is daarvoor een programma-organisatie in het leven geroepen. Een programmateam bewaakte de voortgang, de stuurgroep met daarin beide Colleges van Bestuur stuurde het proces aan.

Werkgroepen

Er zijn in het voorjaar van 2023 werkgroepen opgestart voor de verschillende onderwerpen in het fusieproces: onderwijs, portfolio, sturing & organisatie, governance, marketing & communicatie, HRM, ICT, bedrijfsvoering en cultuur & identiteit. Deze werkgroepen hebben de volgende resultaten opgeleverd:

- Vertaling van de ambities uit het koersbeeld in concrete doelstellingen;
- Bouwstenen voor de onderwijsvisie van de fusie-instelling, inclusief voorstellen voor de aanpak op het gebied van flexibilisering, kwaliteitszorg, examinering, begeleiding en generieke vakken;
- Een portfolio-strategie op hoofdlijnen en een analyse van het bestaande portfolio (vooral gericht op kwetsbare opleidingen), van mogelijkheden voor crossovers en van mogelijkheden voor de verdere ontwikkeling van doorlopende leerroutes;
- Een ontwerp op hoofdlijnen voor de sturing en organisatie van de fusie-instelling;
- Conceptstatuten voor de fusie-instelling;
- Een analyse van kwalitatieve en kwantitatieve formatieve fricties als gevolg van de daling van het aantal ingeschreven leerlingen en studenten;
- Een analyse van de verhouding tussen OP en OBP;
- Een analyse van de voorgenomen huisvestingsinvesteringen van beide instellingen;
- Een risicoanalyse en risicobeheersplan;
- Een businesscase, waarin de kosten en opbrengsten van de fusie zijn weergegeven;
- Een plan van aanpak voor de ontwikkeling van de cultuur van de fusie-instelling.

Naast deze concrete producten zijn er een groot aantal overleggen geweest waarin de plannen zijn besproken en feedback is opgehaald.

- Er hebben werkconferenties plaatsgevonden, waarin onderwerpen zijn besproken die in de (bijlagen bij de) FER aan bod komen.
- Er hebben bijeenkomsten plaatsgevonden met medewerkers om hen te informeren over het fusieproces en input en aandachtspunten op te halen.
- Er is intensief gesproken met de medezeggenschapsorganen over het fusieproces en aandachtspunten voor de fusie.
- Er heeft oriënterend overleg plaatsgevonden met de vakbonden over het fusieproces.
- Er heeft afstemming plaatsgevonden met de Commissie Macrodoelmatigheid MBO (CMMBO) over het voornemen tot fusie.
- Er zijn adhesieverklaringen opgehaald van ketenpartners uit het werkveld, gemeenten en collega-onderwijsinstellingen (zowel toeleverend en afnemend onderwijs als collega mbo-instellingen).

Instemming

De ondernemingsraden en studentenraden van Drenthe College en Terra en de ouderraad van Terra hebben ingestemd met de fusie. Beide Raden van Toezicht hebben hun goedkeuring verleend.

De positie van het vo

Een belangrijk aandachtspunt binnen de fusie is het waarborgen van de positie van het vo en het groene onderwijs. Daarbij is ervoor gekozen om het vo een eigen positie te geven binnen de fusie-instelling. Het vo maakt immers deel uit van het funderend onderwijs en valt daardoor onder een ander wettelijk kader. Bovendien zijn er cultuurverschillen tussen vo- en mbo-instellingen. De eigen positie van het vo zal binnen de fusie-instelling geborgd worden door eigen regiodirecteuren en het toewijzen van een portefeuillehouder in het College van Bestuur. Het vo werkt aan de realisatie van het schoolplan Terra vo naast de werkagenda voor het mbo. Daarnaast zullen we inzetten op versterking van de samenwerking tussen vo en mbo om zo het potentieel van onze verticale onderwijsinstelling ten volle te benutten.

De positie van het groene onderwijs

Ook voor het groene onderwijs wordt een portefeuillehouder binnen het College van Bestuur en het directieteam aangewezen. Het groene onderwijs wordt een branche binnen de fusie-instelling. Eén van de regiodirecteuren wordt verantwoordelijk voor de groene branche en zal samen met de portefeuillehouder in het College van Bestuur participeren in de landelijke en regionale groene netwerken.

Start van de inrichting

Voor de zomer 2023 zijn in de FER veel eerste ontwerpen uitgewerkt voor de nieuwe organisatie. Na de zomer is – vooruitlopend op een positieve beslissing van de minister – gestart met de voorbereidingen voor de bestuurlijke fusie op 1 januari 2024 en de instellingsfusie per 1 augustus 2024.

In de FER was al een hoofdontwerp geschetst voor de beoogde organisatiestructuur. In grote lijnen komt die erop neer dat de nieuwe instelling wordt ingericht in regio's en diensten.

Om per 1 augustus 2024 daadwerkelijk de instellingsfusie gestalte te geven, is in najaar 2023 een zogenaamde kwartiermakersprocedure opgestart. Kwartiermakers waren de beoogde regio- en diensten-directeuren. Met belangstellenden voerde het gecombineerde College van Bestuur gesprekken. Dit leidde tot de benoeming van een aantal kwartiermakers c.q. beoogde directeuren. Zij kregen de opdracht om voor hun eigen organisatieonderdeel detailinrichtingsplannen te maken zodat in de eerste helft van 2024 voor alle medewerkers een nieuwe aanstelling kan worden gerealiseerd.

Ondanks het voornemen van beide instellingen het boekjaar 2023 conform begroting af te sluiten, werd er eind 2023 een tekort geconstateerd bij Terra. De *urgentie* werd daarmee groter, het *verlangen* bleef ongewijzigd. Beide Colleges van Bestuur benadrukten dat de wens om samen iets moois neer te zetten in de combinatie van groen en grijs in onze regio's pal overeind blijft. We bieden binnen een nieuw, flexibel onderwijsconcept een mooi en efficiënter portfolio. We zullen genoodzaakt zijn om enkele opleidingen niet meer of anders aan te bieden. En ook op het gebied van de huisvesting zullen we keuzes moeten maken. In alle gevallen liggen de opbrengsten vrijwel altijd in de toekomst en zullen we rekening houden met de ontwikkeling van het onderwijs. Sommige keuzes kunnen we op korte termijn maken. Andere keuzes vergen meer tijd.

Op 1 januari 2024 was de bestuurlijke fusie een feit, een belangrijke tussenstap op weg naar de instellingsfusie op 1 augustus 2024.

1.5 Governance

Terra is een instelling die publieke taken uitvoert met door de rijksoverheid beschikbaar gestelde middelen. In de bestuurlijke verhoudingen met de rijksoverheid heeft Terra een grote mate van autonomie om deze taken uit te voeren. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor de kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid van het stelsel, de wet- en regelgeving, de kaders en randvoorwaarden. Terra is als maatschappelijke onderneming verantwoordelijk voor de prestaties met betrekking tot de publieke taken in de regio en de horizontale en verticale verantwoording die daarover moet worden afgelegd.

Per 1 januari 2023 is de regiodirectie als gedelegeerd bestuur op een aantal onderdelen formeel gemandateerd door een aanpassing in en actualisering van het bestuursreglement.

Bestuurlijke autonomie gaat hand in hand met verantwoording afleggen en toezicht houden. Instellingen moeten daarom voldoen aan de eisen van goed bestuur, intern toezicht en verantwoording. Het interne toezicht wordt bij Terra uitgeoefend door de Raad van Toezicht. Op Terra is de 'Branchecode Goed bestuur MBO' van toepassing. Deze code bevat principes en uitgangspunten, verantwoordelijkheden van colleges van bestuur, aanbevelingen aan raden van toezicht en verenigingsafspraken over monitoring, evaluatie, handhaving en klachten. Het College van Bestuur en de Raad van Toezicht conformeren zich aan de branchecode. In Bijlage B is een overzicht met betrekking tot de toepassing van de code opgenomen. De Raad van Toezicht heeft een visie op toezicht houden geformuleerd welke tot 1 januari 2024 op de website was gepubliceerd. De Raad van Toezicht werkte vanuit deze visie met inachtneming van alle wet- en regelgeving en branchecodes verder aan de veranderende invulling van zijn taak. Daarnaast is een klokkenluidersregeling voor het omgaan met een vermoeden van een misstand vastgesteld. Met het opheffen van Onderwijsgroep Noord per 1 januari 2024 werd ook de Raad van Toezicht ontbonden.

De Raad van Toezicht en het College van Bestuur hadden in 2023 regelmatig overleg. Bij bepaalde thema's of ontwikkelingen zijn extra bijeenkomsten gepland. De vergaderingen waren efficiënt en resultaatgericht en vonden plaats in een open sfeer. Door elkaar scherp te houden, is gewerkt aan het beste resultaat. Beide partijen waren alert op het afbakenen van ieders rollen en verantwoordelijkheden. De toezichthouder neemt geen plaats op de stoel van de bestuurder en vice versa. Omdat binnen de gehele scholengroep de teams, afdelingsdirecteuren en (regio)directeuren hun eigen rollen en verantwoordelijkheden hebben, is het voor de Raad van Toezicht interessant om naast de bestuurder ook deze medewerkers te spreken. De Raad vond het belangrijk voldoende 'tegenspraak' te organiseren en bezocht daarom teams op vestigingen en woonde interne bijeenkomsten bij om in gesprek te gaan met medewerkers.

Naast intern toezicht hebben wij als onderwijsorganisatie ook te maken met extern toezicht. Het toezichtkader waar de Inspectie voor het Onderwijs mee werkt, past uitstekend bij onze werkwijze. Het is prettig om op een constructieve wijze met de Inspectie in gesprek te gaan over onze eigen ambities, wat er goed gaat en wat er nog beter kan vanuit onze eigen opvattingen en nagestreefde doelen.

Governance is niet beperkt tot alleen Raad van Toezicht en College van Bestuur, maar behelst alle besluitvorming binnen de organisatie. Omdat vanaf 2021 de inrichting en vormgeving van de organisatie in de toekomst een belangrijk onderwerp was, is governance in de afgelopen jaren steeds een belangrijk thema geweest.

Zelfevaluatie College van Bestuur

Het College van Bestuur evalueert zijn functioneren niet op één bepaald moment, maar doet dit gedurende het hele jaar. Er wordt regelmatig feedback gevraagd aan collega's, maar ook onderling staat het eigen functioneren minimaal eenmaal per maand op de agenda van het werkoverleg.

1.6 Toezicht en medezeggenschap

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestond in 2023 naast een voorzitter en een vicevoorzitter uit vijf leden. In het kader van het toezicht fungeerde de Raad van Toezicht voor het bestuur afwisselend als verantwoordingsorgaan, als goedkeuringsorgaan voor bepaalde bestuursbesluiten, als adviseur en klankbord, als werkgever en als maatschappelijk venster. Binnen de Raad van Toezicht fungeerden een Auditcommissie, een commissie Onderwijs, Kwaliteit en Veiligheid en een Remuneratiecommissie. Hoewel in de commissies zaken werden voorbereid en uitgediept, bleef de Raad van Toezicht als geheel verantwoordelijk en vond vanuit de commissies een rapportage plaats in de Raad van Toezicht. Besluitvorming vond plaats in de voltallige raad (met inachtneming van de bepalingen ten aanzien van quorum).

Vergaderingen

De Raad van Toezicht overlegt minimaal vijf maal per jaar met het College van Bestuur. Deze vergaderingen werden voorbereid door de voorzitter van de Raad van Toezicht, het College van Bestuur en de bestuurssecretaris. Voor de vergaderingen werden regelmatig de concerncontroller en/of regiodirecteuren uitgenodigd om deel te nemen aan de gehele of gedeeltelijke vergadering. De Raad van Toezicht voerde daarnaast werkbezoeken aan locaties uit, om in contact te zijn met medewerkers en leerlingen/studenten.

Medezeggenschap

Binnen Terra is met betrekking tot de medezeggenschap sprake van drie aparte organen:

- voor de medewerkers een ondernemingsraad (OR);
- voor de studenten in het mbo een studentenraad (SR);
- voor de ouders van leerlingen in het vo een ouderraad (OuR).

De regiodirectie is gesprekspartner van de raden (voor de ondernemingsraad als bestuurder in de zin van de WOR). Daar waar het OGN-brede thema's betreft, is het College van Bestuur gesprekspartner. Dit geldt ook voor de onderwerpen waarbij het College van Bestuur het formele besluit neemt waarvoor het instemmings- dan wel adviesrecht geldt. Voor het vaststellen van de hoofdlijnen van de begroting worden conform de Wet versterking Bestuurskracht (eerst voorbereidende en later besluitvormende) gezamenlijke vergaderingen georganiseerd waaraan ondernemingsraad, studentenraad, ouderraad, regiodirectie en bestuur deelnemen. In 2023 zijn er drie gezamenlijke vergaderingen georganiseerd met als resultaat dat de instemming is verleend.

1.6.1 Verslag Raad van Toezicht

1.6.1.1 Inleiding

Toezichthouder voor Terra is vanaf 1 januari 2022 de Personele Unie Raad van Toezicht OGN/Trivium. Zij houdt daarbij toezicht op de stichting Onderwijsgroep Noord (personele unie van stichting Terra, stichting rsg de Borgen en stichting Onderwijsgroep Noord) en op de met ingang van 1 januari 2022 ontstane stichting Trivium (ontstaan uit de bestuurlijke fusie van de stichting Dollard College en stichting Ubbo Emmius). Op 1 januari 2024 zijn Terra (met fusiepartner Drenthe College) en rsg de Borgen zelfstandig verder gegaan. Volgens planning is de Stichting Onderwijsgroep Noord (OGN) met behulp van een turboliquidatie geliquideerd per 31 december 2023. In 2022 is gestart met de ontvlechting van de ondersteunende dienst en de invlechting van de ondersteuning in de te verzelfstandigen onderwijsstichtingen, het voorbereiden van een verantwoorde verzelfstandiging van de onderwijsstichtingen met bijbehorende governance en het voorbereiden van de liquidatie van OGN. Dit proces is eind 2023 voltooid. Een belangrijk deel van de werkzaamheden van de Raad van Toezicht was gericht op haar toezichthoudende, werkgevers- en advies-/ klankbordrol in dit proces. In dit jaarverslag van de Raad van Toezicht beperken we ons tot het specifieke deel van de werkzaamheden voor Terra.

1.6.1.2 Toezichtsvisie en aanpassing werkwijze Raad van Toezicht

Naar aanleiding van de zelfevaluatie eind 2021 heeft de Raad van Toezicht in 2022 een nieuwe toezichtsvisie vastgesteld. Ook is de werkwijze aangepast die in 2023 gevolgd is. Kern hiervan is dat de inhoudelijke voorbereiding vooral plaatsvindt in de Commissie Onderwijs, Kwaliteit & Veiligheid (Commissie OK&V) en Auditcommissie. De voorbereiding van de werkgeversrol van de Raad van Toezicht was en blijft belegd bij de Remuneratiecommissie. Op deze wijze was er meer ruimte voor inhoudelijke verdieping en voorbereiding van het gesprek in de Raad van Toezicht zelf. Ter voorbereiding op de bestuurlijke fusie tussen Drenthe College en Terra is binnen de Raad van Toezicht specifiek een Remuneratiecommissie Terra i.o. ingesteld die met de hier bedoelde voorbereiding is belast.

1.6.1.3 Samenstelling en organisatie Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestond op 31 december 2023 uit zeven leden. De belangrijkste taken van de verschillende commissies staan hieronder beschreven.

Auditcommissie

De taak van de Auditcommissie was het beoordelen van de begroting, de viermaandsrapportages en de jaarrekening, inclusief het monitoren van de uitvoering van het financieel beleid. De auditcommissie bracht hierover advies uit aan de Raad van Toezicht.

Commissie Onderwijs, Kwaliteit & Veiligheid (OK&V)

De commissie OK&V beoordeelde de onderwijskwaliteit en de wijze waarop hierop door het bestuur werd toegezien en gestuurd. Ook zag zij toe op de manier waarop werd gewerkt aan verbeteringen van onderwijskwaliteit inclusief professionaliseringstrajecten en de wijze waarop de zorg voor kwaliteit werd geborgd. Daarnaast zag de commissie toe op het kwaliteitszorgsysteem, de kwaliteitscultuur en het resultaat van het externe toezicht door de Inspectie. Hierover bracht de commissie advies uit aan de Raad van Toezicht.

Remuneratiecommissie

De remuneratiecommissie vervulde de operationele werkgeversrol ten behoeve van het bestuur, onder andere aangaande het functioneren en beoordelen en de honorering

Raad van Toezicht in oprichting

Met het oog op de verzelfstandiging van Terra en tegelijkertijd de bestuurlijke fusie met Drenthe College per 1 januari 2024, is een commissie vanuit de Raad van Toezicht gevormd, belast met de voorbereidingen hiervan. Leden van deze commissie waren mevrouw C.R.M. Silvius-Voogd, mevrouw L. de Ruigh en de heer R. Schuur. Deze drie leden vormden samen met een aantal leden van de bestaande Raad van Toezicht van Drenthe College de Raad van Toezicht in oprichting van de fusie-instelling. Met deze Raad van Toezicht i.o. heeft in 2023 al een aantal vergaderingen plaatsgevonden, onder meer om de statuten en het Reglement Raad van Toezicht van de stichting Drenthe College Terra voor te bereiden. Mevrouw Silvius-Voogd en mevrouw De Ruigh zijn per 1 januari lid van de Raad van Toezicht Drenthe College Terra.

1.6.1.4 Bedrijfsvoering

Voorbereiding ondersteuning bedrijfsvoering

Per 1 februari 2023 heeft Terra de ondersteuning van het primair proces overgenomen van OGN. Als basis hiervoor is in 2022 een dienstverleningsovereenkomst tussen Terra, rsg de Borgen en Trivium voorbereid. De overeenkomst is begin 2023 ondertekend.

Risicobeheersing

De Raad van Toezicht heeft erop toegezien dat het bestuur voldoende aangeeft voor welke risico's en onzekerheden zij zich in de komende jaren geplaatst ziet ook in relatie tot de ontvlechting en invlechting en liquidatie van OGN.

Betrokkenheid accountant

Evenals voorgaande jaren is de accountant actief betrokken geweest bij de controle van de jaarrekening. In aanwezigheid van de accountant is het jaarverslag besproken in de Auditcommissie en de Raad van Toezicht.

1.6.1.5 Bestuurlijke fusie Drenthe College en Terra per 1 januari 2024

Strategische koers Terra

In 2021 is Terra gestart met een strategische verkenning naar mogelijke samenwerkingspartners. Aanleiding hiervoor was de basis van de organisatie te verstevigen. Dit vanuit de noodzaak om het 'groene' beroepsonderwijs te vernieuwen. Die noodzaak tot innovatie hangt niet alleen samen met ontwikkelingen in de sectoren waarvoor het 'groene' beroepsonderwijs al sinds jaar en dag opleidt, maar ook met maatschappelijke ontwikkelingen waarbij de transitie naar een meer duurzame samenleving en economie een impuls geeft aan het onderwijsaanbod in brede zin. Op basis van deze strategische verkenning is begin 2022 besloten in te zetten op een verregaande samenwerking,

mogelijk leidend tot een bestuurlijke fusie, met Drenthe College. Dit heeft na goedkeuring van de Raaf van Toezicht geleid tot ondertekening van de intentieverklaring tot fusie in december 2022.

Routekaart

In de 2022 is een routekaart opgesteld waarin de belangrijkste stappen in het traject van vooronderzoek naar een mogelijk bestuurlijke fusie zijn uitgewerkt. Deze routekaart is in 2023 richtinggevend geweest voor de voorbereiding van de besluiten met betrekking tot de inrichting van de Governance na 1 januari 2024.

Governancestructuur

Vanaf eind 2022 is ook de toekomstige governancestructuur van de fusieorganisatie verkend. In dit kader heeft de Raad van Toezicht begin 2023 het voorgenomen besluit genomen de huidige regiodirectie te benoemen als beoogd College van Bestuur vanaf 1 januari 2024.

1.6.1.6 Wettelijke taken

De Raad van Toezicht heeft in 2023 tevens uitvoering gegeven aan zijn wettelijke taken. In 2023 zijn de jaarrekening en het jaarverslag over 2022 goedgekeurd. Er is geen goedkeuring verleend aan de begroting 2024 aangezien er geen sprake was van een 0-begroting voor onttrekking aan de bestemmingsreserves. De Raad van Toezicht heeft naar aanleiding hiervan een advies uitgebracht aan het beoogde College van Bestuur van de fusie-instelling en het definitieve besluit met betrekking tot goedkeuring van de begroting aan de Raad van Toezicht van de fusie-instelling gelaten.

Daarnaast is toegezien op wettelijke bepalingen zoals deze op het mbo en het vo van toepassing zijn. In het kader van het toezien op rechtmatige verwerving en rechtmatige en doelmatige besteding van middelen is in 2022 uitvoerig stilgestaan bij de grondpositie van Terra aan Langgrafweg te Emmen. De Raad van Toezicht heeft toen moeten vaststellen dat dit dossier, gelet op een doelmatige besteding van middelen, nog niet kon worden afgewikkeld. Eind 2023 is dit dossier met de verkoop van de grondpositie alsnog afgewikkeld

1.6.1.7 Functioneren Raad van Toezicht

Vergaderingen Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht is in 2023 negen keer bijeengewees. Vergaderingen zijn voorbereid door de voorzitter van de Raad van Toezicht, in samenspraak met de voorzitter van het College van Bestuur en de bestuurssecretaris. Afhankelijk van het onderwerp participeerden school-/regiodirecteuren en stafmedewerkers in het overleg.

Naast de reguliere vergaderingen heeft de Raad van Toezicht werkbezoeken gebracht aan schoollocaties voor gesprekken met medewerkers, leerlingen/studenten/ouders/externe stakeholders. Eveneens is meermalen overleg gevoerd met de medezeggenschapsorganen. Tevens heeft een delegatie van de Raad van Toezicht in het kader van het artikel 24 WOR overleg, overleg gevoerd met de ondernemingsraad.

Van alle activiteiten van de Raad van Toezicht en haar commissies zijn verslagen gemaakt onder regie van de bestuurssecretaris.

De belangrijkste besluiten en bespreekpunten met betrekking tot Terra zijn de volgende:

- Goedkeuring jaarverslag 2022 inclusief bespreking accountantsverslag
- Bespreking managementletter met onder andere bespreking van inkooprisico's, analyse van frauderisico's
- Bespreken viermaandsrapportages
- Vaststelling bestuursreglement Terra
- Instemming voorgenomen fusiebesluit op basis van de Fusie Effect Rapportage Terra en Drenthe College
- Instemming met de stappen leidend tot de vorming van de Raad van Toezicht van de fusieorganisatie Drenthe College Terra
- Goedkeuring samenwerkingsovereenkomst NHL Stenden Hogeschool, Terra en Drenthe College

- Benoemen Erna Daling, Trijnie Vos en Ivo Omlo voor de periode van 1 november tot 31 december 2023 als College van Bestuur van OGN, Terra en rsg de Borgen
- Check governance code Goed Onderwijs Bestuur MBO
- Voortdurende check op belangenverstremgeling leden RvT
- Ideevorming over inrichting ondersteuning/dienstverlening per 1 januari 2024 en volgende jaren en check op voorlopige afnameverplichting bij de stichting Drenthe College Terra
- Inhoudelijke bespreking hoofdthema's ontwikkeling Terra
- Financiële afwikkeling ontvlechting stichting OGN, onder andere vaststellen eindbalans stichting OGN
- Definitief besluit opheffing stichting OGN

Onafhankelijkheid en (potentieel) tegenstrijdig belang

De Raad van Toezicht heeft haar rol als toezichhoudend orgaan onafhankelijk uitgevoerd. Er hebben zich geen situaties voorgedaan waarin sprake was van (potentieel) tegenstrijdig belang.

Honorering Raad van Toezicht

In 2023 is de honorering van de leden van de Raad van Toezicht in overeenstemming met de WNT. Van de maximaal toegestane vergoedingen declareren de leden 50 % (inclusief reis- en verblijfskosten). Van scholingsfaciliteiten is dit jaar geen gebruik gemaakt.

Zelfevaluatie

De Raad van Toezicht heeft er in 2023 voor gekozen niet de jaarlijkse zelfevaluatie te houden maar gezien de complexiteit van het werk als gevolg van de ontvlechting vanuit de stichting OGN en de verzelfstandiging van de drie betrokken stichtingen per vergadering direct te reflecteren op de besproken inhoud, inbreng, ruimte voor inbreng etc.

Functies en nevenfuncties

In bijlage G is een overzicht opgenomen van functies en nevenfuncties van de Raad van Toezicht.

Governancecode

De Raad van Toezicht hecht waarde aan de Code Goed Bestuur MBO zoals deze in 2020 is vastgesteld. Vanuit de raad zien we dat bestuur en directies zich ervoor inzetten om de waarden die centraal staan in de branchecode, toe te passen in hun handelen. In bijlage B is aangegeven op welke wijze de code wordt toegepast binnen Terra.

Groningen, 3 juni 2024

Namens de Raad van Toezicht OGN/Trivium,
Rob Schuur, voorzitter

1.6.2 Ondernemingsraad

In de Wet op de Ondernemingsraden (WOR) is opgenomen hoe de ondernemingsraden moeten functioneren. De ondernemingsraad kent vier rechten conform de WOR:

- initiatiefrecht (artikel 23);
- adviesrecht (artikel 25);
- instemmingsrecht (artikel 27);
- informatierecht (artikel 31).

Daarnaast is voor de ondernemingsraad van Terra ook het Professioneel Statuut en de cao mbo van toepassing. De OR dient in de gelegenheid gesteld te worden om wezenlijk invloed uit te oefenen op voorgenomen besluiten door de WOR-bestuurder. Behalve het ontvangen van stukken ter informatie, behelst het informatierecht ook het recht van de OR om informatie op te vragen bij de bestuurder die de OR nodig acht voor het uitvoeren van zijn werkzaamheden. Het initiatiefrecht geeft de OR de gelegenheid zelf voorstellen te doen omtrent een onderwerp waarvoor de raad aandacht wenst van de bestuurder.

Het adviesrecht en het instemmingsrecht zijn instrumenten die de ondernemingsraad in kan zetten om voorgenomen besluiten te ondersteunen, bij te sturen of af te remmen. Zo kan de raad positief of negatief advies uitbrengen over voorgenomen beleid. Bij stukken die de ondernemingsraad ter instemming voorgelegd krijgt, besluit de raad om bepaalde keuzes goed te keuren dan wel af te keuren, rekening houdend met de regelgeving en de belangen van de medewerkers alsmede de organisatie.

Vergadercyclus

Zoals in de statuten van de ondernemingsraad van Terra staat, brengt de raad haar eigen jaarverslag uit op basis van schooljaren. Tijdens het schooljaar 2022-2023 is de OR bijeengekomen tijdens gewone OR vergaderingen (11x), Overlegvergaderingen met het College van Bestuur en de regiodirectie (11x), vergaderingen met studentenraad en ouderraad over de begroting op hoofdlijnen in aanwezigheid van het College van Bestuur en de regiodirectie (3x), tijdens scholingen, regulier overleg (1x) met een vertegenwoordiging van de vakbonden en het reguliere contact met de Raad van Toezicht. Er heeft twee keer een art.24-overleg plaatsgevonden.

Sinds september 2023 is een afvaardiging van de OR als toevoerder aanwezig bij de formele en informele overleggen tussen de vakbonden en het College van Bestuur in het kader van de fusie. Dit betreft onder andere de harmonisering van de arbeidsvoorwaarden en de plaatsingsprocedure.

Aangezien de voorbereidingen richting de bestuurlijke fusie en de extra advies- en instemmingsaanvragen die in het kader daarvan worden voorgelegd veel tijd vragen, is de facilitering van de OR-leden voor de schooljaren 2022-2023 en 2023-2024 uitgebreid.

Thema's 2023

In het afgelopen jaar zijn onder meer onderstaande onderwerpen aan de ondernemingsraad voorgelegd.

De OR heeft ingestemd met:

- kwaliteitsagenda Terra MBO
- vakantieplanningen
- handboek examinering
- aanstellingsbeleid
- schoolplan Terra VO
- aanpassingen in het functiebouwwerk
- werkkostenregeling
- hoofdlijnen begroting 2024
- voorgenomen fusiebesluit op basis van de Fusie Effect Rapportage.

De OR heeft advies uitgebracht over:

- het ontwerp op hoofdlijnen sturing en organisatie van de fusie-organisatie
- overdracht pand Hereweg 101 vanuit OGN aan Terra.

Daarnaast zijn de voortgang van de uitvoering van het plan van aanpak RI&E, de resultaten van het medewerkersonderzoek, een analyse van de exit-tool (digitale vorm van exitgesprekken) en inzet werkdrukmiddelen besproken.

1.6.3 Studentenraad

In het medezeggenschapsstatuut van Terra is vastgelegd dat de studentenraad de belangen van de studenten van de mbo-vestigingen behartigt. De studentenraad komt eens per maand bijeen, het bestuur is (deels) bij de vergaderingen aanwezig. Onderwerpen die in het afgelopen jaar onder andere aan de orde zijn geweest, zijn de fusie met Drenthe College (de studentenraad heeft ingestemd met het voorgenomen fusiebesluit op basis van de Fusie Effect Rapportage), studenttevredenheid, schoolkostenbeleid, de praktijk- en onderwijsovereenkomst, het handboek examinering, de hoofdlijnen van de begroting, intake- en toelatingsbeleid, vrijwillige studentbijdrage, studentenstatuut en de kwaliteitsagenda. Op verzoek van de studentenraad hebben stafmedewerkers desgewenst een toelichting gegeven op een aantal onderwerpen en vragen beantwoord.

Eind 2023 hebben zeven studenten zitting in de studentenraad. De studenten worden begeleid door een coach. Daarnaast vindt scholing op basis van thema's plaats.

In het kader van de fusie vergaderen de studentenraden van Terra en Drenthe College deels samen sinds de tweede helft van 2023. Vanaf 1 januari 2024 is op basis van een convenant de Tussentijdse Studenterraad (TSR) Drenthe College Terra ingesteld.

1.6.4 Ouderraad

De ouderraad is het medezeggenschapsorgaan voor de ouders van leerlingen in het vo van Terra. Binnen de ouderraad zijn bij voorkeur de ouders van alle vo-vestigingen van Terra vertegenwoordigd. De ouderraad overlegt minimaal vijf keer per schooljaar met het bestuur.

Het afgelopen jaar zijn veel onderwerpen besproken, waaronder de fusie met Drenthe College (de ouderraad heeft ingestemd met het voorgenomen fusiebesluit op basis van de Fusie Effect Rapportage), het toelatingsbeleid, de hoofdlijnen van de begroting, de ouderbijdrage, de vakantie-regeling, monitoring van kwaliteit (o.a. onderzoek leerlingentevredenheid), de voortgang van het schoolplan en de schoolgids.

In 2023 heeft een aantal wisselingen plaatsgevonden in de samenstelling van de ouderraad en hebben we een aantal nieuwe ouders mogen verwelkomen.

1.7 Overige ontwikkelingen governance

In het voorjaar van 2022 heeft het College van Bestuur het besluit genomen om Onderwijsgroep Noord per 1 januari 2024 op te heffen.

Dit had gevolgen voor de gezamenlijke ondersteunende diensten (de stichting Onderwijsgroep Noord). Besloten is om de ondersteuning bij stichting AOC Terra, stichting rsg de Borgen en stichting Trivium (op 1 januari 2022 ontstaan uit de fusie tussen Dollard College en Ubbo Emmius) te organiseren. De Raad van Toezicht heeft het voorgenomen besluit goedgekeurd en het besluitvormingsproces is verder ingericht met input van de vakbonden en medezeggenschapsorganen waarna tot definitieve besluitvorming is gekomen.

Vanuit het perspectief van OGN is vervolgens een reorganisatieplan opgesteld met als zwaartepunt de ontvlechting van de medewerkers uit OGN. Per 1 februari 2023 is het merendeel van de medewerkers in dienst getreden van Terra. Om een zorgvuldige en prettige overgang en 'landing' van de medewerkers en continuïteit van de dienstverlening te borgen, is hiertoe een invlechtsplan Terra opgesteld. Op basis van dit plan is de overgang van de betreffende medewerkers naar Terra goed verlopen. Ten behoeve van de borging van en het beheersen van eventuele risico's van de dienstverlening door Terra aan rsg de Borgen en Trivium, is een dienstverleningsovereenkomst getekend. Deze wordt periodiek gemonitord.

2. Goed Groen Onderwijs

2.1 Onderwijsontwikkelingen vo

Het vo van Terra is zich bewust van de centrale plaats die het onderwijs heeft in de samenleving. Wij leiden leerlingen op voor de toekomst. We bieden goed groen onderwijs, maar realiseren ons sinds de coronacrisis nog meer dat een fijne school met veel dynamiek voor het welbevinden van onze leerlingen van het grootste belang is. Onze leerlingen leren samen, in verbinding met de praktijk en er is ruimte voor maatwerk en eigen keuzes.

Jaarlijks geeft het bestuur middels de kaderbrief de Terra-brede speerpunten aan voor het vo. Dit jaar is volstaan met een addendum omdat de opgaven vanuit het schooljaar 2022-2023 nog actueel zijn. We liggen op koers maar niet alle plannen hebben voldoende aandacht gehad of moeten nog worden doorontwikkeld. De focus voor het vo omvat drie thema's:

- Voorbereidingen schoolplan Terra VO 2024-2027
- Scherper aandacht voor de beheersing van de basisvaardigheden (taal en rekenen)
- Op weg naar inclusiever onderwijs (zie paragraaf Wij doen ertoe in de regio)

2.1.1 Voorbereidingen schoolplan Terra VO 2024-2027

De beleidsperiode van het Schoolplan VO 2019-2023 liep in 2023 af. De voorbereidingen om te bouwen aan een nieuw schoolplan zijn tijdig opgestart. De planning was erop gericht om eind 2023 een nieuw vastgesteld schoolplan te hebben voor de beleidsperiode 2024-2027. Dit is gelukt. Het nieuwe schoolplan is tijdens de regionale studiedagen (begin 2024) geïntroduceerd.

In de context van Terra VO, met zeven vestigingen, ligt het initiatief m.b.t. het schoolplan bij het bestuur. Het schoolplan is een belangrijk uitgangspunt om in het toezicht het gesprek aan te gaan met het bestuur over de ambities en hoe deze worden waargemaakt. Het programmateam vo ziet vooral kansen in het vergroten van de zeggenschap bij de jaarlijkse cyclus m.b.t. de totstandkoming van het vestigingsplan. Hier ligt de uitdaging om vanuit de gegeven kaders uit het schoolplan en het gedachtengoed van teamgericht werken teams op de vestigingen meer invloed uit te laten oefenen op de inhoud en prioritering van de eigen schoolambities. De gedachte is hier dat het uiteindelijk het werkplezier en de commitment aan de schoolambities van onze medewerkers vergroot.

Nieuwbouw of renovatie?

Terra VO heeft gekozen voor een renovatie van het schoolplan. Dit komt voort uit de evaluatie. Per ambitie is er gekeken welke resultaten behaald zijn en welke onderdelen meegaan naar de nieuwe beleidsperiode. Geen radicaal nieuwe koers, wel verscherpen en verduidelijken waar Terra VO als collectief voor staat. Belangrijkste aandachtspunten:

- Het gebruik van de vier huidige schoolplanpijlers Goed groen onderwijs, Wij doen ertoe in de regio, Naar een kwaliteitscultuur en Een leven lang professionaliseren worden vanuit de huidige beleidsperiode meegenomen om de eerder ingezette ontwikkelingen te kunnen continueren en te verdiepen. Wij blijven hierbij echter wel ambitieus door actuele aandachtsgebieden aan onze pijlers toe te voegen en onze normen voor bestaande ambities te verfijnen.
- Het huidige schoolplan kent te veel doelstellingen op detailniveau. We gaan voor een compacter schoolplan: een beperkter aantal collectieve ambities zonder in te boeten aan concreetheid en bijbehorende normen waarop gestuurd kan worden, maar wel met ruimte voor eigen (regionale / vestiging-specifieke) invulling.
- Het schoolplan sluit aan bij dat wat er al (goed) loopt binnen onze scholen. Daarnaast dienen er thema's benoemt te worden waarin wij als schoolorganisatie de komende schooljaren nog meer het verschil kunnen en willen maken (ambities).

Visiekwadrant

Een nieuw onderdeel in het schoolplan is het visiekwadrant. Dit kwadrant beschrijft bondig hoe wij met elkaar tegen het onderwijs aankijken, oftewel wat is de visie van Terra VO op Leren en onderwijzen, Leren en organiseren, Professionaliseren en Veranderen en verbeteren.

Het is een Terra VO brede schoolvisie die de vestigingen de komende jaren houvast geeft bij het verder ontwikkelen van het onderwijs.

Het is niet werkbaar om alles binnen het vo in het visiekwadrant op te nemen. Er is daarom ingezoomd op een aantal essentiële thema's. De exacte invulling van het onderwijs ligt bij de teams op de vestigingen.

Groene identiteit: “Denken, ontdekken en doen in de veelzijdigheid van de groene wereld”

Het afgelopen jaar hebben wij uitgebreid stilgestaan bij onze groene identiteit. Daarbij hebben wij kritisch gekeken hoe wij ons als groene vmbo-scholen willen positioneren in de regio. Dat heeft geleid tot “nieuwe” taal waarbij Terra VO gaat inzetten op de veelzijdigheid van groen. Dit is als aparte paragraaf opgenomen in het nieuwe schoolplan. Deze paragraaf is van belang voor:

- De positionering van het vo in de regio's waar wij aanwezig zijn;
- Het werven van leerlingen en medewerkers waarbij wij gaan voor een eigentijds verhaal rondom groen;
- Het geeft ons houvast bij het maken van keuzes in het onderwijsaanbod en het doorontwikkelen van het groene onderwijs in samenwerking met het mbo, bedrijfsleven en sociale partners.

2.1.2 Scherper aandacht voor de basisvaardigheden

Landelijk en binnen Terra VO zien we dat basisvaardigheden steeds minder bij leerlingen aanwezig zijn. De Staat van het Onderwijs (2023) bevestigt opnieuw dit beeld. De minister vraagt schoolbesturen concrete(re) ambities te formuleren en verscherpt hierop het toezichtskader. Voorop staat dat wij niet streven naar een smalle focus op rekenen en taal met meer toetsen als reflex. Daarom vinden wij het belangrijk dat er in samenhang met alle vakgebieden gewerkt wordt aan het versterken van de basisvaardigheden bij al onze leerlingen zodat zij toegerust zijn om te anticiperen in de maatschappij en aansluiten bij het niveau van de vervolgopleiding.

Beleidsdoelen vanuit het gepresenteerde Masterplan Basisvaardigheden

De beleidsdoelen vanuit het ministerie zijn geen doelen voor individuele vestigingen. Vestigingen zijn zelf aan zet om te bepalen wat realistische doelen voor hen zijn. De minister heeft aangekondigd de volgende beleidsdoelen na te streven over drie schooljaren:

- Alle leerlingen op het vmbo-t, havo en vwo halen aan het einde van het vo het basisoniveau voor taal en rekenen-wiskunde (2F);
- De helft van de bb/kb-leerlingen haalt aan het einde van het vo het basisoniveau 2F;
- Voor leerlingen in het praktijkonderwijs geldt een inspanningsverplichting om leerlingen het referentieniveau 1F te laten bereiken. Voor leerlingen die kunnen doorstromen naar het vervolgonderwijs is het zinnig als ook niveau 2F op onderdelen wordt behaald.

Wij kiezen als Terra VO voor een beperkt aantal ambities m.b.t. ons reken- en taalonderwijs die wij nadrukkelijk willen koppelen aan onze groene identiteit. Deze ambities vragen om een meerjarige aanpak. In het schooljaar 2023-2024 willen wij de gekozen interventies samen met expert-docenten vanuit onze vestigingen uitwerken en passende vormen van professionalisering opzetten, zowel op de eigen vestigingen als Terrabreed.

Toekenning subsidie versterken basisvaardigheden

Terra Assen heeft de subsidie versterken van de basisvaardigheden in 2022 toegekend gekregen. Begin 2023 is het activiteitenplan voor de onderdelen taal en rekenen, na instemming door de OR, ingediend bij DUS-I en goedgekeurd. De activiteitenperiode loopt tot 31 juni 2024.

Het activiteitenplan beschrijft op hoofdlijnen de acties die de komende jaren ingezet zullen worden op zowel onderwijsinhoudelijk gebied, professionalisering, monitoring van effecten, het ontwikkelen van beleid alsmede het aanstellen van coördinatoren op de verschillende terreinen. In september 2023 heeft er een steekproefbezoek plaatsgevonden. De subsidieverstrekker heeft een positief beeld gekregen van de manier waarop Terra Assen invulling geeft aan de toegekende subsidie.

- De gekozen activiteiten sluiten helder aan op de interventiekaart.
- Complimenten voor de aandacht voor de samenhang tussen de activiteiten bij de vier gekozen domeinen en daarnaast de aangebrachte vergader- en organisatiestructuur om de subsidie uit te voeren.
- Een gedegen aanpak voor het creëren van een plan en de daarbij horende draagkracht.
- De verbetering van de basisvaardigheden is gekoppeld aan een regionaal probleem: laaggeletterdheid in Drenthe. Mede hierdoor zijn regionale partners aangetrokken en leeft er een intrinsieke motivatie bij leerkrachten voor verbetering en verandering.

Kortom: de gekozen activiteiten zijn goed uitgedacht en lijken uitvoerbaar.

2.1.3 Nationaal Programma Onderwijs

In 2023 hebben er geen schoolsluitingen plaatsgevonden als gevolg van corona. De middelen die de overheid beschikbaar heeft gesteld in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs zijn in 2023 door de vestigingen ingezet op interventies gericht op het "inhalen" van de achterstanden. Alle vestigingen hebben aan de start van het programma een meerjarenbegroting gemaakt gekoppeld aan de in te zetten interventies.

De ondernemingsraad heeft haar instemming verleend op de plannen m.b.t. NPO, inclusief de bijbehorende financiële verdeling van de middelen. Ook de ouderraad is betrokken in het proces. Zij heeft haar vertrouwen uitgesproken in de plannen en uitvoering daarvan, maar heeft afgezien van haar instemmingsbevoegdheid. Gedurende de uitvoering van de plannen zijn beide medezeggenschapsorganen periodiek geïnformeerd over de voortgang.

Thema's vmbo	2023	Besteed aan o.a.
A. Meer onderwijs om bij groepen leerlingen kennis en vaardigheden bij te spijkeren	€ 220.788	- huiswerkbegeleiding - bijlessen - motivatietraining
B. Effectievere inzet van onderwijs om kennis en vaardigheden bij te spijkeren	€ 375.690	- kleinere groepen - inzet onderwijsassistenten - aanschaf boeken
C. Sociaal-emotionele- en fysieke ontwikkeling van leerlingen	€ 68.417	- excursie, kamp - sportactiviteiten
D. Ontwikkeling van de executieve functies van leerlingen	€ 37.043	- ondersteuning planning en organisatie - training preventieve groepsbinding
E. (Extra) inzet van personeel en ondersteuning	€ 1.071.667	- extra docenten - extra onderwijspersoneel - onderwijsassistenten
F. Faciliteiten en randvoorwaarden	€ 40.594	- computeraccessoires
Totaal	€ 1.814.199	

Inzet activiteiten en resultaten

De inzet op de belangrijkste activiteiten is meegenomen in bovenstaande tabel. Deze zijn uitgesplit naar de categorieën uit de menukaart zoals deze door OCW is gepubliceerd. Er is in 2023 geen uitgebreide schoolscan door de vestigingen gemaakt. Wel is gekeken naar de resultaten van de leerlingen en de effectiviteit van de eerder ingezette interventies.

- Een groot deel van de interventies in het schooljaar 2022- 2023 is naar inzicht van de vestigingen succesvol geweest doordat ze hebben bijgedragen aan het 'inhalen' van de achterstanden. Ze continueren die dan ook in het schooljaar 2023-2024 (al dan niet in aangepaste vorm).

- De inzet van extra personeel en begeleiding wordt als prettig ervaren en heeft bijgedragen aan de doelstelling om te zorgen voor meer rust in de scholen.
- Groepsactiviteiten hebben geleid tot verbetering van de groepsdynamiek en het welbevinden (sociaal-emotioneel) van de leerlingen. De vestigingen continueren deze activiteiten daarom grotendeels in het schooljaar 2023-2024.
- Een aantal vestigingen zet huiswerkbegeleiding in wat bijdraagt aan het verbeteren van de schoolresultaten. Ook dit wordt gecontinueerd.

De interventies die de vestigingen in het schooljaar 2023-2024 gaan inzetten, zijn integraal opgenomen in de vestigingsjaarplannen. Er is een vervolg gegeven aan het zo goed mogelijk wegwerken van de leer- en ontwikkelachterstanden.

Van de ontvangen middelen is 5,4% ingezet voor inhuur van personeel niet in loondienst (PNIL). Er zijn geen NPO-middelen bovenschools ten behoeve van specifieke interventies ingezet.

2.1.4 Heterogene brugklassen

Vijf vestigingen nemen deel aan het subsidieregeling Heterogene brugklassen. Zij zetten deze subsidie in voor introductie, verlenging, verbreding of doorontwikkeling van heterogene brugklassen. Het doel van heterogene brugklassen is om daarmee kansengelijkheid te bevorderen en segregatie tegen te gaan. Elke vestiging heeft een eigen activiteitenplan ingeleverd. Eind 2023 heeft elke vestiging een voortgangsrapportage ingeleverd bij de subsidieverstrekker over de voortgang van de activiteiten. Alle vestigingen hebben voldoende inzicht gegeven in de voortgang van de activiteiten. De vestigingen moeten de activiteiten voor 1 januari 2025 afronden. In 2023 zijn er op alle deelnemende vestigingen heterogene brugklassen van start gegaan. De samenstelling en uitvoering kan verschillen per vestiging passend bij de eigen context.

Heterogeniteit krijgt ook in de nieuwe schoolplanperiode een plek. Niet alle leerlingen hebben namelijk vanuit huis evenveel kansen en mogelijkheden gekregen. Wij willen daarom een leeromgeving creëren die veel leerkansen aan al onze leerlingen biedt. Dit betekent dat wij in de toekomst in de onderbouw ons onderwijs overwegend in heterogene groepen organiseren. De ervaringen vanuit de subsidie zullen we daarin meenemen.

2.1.5 Praktijkonderwijs

Praktijkonderwijs Winsum maakt deel uit van Terra en specifiek van de Terra VO Winsum. Alle activiteiten vinden plaats binnen de gezamenlijke (strategische) kaders van Terra. Beleidsmatig (inclusief het kwaliteitsbeleid) valt het praktijkonderwijs binnen de plannen van Terra VO. Het schoolplan is daardoor ook leidend voor het praktijkonderwijs. Binnen de gezamenlijke kaders bepaalt het praktijkonderwijs zijn eigen koers passend bij zijn specifieke uitdagingen en doelgroep.

Opleiden naar arbeid

70% van de leerlingen van het praktijkonderwijs behaalt in 2023 een branchecertificaat (50.6% in 2022) en 27.5% stroomt uit naar een baan op de reguliere arbeidsmarkt. Het overgrote deel van de leerlingen vervolgt haar loopbaan in het vervolgonderwijs. Van de 31 leerlingen die in 2023 het praktijkonderwijs verlaten hebben er 5 een getuigschrift gehaald en 26 een diploma.

Praktijkonderwijs bereidt leerlingen voor op (zelfstandig) wonen, werken en leven. Diverse branchecertificaten dragen daar positief aan bij. Deze bewijsstukken laten zien welke vaardigheden en competenties PrO-leerlingen bezitten. De vestiging kent drie richtingen: Groen, Handel en zorg, Horeca en Techniek.

Vervolgonderwijs

Voor de leerlingen die willen doorleren, biedt Pro Winsum in samenwerking met Terra MBO Entree de mogelijkheid om een entree diploma te behalen. Na een pilotstatus is dit voor de zomer van 2023 omgezet naar regulier. Hiertoe is door de stuurgroep pro-entree een samenwerkingsovereenkomst opgesteld. De stuurgroep komt nog periodiek bijeen om af te stemmen, monitoren en evalueren.

Onderwijskundige ontwikkelingen

In het schoolplan staat een duidelijke ambitie omschreven m.b.t. het bieden van meer maatwerk en differentiatie. Een belangrijk 'vliegwiel' voor het praktijkonderwijs hierbij is de implementatie van een

tool, die volledig is toegespitst op de behoeftes van de leerling in het praktijkonderwijs. Deze tool stelt het praktijkonderwijs in staat om op een constructieve wijze de leerling zo goed mogelijk in beeld te brengen, ten behoeve van de relatiedriehoek. Docenten en leerlingen werken aan leer- en ontwikkeldoelen vanuit een heldere aanpak en werkwijze. Leerlingen dragen zelf een verantwoordelijkheid voor hun eigen leerdoelen. Dit vraagt om aanpassing van het curriculum. In 2023 is dan ook gewerkt aan het nieuwe curriculumontwerp. Om de leerling optimaal voor te bereiden op zijn of haar vervolgstappen in de maatschappij, is het essentieel om theoretische en praktische vaardigheden binnen het gehele curriculum met elkaar te verbinden. De tool stelt leerlingen, docenten en ouders in staat de ontwikkeling van de leerling in kaart te brengen en te volgen.

Daarnaast is het aanbod van de keuzevakken uitgebreid om zo beter in te spelen op de behoeften van de leerlingen. Op deze manier hebben zij meer keuze en sluit het aanbod beter aan bij de brede uitstroom van de leerlingen. Ook wordt er meer groeps-doorbrekend gewerkt: leerlingen uit leerjaar 3 draaien al mee in de keuzevakken.

De vestiging kent een groot voedingsgebied. Leerlingen komen uit de wijde omgeving naar praktijkonderwijs in Winsum. Daardoor is het ook van belang dat er een stevige regionale verankering is. Er is een uitgebreid netwerk met stagebedrijven. Stage vormt namelijk het hart van het onderwijsprogramma. Leerlingen worden op deze manier goed voorbereid op de praktijk met bijbehorende vaardigheden. In leerjaar 2 starten ze al met een interne stage en vanaf leerjaar 3 met externe stages (stageleerlijn ontwikkeld). Stageplaatsen worden gezocht nabij de woonplaats van de leerlingen.

2.2 Onderwijsontwikkelingen mbo

2.2.1 Bestuurlijke reflectie realisatie Kwaliteitsagenda in het overgangsjaar 2023

Het jaar 2023 betrof wat betreft de uitvoering van maatregelen op basis van de Kwaliteitsafspraken een overgangs- of tussenjaar. Terra koos er voor om de eerste 7 maanden van 2023 middelen vanuit de Kwaliteitsagenda 2019-2022 in te zetten op de daarbij horende speerpunten om activiteiten en projecten het hele schooljaar 2022-2023 die hieraan een bijdrage leveren, te kunnen continueren. Vanaf de tweede helft van 2023 zijn de middelen die Terra voor dit tussenjaar heeft ontvangen, conform de afspraken met het ministerie besteed aan de prioriteiten en doelen van de nieuwe Werkagenda.

In 2023 is samen met Drenthe College gewerkt aan het opstellen van een Kwaliteitsagenda voor de periode 2024-2027. Dit heeft ertoe geleid dat voor 1 oktober zowel Terra als Drenthe College hun nieuwe agenda hebben ingediend bij de commissie CKMBO. Deze agenda's zijn in het licht van de bestuurlijke fusie op 1 januari 2024 en de instellingenfusie op 1 augustus 2024 inhoudelijk identiek behalve waar het gaat om de begroting. Deze verschilt omdat beide instellingen op het moment van indiening nog als gescheiden instellingen worden gezien en nog een apart budget aanvragen op grond van de regeling Kwaliteitsafspraken. Verder verschillende uitgangspunten van beide instellingen en de nulmetingen per indicator, maar zijn de ambities hetzelfde.

Kwaliteitsagenda 2019-2022

In deze kwaliteitsagenda stonden 5 speerpunten centraal:

1. *Ontwikkelperspectief groen onderwijs in de regio.*
Dit speerpunt is gericht op een toekomstbestendig opleidingsportfolio, een doelmatige en duurzame organisatie van opleidingen en het samen met regionale partners bijdragen aan innovaties in de groene sector.
2. *Opleiden voor de arbeidsmarkt van de toekomst.*
Dit speerpunt betreft het afstemmen van het onderwijsaanbod op de vraag uit de arbeidsmarkt, het vergroten van keuzemogelijkheden van studenten, het investeren in LLO en het verhogen van de arbeidsmarktrelevantie van de opleidingen. Hierbij spelen Ondernemend leren en Reguleren als de kern van ons onderwijsconcept een sleutelrol.
3. *Kwaliteitsverbetering en professionalisering.*
Dit betreft het versterken van kwaliteitsgericht werken door docenten en teams, als voorwaarde

voor het verzorgen van “gewoon goed onderwijs”. Daarbij gaat het zowel om het op orde brengen van de kwaliteit van ons onderwijs als om professionele ontwikkeling en teamontwikkeling.

4. *Jongeren in een kwetsbare positie.*

Terra is een veilige school, waar persoonlijke aandacht wordt gegeven. Het VSV percentage is laag. Binnen dit speerpunt zetten we in op meer jongeren een diploma te laten halen, door inzet op LOB, bredere scholing binnen Entree en niveau 2 opleidingen om de kansen op de arbeidsmarkt of op doorstroming te vergroten en op het tegengaan van VSV.

5. *Gelijke kansen.*

Het bieden van gelijke kansen vraagt ongelijk onderwijs (maatwerk). Daarnaast zetten we in op het versterken van doorlopende leerlijnen vmbo-mbo-hbo en besteden we extra aandacht aan de overgangen naar vervolgonderwijs.

Eind september 2023 heeft Terra een positieve beoordeling ontvangen over de eindresultaten van de uitvoering van deze kwaliteitsagenda. Dat betekent dat ook het resultaatafhankelijke deel van de middelen is goedgekeurd.

Kwaliteitsagenda 2024-2027

In deze kwaliteitsagenda staan 3 prioriteiten centraal. Hieronder volgt een beknopte opsomming van de activiteiten die Terra in 2023 heeft uitgevoerd en die bijdragen aan de doelen van deze prioriteiten:

1. *Bevorderen kansengelijkheid*

Onder deze prioriteit biedt Terra een breed palet aan activiteiten op het gebied van internationalisering voor zowel studenten als medewerkers (zie 3.3) en maken we het mogelijk voor onze studenten om mee te doen aan wedstrijden op het gebied van skills.

Verder continueren we een aantal activiteiten die zijn opgezet tijdens de corona-periode, zoals de Pitstop en het project STEF om die studenten die het nodig hebben, extra begeleiding te kunnen bieden. Dit doen we ook omdat het mentale welzijn van studenten nog steeds aandacht behoeft.

2. *Bevorderen kansrijk opleiden*

We bouwen verder op basis van de partnerschappen en samenwerkingsverbanden om ons praktijkgericht onderwijs actueel en relevant te kunnen aanbieden (via onder andere Terra Practica en opdrachten en projecten in het kader van Regioleren). Ook richten we onze BPV verder in op de uitgangspunten van het Stagepact. Daarnaast zijn we ook actief aan het onderzoeken en ontwikkelen van de uitbreiding van ons LLO-aanbod.

3. *Leren voor de toekomst*

We zijn Burgerschap aan het vormgeven en een slag aan het maken door de lessen burgerschap verder aan te laten sluiten bij de beroepspraktijk en aan te bieden binnen de beroepscontext. Eén van de activiteiten die we hierbinnen een plek willen geven is financiële educatie. Eind 2023 hebben wij hiervoor een plan opgesteld waarvoor een subsidie is toegekend. Innovatie geven wij verder een impuls door de uitvoering van beide huidige practoraten (zie 2.2.4) en twee practoraten die op dit moment nog in ontwikkeling zijn.

2.2.2 Nationaal Programma Onderwijs

In 2023 was er geen sprake meer van overheidsmaatregelen in het kader van Covid-19, maar was de impact van de coronamaatregelen in de jaren 2020 tot en met 2022 nog goed merkbaar. Studenten hebben studievertraging of andere achterstanden opgelopen. Het mbo had in 2023 een populatie studenten die deels uit studenten met een zgn. corona-diploma bestond. Ook zien we dat het mentale welzijn en de motivatie van studenten significant zijn gedaald. Om deze nadelige gevolgen te beperken en teniet te doen, zijn van rijkswege middelen beschikbaar gesteld via het Nationaal Programma Onderwijs (NPO), de zogenaamde corona-enveloppe. Terra heeft ervoor gekozen om het restant van de middelen in te zetten in het studiejaar 2022-2023. Voor 2023 was nog € 180.895 beschikbaar. De besteding van deze middelen is opgenomen in bijlage F.

Monitoring

Terra heeft de resterende middelen uitgesmeerd over het gehele schooljaar 2022-2023 met als doel de achterstanden weg te werken voor de zomer van 2023. Het programmateam NPO van Terra is

afgelopen jaar tot de zomervakantie actief geweest. Met ingang van het nieuwe schooljaar waren alle middelen uit de corona-enveloppe besteed en zijn de meeste activiteiten uit het bestedingsplan gestopt. Het programmateam NPO is na de zomervakantie ontbonden.

Realisatie plannen en vervolg

Teams hebben in het begin vooral ingezet op achterstanden en met ingang van studiejaar 2022-2023 heeft een verschuiving plaatsgevonden naar welbevinden en studentwelzijn. Opvallend is dat weinig middelen zijn besteed aan activiteiten rondom studieoriëntatie en de intake van nieuwe studenten. De impact van corona op de leerprestaties, het welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van studenten is niet alleen groot geweest, maar ook de vertraging op sommige vlakken is hardnekkig. De meeste middelen uit de corona-enveloppe zijn ingezet op extra begeleiding en het voorkomen van studievertraging.

Gedurende het jaar is zowel de Studentenraad als de Ondernemingsraad geïnformeerd over de uitvoering van het NPO. Met beide raden is afgestemd om twee activiteiten uit het plan ook zonder NPO-middelen voort te zetten in schooljaar 2023-2024. Terra maakt voor deze beide initiatieven andere middelen vrij. Het gaat hier om de Pitstop en het project STEF.

De Pitstop is bedoeld voor studenten die een aangepaste leeromgeving nodig hebben. Hieronder vallen bijvoorbeeld studenten die te maken hebben met concentratieproblematiek of achterstanden hebben. De Pitstop kan dan worden ingezet als maatwerktraject voor een student om zijn/haar opleiding op de rit te krijgen of af te ronden. Daarnaast is het een middel om zelfstandigheid te vergroten en het zelfvertrouwen van een student te verhogen. Ook kan de Pitstop zorgen voor structuur bij studenten die langere tijd niet naar school zijn geweest. In een prikkelarme omgeving kunnen deze studenten werken aan persoonlijke doelen. Hierbij wordt begeleiding geboden door een Pitstop begeleider. Deze begeleider coacht bijvoorbeeld op motivatie en geconcentreerd werken. Voor studenten die problemen ervaren op het gebied van executieve functie, is STEF (StudentenTeam Executieve Functies) opgericht. STEF helpt studenten in de weg naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid. STEF draagt bij aan een goede voorbereiding op de maatschappij en het burgerschap. Studenten hebben de executieve functies nodig voor bijvoorbeeld het samenwerken, beslissingen nemen en kritisch denken. Daarnaast dragen executieve functies bij aan het hebben van goede relaties, het ontwikkelen van schoolse vaardigheden en doorzettingsvermogen.

Steekproef

In het najaar van 2023 heeft Terra deelgenomen aan de steekproef van Bureau Berenschot in het kader van de vierde voortgangsmeting Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs (NPO). Dit gebeurde door middel van een interview op 5 september. We zijn inhoudelijk ingegaan op zowel de besteding van de middelen uit de corona-enveloppe als de uitvoering van het plan. Ook hebben we aangegeven welke effecten nog steeds merkbaar en voelbaar zijn bij onze studenten, zoals bijvoorbeeld een verminderd mentaal welbevinden.

Nazorg

Naast de corona-enveloppe hebben we middelen ontvangen voor nazorg. Hiervoor hebben we subsidie aangevraagd. Nazorg is gericht op schoolverlaters met en zonder diploma. In het schooljaar 2022-2023 zijn de middelen voor nazorg ingezet om 27 jongeren persoonlijke begeleiding te bieden door een jobcoach. We starten met een gedegen intake waarbij alle wensen, kansen en mogelijkheden in kaart worden gebracht. Onze visie is samen en uitgaan van wensen en positiviteit, hiermee bereiken we het meest. Aan de hand van de intake stellen we een zoekprofiel op waarmee we actief de arbeidsmarkt benaderen. We kiezen voor huisbezoeken en wekelijks danwel tweewekelijks contact. We trainen studenten in hun sollicitatievaardigheden en in principe gaat de coach mee naar een sollicitatiegesprek. We coachen en begeleiden zowel de student als de werkgever bij indiensttreding en vervolgens monitoren we de periode tijdens het werken. Wanneer monitoring niet genoeg is bieden we coaching op de job. Alles met het doel om een arbeidsplaats bestendig te laten zijn. Wanneer alles goed gaat, gaan we in samenspraak over naar een waakvlamsituatie. Dit houdt in dat we enkel vinger aan de pols houden. Bij een terugval of opnieuw een behoefte aan meer begeleiding, schalen we weer op en bieden we dat wat nodig is. Soms is dat zoeken naar een nieuwe arbeidsplaats, soms is dat opnieuw coaching, soms is dat enkel een motiverend gesprek.

2.2.3 MBO-studentenfonds

Het MBO-Studentenfonds is per 1 augustus 2021 in werking getreden en bedoeld voor de financiële ondersteuning van de mbo-student. Het beleid is goedgekeurd door het bestuur en de studentenraad. De implementatie van het fonds is in goede samenwerking en overleg met andere Noordelijke AOC's en ROC's verlopen.

Het fonds bestaat uit vier doelgroepen, waarbij de mbo-instelling de bevoegdheid heeft om uitzonderingen te maken op de bestaande doelgroepen.

In grote lijnen bestaat doelgroep één uit studenten die, naast hun opleiding, lid zijn van een studentenraad, een medezeggenschapsraad of studentenorganisatie ten behoeve van de mbo-instelling. In doelgroep twee gaat om studenten die activiteiten verrichten op bestuurlijk of maatschappelijk gebied ten behoeve van de mbo-instelling of de opleiding van de student. Beide doelgroepen zijn bedoeld voor studenten in een BOL- of BBL-opleiding, ongeacht leeftijd.

Doelgroep drie is gelijk aan die van de 'Tijdelijke regeling voorziening leermiddelen voor deelnemers uit minimagezinnen'. Deze doelgroep is gericht op studenten waarvan de ouders en/of verzorgers aantoonbaar onvoldoende financiële middelen hebben voor het bekostigen van leermiddelen waarvan de student geacht wordt deze aan te schaffen. Doelgroep drie is de enige doelgroep waar, naast financiële ondersteuning, ook materiële ondersteuning (onderwijsleermiddelen) geboden kan worden. Deze doelgroep omvat studenten jonger dan 18 jaar in een BOL-opleiding.

Doelgroep vier is bedoeld voor studenten die, vanwege een bijzondere omstandigheid, studievertraging hebben opgelopen. Deze doelgroep bestaat uit studenten die een BOL-opleiding volgen, ongeacht leeftijd. De studenten mogen daarnaast geen basisbeurs (meer) ontvangen. Studenten uit deze doelgroep dienen eerst andere financiële ondersteuning vanuit overheid -en particuliere instanties te benutten voordat er aanspraak gemaakt kan worden op het MBO-studentenfonds.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verdeling van de uitgaven over de verschillende doelgroepen 1 tot en met 4 in 2023.

Omschrijving	Aantallen studenten	Totaal van de toekenningen	Gemiddelde hoogte van de toekenningen
1. MBO-studenten die lid zijn van een studentenraad als bedoeld in artikel 8a.1.2, van een andere door het bevoegd gezag ingestelde medezeggenschapsstructuur of van het bestuur van een studentenorganisatie van enige omvang met volledige rechtsbevoegdheid.		€ 6.467,58	€ 28,74
	Aanvragen	225	
	Toekenningen	225	
2. MBO-studenten die activiteiten verrichten op bestuurlijk of maatschappelijk gebied die naar het oordeel van het bevoegd gezag mede in het belang zijn van de instelling of van het onderwijs dat de student volgt.		€	€
	Aanvragen	0	
	Toekenningen	0	
3. MBO-studenten, of diens wettelijk vertegenwoordiger, die aantoonbaar onvoldoende financiële middelen hebben voor de aanschaf van onderwijsbenodigdheden waarover de student geacht wordt zelf te beschikken.		€ 15.810,12	€ 718,64
	Aanvragen	25	
	Toekenningen	22	
4. MBO-studenten die in verband met de aanwezigheid van een bijzondere omstandigheid studievertraging hebben opgelopen.		€	€
	Aanvragen	0	
	Toekenningen	0	

2.2.4 Practoraten

Practoraat "Ondernemend leren met en van de SDG's"

In 2023 is het practoraat "Ondernemend leren met en van de SDG's" officieel gelanceerd, gemarkeerd door een gezamenlijke kick-off communicatie tussen Terra en Noorderpoort. De eerste fase na de aftrap omvatte de benoeming van een practor vanuit Terra en een kwartiermaker vanuit Noorderpoort SDG House Groningen. Deze sleutelfiguren hebben de basis gelegd voor het practoraat en zijn direct begonnen met het opstellen van een gedetailleerd onderzoeksplan, inclusief onderzoeksmethoden, interventies en een tijdslijn.

Het practoraat zoekt antwoord op de vraag hoe de manier waarop docenten lesgeven, met nadruk op ondernemend leren en de Sustainable Development Goals (SDG's), bijdraagt aan de ontwikkeling van ondernemende vaardigheden en het begrip van duurzame ontwikkeling bij studenten.

Parallel aan het onderzoeksplan is een informatief onderzoeksmagazine ontwikkeld, waarin diverse interventies voor docenten worden uitgelegd. Dit magazine dient als een praktische gids voor het implementeren van SDG-gerelateerde activiteiten in het onderwijs. Binnen Terra zijn SDG-ambassadeurs gerekruteerd, verspreid over verschillende vestigingen en teams, om zich te wijden aan specifieke SDG-doelen. Deze ambassadeurs spelen een cruciale rol bij het betrekken van docenten en teams bij SDG-initiatieven, waarmee het practoraat een brede impact op het onderwijslandschap beoogt.

Beluister ook eens de podcast Duurzame Docent – in gesprek met Marjan Nijenbanning:

<https://open.spotify.com/episode/0EcW5uEvziwq0zvOWE55Vn?si=CErQIJ7mR1WzuOEJNbhOAA&context=spotify%3Ashow%3A3ZowDosMno3lvqSxnB7TQi&nd=1&dlsi=0b54058d91044fc7>

Practoraat "Natuurinclusieve landbouw"

Het practoraat heeft als doelstelling het mede ontwikkelen van kennis over natuurinclusieve landbouw (NIL) en ondernemend leren (OL) voor studenten (v)mbo, onderwijsprofessionals en bedrijfsleven/overheden. Dit doen we vanuit de gedachte dat een groene sector in transitie om andere lerende vaardigheden en denkwijzen vraagt binnen ontwikkelgericht onderwijs.

De practor van Terra fungeert als programmanager van de Green Deal NIL en is lerarenopleider. NIL en OL versterken elkaar daarin en grafisch is dit als volgt weer te geven:

In 2023 is het netwerk waarin kennis gecreëerd en gedeeld wordt omtrent natuurinclusieve landbouw versterkt en uitgebouwd. De volgende activiteiten zijn uitgevoerd:

- (Onderzoeks)projecten met docenten en mbo-studenten;
- Subsidieaanvragen;
- Ontwikkeling NIL(les)materiaal;
- Presentaties en masterclasses NIL;
- Kennisdeling o.a. lesmateriaal op Groen Kennis Net.

Een mooi voorbeeld van een van de studentprojecten is dat een groepje studenten van akkerbouw dit jaar de impactprijs van Groenpact heeft ontvangen. Zij hebben een vraagstuk omtrent de invulling van akkerranden & bufferzones bij een akkerbouwer uitgewerkt. In samenwerking met het bedrijf hebben ze een proef opgezet hoe akkerranden in te zaaien met vijf verschillende gewassen en hebben dit gemonitord op mogelijkheden en biodiversiteit.

Green Deal Natuurinclusieve landbouw

Terra heeft op 16 mei 2022 mede de Green Deal natuurinclusieve Landbouw Groen Onderwijs ondertekend. De Green Deal heeft als doel natuurinclusieve Landbouw te verankeren in het groene onderwijs op alle niveaus, in het scholingsaanbod en in het kader van Leven Lang Ontwikkelen (LLO). De practor van Terra is in het kernteam van de Green Deal aangesteld als programmamanager. Door de Green Deal is in samenwerking met Groenpact een Theory of Change (ToC) opgesteld om de impact van de Green Deal te monitoren.

De bijdrage in 2023 vanuit Terra is weergegeven via de blauwe stippen op de onderstaande ToC van de Green Deal.

2.2.5 Numerus fixus

De eerder geldende numerus fixus voor de opleiding paraveterinair is vanaf het schooljaar 2020-2021 afgeschaft. Reden hiervoor was de extra administratieve werkdruk die een numerus fixus met zich meebracht terwijl het uiteindelijke aantal geplaatste studenten lager was dan het aantal beschikbare plaatsen. In plaats daarvan zijn één of meerdere verplichte extra intake-activiteiten georganiseerd, los van de kennismakingsgesprekken. Dit om de kans te vergroten dat alleen gemotiveerde studenten zich hiervoor aanmelden. Op dit moment heeft Terra geen opleidingen waarvoor een numerus fixus geldt.

2.2.6 Doelmatigheid

Sectoraal

Op landelijk niveau is door bedrijfsleven, onderwijs (van vo tot wo) en overheid de Ontwikkelagenda Groen Onderwijs 2016-2025 opgesteld.

Regionaal

Zowel vanuit maatschappelijke als financiële overwegingen wil Terra bijdragen aan een macrodoelmatig opleidingsportfolio dat is afgestemd met collega's in Noord-Nederland. In dit kader participeert Terra in het Noordelijk overleg macrodoelmatigheid. Samen met de ROC's, AOC's en vakinstellingen uit de drie Noordelijke provincies is een professioneel portfolio-beleid ontwikkeld, afgestemd op het bedrijfsleven.

Voor 2023-2024 zijn geen wijzigingen in het opleidingsaanbod van Terra MBO doorgevoerd (zie bijlage C).

2.2.7 Afwijking begeleide onderwijstijd

Voor het schooljaar 2023-2024 zijn geen aanvragen afwijking begeleide onderwijstijd ingediend.

2.2.8 Keuzedelen

Elke opleiding heeft een ruim aanbod van keuzedelen die kwalificaties aanvullen en/of verrijken. Voor een overzicht hiervan verwijzen we naar bijlage D.

In 2023 is 283 keer afgeweken van de koppeling van keuzedelen aan de kwalificatie van de opleiding. Aanvragen hiertoe zijn ingediend bij en goedgekeurd door de examencommissie Terra MBO.

2.3 Examinering

2.3.1 Kwaliteitsborging toetsing en examinering vo

De kwaliteit van de (school)examinering blijft van belang. De examenorganisatie van Terra VO bestaat sinds een aantal jaren uit een centrale examencommissie (CEC) en een examenbureau op elke vestiging. De CEC heeft een belangrijke taak in het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de examinering Terra-breed en vervult de wettelijke taken en bevoegdheden zoals vastgelegd in de WVO2020.

Jaarlijks stelt de CEC een handboek examinering op, evalueert het examenproces met de examensecretarissen van de vestigingen en rapporteert de bevinding aan het vo-beraad. Deze werkwijze leidt via een PDCA-cyclus tot vervolgstappen in de kwaliteitsborging.

In het schooljaar 2023-2024 zijn alle examenbureaus aan de slag gegaan met een verbetering van de PTA's, dit op basis van adviezen vanuit de CEC op de beoordeelde PTA's. Ieder examenbureau pakt hierin haar taken op, die passen bij de ontwikkeling en examinering van de eigen vestiging.

In 2023 is er in aanloop op het inspectiebezoek Kwaliteit schoolexaminering (standaard OP6) door de CEC een audit uitgevoerd op de vestiging Meppel. In 2024 zullen de andere vestigingen hetzelfde auditproces doorlopen.

Jaarverslag CEC

Jaarlijks legt de CEC verantwoording af voor de uitgevoerde werkzaamheden middels het jaarverslag. Vanuit het jaarverslag en gestelde doelen en plannen wordt een jaarplan voor het nieuwe schooljaar opgesteld.

De CEC is verantwoordelijk voor de versterking van de kwaliteitsborging van de examinering binnen Terra VO (inclusief het Groene Lyceum). De CEC heeft een taak in het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de examinering. Dit betekent dat de CEC controleert en adviezen geeft voor een gezonde examencultuur op alle vestigingen van Terra VO, waarbij de vestigingen zelfstandig de kwaliteit van de examinering op orde hebben en kunnen houden, middels o.a. een handboek en protocollen.

De CEC heeft dit jaar de regie gevoerd over de uitvoering van de volgende maatregelen ter bevordering van de kwaliteit van de schoolexaminering:

- Toetsing en verbetering kwaliteit PTA's leerweg BB;
- Helder positioneren van de CEC;
- Beschrijving taken, rollen en bevoegdheden van de CEC en examenbureaus binnen Terra VO;
- Beter positioneren van de examensecretaris en het beschrijven van de verantwoordelijkheden, taken en rollen;
- Opstellen Handboek examinering Terra VO;
- Opzetten van een kwaliteitscyclus m.b.t. (school)examinering;
- Uitvoeren van audits in het kader van kwaliteitscyclus
- Actualiseren Examenreglement;
- Verwerken wettelijke wijzigingen Eindexamenbesluit VO.

De benodigde kennis en expertise wordt geborgd door het jaarlijks bijwonen door de leden van de CEC van relevante bijeenkomsten waaronder in het afgelopen jaar het SBO-congres Toetsing & Examinering, Plexs en het Examenfestival. Kennis wordt gedeeld door onder meer het organiseren van studieochtenden voor de examensecretarissen en afdelingsdirecteuren met examenzaken in hun portefeuille. Daarnaast vindt er drie keer per jaar een examensecretarissenoverleg plaats.

Examenresultaten

Het examenjaar 2022-2023 was een regulier (examen)jaar. In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn er geen bijzondere maatregelen getroffen rond de examinering en uitslagbepaling.

Door de extra inzet van docenten en de bekostiging vanuit de NPO-gelden hebben wij de opgelopen leerachterstanden vanuit de coronatijd goed weten op te vangen.

De slagingspercentages zijn wederom goed te noemen zeker gezien het feit dat dit cohort het meeste "last" heeft gehad van de coronamaatregelen en er geen extra maatregelen waren voor de eindexamens. Een mooie prestatie waar eenieder trots op mag zijn!

Ook voor de leerlingen van het praktijkonderwijs mooie resultaten. Van de 31 leerlingen die uitstromen hebben er 5 een getuigschrift behaald en 26 hun diploma.

Onderwijssoort	Aantal deelnemers	Aantal geslaagden	Percentage geslaagden
vmbo-b	196	194	99%
vmbo-k	240	235	98%
vmbo-gt	323	310	96%

2.3.2 Examinering mbo

De examencommissie Terra MBO (ECT) heeft haar eigen jaarverslag 2022-2023. Dit verslag is eind 2023 besproken met en vastgesteld door het College van Bestuur.

In het jaarverslag wordt ingegaan op de organisatieaspecten van examinering en op de borging van de kwaliteit van examinering bij Terra MBO. Hieronder een samenvatting.

Het jaarverslag van 2022 beslaat de periode van 1 oktober 2022 tot 1 oktober 2023. De examencommissie bestaat uit zes leden. Hun onafhankelijkheid en deskundigheid is gewaarborgd middels een formele benoeming door het bestuur. De examencommissie bewaakt haar werkwijze en kwaliteit door gebruik te maken van de tool "procesarchitectuur en examinering". De werkzaamheden van de examencommissie worden uitgebreid beschreven in het jaarverslag. Voor het volgende schooljaar zijn er extra aandachtspunten toegevoegd. Dit heeft betrekking op de gestelde kwaliteitsdoelen BA1 (borging en diplomering) en BA2 (Afsluiting). In het jaarverslag is een aantal conclusies getrokken t.a.v. de kwaliteitsdoelen. De belangrijkste conclusies zijn:

Organisatieaspecten

- Samenstelling examencommissie: de commissieleden worden schriftelijk benoemd door het College van bestuur. De onafhankelijkheid van de examencommissie mag niet in het geding komen door de fusie en het aftreden van het bestuur van OGN.
- Deskundigheid examencommissie: extra scholing op het gebied van fusieprocessen betreffende examencommissies en deskundigheidsbevordering.
- Functioneren examencommissie: het bestuur en de regiodirectie moeten de examencommissie bevragen volgens een vastgesteld protocol, waarin het functioneren van de commissie wordt getoetst.
- Werkzaamheden examencommissie: de prioriteit ligt komend schooljaar bij de fusie. Steekproeven en controles op het examineringsproces zullen wat meer worden losgelaten.

Ten aanzien van de conclusie betreffende de kwaliteit van examinering moeten de volgende verbetermaatregelen getroffen worden:

Borging en diplomering

- De onderwijsteams moeten meer betrokken worden bij de totstandkoming van de examenplannen.

- De teams moeten meer op één lijn komen voor wat betreft de vaststelling van examens.
- De nieuwe vrijstellingsregeling moet geëvalueerd en eventueel bijgesteld worden.
- Dossiercontroles moeten minder intensief worden door middel van een kleinere steekproef.
- De beschouwingen die door de beschouwingsgroep worden gedaan moeten beter worden afgestemd met de examencommissie.
- Er moet extra aandacht komen voor de vaststelling van examens en afgifte van certificaten bij de derde leerweg.
- De onafhankelijk van de examencommissie mag niet in het geding komen tijdens het fusieproces.
- De examencommissie moet haar kwaliteit bewaken door middel van scholing en advisering vanuit de teams.
- De exameninstrumenten moeten beter uitgevoerd worden door de teams. Examens moeten kwalitatief goed worden afgenomen. De examencommissie gaat hierover in overleg met de teams.
- Assessoren moeten goed geschoold worden. Dit is in het afgelopen schooljaar onvoldoende gebeurd. De examencommissie gaat hier komend jaar extra op letten.
- De opleidingsdirecteuren kunnen nog beter samenwerken met de examencommissie betreffende vastgestelde examens (keuzedelen) en het bepalen van het aanbod. Overlegondes zijn noodzakelijk.

Afsluiting

- Er moet in samenspraak met de teams en de examenbureaus gekeken worden naar vereenvoudiging/digitalisering van de examendossiers.
- Er moet gekeken worden of het protocol van de steekproeven bijgesteld kan worden. Daar waar dat mogelijk is moeten er minder steekproeven worden genomen.

Dit jaar zijn de kwaliteitsaspecten per kwalificatiedossier (KD) in kaart gebracht, betreffende de beroepsexamens, de mondelinge en de digitale examens. De keuzedelen zijn dit jaar ook meegenomen in de beschouwingen. Door middel van een viertal criteria zijn de beroepsexamens per KD beoordeeld op onvoldoende, voldoende met verbeterpunten en voldoende zonder verbeterpunten. De mondelinge en digitale examens zijn beoordeeld met een onvoldoende of een voldoende. De keuzedelen zijn nog op een te kleine schaal beoordeeld, waardoor het nog niet mogelijk was om een kwaliteitsoordeel te geven.

De volgende KD's scoren onvoldoende (2 of meer onvoldoendes en gevolgen voor examinering) bij de beroepsexamens:

- Geen

De volgende KD's scoren onvoldoende (2 of meer onvoldoendes en geen gevolgen voor examinering) bij de beroepsexamens:

- Dier en Paraveterinair
- Groen

De volgende KD's scoren voldoende met verbeterpunten bij de beroepsexamens:

- Food

De volgende KD's scoren voldoende zonder verbeterpunten bij de beroepsexamens:

- Agro
- Groenstylist
- Entree
- hGL
- Hippisch

De mondelinge en digitale examinering AVO en kennisexamens scoorden als volgt:

- Nederlands: voldoende
- Engels: onvoldoende
- Rekenen: voldoende

Voor aanvullingen en gedetailleerde beschrijvingen wordt verwezen naar het auditverslag (beschouwingsverslag) en de diplomawaardigheidsverslagen per KD.

Het volledige jaarverslag is te vinden op de website van Terra MBO.

3 Wij doen er toe in de regio

3.1 Regionale verankering

3.1.1 vo

Een van onze schoolplanpijlers is Wij doen ertoe in de regio. We doen alles vanuit onze groene identiteit en sterke regionale verbondenheid in Noord-Nederland. We zijn dan ook trots om samen met onze partners in de regio ons onderwijs vorm te geven. Groene kennis en kunde zullen dan ook altijd essentieel blijven voor een gezonde economie. De regio waarin we opereren vormt een uitdagende context. Demografische ontwikkelingen maken samenwerking in de regio noodzakelijk waardoor het vo-landschap in de krimpregio's gaat veranderen.

Vanuit onze ambitie om duurzaam betekenisvol groen onderwijs te bieden, hebben wij verder geïnvesteerd in duurzame, wederzijdse relaties en werken we meer samen met bedrijven en onderwijsinstellingen in de regio.

Leerlingaantal groeit

Als gevolg van de demografische krimp hadden we gerekend op een daling van het leerlingaantal. Maar het omgekeerde gebeurde: de leerlingaantallen stegen in 2023 naar een totaal van 3.948. Niet alle vestigingen zijn gegroeid. Met name de vestigingen Emmen, Oldekerk en Wolvega laten een groei zien de afgelopen jaren. Vanaf 2019 zien we jaarlijks een kleine stijging in ons marktaandeel. Ons onderwijs voorziet in een behoefte en is daarmee aanvullend op het onderwijsaanbod in de regio. Ook landelijk zien we een stijging in het aandeel leerlingen dat kiest voor het profiel Groen.

Ondanks de lichte groei de afgelopen jaren, houden we voor de lange termijn rekening met het eerder voorspelde effect van de demografische krimp.

Ontwikkeling leerlingaantallen Terra VO

	2020	2021	2022	2023
Assen	632	642	709	703
Eelde	530	513	520	515
Emmen	510	593	661	787
Meppel	653	607	564	542
Oldekerk	273	286	328	397
Winsum	634	605	553	519
Winsum pro	142	151	142	129
Wolvega	228	252	333	356
Totaal	3602	3649	3810	3948

3.1.2 mbo

De banden met het bedrijfsleven, brancheorganisaties en regionale spelers zijn in 2023 verder versterkt.

Terra is partner in de AgroAgenda Noord Nederland. Voortvloeiend hieruit is de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw (NIL) Noord Nederland tot stand gekomen. In het noorden zijn in steeds meer deelregio's streefbeeldend geformuleerd en gaandeweg zullen de kennisvragen die hieruit voortkomen, worden voorgelegd aan het Kennisconsortium NIL dat speciaal in het kader van deze regiodeal is geformeerd en waarin Terra participeert.

Terra participeert daarnaast actief in het Centrum voor Innovatief Vakmanschap (CIV) Groen. In het CIV Groen werken mbo-groen, bedrijven en overheid aan de concrete praktijkuitdagingen waar GroenPact als overkoepelend samenwerkingsverband (hier nemen ook het groene hbo en wo aan

deel) voor staat: het leveren van een betekenisvolle bijdrage aan het oplossen van de grote opgaven, wereldwijd en regionaal en het versterken van de duurzame concurrentiekracht van de Nederlandse groene sector. CIV Groen staat voor meer mensen binden, boeien en opleiden voor een loopbaan in het groene domein. Gezamenlijk werken we aan beroepsonderwijs dat flexibel inspelt op veranderingen en studenten opleidt in de frontlinie van de innovatie.

Met de Koninklijke Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners (VHG), Aeres (Friesland) en het bedrijfsleven werkt Terra samen in de zogenaamde 'Groene Hotspot Noord-Nederland'. Samen investeren wij in talentontwikkeling in de groene sector. Een groene toekomst begint namelijk met groen onderwijs. De Groene Hotspot is bij uitstek de plek waar vraag en aanbod rondom werk, stage, opleidingen en cursussen bij elkaar kunnen worden gebracht. En waar kennis wordt uitgewisseld als het gaat om actuele thema's rond bijvoorbeeld biodiversiteit of waterbeheer.

De samenwerking met IVN Noord-Nederland is verder bestendig en hiermee verbinden wij ons aan het realiseren van onze gezamenlijke doelstelling om bij te dragen aan een duurzame samenleving door jongeren en volwassenen kennis over de natuur bij te brengen.

Als ideale plek om elkaar te ontmoeten worden het gehele jaar door op het SuikerTerrein in Groningen projecten uitgevoerd vanuit onze verschillende opleidingen. Daarbij wordt samengewerkt met andere onderwijsinstellingen. De gemeente Groningen en Terra hebben gezamenlijke ambities geformuleerd om van het SuikerTerrein een ideale innovatieve leeromgeving te maken en waarin ook ruimte is voor samenwerkingsverbanden met andere onderwijsinstellingen, overheden, bedrijven, start up's, instellingen, kunstenaars, etc. De slogan van het SuikerTerrein 'Wortels van innovatie' past hier helemaal bij.

3.2 Ontwikkelingen/projecten

3.2.1 vo

Subsidie leerlingendaling

Het vo landschap in onze regio's verandert. Wij zien de samenwerking met andere schoolbesturen als de norm om toekomstbestendig onderwijs te kunnen garanderen. Alle vestingen zijn in de eigen regio betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten in het kader van de subsidieregeling 'Incidentele middelen leerlingendaling vo'. De daadwerkelijke uitvoering van de plannen zal in verschillende regio's in meer of mindere mate impact hebben voor Terra, afhankelijk van de thema's die in het plan worden betrokken.

Sterk Techniek Onderwijs (STO)

Alle vestingen van Terra participeren binnen een Sterk Techniek Onderwijs regio als actieve partner. Hierin wordt gestreefd naar het bieden van ervaringen en het overdragen van kennis aan leerlingen over hoe groen en techniek elkaar in vele vakgebieden kunnen versterken. Daarnaast hebben wij een stabiel aantal leerlingen die na het vmbo doorstroomt naar mbo-techniekopleidingen die wij via onze samenwerkingen binnen de STO-regio's alvast vroegtijdig in aanraking laten komen met de mogelijkheden en kansen van de technische beroepspraktijk. Doordat in 2025 een nieuwe subsidieperiode gaat starten, zijn alle vestingen nu bezig binnen hun STO-regio om de projectplannen te herzien naar een nieuw plan waarin Terra weer stevig participeert om onze leerlingen kennis te laten maken met techniek en de crossovers tussen groene en grijze profielen. 2024 is een overbruggingsjaar tussen de éne en de andere subsidieperiode waarin de activiteiten zoals opgenomen in het eerste projectplan worden gecontinueerd.

Doorlopende leerroutes

Terra kent een aantal doorlopende leerroutes vo-mbo binnen haar eigen organisatie die op verschillende locaties worden aangeboden. Nieuwe wetgeving biedt ons hiervoor meer ruimte zowel in het onderwijs- als het examenprogramma. Binnen Terra kennen we momenteel het Groene Lyceum en de doorlopende leerroute Agro niveau 2.

Het Groene Lyceum

Het Groene Lyceum heeft zich ontwikkeld tot een onderscheidende leerroute, gericht op doorstroom naar het hbo. In 2023 is een landelijk convenant het Groene Lyceum ondertekend door de

bestuurders van alle onderwijsinstellingen met een Groen Lyceum. In dit convenant zijn landelijke afspraken over de uitvoering van de doorlopende leerroute vastgelegd.

Tevens participeert Terra als praktijkpartner in NRO onderzoek naar doorstroom en doorlopende leerroutes. In 2023 is het onderzoek 'Verbinding in de beroepskolom' gepubliceerd. In dit onderzoek is studiesucces op het hbo van hGL studenten vergeleken met reguliere routes en een vergelijkbare doorlopende leerroute in de richting techniek. De onderzoeksuitkomsten wijzen uit dat alumni van het Groene Lyceum vaker doorstromen naar het hbo en dat zij eenmaal op het hbo goed presteren.

Doorlopende leerroute Agro niveau 2

Terra Emmen is in augustus 2021 gestart met een doorlopende leerroute naar mbo2 Agro. Leerlingen die bewust kiezen voor de Agro-sector kunnen versneld hun mbo2 diploma behalen. We willen deze doorlopende leerroute verder ontwikkelen en onderscheidend houden ten opzichte van de reguliere routes. Bovendien willen we recht doen aan de specifieke doelgroep. De intentie is om deze route ook in Oldekerk, Winsum en Groningen aan te bieden, maar is het aantal leerlingen wat deze leerroute in 2023-2024 wil gaan volgen nog te gering om van start te kunnen gaan.

Op weg naar inclusiever onderwijs

Alle vestigingen werken op hun eigen wijze aan de vormgeving van inclusiever onderwijs. Onderwijs waarbij meer kinderen met en zonder een beperking of ziekte vaker samen naar school gaan. Hier ligt een stevige opdracht voor de school op grond van de zorgplicht. We hebben de ambitie om op basis van de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden waarin we participeren ook voor Terra een perspectief te ontwikkelen. Een perspectief waarin we samen met andere scholen een dekkend aanbod verzorgen en we op basis van een gedeelde visie het handelingsgericht werken vormgeven waarbij onze docenten voldoende zijn toegerust. We kunnen veel van elkaar leren. De onderwijsinspectie monitort de voortgang die de scholen op dit vlak boeken en verwerkt de resultaten van de school in het oordeel over de besturing van de school. De inspectie verwacht dat schoolbesturen hier zicht op hebben en hierop sturen. Hier ligt een kwaliteitsvraagstuk dat vraagt om meer zicht op de mate van flexibilisering en het bieden van maatwerk bij alle vestigingen en zicht op de onderwijsondersteuning binnen heel Terra.

Om onze ambities waar te kunnen maken en om te kunnen voldoen aan de inspectienormen hebben we voor minimaal twee schooljaren de portefeuille regie passend onderwijs belegd bij een directeur VO. Hiervoor is een opdracht geformuleerd rond de beleidsontwikkeling, de beleidsuitvoering en monitoring.

Passend onderwijs en samenwerkingsverbanden vo

Terra VO heeft een zorgplicht vanuit de Wet Passend Onderwijs. Om alle kinderen een passende plek te bieden, maken de vo-locaties en het praktijkonderwijs deel uit van samenwerkingsverbanden. De samenwerkingen verlopen in het algemeen goed. In het samenwerkingsverband zorgen scholen voor een doelmatige inzet van de middelen waarbij leerlingen die extra ondersteuning en begeleiding nodig hebben zo goed mogelijk onderwijs wordt geboden, zodat minder leerlingen tussen wal en schip vallen. Welke ondersteuning de vestiging kan bieden staat beschreven in het schoolondersteuningsprofiel (SOP). Deze zijn te vinden op de vestigingspagina's op onze website.

Door de regionale spreiding maken wij deel uit van vijf samenwerkingsverbanden (SWV):

- VO2002 Samenwerkingsverband Groningen Ommelanden V(S)O (Winsum en Oldekerk);
- VO2102 Stichting Samenwerkingsverband Zuidoost Friesland VO (Wolvega);
- VO2201 Stichting Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Noord- en Midden Drenthe (Eelde en Assen);
- VO2202 Coöperatie U.A. (Emmen);
- VO2203 Stichting SWV-VO 22.03 (Meppel).

De samenwerkingsverbanden stellen zelf een jaarverslag op. In deze jaarverslagen zijn de verantwoording van de toegekende middelen, de gestelde doelen en de mate waarin die al dan niet bereikt zijn, opgenomen.

Elk schoolbestuur heeft een eigenstandige verantwoordelijkheid in het bijdragen aan de geformuleerde doelstellingen van het samenwerkingsverband. Ieder schoolbestuur werkt hier planmatig aan en legt hierover verantwoording af aan het samenwerkingsverband. Dit betekent concreet dat iedere vestiging voorafgaand aan het kalenderjaar aangeeft welke plannen er zijn met

betrekking tot de inzet van de schoolbudgetten en dat de vestiging na het kalenderjaar aangeeft of dit ook daadwerkelijk gerealiseerd is. In deze plannen zijn de doelstellingen en de daarmee beoogde inzet van middelen opgenomen. Voorbeelden van doelstellingen zijn:

- leerlingen binnen het reguliere onderwijs houden door in hun ondersteuningsbehoefte te voorzien;
- voorkomen van verzuim en structurele schooluitval;
- bieden van een veilig en ondersteunend schoolklimaat;
- voorkomen van doublures of afstromen naar een ander niveau;
- Het duidelijk positioneren en verbeteren van de ondersteuningsstructuur;
- Het vergroten van het sociaal en emotioneel welbevinden van leerlingen.

Om te borgen dat het ondersteuningsaanbod aansluit bij de behoefte en de praktijk worden ouders en leerlingen betrokken. Participatie vindt plaats via de leerlingenraden, de ouderraad en ouderklankbordgroepen. Daarnaast worden periodiek tevredenheidsonderzoeken afgenomen. De individuele behoefte wordt afgestemd in gesprek met ouders/leerlingen en leden van het ondersteuningsteam.

3.2.2 mbo

Innovatie & Samenwerking

Het programma "Innovatie en Samenwerking" loopt nu twee jaar. Er is een ruim aantal ontwikkelingen in gang gezet, hieronder daarvan een aantal.

Het programma heeft als doelstelling de externe gerichtheid van Terra verder te optimaliseren. Zo zijn we in Meppel samen met ondernemers aan de slag met een Field lab. In deze keuken wordt geëxperimenteerd met bijvoorbeeld insecten in combinatie met voeding. Recentelijk was onze Koning daar op bezoek, waarbij hij werd meegenomen in hun experiment om van de vezels in poep van een nijlpaard kommen te bakken. Een erg leuke en leerzame activiteit voor onszw studenten.

Ook lukt het om steeds meer externe financiering voor onze projecten en ons onderwijs in te zetten. Zo hebben we het programma Konnect goed kunnen benutten en hebben we een langdurig inhoudelijke verbintenis kunnen maken op het gebied van regeneratieve landbouw. De komende zeven jaar zullen wij daar door middel van een groeifonds in participeren. We sluiten ons proctoraat Natuur inclusieve landbouw in 2024 af en verkennen een "doorstart" in het regeneratieve thema.

We maken mooie stappen met de inhoudelijke ontwikkelingen in onder andere onze opleidingen dier en paraveterinair. We zijn volop aan de slag met thema's zoals dierenwelzijn en de ontwikkelingen van de functies in het beroepenveld. We zien bijvoorbeeld de arbeidsmarkt paraveterinair veranderen en zijn bezig hier ons op voor te bereiden. Momenteel is er een werkgroep aan de slag om hier een goede strategie en lobby voor in te richten. Zodat we onze studenten kunnen helpen bij een waardevolle invulling van hun toekomstige inzet op de arbeidsmarkt.

Terra maakt serieus werk van diversiteit, zo we zijn afgelopen zomer met een roze trekker voorop gegaan in de pride in de stad Groningen. In 2024 zullen wij dit op roze zaterdag nog eens doen. De roze trekker staat regelmatig voor bij ons op school en zorgt ervoor dat we met elkaar het goede gesprek blijven voeren. Bij Terra is iedereen welkom! Samen met de studentenraad hebben we een concept diversiteitsbeleid opgesteld, dit wordt nu samen met hen verder uitgewerkt. In het kader van de whole school approach van ons proctoraat "Ondernemend leren met en van de SDG's" hebben we onze proctor als coördinator daarvoor benoemd. Ook zetten we samen met TerraNext en COA mooie trajecten op voor nieuwkomers in het groen.

Op het SuikerTerrein is volop dynamiek, na zeven jaar moeten Terra en haar partners zich daar weer wat opnieuw uit vinden. Dit aangezien de gehele context veranderd is, we zitten nu middenin een groot nieuwbouwproject "de Suikerzijde" wat overlast geeft maar ook vele kansen in de samenwerking met aannemers en de gemeente Groningen. Waarmee het overigens al jaren goed samenwerken is. We zetten nu sterk in op het thema "Green is Art" om de koppeling tussen kunst en groen goed te maken. We werken hierbij intensief samen met de kunstopleiding van de Hanze, Minerva.

3.3. Internationalisering

Gelukkig zien we na bijna drie jaar van beperkingen door maatregelen in het kader van Covid 19 dat alle activiteiten op het gebied van internationalisering weer fysiek kunnen plaatsvinden. In 2023 is er zelfs een stijging van het aantal mobiliteiten, internationale partnerschapsprojecten en bijbehorende activiteiten als seminars, uitwisselingen en vergaderingen waar te nemen ten opzichte van de periode voor corona. De mobiliteitsaanvraag KA1 call 2023 bij Erasmus+ van Terra is toegekend, zodat er weer gelden beschikbaar zijn voor onze studenten en medewerkers om in het buitenland te leren en te professionaliseren. Voor de call 2022 is vanwege de naweeën van de gevolgen van corona verlenging aangevraagd en toegekend.

Land	Aantal studenten	Aantal medewerkers
België	6	2
Canada	5	
Denemarken	22	6
Duitsland	16	3
Finland	8	2
Frankrijk	12	2
Gambia	4	1
Griekenland	2	
Ierland	3	
Italië	2	
Jordanië	1	
Kroatië	3	1
Letland	4	1
Luxemburg		2
Malta	1	
Noorwegen		1
Oostenrijk	2	1
Roemenië	2	1
Slowakije	5	2
Spanje	10	1
Tsjechië	1	
USA	4	
Zuid-Afrika	2	
Zweden	13	11
Totalen	128	37

Internationaliseringsprojecten

- Het project VET4VN (Vocational Education and Training for Veterinary Nurses) is succesvol afgesloten. Studenten en docenten van Terra en de andere partners zijn voor een learning, teaching and training activity naar Denemarken geweest.
- Het project PROGRESS heeft 5 transnational project meetings in Nederland, Spanje, Finland en Denemarken georganiseerd en is tijdens de laatste bijeenkomst in Noord-Nederland succesvol afgesloten. Dit project rond duurzaamheid (SDG's) en de Whole School Approach geeft de deelnemers inzicht in kansen voor hun eigen organisatie: hoe maak ik mijn school aantrekkelijker zodat ik meer studenten enthousiasmeer een opleiding bij ons te volgen. Dat laatste als doel vanwege de overall teruglopende studentenaantallen. De partners verzamelden Good Practices om die via de projectwebsite (<https://greenprogress.eu/>) te delen met alle geïnteresseerden.
- Het Carrefourproject 'No Time To Waste', met als penvoerder Frankrijk, is in volle gang. Terra is partner. Studenten van Terra hebben een leerzame en leuke week gehad in Frankrijk, waar ze allerlei activiteiten omtrent tegengaan van voedselverspilling en vermindering van afval hebben gedaan.
- Het project Sustainable Gardening for a Shared Future draait volop. Studenten en medewerkers van Terra hebben deelgenomen aan een seminar in Hamburg over de toepassing van vaste planten in stedelijk gebied. Daarnaast is een groep internationale partners met een Terra -vertegenwoordiger naar de Floriade geweest, zijn studenten naar een bijeenkomst over 'winter vegetables' in Oostenrijk geweest, heeft Terra in juni alle

internationale partners met studenten in Meppel ontvangen en zijn zij bezig geweest met het aanleggen van geveltuinten/levende tuinen en zijn studenten met Terra-begeleider naar Letland geweest om te leren over moderne technologieën. Ook zijn studenten en Terra-begeleiders naar Mannheim en Eupen geweest met activiteiten op het gebied van bloemsierkunst en groene innovaties en is er een bezoek gebracht aan de Europese Commissie in Brussel.

- Terra participeert al vele jaren in het project 'Talent for Romania' samen met Noorderpoort en Alfa-college. Hierbij werken studenten en hun begeleiders twee weken in Roemenië aan scholen, huiswerkverblijven en de omliggende tuinen.

Internationale wedstrijden

Studenten Agro namen deel aan de EUROPEA vakwedstrijd Agro Challenge in Slowakije en studenten Groen Stylist hebben meegedaan aan een vakwedstrijd, met als thema bruidsdecoraties, in Kroatië.

Kennisuitwisseling en professionalisering

Terra neemt deel aan het versnellingsprogramma internationalisering van Groenpact, waarbij we kennis delen met andere instituten, elkaar informeren over kansen en mogelijkheden, trainingen volgen en samenwerken in diverse projecten. Terra was gastheer met meerdaagse programma's voor delegaties uit Kroatië, Italië, Japan en Zweden.

Medewerkers van Terra hebben deelgenomen aan de EUROPEA seminars in Zweden en Spanje, met als thema's "The green transition -opportunities and challenges for Green VET education" en "Sustainable Fresh Water Management -Challenges for the Green Sector".

Sinds 2019 is Terra betrokken bij de Roemeniëtafel, toen nog onderdeel van het Borderless Network. Samen met Zone.college, Aeres, Yuverta, Van Hall Larenstein, HAS Den Bosch en Wageningen University and Research zetten we ons in om het Roemeense landbouwonderwijs naar een hoger plan te tillen.

4 Naar een kwaliteitscultuur

Binnen Terra wordt kwaliteitszorg ingezet om de kwaliteit van het onderwijs doorlopend te monitoren en te verbeteren en om risico's vroegtijdig te kunnen signaleren zodat tijdig kan worden bijgestuurd. Door de inzet van (data)bronnen wordt het goede gesprek over onderwijskwaliteit op alle lagen in de organisatie gestimuleerd. Wij werken aan een sterke kwaliteitscultuur, waarbij eenieder zich bewust is van zijn/haar kwaliteit en de bijdrage die geleverd wordt aan het leerproces van onze leerlingen.

4.1 Kwaliteitsbeleid

4.1.1 vo

In 2023 is opdracht gegeven tot herziening en doorontwikkeling van het kwaliteitszorgbeleid. Inmiddels is in december het beleid vastgesteld. Het beleid is passend bij de doelstellingen zoals beschreven in zowel het afgelopen schoolplan als het nieuwe schoolplan voor de komende vier jaar.

De afgelopen jaren is vanuit de vestigingen geïnvesteerd in het werken met kwantitatieve (data)bronnen, KPI's, het maken van rapportages en monitoren van onderwijskwaliteit. Door middel van procesbeschrijvingen is de 'blauwe kant' verder bestendigd. In het vernieuwde kwaliteitszorgbeleid ligt de nadruk op het verbinden van verschillende bronnen van feedback, zoals audits, zelfevaluatie en kwaliteitsdata. Zo wordt een brede blik op onderwijskwaliteit gerealiseerd. Door het verbinden van de feedback aan verbeteracties en (Terra-brede) doelstellingen worden handvatten gecreëerd om structureel te werken aan ambities, doelstellingen en onderwijskwaliteit.

Ook wordt het goede gesprek over onderwijskwaliteit in de (onderwijs)teams gestimuleerd. Door het aanbieden van passende kwaliteitsdata kan het gesprek over de inhoud gevoerd worden en is de kwaliteitsdata op de plek waar het meeste verschil kan worden gemaakt, namelijk bij de docenten. Het komende jaar zal verder worden gewerkt aan het implementeren van het vernieuwde kwaliteitszorgbeleid en de hier beschreven werkwijze.

4.1.2 mbo

Met betrekking tot kwaliteitsontwikkeling in het mbo, wordt er in studiejaar 2023-2024 gewerkt aan de volgende thema's:

- visie – vertalen van de Terra visie op leren en onderwijs naar de visie van het onderwijsteam voor de eigen doelgroep;
- TeamGecentreerdOrganiseren – doorontwikkelen eigenaarschap van de onderwijsteams met betrekking tot de taken en verantwoordelijkheden;
- taal & rekenen – ontwikkelen taalbeleid en beleid basisvaardigheden;
- burgerschap & LOB – doorontwikkeling curriculum binnen de kwalificatiedossiers;
- grip op kwaliteit binnen het team – inzet van instrumenten en verscherpen van evaluaties en analyses;
- dialoog & leren van elkaar – ophalen van input van bedrijven en studenten, uitwisselen van kennis en ervaringen met collega's;
- examinering – vergrootten van de rol van onderwijsteams in de examinering en diplomering om kennis, eigenaarschap en transparantie te vergrootten.

Verantwoording

Het mbo kent een verantwoordingscyclus waarbij het studiejaar idealiter gestart wordt met een plenair moment met de regio-, locatie en opleidingsdirecteuren en projectleiders (hGL en Entree) om de verschillende jaarplannen te belichten. Gedurende het jaar vinden er twee evaluatiemomenten plaats op deze jaarplannen, inclusief de kwantitatieve gegevens van de opleidingen. Aan het einde van het studiejaar vindt een eindevaluatie plaats in dezelfde samenstelling als bij de start. Vervolgens schrijven alle gremia de jaarplannen voor het aankomende jaar.

Bij de drie evaluatiemomenten ziet de cyclus er als volgt uit. De onderwijsteams rapporteren schriftelijk en mondeling op basis van hun teamplan en de ter beschikking gestelde cijfers van hun opleidingen aan de opleidingsdirecteur. De opleidingsdirecteuren en projectleiders rapporteren middels hun KD-jaarplan en het rapportageformat aan het College van Bestuur. De onderwijsteams, de opleidingsdirecteuren, projectleiders en het CvB worden waar nodig ondersteund door Onderwijs & Kwaliteitszorg (O&K) bij de analyses, evaluaties en gesprekken. In 2023-2024 zijn voorafgaand aan het moment van aanleveren van de rapportages aan het College van Bestuur adviesgesprekken gevoerd door O&K, Projecten en SBC (Studentbegeleidingscentrum) met de opleidingsdirecteuren-projectleiders om de analyses van data te verscherpen.

Audits

Met ingang van kalenderjaar 2023 hebben de audits naast de waarderende systematiek een normerend karakter gekregen om beter te kunnen sturen op de uitkomsten en daarmee de kwaliteit van het onderwijs. Het te onderzoeken onderwijsteam formuleert een onderzoeksvraag en passend bij onderzoeksvraag wordt bepaald welke aspecten uit het Onderzoekskader van de Inspectie beoordeeld worden.

Van de audits worden normerende rapportages gemaakt. Deze worden besproken met de betreffende onderwijsteams en opleidingsdirecteuren/projectleiders. Van daaruit worden eventuele verbeteracties opgenomen in de jaarplannen. Op een hoger aggregatieniveau worden de rapportages besproken met het College van Bestuur in de voortgangsgesprekken.

In 2023 zijn audits uitgevoerd bij de opleidingen Agro Emmen en Dierverzorging-Paraveterinair Groningen. In studiejaar 2023-2024 staan audits gepland bij de opleidingen Groenstylist, Groene ruimte en op het thema studentbegeleiding.

Kwaliteitsdenken

In 2022 zijn er wederom stappen gezet in het 'kwaliteitsdenken'. Hieronder worden een aantal ontwikkelingen toegelicht.

Instrumenten en aanscherpen evaluaties en analyses

Aanvullend op de al bestaande set kwaliteitszorginstrumenten is de zelfevaluatie voor onderwijsteams toegevoegd. Bij de eindevaluatie van het studiejaar, hebben de teams tevens een zelfevaluatie

gedaan om meer zicht te krijgen op de door hen geleverde kwaliteit en om doelen & ambities gericht te kunnen formuleren op basis van kwalitatieve en kwantitatieve data. Verder is er in 2023 veel aandacht geweest voor het verscherpen van analyses en evaluaties hierbij is ondersteuning geboden door O&K bijvoorbeeld op het gebied van analyse onderwijsresultaten.

Visie

Naar aanleiding van het 4JO en herstelonderzoek van Inspectie, rapport maart 2023, is ingezet op de vertaling van de Terra visie op leren en onderwijs naar de visie van de onderwijsteams voor hun eigen doelgroep. De onderwijsteams hebben in hun teamplan een paragraaf visie opgenomen. Daarnaast is veel aandacht besteed aan 'het leren van elkaar' op het gebied van de 6 rollen van de docent.

Basisvaardigheden

Binnen Terra MBO wordt, aansluitend op de landelijke ontwikkelingen, veel aandacht besteed aan 'basisvaardigheden'. Er is voor gekozen om naast de AVO-werkgroep die Terra MBO al jaren kent, extra formatie vrij te maken om mbo-breed aandacht te vragen voor basisvaardigheden. De beleidsgroep basisvaardigheden wordt bemenst door een docent AVO van elke uitvoeringslocatie. Zij hebben een taalbeleidsplan geschreven en zijn in het voorjaar van 2024 aan de slag gegaan om met alle onderwijsteams in gesprek te gaan over het aanbieden van taalbewuste lessen. Daarnaast zijn er in 2023 workshops verzorgd rondom het herkennen van taalzwakke studenten en de wijze waarop je hier als docent mee om kunt gaan.

Dialoog en leren van elkaar

Naast de inzet van de klankbordgroep voor docenten met de taak kwaliteitszorg (vanaf 2022) zijn er een aantal andere vormen van dialoog en leren van elkaar ingezet. Voorbeelden hiervan zijn de inzet van Terra Groeifestivals en de Proeftuinen van het Kwaliteitsnetwerk.

Terra Groeifestivals

Tweemaal per studiejaar wordt een festival georganiseerd voor alle medewerkers van Terra MBO waarbij workshops worden gegeven door externe bureaus en eigen collega's rondom een thema. In 2023 waren de thema's kwaliteitszorg en de aankomende Kwaliteitsagenda. In het voorjaar van 2024 wordt wederom een Terra Groeifestival georganiseerd.

Proeftuinen Kwaliteitsnetwerk mbo

In studiejaar 2023-2024 neemt Terra MBO deel aan de Proeftuinen van het Kwaliteitsnetwerk. Dit houdt in dat het referentiewaardenmodel, ontwikkeld door het Kwaliteitsnetwerk mbo, wordt ingezet om werkbaarheid en effecten ervan te toetsen. Hiervoor worden een aantal instrumenten ter beschikking gesteld. Terra MBO maakt gebruik van de inzet van 'peerreviews' en 'kwaliteitstafels'. Vier onderwijsteams hebben deelgenomen aan de peerreviews waarbij twee teams met elkaar in gesprek gaan over de leervraag van het ontvangende team om kennis en ervaringen uit te wisselen. Het referentiewaardenmodel biedt sturing aan deze gesprekken. De kwaliteitstafels zijn gestart in december 2023 door een kwaliteitstafel van het College van Bestuur met als thema de door de nieuwe organisatie Drenthe College Terra te ontwikkelen visie en uitgangspunten voor kwaliteitszorg. Begin 2024 worden verschillende kwaliteitstafels uitgevoerd om de ervaringen vanuit zowel Terra als Drenthe College rondom instrumenten van kwaliteitszorg uit te wisselen. Het bovenliggende doel is om te komen tot een gezamenlijke set van instrumenten en werkwijzen.

Sturing

De sturing op de kwaliteitszorg is binnen het mbo vormgegeven door de inrichting van de beleidsgroep Kwaliteit. Vanuit het managementteam is de directeur onderwijsondersteuning verantwoordelijk voor de portefeuille kwaliteitszorg. De beleidsgroep wordt gevormd door de portefeuillehouder en twee adviseurs onderwijs & kwaliteit. De beleidsgroep heeft korte lijnen met het onderwijs door vertegenwoordiging in de klankbordgroep. De beleidsgroep komt periodiek bijeen om de kwaliteit van het onderwijs te monitoren en waar nodig het beleid aan te passen.

4.2 Kwaliteit van het onderwijs

4.2.1 Inspectie van het Onderwijs

Opvolging gevend aan het Inspectierapport van maart 2023 zijn herstelplannen geschreven voor de constatering betreffende bestuur, de opleiding hovenier niveau 2 en de hippische opleidingen. In

het afgelopen jaar is door zowel bestuur als de opleidingen hard gewerkt aan het herstel. Veel interventies zijn Terra MBO breed ingezet, te denken valt aan de vertaling van de Terra visie naar een visie van het onderwijsteam, het aanscherpen van evaluaties & analyses en het 'goede gesprek' over de kwaliteit van de lessen in de onderwijsteams.

Eind februari en in maart 2024 heeft de inspectie herstelonderzoek uitgevoerd bij het bestuur en twee opleidingen: hovenier niveau 2 Groningen en paardensport en -houderij niveau 3 en 4 in Assen. Op basis van de ontvangen conceptrapporten wordt hieronder kort de uitkomst geschetst per onderzoek.

Bestuur

Het onderzochte kwaliteitsgebied: Besturing, kwaliteitszorg en ambitie (BKA) kent 3 standaarden, waarvan BKA 1 Visie, ambities en doelen en BKA 3 Evaluatie, verantwoording en dialoog onderzocht zijn. Daarnaast is een aantal wettelijke vereisten onderzocht: bestuursreglement, inrichting Studentenraad, jaarverslag, VOG's, schoolkostenbeleid, bevoegdheidsverdeling in statuten en bestuursreglement. Voor beide onderzochte kwaliteitsgebieden en de wettelijke vereisten geldt dat ze met een voldoende zijn beoordeeld.

Medewerker hovenier niveau 2 Groningen

Het onderzochte kwaliteitsgebied: Sturen, kwaliteitszorg en ambitie (SKA) bestaat uit drie standaarden, gelijk aan de bestuurlijke standaarden. Bij deze opleiding zijn alle drie de standaarden onderzocht en voldoende bevonden. Samenvattend staat in het rapport dat de opleiding een effectief stelsel van kwaliteitszorg heeft, waarmee het team gericht samenwerkt aan de kwaliteit van het onderwijs.

Paardensport en -houderij niveau 3 en 4 Assen

Bij deze opleiding is tevens het kwaliteitsgebied Sturen, kwaliteitszorg en ambitie onderzocht waarvan twee van de drie standaarden: SKA1 Visie, ambities en doelen en SKA2 Uitvoering en kwaliteitscultuur. Beide zijn voldoende bevonden. Daarnaast is het kwaliteitsgebied Onderwijsresultaten onderzocht waarvan een standaard: studiesucces. Deze is onvoldoende bevonden. In de meest recente eenjaarscijfers is een stijging te zien. De verwachting is dat deze lijn wordt doorgezet. De definitieve cijfers van 2020-2023 worden in juni 2024 verwacht.

Op dit moment wordt door de Inspectie gewerkt aan het definitief maken van de rapporten.

Schoolexaminering, kwaliteit van afname (Terra Meppel):

De inspectie heeft op in januari 2023 een onderzoek gedaan naar het verloop van de afsluiting bij Terra Meppel, afdeling basisberoepsgerichte leerweg in het kader van het stelselonderzoek Schoolexaminering, kwaliteit van afname. Onderdeel van dit onderzoek is een beoordeling van de standaard Afsluiting OP6, waarmee de inspectie beoordeelt of de afsluiting zorgvuldig verloopt. De inspectie heeft dit met een voldoende beoordeeld. De vestiging kreeg wel een herstelopdrachten ten aanzien van tekortkomingen in het examenreglement en in het PTA. Tijdens het herstelonderzoek op 13 februari heeft de inspectie vastgesteld dat de tekortkomingen zijn hersteld.

Kwaliteit van de extra ondersteuning

De vestiging Oldekerk is bezocht in het kader van het themaonderzoek Kwaliteit van de extra ondersteuning. Op enkele relatief eenvoudig te herstellen administratieve omissies na – was de inspectie tevreden met wat ze tijdens het bezoek hebben gezien. De vestiging heeft geen rapport ontvangen.

De vestiging Assen is in de steekgroef gevallen voor het themaonderzoek naar zittenblijven. Zowel schoolleiding als enkele mentoren hebben een vragenlijst moeten invullen. Dit heeft niet geresulteerd in een bezoek van de inspectie.

4.2.2 Onderwijsresultaten en tevredenheid

Onderwijsresultaten en tevredenheid vo

De vo-sector gebruikt Scholen op de kaart als benchmark en verantwoordingsinstrumentarium. Belangstellenden kunnen via de landelijke website (www.scholenopdekaart.nl) zien hoe de

vestigingen van Terra VO presteren op eenentwintig belangrijke indicatoren en dat met andere scholen vergelijken.

De onderwijsresultaten worden jaarlijks door de vestigingen in beeld gebracht, geanalyseerd en besproken. Indien van toepassing worden verbeteracties geformuleerd.

Doordat er in 2019 geen centrale examens hebben plaatsgevonden, is er geen driejaarlijks gemiddelde te berekenen voor de indicator Examencijfers en verschil SE-CE. Alle driejaarsgemiddelden vallen boven de norm. Opvallend te noemen is de positieve trend op de indicator R1, Onderwijspositie. Op Oldekerk na, hebben alle vestigingen een grote positieve ontwikkeling doorgemaakt. Sommige vestigingen (Meppel) heeft zelfs een toename van +8% gerealiseerd.

Terra neemt jaarlijks tevredenheidsonderzoeken af onder leerlingen, ouders/verzorgers worden één keer per twee jaar bevroegd. De resultaten van het tevredenheidsonderzoek zijn allen positief en liggen rond of boven het landelijk gemiddelde. De resultaten laten zien dat ouders/verzorgers en leerlingen tevreden zijn over Terra VO. De uitkomsten van de onderzoeken worden intern ingezet om de onderwijskwaliteit te verbeteren. Ook worden de uitkomsten van de tevredenheidsonderzoeken gepubliceerd op scholenopdekaart.nl om publiekelijk verantwoording af te leggen over de gerealiseerde onderwijskwaliteit van Terra VO.

Driejaarsgemiddelden	Assen	Eelde	Emmen	Meppel	Oldekerk	Winsum	Wolvega
R1 Onderwijs positie*	-4.13%	-3.17%	0.93%	1.98%	13.51%	-3.45	-2.98%
R2 Onderbouw snelheid	99.28%	98.92%	98.05%	98.03%	99.50%	99,25%	98.78%
R3 Bovenbouw succes VMBO B	93.73%	98.30%	95.35%	94.05%	95.68%	96,57%	93.59%
R3 Bovenbouw succes VMBO K	94.99%	94.14%	91.57%	92.98%	92.52%	95,27%	89.87%
R3 Bovenbouw succes VMBO G/T	95.91%	95.82%	91.20%	91.35%	86.81%	95,03%	90.41%
R4 Examencijfer**	-	-	-	-	-	-	-
R5 Verschil SE-CE ***	-	-	-	-	-	-	-

Alle vestigingen hebben in 2023 de tevredenheidsonderzoeken (inclusief wettelijke verplichting monitoring sociale veiligheid onder leerlingen) afgerond. Onderstaand de resultaten afgezet tegen het schooljaar 2021-2022.

	Vmbo-b 2021-2022	2022-2023	Vmbo-k 2021-2022	2022-2023	Vmbo-gt 2021-2022	2022-2023
Assen	6.2	5.7	6.7	5.8	5.8	5.9
Eelde	6.0	6.6	5.5	6.1	5.2	5.9
Emmen	6.7	6.6	6.8	6.8	6.5	6.4
Meppel	6.6	6.7	6.5	5.8	6.8	6.7
Oldekerk	6.6	6.6	6.8	6.6	6.2	6.1
Winsum	5.9	6.1	5.8	5.2	5.9	5.6
Wolvega	7.0	6.4	5.8	6.5	6.6	6.7
Landelijk gemiddelde	6.6	6.4	6.4	6.2	6.4	6.2
	2021-2022		2022-2023			
Praktijkonderwijs Landelijk gemiddelde	7.4 7.3		7.0 7.2			

Bij een aantal vestigingen en leerwegen is de tevredenheid gedaald ten opzichte van het jaar ervoor. Hiermee vallen enkele tevredenheidscijfers onder het landelijke gemiddelde. De sociale veiligheid scoort op alle vestigingen over het geheel een ruime voldoende. Wanneer wordt gekeken op leerwegniveau laten Winsum en Assen een onvoldoende, danwel krappe voldoende zien op 'ervaren veiligheid'. De vestigingen hebben de resultaten van de tevredenheidsonderzoeken geanalyseerd en passende vervolgcacties ingezet. Ook is hier in de werkgroep kwaliteitszorg Terra vo aandacht voor.

Onderwijsresultaten en tevredenheid mbo

De onderwijsresultaten (studiesucces) worden jaarlijks door de onderwijsteams in beeld gebracht en geanalyseerd. Indien van toepassing worden verbeteracties geformuleerd in de teamplannen en/of KD-jaarplannen. In bijlage A is een overzicht van de onderwijsresultaten 2020-2023 zoals de organisatie die van DUO ontvangt, opgenomen. De meting van studiesucces wordt door de Inspectie gedaan over drie studiejaar om een betrouwbaar beeld te krijgen van het rendement.

In 2023 is de Terra-eigen studenttevredenheidsenquête afgenomen. Dit is onze eigen studenttevredenheidsmeting. In onderstaande tabel zijn de rapportcijfers per kwalificatiedossier weergegeven. Het gemiddelde rapportcijfer dat de student aan Terra geeft, is een 5,6. Voor de opleiding is het gemiddelde cijfer gegeven door studenten een 5,9.

Binnen Terra wordt de sfeer op school beoordeeld met een (3,5) en de veiligheid met een (4,1). De studenten zijn tevreden over hoe docenten lesgeven (3,3). De lessen Nederlands worden beoordeeld met een (3,2), rekenen (3,1) en Engels met een (3,0). De 'algemene tevredenheid' is dalend ten opzichte van de JOB 2022.

Net als vorig jaar scoort het cluster 'informatie' onvoldoende. Studenten geven aan niet te weten waar de studentenraad voor is (1,6). Ook geven zij aan beter geïnformeerd te willen worden over schoolkosten (2,7) en rechten en plichten (2,8). Op het gebied van de klachtenregeling scoort de school minder goed op 'het omgaan met klachten en meningen van de student' (2,8). Docenten vragen de student voldoende om feedback van de lessen. In vergelijking tot vorig jaar wordt dit met een voldoende beoordeeld.

Op basis van deze uitkomsten is zowel Terra-breed als op KD-niveau een analyse gedaan en zijn verbeteracties opgesteld welke zijn opgenomen in de KD-jaarplannen en teamplannen. Verbeteracties die Terra overstijgend zijn, worden opgepakt in de verschillende procesketens onder verantwoordelijkheid van locatie- en opleidingsdirecteuren.

Overzicht tevredenheid studenten JOB monitor mei 2023

	Rapportcijfer opleiding 2022	Rapportcijfer opleiding 2023	Rapportcijfer school 2022	Rapportcijfer school 2023
Akkerbouw	5,4	5,5	5,0	5,1
Groenstylist	6,8	6,7	6,6	6,5
Diervverzorging	6,0	6,0	5,6	5,6
Entree (leefomgeving)	6,6	7,4	6,8	7,2
Food	6,0	3,8	6,6	6,0
Cultuur	6,9	6,5	6,5	6,7
Hovenier	6,9	5,9	6,5	5,8
Natuur en recreatie	6,9	6,7	6,5	6,7
HGL	5,2	4,8	6,0	5,5
Loonwerk	5,6	5,6	5,3	5,2
Paardensport- en houderij	6,5	5,8	6,2	5,6
Paraveterinair	6,1	6,3	5,3	5,8
Veehouderij	6,5	6,0	6,0	5,6

4.3 Klachten, schorsing en verwijdering

De algemene klachtenregeling van Terra is erop gericht in eerste instantie klachten daar op te lossen waar ze zijn ontstaan. Indien dit niet tot een gewenst resultaat leidt, bestaat de mogelijkheid de klacht neer te leggen bij de eigen onafhankelijke Algemene Klachtencommissie. De Algemene Klachtencommissie neemt zowel klachten uit het mbo als uit het vo in behandeling en brengt een niet-bindend advies uit aan het bestuur hoe de klacht af te handelen.

De klachtenregeling is nadrukkelijk niet bedoeld om ieder incident tot klacht te verheffen. Terra is een lerende mini-samenleving, waarbinnen altijd ruimte is voor een goed gesprek. De praktijk leert gelukkig ook dat klachten over de dagelijkse gang van zaken binnen Terra in goed onderling overleg worden opgelost. De docent, de mentor, de studieloopbaanbegeleider, de afdelings-/opleidingslocatiedirecteur en de interne vertrouwenspersoon zijn daarbij de eerste aanspreekpunten. Ook de regiodirecteur of externe vertrouwenspersoon kan een rol spelen bij het zoeken naar een oplossing. Leidt deze route echter niet tot een voor de klager bevredigende oplossing, dan is er de mogelijkheid de klacht voor te leggen aan de Algemene Klachtencommissie.

In het afgelopen verslagjaar zijn twee klachten ingediend bij de Algemene Klachtencommissie. Eén daarvan is in behandeling genomen en deels gegrond verklaard. De Algemene Klachtencommissie heeft het bevoegd gezag daarbij een drietal aanbevelingen gedaan die zijn opgevolgd. De tweede klacht is niet-ontvankelijk verklaard en doorverwezen naar de Geschillencommissie Passend Onderwijs (GPO).

Naast de Algemene Klachtencommissie bestaat per 1 augustus 2023 de mogelijkheid voor studenten om klachten voor te leggen aan de Geschillenadviescommissie. Deze commissie is ingesteld op grond van de wijziging van onder meer de Wet educatie en beroepsonderwijs met het oog op de verbetering van de rechtsbescherming van mbo-studenten. Bij deze onafhankelijke Geschillenadviescommissie kan een student bezwaar maken tegen beslissingen van de instelling jegens de student. Denk hierbij aan toelatings- of verwijderingsbeslissingen. Ook kan de student bij de Geschillenadviescommissie geschillen over de totstandkoming, wijziging en uitvoering van de eventuele extra ondersteuningsafspraken aanhangig maken. In 2023 zijn er geen geschillen voorgelegd aan de Geschillenadviescommissie.

In het verslagjaar zijn binnen Terra VO drie leerlingen geschorst met één voornemen tot verwijdering. Binnen Terra MBO hebben zich geen schorsingen dan wel verwijderingen voorgedaan.

5 Leven lang ontwikkelen

5.1 TerraNext en TerraStart

TerraNext, volwassenenonderwijs en TerraStart, waar we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt helpen naar passend werk, hebben de wind in de zeilen. Er worden mooie omzettingen gerealiseerd en er is volop vraag naar TerraNext cursussen. Met name de vraag naar cursussen op het gebied van ecologie en de wet natuurbescherming (als onderdeel van de nieuwe omgevingswet) vallen op.

TerraStart heeft in december haar tweede jubileum gevierd, al tien jaar helpt TerraStart kwetsbare mensen aan het werk door middel van inzet van (branche) onderwijs en jobcoaching. We hebben de afgelopen jaren meer dan 700 deelnemers geholpen in hun ontwikkeling.

5.2 Invulling concept

Terra heeft in al haar strategische beleidsplannen ambitieuze doelstellingen geformuleerd t.a.v. leren en ontwikkelen. In de vorige beleidsperiode lag de focus m.n. op in teamverband organiseren. De ambities in de huidige beleidsperiode zijn erop gericht om leren op een duurzame manier in de organisatie te verankeren. Ofwel: van het werk organiseren, naar het organiseren van een leven lang ontwikkelen. Daarbij zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- leven lang leren en duurzame ontwikkeling;
- doorlopende kwaliteitsverbetering;
- kwaliteitsgericht werken in teams: samenwerken, samen leren en elkaars kwaliteiten gebruiken om organisatieambities te realiseren;

- een veilige leeromgeving voor medewerkers.

5.3 Professionalisering

In 2023 is een nieuw Strategisch Professionaliseringsplan opgesteld. In dit plan staan twee kernpunten centraal:

1. De teams worden de komende jaren begeleid in het professionaliseren van de professionalisering. In lijn met Teamgecentreerd Organiseren (TGO) gaan teams zelf aan de slag met het opstellen van professionaliseringsplannen en de uitvoering, evaluatie en bijstelling daarvan.
2. Professionalisering wordt vanuit een breder perspectief benaderd dan het volgen van trainingen: professionalisering gaat over al die interventies die je in onderlinge samenhang inzet ter vergroting van de kwaliteit van het werk.

Het Strategisch Professionaliseringsplan is geïntegreerd in de professionaliseringspijler van het Schoolplan VO en is meegenomen in de uitvoering van de Kwaliteitsagenda MBO.

Verder zijn en worden de kernpunten van het Strategisch Professionaliseringsplan als leidraad gebruikt bij de participatie van Terra in een aantal landelijke ontwikkelingen, namelijk de vorming van de onderwijsregio's, CTL/NPuls en in het ontmoetingsprogramma in DNA-verband i.s.m. Hollandse Nieuwe.

5.4 Medewerkers

5.4.1 Strategisch personeelsbeleid

De basis voor de HR-activiteiten binnen Terra is vastgelegd in het Strategisch HRM plan 2022-2024. De activiteiten zijn afgeleid van de vier strategische pijlers van Terra en de concrete acties worden jaarlijks opgenomen in het bedrijfsvoeringsplan.

Onderstaand een aantal thema's die in 2023 met name aandacht hebben gekregen.

5.4.2 Beleid met betrekking tot docent LC

Terra heeft in haar formatiebeleid vastgelegd dat zij streeft naar een verhouding van 75% LB- en 25% LC-docenten. Dit moet in het schooljaar 2025-2026 zijn bereikt. In 2023 zien we zowel in het mbo als het vo een stijging van het aantal docenten LC. Op 31 december 2023 zat Terra op een verhouding van 78%-22%, een forse stijging ten opzichte van 2022. We kunnen constateren dat de verruiming van de toelatingscriteria in 2022 een positief effect heeft gehad.

5.4.3 Vlootshouw

Het borgen van een adequate personeelsbezetting op kwantitatief en kwalitatief niveau, zowel nu als in de toekomst, blijft een belangrijk aandachtspunt. De jaarlijkse vlootshouw geeft hierin waardevolle informatie. Deze is in Q4 van 2023 weer Terra-breed uitgevoerd.

5.4.4 Schoolopleiders/ Groen consortium/ onderwijsregio's

In 2023 is gestart met de vorming van de Onderwijsregio's. Terra participeert in drie regio's: MBO Noord, de Groene Onderwijsregio en Noorderwijzer, waarbij MBO Noord de meest vliegende start gemaakt heeft.

Er zijn gesprekken gevoerd met de schoolopleiders van DC om te verkennen wat de overeenkomsten en verschillen zijn in de werkwijze en om te komen tot een gezamenlijke aanpak voor het faciliteren van docenten die bij ons het vak komen leren.

5.4.5 Startende docent/Onboarding

In 2023 heeft onboarding meer expliciete aandacht gekregen vanuit HR. Terra organiseert veel zaken voor medewerkers die het onboarden tot een succes zouden moeten brengen. Toch horen we verschillende geluiden over hoe men de eerste periode bij Terra ervaart. In 2023 hebben we nieuwe collega's middels een vragenlijst bevraagd op wat goed gaat en waar ruimte voor verbetering is. We wilden namelijk voorkomen dat we -met de beste bedoelingen- met nog meer initiatieven zouden komen terwijl 'de veelheid aan activiteiten' één van de gehoorde verbeterpunten is. Uit de resultaten van de eerste enquête blijkt een generiek beeld als het aankomt op hoe de verschillende 'subgroepen' de onboarding ervaren. Er is met andere woorden geen duidelijk onderscheid zichtbaar tussen MBO – VO – Staf, en ook niet tussen personeelsleden en overige medewerkers zoals uitzendkrachten.

Zonder hier een uitgebreide uiteenzetting van de resultaten te presenteren zien we dat nieuwe medewerkers de sollicitatieprocedure en het arbeidsvoorwaardengesprek als heel positief ervaren. In de stappen daarna wordt het beeld meer diffuus.

Naar aanleiding van de resultaten hebben we geadviseerd om een inwerkboekje te maken. Dus niet zo zeer nieuwe initiatieven rondom onboarding te bedenken, maar om bestaande werkwijzen te bundelen. Met zo'n boekje staan de belangrijkste zaken op een rij én worden de nieuwe medewerker en buddy er voortdurend aan herinnerd dat 'contact' eigenlijk de rode draad is. Het buddyboekje met bijbehorende buddykaart worden momenteel samen met Drenthe College ontwikkeld met als doel deze vanaf schooljaar 2024-2025 in gebruik te nemen.

5.4.6 Duurzame inzetbaarheid

Vanzelfsprekend is ook in 2023 aandacht besteed aan het thema duurzaam inzetbaarheid. Dat is op verschillende manieren gebeurd. Zo zijn er in het verslagjaar diverse workshops/trainingen georganiseerd, zowel voor leidinggevendenden als voor medewerkers op het terrein van werkstress en burnout, het signaleren van een te hoge psychosociale arbeidsbelasting, ongewenste omgangsvormen, enz.

5.4.7 Verzuim en doelstellingen

Terra heeft de doelstelling om het ziekteverzuimpercentage onder of maximaal gelijk aan het landelijk gemiddelde binnen het mbo te hebben.

Het verzuimpercentage van Terra over 2023 was 5,9%. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2022, maar we blijven onder de landelijke benchmark. Dit percentage is verder onder te verdelen in kort verzuim (= korter dan 1 jaar) van 5,4% en een lang verzuim van 0,5%. Het kortdurend verzuim is daarmee gestegen ten opzichte van een jaar eerder, het langdurig verzuim is iets gedaald.

In 2023 zijn de volgende middelen ingezet binnen het verzuimbeleid/ verzuimbeheersing

- training Wet verbetering Poortwachter;
- verzuimmanagement training;
- thematische smt's;
- inzet bedrijfsmaatschappelijk werk .

5.4.8 HR-gesprekscyclus

In 2023 is de gesprekscyclus, die in 2021 is vastgesteld, verder geïmplementeerd. We zien in de monitoringsgesprekken vooral in het vo dat het aantal lesbezoeken en ontwikkelgesprekken toeneemt. In het medewerkersonderzoek zien we dat ook terug in de cijfers. In het mbo wordt sinds begin 2023 ook beter invulling gegeven aan de nieuwe werkwijze. In 2024 gaan we gesprekscyclus en de tools die daarbij worden gebruikt evalueren.

5.4.9. Medewerkerstevredenheidsonderzoek

In vergelijking met het vorige MTO in 2021 is de respons onder de Terra-medewerkers gedaald: van 79% in 2021 naar 65% in 2023. In vergelijking met de benchmark vo is de respons echter nog steeds hoger: 65% van de Terra-medewerkers versus 59% landelijk.

Resultaten

De scores van het vo liggen over het geheel genomen rond het Terra-gemiddelde. Het mbo scoort op een aantal onderdelen iets onder het Terra-gemiddelde, onder andere op de thema's tevredenheid en werkgeverschap.

Wat gaat goed?

De Terra-medewerkers hebben een gemiddeld hoge waardering voor het onderwerp Inclusie; zo worden bijvoorbeeld 'ik word geaccepteerd voor wie ik ben' en 'ik durf mezelf te zijn' beide met een 8 gescoord.

Ten aanzien van het thema Sociale Veiligheid zijn Terra medewerkers ook behoorlijk positief. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een gemiddelde score van 7.8 voor 'ik voel me veilig genoeg om een door mij

gemaakte fout open te bespreken'. De gemiddelde score van de locaties/KD's op het onderwerp Sociale Veiligheid varieert van 6.0 tot 8.2.

Wat kan beter?

Hoewel Terra-medewerkers tevreden zijn over hun werkzaamheden (7.2) is de score op de tevredenheid over Terra als organisatie relatief laag (5.6), en ook lager dan de benchmark vo (5.9) en lager dan het vorige MTO (5.8). De score op Tevredenheid varieert van een 3.5 tot een 7.6 over de locaties/KD's en is gemiddeld een 6.4.

Ook waar het gaat om Werkgeverschap is er ruimte voor verbetering, met name daar waar het gaat om het gebruiken van ideeën en suggesties van medewerkers om te verbeteren (4.9). De gemiddelde score van Terra op Werkgeverschap is een 5.5, met variaties van 3.5 tot 7.5 tussen locaties/KD's.

Opvolging medewerkersonderzoek

Zoals in de inleiding aangegeven zijn er grote onderlinge verschillen tussen locaties en KD's ten aanzien van de uitkomsten van dit MTO. Daarnaast werkt het overgrote deel van de teams binnen Terra volgens het Teamgecentreerd Organiseren (TGO). Om die reden is ervoor gekozen om elke vestiging/KD te vragen maatregelen op te nemen in hun jaarplannen om heel gericht tot verbetering te kunnen komen. Daarnaast zijn er ook Terra-brede maatregelen genomen. Voorbeelden daarvan zijn het beter inbedden van de gesprekscyclus, het invoeren van exit-interviews en het beter bekendheid geven aan de vertrouwenspersonen.

5.4.10 Exittool

In Q4 van 2022 is het exitinterview via een digitale tool geïmplementeerd. Vertrekkende medewerkers vullen (anoniem) een gestandaardiseerde vragenlijst in, wat Terra data verschaft in onderwerpen als vertrekreden, duur van aanstelling voor vertrek e.d. om verder te gebruiken om onze interne processen verder te ontwikkelen. In september van 2023 is een eerste rapportage opgesteld rond de verkregen data. De eerste uitkomsten liggen in lijn met het mto. Het betrof een eerste analyse, er zijn geen voorgaande- en/of benchmarkgegevens beschikbaar. Daarnaast zijn vertrekkende medewerkers ook een hele specifieke doelgroep. Dat bij elkaar betekent dat we voorzichtig moeten zijn met het trekken van conclusies en het vaststellen van eventuele acties. Er is besloten om de tool in ieder geval nog een jaar in te zetten, om zo een verdere analyse te kunnen doen.

5.4.11 Overig

Uitkeringen na ontslag

In 2023 is in totaal een bedrag aan ontslaguitkeringen betaald van €269.303,-. Hiervan is €41.025,- uitbetaald aan medewerkers die vanwege langdurend verzuim uit dienst zijn getreden, dit bedrag ontvangen we via terugvordering retour van het UWV. Het resterende bedrag is betaald na ontslag op verzoek van werkgever.

Ook in 2023 heeft Terra samengewerkt met Randstad om te bewerkstelligen dat ex-medewerkers van Terra die een WW-uitkering ontvangen zo snel mogelijk betaald werk bij een andere werkgever gaan verrichten. De gunstige arbeidsmarkt speelt vanzelfsprekend ook een rol, maar de inzet van Randstad heeft ook in 2023 voor meerdere personen tot een beëindiging van de uitkering geleid.

Monitoring

Sinds 2022 sluit HR aan bij monitoringsgesprekken in het vo. In 2023 is deze monitoringscyclus ook in het mbo ingevoerd. HR sluit bij de monitoringsgesprekken aan op het gebied van verzuim, de HR gesprekscyclus en het formatiebeleid. De beschikbare data worden met de directeuren besproken, waardoor ontwikkelingen tijdig in beeld zijn en daar waar nodig snel kan worden geanticipeerd.

Klachten medewerkers en meldingen bij vertrouwenspersoon

In het verslagjaar 2023 zijn geen bezwaren voorgelegd aan de Interne Geschillencommissie Arbeidszaken. Bij de externe vertrouwenspersoon zijn 21 meldingen binnengekomen, dat is een lichte stijging ten opzichte van 2022. Het merendeel van de meldingen (11 stuks) betrof de categorie Communicatie & bejegening. Alle meldingen zijn in 2023 afgehandeld. Er zijn in 2022 geen klachten ingediend.

Funciebouwwerk

In 2023 is er onderhoud gepleegd aan het funciebouwwerk van Terra. De facilitaire functies zijn geactualiseerd en de functie van pedagogisch medewerker is toegevoegd.

Werkdrukmiddelen vo

In 2022 is via het onderwijsakkoord 'Samen voor het beste onderwijs' 300 miljoen euro beschikbaar gekomen om werkdruk in het voortgezet onderwijs te verlagen. Voor de besteding van deze middelen waren nog wel cao-afspraken nodig. In de cao vo zijn die afspraken al in 2022 gemaakt. Begin 2023 zijn deze afspraken ook gemaakt en opgenomen in de cao mbo en vervolgens hebben we deze afspraken verwerkt binnen Terra. De afspraken zijn van toepassing op medewerkers die werken op één van onze vo-scholen en die werkzaam zijn voor vo-leerlingen.

Na aftrek van de individuele budgetten voor medewerkers wordt het resterende bedrag verdeeld over de vo-locaties voor collectieve besteding, zie onderstaande tabel. Verdeling gaat op basis van leerlingenaantallen. Deze bedragen dienen te worden ingezet voor werkdrukverlagende maatregelen, waar collectief overeenstemming over is.

Locatie	Leerlingenaantallen (stand per 1-10-2023)	Budget per locatie
Assen	703	€ 12.465
Eelde	515	€ 9.131
Emmen	787	€ 13.954
Meppel	542	€ 9.610
Oldekerk	397	€ 7.039
Winsum	519	€ 9.202
Winsum pro	129	€ 2.287
Wolvega	356	€ 6.312
Totaal	3948	€ 70.000

Bij de start van schooljaar 2023/2024 zijn de individuele werkdrukmiddelen conform cao-afspraken verwerkt danwel uitbetaald. De collectieve werkdrukmiddelen zijn verdeeld over de vo-scholen binnen Terra op basis van leerlingenaantallen.

Conform de afspraken die zijn gemaakt met de OR, hebben de medewerkers van de scholen gezamenlijk invulling bepaald van deze middelen. Deze invulling is vastgelegd in een werkdrukplan. Deels zijn deze plannen al uitgevoerd, deels staan ze gepland. Verdere uitvoering van het werkdrukplan volgt in 2024.

6 Bedrijfsvoering

6.1 Onderwijsondersteuning

Onderwijsgroep Noord (OGN) heeft zich enige tijd geheroriënteerd op haar positie. Dit ingegeven door behoeften vanuit het onderwijs, oorzaken zoals de krimp in de regio, de betekenis van onderwijs voor de vitaliteit van de regio's en de meerwaarde die gezamenlijk georganiseerde dienstverlening in potentie biedt en kan bieden. In 2022 is geconstateerd dat hier geen passende samenwerkingsvorm voor gevonden kon worden en is het besluit genomen OGN per 1 januari 2024 op te heffen.

Dit betekende dat Terra de taken en functies die nu nog op het niveau van OGN worden vervuld in de eigen organisatie heeft moeten organiseren. Dit geldt ook voor de andere onderwijsstichtingen. Binnen OGN is Terra de grootste van de drie stichtingen en mede om die reden is besloten dat Terra vanaf 1 februari 2023 de ondersteuning van het primaire proces overneemt van OGN en een beperkt aantal diensten aan de beide andere stichtingen levert voor een beperkte periode. Als basis hiervoor is in 2022 een dienstverleningsovereenkomst tussen Terra, rsg de Borgen en Trivium voorbereid. De overeenkomst is begin 2023 ondertekend.

6.2 Huisvesting

Algemeen

In 2023 is het Strategisch Huisvestings Plan (SHP) van Terra gecombineerd met het huisvestingsplan van Drenthe College. Dit vooruitlopend op de fusie in januari 2024. Kwalitatief, functioneel en financieel is het vastgoed geïnteriseerd en beoordeeld. Op basis van deze informatie kunnen in samenspraak met (beoogd) directeuren en het College van Bestuur van Drenthe College Terra voorkeursscenario's bepaald worden voor ontwikkelingen en investeringen in huisvesting in de komende tien jaar. Hierbij zal er aandacht zijn voor verduurzaming, gezond binnenklimaat en efficiënt ruimtegebruik.

Onderhoud en verduurzaming

In 2023 is het onderhoud aan de huisvesting vooral gericht op wettelijke verplichtingen met betrekking tot veiligheid en gezondheid. Dat betekent extra aandacht voor brandveiligheid, veiligheid van elektrische- en gas-installaties en ook preventie van schadelijke legionella-besmettingen in het waterleidingnet.

Tevens is er gewerkt aan een inhaalslag bij vervanging van TL-verlichting door LED lampen. De sterke stijgingen van de energieprijzen met name die van gas, hebben extra aandacht opgeleverd voor het vervangen van gasgestookte verwarmingstoestellen door elektrische warmtepompen of hybride oplossingen. De extra investeringen die hiervoor benodigd zijn zullen de komende jaren gepland worden.

6.3 Informatisering en automatisering

Het afgelopen jaar is vooral besteed aan de voorbereidingen van de technische ontvlechting van de Onderwijsgroep Noord omgeving, waar Terra deel van uit maakt. Vanuit Terra is er in 2023 ook I&A beheer uitgevoerd voor rsg de Borgen en Dollard College. Daarnaast heeft 2023 in het teken gestaan van het vinden van een juiste nieuwe I&A partner voor deze beide stichtingen. De dienstverlening vanuit Terra zoals die was afgesproken, wordt afgebouwd.

De technische ontvlechting is het gevolg van het feit dat Onderwijsgroep Noord per 1 januari 2024 is opgehouden te bestaan. Aangezien er in de afgelopen jaren op IT-gebied veel integratie heeft plaatsgevonden bij de deelnemende stichtingen, is zelfstandig verder gaan op IT gebied voor de stichtingen een complexe operatie. Hiervoor is een programma opgesteld waarbij het grootste project bestaat uit het opzetten van een nieuwe Microsoft omgeving. De uitvoering hiervan is daarom mede belegd bij een externe partij. Vanuit de Europese aanbesteding is voor de uitvoering van dit project Brunel als partner gekomen. Het afgelopen jaar heeft Brunel gewerkt aan de voorbereidingen en is eind van 2023 de eerste stichting ontkoppeld. Voor rsg de Borgen staat deze ontkoppeling februari 2024 gepland en Terra zal voor de zomervakantie een technische integratie met hDrenthe College krijgen.

In 2023 is de samenwerking met Drenthe College sterk geïntensiveerd. Ondanks dat de besturenfusie nog geen feit was, is er al nauw samengewerkt om allerlei technische integraties in kaart te brengen, voor te bereiden en keuzes te maken om de instellingenfusie vanaf september 2024 mogelijk te maken en zo soepel mogelijk te laten verlopen. De samenwerking is zeer constructief, voorspoedig en in goede sfeer verlopen.

Door de afbouw van de dienstverlening bij de andere stichtingen krijgt ook de ondersteuning op het gebied van Somtoday en Itslearning binnen rsg de Borgen en Dollard College zelf een plek. Er is geïnteriseerd wat hier voor nodig is en eind 2023 zijn hiervoor vacatures geplaatst. De invulling en overdracht hiervan zal in 2024 plaatsvinden.

De bekostigingscontroles die vanuit het I-team voor alle stichtingen zijn gecoördineerd hebben tot een positief resultaat geleid met een getekend assurance-rapport.

6.4 Arbo en veiligheid

Algemeen

In 2023 is binnen de vestigingen en opleidingen van Terra de uitvoering van het Arbo- en veiligheidsbeleid verder geconcretiseerd en geborgd. Dit is gedaan door bij elke organisatorische eenheid minimaal twee medewerkers verantwoordelijk te maken voor de preventietaken, namelijk één voor de fysieke veiligheid en één voor de sociale veiligheid. Hierdoor zijn, met ondersteuning van de coördinerend preventiemedewerker, verantwoordelijkheden en het eigenaarschap binnen Terra concreter belegd. De preventiemedewerkers overleggen minimaal twee maal per jaar. In dit preventie-overleg wordt met name kennis uitgewisseld en worden concrete verbeteracties geformuleerd en uitgezet. Een veilige en leer- en werkomgeving wordt hiermee bevorderd, wat een voorwaarde is voor betere leer- en werkprestaties.

Risico-Inventarisatie en Evaluatie

Het jaar 2023 heeft vooral in het teken gestaan van de evaluatie en afronding van de RI&E 2019-2023 en het maken van een eigen Terra RI&E die los staat van Onderwijsgroep Noord. In deze nieuwe RI&E, die met twee workshops in september 2023 is gestart, zullen mogelijk nieuwe knelpunten naar voren komen omdat er met een nieuwe en frisse blik zal worden gekeken. Daarnaast kunnen arbeidsomstandigheden wijzigen door nieuwe inzichten of toepassing van nieuwe methoden en technieken. Bij de toetsing door de Arbodienst in december is onder andere extra aandacht besteed aan het speerpunt veilig werken en veiligheid in de praktijkgerichte vakken. Het toetsingsrapport zal begin 2024 worden aangeboden aan het bestuur en de OR. Vervolgens zullen na overleg de bevindingen in 2024 op basis van prioriteit zo spoedig mogelijk worden opgepakt.

Veilig werken en veiligheid in de praktijkgerichte vakken

In 2023 hebben zich twee (arbeids)ongevallen voor gedaan waarvan één met blijvend letsel. Hoewel veilig werken en veiligheid in de praktijkgerichte vakken de afgelopen jaren al extra aandacht hadden, waren de twee ongevallen nogmaals een reden om hieraan extra aandacht te besteden. Naar aanleiding hiervan zijn bij de vestigingen en opleidingen de volgende twee acties uitgezet:

- 1 Vestigingen en opleidingen hebben een nieuwe inventarisatie van alle (elektrische) arbeidsmiddelen gemaakt en laten deze periodiek onderhouden en keuren.
- 2 Vestigingen en opleidingen organiseren een verplichte instructie dan wel (bij)scholing van de praktijkdocenten en -instructeurs. Extra aandachtspunten hierbij zijn dat:
  - leerlingen/studenten en medewerkers niet werken met arbeidsmiddelen voordat ze een aantoonbare instructie/voorlichting hebben gehad;
  - voor aanvang van les/werkzaamheden wordt door de docent/instructeur extra aandacht besteed aan het controleren van de arbeidsmiddelen en of er gebreken zijn
  - bij werkzaamheden met arbeidsmiddelen door studenten en leerlingen is er in de directe omgeving toezicht aanwezig, tenzij hiervoor door een 18-plusser een certificaat is gehaald.

Scholing

In 2023 heeft er een scholing voldoende onderricht persoon (VOP) plaatsgevonden. Hierdoor is er minimaal op elke vestiging één medewerker aanwezig met basiskennis van de elektrische installatie. Eenvoudige handelingen mogen zelf worden uitgevoerd en bij risicovolle aangelegenheden wordt de vaste onderhoudspartij ingeschakeld.

6.5 Inkoop en contractbeheer

In 2023 zijn de volgende Europese en meervoudig onderhandse aanbestedingen gestart en afgerond.

Gestart en afgerond:

- Europese aanbesteding Flexkrachten (inhuur), nieuwe hoofdleverancier is Randstad met als tweede partijen in lijn de Daan BV en Pears BV. Deze partijen mogen flexkrachten leveren als Randstad niet kan leveren.
- Europese aanbesteding accountantsdiensten, nieuwe leverancier is KPMG.
- Marktverkenning/vrijwillige transparantie gespecialiseerd leerlingen vervoer, nieuwe leverancier UVO. Partijen die deze vorm ook aanbieden hebben aangegeven geen contract aan te willen gaan met Terra.

In 2023 zijn leveranciers van Onderwijsgroep Noord ingelicht over de opheffing van Onderwijsgroep Noord eind 2023. Contracten zijn opgezegd of overgezet naar Terra, rsg de Borgen of Trivium.

In 2020 is een onderzoek gestart met als doel het optimaliseren van het inkoopproces en contractbeheer. Dit onderzoek is afgerond en de voorstellen voor aanpassing van het beleid zijn gepresenteerd aan het College van Bestuur en de regiodirectie. Het College van Bestuur en de regiodirecties hebben besloten om de resultaten van het onderzoek over te dragen aan de onderwijsstichtingen. Zij kunnen de voorstellen voor aanpassing van het beleid implementeren in hun eigen ondersteuningsorganisatie.

In 2024 zal het inkoopbeleid Terra en Drenthe College worden geharmoniseerd. De inkoopondersteuning wordt vanaf 1 januari 2024 uitgevoerd door het voormalig inkoopbureau van Drenthe College.

6.6 Informatiebeveiliging, privacy en beveiligingsincidenten (IBP)

6.6.1 Privacybeleid

Bestendigen van het IBP-beleid in de organisatie

Een goed beleid over privacy (IBP) zorgt ervoor dat leerlingen, leraren en andere mensen op school en in de organisatie veilig en zonder problemen gebruik kunnen maken van alle (digitale) systemen en programma's. Hierdoor kunnen leerlingen leren en medewerkers hun werk doen. In 2023 kregen we er een uitdaging bij door de verzelfstandiging binnen Terra en de geplande samenvoeging met Drenthe College.

Omdat er steeds meer digitale tools worden gebruikt, worden we ook steeds afhankelijker van technologie in het onderwijs en bij het runnen van de organisatie. Hierdoor wordt het ook ingewikkelder om alles goed te beveiligen. De complexiteit brengt extra risico's met zich mee. Daarbij komt dat er meer bedreigingen van buitenaf zijn binnen het onderwijs, dus is het belangrijk om ons daartegen te beschermen. De organisatie wordt zich hier steeds meer bewust van. Dit betekent dat het IBP-team vaker betrokken werd bij nieuwe projecten, zoals de recente introductie van AI-tools en de invloed hiervan op het onderwijs en de bedrijfsvoering. Dit zorgt voor meer druk op de privacy van leerlingen, studenten en medewerkers. Hierdoor wordt het beveiligen van de ICT steeds belangrijker en neemt het een grotere plek in binnen de budgetten.

Het IBP kernteam is tevreden over de verdere professionalisering en bewustwording van de organisatie en medewerkers op dit gebied.

Het IBP-kernteam is vooral bezig met dagelijkse taken, zoals het beantwoorden van vragen, controleren van overeenkomsten, onderzoeken van incidenten en adviseren over beleid. Ook focust het team extra op het bewust maken van IBP met een speciale campagne.

Op weg naar een integraal IBP-beleid

Het IBP-kernteam zorgt ervoor dat mensen bewust worden van privacy en brengt het beleid onder de aandacht. Met de veranderingen binnen Terra en de fusie met Drenthe College in zicht, werkt het IBP-kernteam samen met het Drenthe College aan één beleid. Sinds eind 2023 is er reeds gezamenlijk overleg van de IBP-teams van beide organisaties.

6.6.2 Beveiligingsincidenten

Beveiligingsincidenten kunnen ontstaan door technische problemen, organisatorische fouten of fouten van medewerkers. Er zijn 137 incidenten gemeld. Geen van de incidenten werd beoordeeld als meldingsplichtig richting betrokkenen of de Autoriteit Persoonsgegevens. We documenteren alle incidenten zorgvuldig om te begrijpen wat er misging en hoe we de beveiliging kunnen verbeteren.

Technische problemen

Elk jaar zijn er meer aanvallen op onze systemen. Deze aanvallen kunnen grote problemen veroorzaken. Gelukkig hebben de maatregelen die we hebben genomen ervoor gezorgd dat deze

aanvallen weinig tot geen effect hadden op onze diensten. We hebben ook problemen gemeld door onze leveranciers, maar deze werden snel opgelost en hebben niet geleid tot datalekken.

Medewerkers

Medewerkers zijn alerter op verdachte berichten. We krijgen meer meldingen over phishing-mails dan voorheen. Ook komen er meer vragen over privacy, wat laat zien dat medewerkers zich bewuster worden van privacy in hun werk. We hebben dit jaar extra aandacht besteed aan phishing-mails in onze bewustwordingscampagne. Om te meten in welke mate de medewerkers malafide mailberichten herkennen werd een phishingmail-campagne uitgezet.

Organisatie

Sommige incidenten hadden te maken met het beleid en de processen binnen de organisatie. We hebben actief advies gegeven, zoals het duidelijker maken van verantwoordelijkheden, het beveiligen van computers die thuis worden gebruikt, het ontwikkelen van beleid voor hybride onderwijs, digitaal toetsen op afstand en thuiswerken.

Het bestuur volgt de adviezen van de MBO - en VO-raad om de organisatie weerbaarder te maken tegen beveiligings- en privacydreigingen. We zijn gestart met verschillende projecten om dit te bereiken.

7. Financiën

7.1 Toelichting jaarrekening

7.1.1 Resultaat

Terra heeft het jaar 2023 afgesloten met een resultaat na onttrekking en toevoeging van bestemmingsreserve van € 1.063k negatief (2022: 2K positief).

Het resultaat over 2023 is als volgt bestemd:

Reserve	2023	2022
Resultaat voor onttrekking en toevoeging van bestemmingsreserve	-2.733.581	-961.621
Toevoeging / onttrekking bestemmingsreserve 'Terra' (privaat)	201.737	-96.192
Onttrekking bestemmingsreserve samenwerkingsverbanden	-500.000	-166.833
Onttrekking bestemmingsreserve werkdrukverlichting	0	-250.147
Onttrekking / toevoeging bestemmingsreserve werkdrukverlichting	-1.412.545	1.412.545
Onttrekking bestemmingsreserve TOG	-1.022.353	-1.138.364
Onttrekking bestemmingsreserve NPO 2021-2022	0	-1.382.326
Toevoeging bestemmingsreserve NPO 2022-2023	313.310	657.233
Toevoeging bestemmingsreserve fusie	750.000	0
Resultaat na onttrekking en toevoeging van bestemmingsreserve	-1.063.730	2.464

Voor 2023 is voor Terra een sluitende begroting opgemaakt en daarbij is er rekening gehouden met een negatief resultaat, doordat er extra projecten en taken zijn uitgevoerd die zijn gedekt vanuit de bestemmingsreserves.

Hieronder wordt een samenvatting gepresenteerd van de staat van baten en lasten:

<i>(Bedrag x € 1.000)</i>	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
Baten	78.754	70.662	69.568
Lasten	81.560	71.517	70.400
Rente	72	-168	-129
Resultaat	- 2.734	-1.023	- 961

De afwijkingen worden in deze paragraaf verder toegelicht.

Baten

De baten van 2023 zijn € 8,09 mio. hoger dan begroot en € 9,18 mio hoger dan in 2022.

De baten (t.o.v. begroting) zijn als volgt opgebouwd:

Hogere rijksbijdrage OCW	€	5.244
Hogere (niet-) geormerkte subsidies	€	919
Hogere overige overheidsbijdragen en -subsidies	€	1.015
Hogere cursusgelden	€	16
Hogere omzet TerraNext Markt en Start	€	251
Hogere overige baten	€	645
Totaal	€	8.090

De baten (t.o.v. 2022) zijn als volgt opgebouwd:

Hogere rijksbijdrage OCW	€	6.322
Lagere (niet-) geormerkte subsidies	-/- €	-1.478
Lagere overige overheidsbijdragen en -subsidies	€	245
Hogere cursusgelden	€	22
Hogere omzet TerraNext Markt en Start	€	392
Hogere overige baten	€	3.685
Totaal	€	9.188

Rijksbijdrage OCW:

Ten opzichte van de begroting valt de rijksbijdrage OCW hoger uit. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door loon- en prijscompensatie. De CAO stijging was 7% en een eenmalige uitkering van € 1.000.

(Niet-) Geormerkte subsidies:

De (niet-) geormerkte subsidies zijn hoger dan begroot en de realisatie van vorig jaar. De voornaamste redenen zijn een verhoging van de bijdrage kwaliteitsagenda MBO en de uitbetaling van het resultaat afhankelijk deel van de kwaliteitsagenda MBO 2020-2023 (€ 1,3 mln). Daarnaast zijn de ontvangsten vanuit de samenwerkingsverbanden en extra rijksbijdragen VSV VO ontvangen (€ 0,9 mln).

Overige overheidsbijdragen en –subsidies:

De overige overheidsbijdragen en -subsidies vallen hoger uit dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door bijdragen en subsidies uit diverse projecten die niet waren begroot. Tevens zijn er hogere gemeentelijke bijdragen en subsidies en een hogere bijdrage basisvaardigheden vestiging Assen.

(Niet-) geormerkte subsidies als overige overheidsbijdragen en subsidies dekken 'materiële kosten projecten', zoals verantwoord onder 'overige lasten'.

Cursusgelden:

De cursusgelden betreffen het wettelijk cursusgeld voor BBL-leerlingen van 18 jaar en ouder. De realisatie is in lijn met de begroting van 2023.

Baten uit niet bekostigd onderwijs (omzet TerraNext Markt en Start)

De omzet uit de marktactiviteiten van Terra is hoger gerealiseerd dan begroot (+ 14%). De omzet is in verhouding met 2022 hoger, omdat in 2022 nog corona was waardoor diverse activiteiten niet konden doorgaan.

Overige baten:

De overige baten zijn in 2023 € 645k hoger uitgevallen dan begroot. Enerzijds is er een compensatie voor energiekosten en inflatiekosten begroot die maar deels is gecompenseerd met een negatief effect van € 3,5 mln en anderzijds zijn er meevallers voor een totaal bedrag van ruim € 4,1 mln. De voornaamste meevallers zijn:

1. Als gevolg van de overgang van de dienstverlening van de Ondersteunende dienst van Onderwijsgroep Noord naar Terra, zijn er extra baten die betrekking hebben op de dienstverlening die wordt uitgevoerd voor rsg de Borgen en Trivium. Deze dienstverlening is tot uiterlijk 31-12-2025. De extra baten zijn in 2023 € 1.5 mln.
2. Buitengewone bate als gevolg van afwikkeling Onderwijsgroep Noord en overname gebouw Hereweg 101 voor een bedrag van € 1,4 mln.
3. Waardevermeerdering van terrein Langgrafweg als gevolg van verkoop in januari 2024. Er is een bijzondere waardevermindering uit het verleden gedaan die terug is gedraaid in 2023 als gevolg van de verkoop in 2024. Het terrein is verkocht voor € 0,8 mln met een boekwaarde van € 0,5 mln. Dit betekent een waardevermeerdering in 2023 van € 0,3 mln.
4. Verder zijn er meer inkomsten uit detacheringen, hogere ouderbijdrage agv excursies en meer inkomsten vanuit verhuur € 0,9 mln.

Lasten

De lasten van 2023 zijn € 10,0 mio hoger dan begroot en € 11,2 mio hoger dan in 2022.

De lasten (t.o.v. begroting) zijn als volgt opgebouwd:

Hogere personeelslasten	€	11.494
Lagere afschrijvingslasten	-/- €	-184
Lagere huisvestingslasten	-/- €	-438
Lagere overige lasten	€	-828
Totaal	€	10.044

De lasten (t.o.v. 2022) zijn als volgt opgebouwd:

Hogere personeelslasten	€	10.917
Hogere afschrijvingslasten	€	23
Hogere huisvestingslasten	€	2.546
Lagere overige lasten	-/- €	-2.326
Totaal	€	11.160

Personeelslasten:

Onder de post personeelslasten vallen een aantal onderdelen. In totaliteit zijn de personeelslasten in 2023 11,5 mio. (+24,9%) hoger dan begroot. In de onderstaande tabel is de onderbouwing van de verschillende onderdelen weergegeven:

Personeelskosten (bedragen x €1.000)	Realisatie 2023	Begroting 2023	Verschil
Intern personeel	49.611	41.670	7.941
Extern personeel (zzp & inhuur)	4.278	2.975	1.303
Overige personele lasten	1.349	1.128	221
Dotatie personele voorziening	2.668	563	2.105
Uitkeringen	-299	-225	-74
Totaal	57.607	46.111	11.496

Intern personeel

Het is zichtbaar dat de overschrijding bij de categorie eigen personeel bijna het volledige bedrag verklaard. De belangrijkste bewegingen voor de hogere personeelslasten worden toegelicht en zijn hieronder samengevat weergegeven:

Effecten intern personeel (bedragen x €1.000)	Vershil
CAO	2.412
Overgang personeel OGN naar Terra	1.877
Eenmalige uitkering	606
Uitkering werkdrukvermindering	670
Verschuiving inhuur - vast personeel	1.349
Verschuiving ziektevervanging (geen inhuur)	1.027
Totaal	7.941

De CAO is aangepast per 1 juli 2023 waarbij de salarissen zijn verhoogd met 7%. Tevens hebben alle medewerkers die op 1 juli in dienst waren € 1.000 per fte eenmalige uitkering ontvangen. Voor beide effecten was niet begroot, echter zijn deze uitgaven via de rijksbijdrage voor een groot deel gecompenseerd (LPO).

Er zijn twee grote verschuivingen geweest ten opzichte van de begroting. Dit betreft allereerst het in dienst treden van een deel van de medewerkers bij Terra vanuit de Ondersteunende Dienst (OGN). Daarnaast is ziektevervanging meer intern opgevangen dan begroot.

Extern personeel

Het externe personeel is in hoofdlijnen ingezet voor de volgende organisatieonderdelen:

Extern personeel (zzp & inhuur, bedragen x €1.000)	Bedrag
Ziektevervanging	773
Centraal	595
VO	1.232
MBO	1.369
TerraNext, TerraStart	309
Totaal	4.278

Overige personeelslasten, dotaties voorzieningen en uitkeringen

De hogere kosten bij 'overige personeelslasten' wordt veroorzaakt door de ruimere woon-werkkosten regeling die sinds 1 juli 2022 (CAO) van kracht is. De dotatie voor personele voorziening is hoger doordat er meer wordt voorzien op de seniorenregeling, wachtgelders, ambtsjubileum en langdurig zieken (€ 1,2 mln). Voor de bepaling van de voorziening wachtgelders is in 2022 een 'kans op werk' geïmplementeerd. Met 'kans op werk' wordt de verwachting bedoeld in hoeverre de voormalig werknemer de gehele wachtgeld periode (niet) zal vol maken.

Afschrijvingen:

De afschrijvingslasten zijn nagenoeg in lijn met de begroting (- 4%). Hieronder is een specificatie weergegeven:

Afschrijvingslasten (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2023	Begroting 2023	Vershil
Afschrijving gebouwen	2.768	2.946	-178
Afschrijving inventaris	1.327	1.346	-19
Afschrijving Levende have	6	-	6
Vrijval investeringssubsidie	-82	-92	10
Bijdrage afschrijvingen	-3	-	-3
Totaal	4.016	4.200	-184

De afschrijvingslasten voor inventaris en gebouwen vallen lager uit dan begroot. De lager afschrijvingen bij inventaris zijn gedeeltelijk te verklaren door minder kosten voortkomend uit aanschaffingen voor Sterk Techniek Onderwijs (STO). Deze afschrijvingslasten zijn gedekt vanuit de nieuwe, en niet eerder begrote post, 'bijdrage afschrijvingen'. De nieuwe post 'afschrijving levende have', was ook niet begroot. Dit betreft de afschrijvingskosten voor de aangeschafte paarden binnen het MBO conform uitkomsten van een business case medio 2022. De uitkomst van de Business Case is dat paarden aanschaffen goedkoper is dan huidig lease construct.

Huisvestingslasten:

De huisvestingslasten zijn op totaalniveau lager gerealiseerd dan begroot (-5%). In de onderstaande tabel zijn de verschillen op hoofdposten zichtbaar gemaakt:

Huisvestingslasten (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2023	Begroting 2023	Vershil
Huur	733	647	86
Verzekeringen	205	197	8
Onderhoud	1.581	1.566	15
Energie en water	3.287	3.966	-679
Schoonmaakkosten	1.081	975	106
Heffingen	560	542	18
Overige (huisvestingslasten)	95	87	8
Totaal	7.542	7.980	-438

De huurkosten zijn hoger uitgevallen door meer huur van gymlokalen en locaties vanwege ruimtegebrek voor BBL studenten.

De kosten van onderhoud zijn nagenoeg conform begroting.

De lasten voor energie waren voor 2023 begroot op basis van prijs en volume ingeschat door onze externe inkoop makelaar. Door de zachte winter en energiebesparende maatregelen vallen de energiekosten lager uit dan begroot.

Overige lasten:

De overige lasten bestaan uit een divers aantal posten en is lager gerealiseerd dan begroot (- 6.26%), hieronder op hoofdlijnen gepresenteerd:

Overige lasten (bedragen x € 1.000)	Realisatie 2023	Begroting 2023	Vershil
Administratie- en beheerslasten	7.223	8.554	-1.331
Inventaris, apparatuur en leermiddelen	4.933	4.544	389
Dotatie overige voorzieningen	21	6	15
Overige (overige lasten)	217	119	98
Totaal	12.394	13.223	-829

Ten opzichte van de begroting vallen de overige lasten € 829k lager uit. Dit wordt veroorzaakt door een aantal zaken. De administratie- en beheerslasten zijn circa € 1,3 miljoen lager dan begroot en wordt enerzijds veroorzaakt door € 1,9 mln lager afdracht als gevolg van de ontvlechting van

Onderwijsgroep Noord en anderzijds hoger uitgaven door fusie kosten DCTerra van € 0,6 mln die niet zijn begroot.

Daarnaast zijn onderwijskundige producten, zoals leer- en hulp middelen, boeken/ dictaten en diverse grondstoffen voor o.a. verzorging, metaaltechniek en groen/ bloem hoger gerealiseerd dan begroot. Dit komt enerzijds door een stijging van leerlingaantallen in het VO, maar ook door de hoge mate van inflatie in 2023.

Rente:

Het totaal van de leningen nemen jaarlijks af met het bedrag van de aflossing; de rentelasten zijn daardoor ook afgenomen ten opzichte van 2022. Vanaf 2023 zijn rentetarieven gestegen. Dit betekent zowel dat rentebaten, als rentelasten van leningen met een variabele rente zijn toegenomen. Tegen de rentelasten staan ook rentebaten vanuit de liquiditeitspositie op schatkistbankieren waar een rente wordt verstrekt bij een positief saldo.

7.1.2 Bestemmingsreserves

Zoals in voorgaande jaren al is aangegeven heeft Terra te maken met een aantal ontwikkelingen die een grote impact op de organisatie en de middelen zullen hebben. Het gaat daarbij met name om de gevolgen van de daling van het aantal leerlingen en de gevolgen van onderwijskundige ontwikkelingen zoals Passend Onderwijs, Strategische personeelsplanning en het Strategisch huisvestingsplan. Dit brengt extra onzekerheden en daarmee ook risico's met zich mee. In voorgaande jaren is een bestemmingsreserve opgebouwd van circa € 4,2 mio.

In 2019 is er gestart met het programma 'Terra MBO op Groen'. Voor boekjaar 2022 was er een bedrag beschikbaar van €1,199 mio. Er is uiteindelijk minder onttrokken, namelijk €1,138 mio. Voor het jaar 2023 is er €1,02 mio onttrokken en hiermee is de bestemmingsreserve volledig uitgeput.

Conform regelgeving wordt er onttrokken uit de bestemmingsreserve NPO 2022-2023 voor een bedrag van € 657.233. Dit betreft het totale overblijvende saldo van de bestemmingsreserve. Eveneens wordt er gedoteerd voor de bestemmingsreserve NPO 2023-2024 voor een bedrag van € 970.543.

Een aantal jaren geleden is de bestemmingsreserve 'Samenwerkingsverbanden VO' gevormd voor het totale bedrag van c.a. € 2,9 mio. In 2023 is er een bedrag onttrokken uit deze bestemmingsreserve van € 500.000. Terra is voornemens om in een meerjarige periode tot aan 2027 geleidelijk te putten uit de bestemmingsreserve.

Vanuit de bestemmingsreserve werkdrukverlichting is €1.412.545 onttrokken aan de bestemmingsreserve in verband met extra ontvangen gelden einde 2022 waar kosten tegenover staan in 2023.

De inkomsten voor de marktactiviteiten vallen hoger uit. Per saldo is er een positief resultaat van € 201.737. Dit positieve resultaat wordt gedoteerd aan de (private) Bestemmingsreserve 'AOC Terra'.

7.1.3 Financiële kengetallen

Op basis van de jaarrekening kunnen de volgende financiële kengetallen worden berekend:

	2023	2022	Norm
Solvabiliteit 1 (excl. voorzieningen)	0,57	0,62	> 0,3
Solvabiliteit 2 (incl. voorzieningen)	0,63	0,65	> 0,3
Liquiditeit (current ratio)	0,76	1,15	> 0,5
Liquiditeit (quick ratio)	0,76	1,15	> 0,5
Rentabiliteit	-0,07	-0,01	> -0,10
Huisvestingsratio	0,13	0,13	< 0,15
Huisvestingsratio (excl. afschrijvingslasten)	0,09	0,07	
Weerstandsvermogen	0,57	0,60	> 0,05
Werkkapitaal (x € 1.000)	-€ 2.798	€ 1.616	> € 0
Signaleringswaarde eigen vermogen	0,62	0,62	< 1
Signaleringswaarde absolute omvang liquide middelen (x € 1.000)	€ 6.940	€ 9.597	> € 2.000

Solvabiliteit 1 (verhouding eigen vermogen / totaal vermogen) is lager dan in 2022.

De ratio blijft boven de door de Inspectie van het Onderwijs gehanteerde signaalwaarde van 0,3. Het eigen vermogen daalt verhoudingsgewijs iets minder dan het totale vermogen daalt. Hierdoor stijgt de solvabiliteitsratio.

Ook solvabiliteit 2 (verhouding eigen vermogen + voorzieningen/totaal vermogen) is lager dan 2022. Maar ook hiervoor geldt dat de ratio boven de door de Inspectie van het Onderwijs gehanteerde signaalwaarde van 0,3 ligt.

Het eigen vermogen is afgenomen met de toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves en aan de algemene reserve. De voorzieningen nemen toe voornamelijk door hogere voorziening wachtgelden, seniorenverlof, ambtsjubileum en langdurig zieken. Per saldo neemt het bedrag van het eigen vermogen plus de voorzieningen af ten opzichte van 2022.

De langlopende schulden nemen af als gevolg van het aflossen van leningen. De kortlopende schulden zijn hoger dan in 2022. Relatief gezien is de toename van het totaal vermogen lager dan de afname van het eigen vermogen plus voorzieningen.

Het eigen vermogen is voldoende groot om bij te sturen in het geval van veranderende omstandigheden die een nadelige invloed hebben op de exploitatie. De liquiditeit – current ratio (vlottende activa / vlottende passiva) is afgenomen ten opzichte van 2022. De door de Inspectie van het Onderwijs gehanteerde ondergrens is vastgesteld op 0,50. De current ratio van 0,76 ligt daar boven.

De vlottende activa is verhoudingsgewijs meer afgenomen ten opzichte van 2022, dan de vlottende passiva. Dit leidt tot een afname van de current ratio. De liquiditeit kan als voldoende worden beschouwd.

De liquiditeit – quick ratio (vlottende activa - voorraden / vlottende passiva) is eveneens afgenomen ten opzichte van 2022, maar ook deze ratio ligt boven de door de Inspectie van het Onderwijs gehanteerde ondergrens van 0,50.

De rentabiliteit (resultaat gewone bedrijfsvoering / totale baten uit gewone bedrijfsvoering x100) is lager dan die van 2022 en komt door het negatieve resultaat van 2023 op -0,07 uit.

Het werkkapitaal (vlottende activa minus de voorraden – vlottende passiva) kent eind 2023 een lager saldo ten opzichte van 2022. De daling van het vlottende activa (waaronder de liquide middelen) komt met name voort uit de hogere personeelskosten, waaronder ook inhuur van adviseurs. De vlottende passiva laat een stijging zien, voornamelijk door schulden aan groepsmaatschappijen en loongerelateerde kosten. De grotere daling op de vlottende activa zorgt voor een daling van het werkkapitaal ten opzichte van 2022.

De inspectie van het onderwijs heeft een signaleringswaarde voor het eigen vermogen ontwikkeld. Dit om te kunnen monitoren dat de reserves van onderwijsinstellingen niet bovenmatig toenemen. Deze signaleringswaarde is het normatief eigen vermogen: het vermogen dat een onderwijsinstelling redelijkerwijs nodig heeft om bezittingen te financieren en risico's op te vangen. Op het moment dat het (publiek) eigen vermogen boven de signaleringswaarde uit komt, moet dit worden toegelicht in het bestuursverslag en zal dit onderwerp van gesprek zijn met de inspectie.

Het eigen vermogen van Terra ligt onder de norm van de signaleringswaarde.

7.2 Begroting 2024

7.2.1 Begrotingsproces

De cyclus van plannen maken, begroten, uitvoeren, rapporteren en verantwoorden start met de financiële kadernota van het College van Bestuur van Onderwijsgroep Noord. Ondanks dat de stichting Onderwijsgroep Noord (OGN) op 1 januari 2024 ophoudt te bestaan, komt deze nog wel vanuit het College van Bestuur OGN vanwege haar formele verantwoordelijkheid. De nota beschrijft de kaders waarbinnen de begroting 2024 en de meerjarenbegroting 2025 – 2028 dienen te worden opgesteld.

Deze begrotingssystematiek draagt bij aan de beheersing van de organisatie en de afzonderlijke organisatieonderdelen. De begrotingssystematiek is daarmee een strategisch instrument en gelet op de ontwikkeling van de organisatie is het noodzakelijk om deze duidelijk te positioneren op centraal niveau. Daarbij wordt de budgetverantwoordelijkheid zo laag mogelijk in de organisatie neergelegd. Lasten worden zoveel mogelijk aan de vestigingen en opleidingen toegerekend. Door meer lasten op een lager budgetniveau toe te rekenen, ontstaat een grotere transparantie en een grotere invloed en eigenaarschap van de budgethouder op de exploitatie. Daarvoor vragen we naast een beleidsrijke begroting ook onderbouwing van bepaalde kostenaspecten. Ook een investeringsprogramma op opleidingen-/vestigingsniveau is onderdeel geworden van de begrotingssystematiek.

In het proces om tot beleidsmatig werken te komen, is de Kaderbrief Terra 2022-2023 en het Addendum voor 2023-2024 daarop, aangeboden aan de opleidingen en vestigingen. Dit biedt de kaders en opdracht voor het schrijven van de opleidings- en vestigingsjaarplannen. De onderwijsteams op hun beurt komen vanuit deze plannen tot hun teamplannen. De plannen biedt het College van Bestuur de mogelijkheid om op vestigings- en opleidingsniveau op resultaten te sturen, hetzelfde geldt voor de afdelings- en opleidingsdirecteuren op teamniveau. Aan de verdere beleids- en conceptontwikkeling wordt gezamenlijk vormgegeven in het VO-beraad en het MT MBO. We rapporteren over de voortgang aan de hand van de PDCA- en verantwoordingscyclus. De resultaten bespreken we met elkaar op alle niveaus in de organisatie.

De medezeggenschap van Terra (Ondernemingsraad, de Studentenraad en de Ouderraad) is betrokken in het begrotingsproces van Terra via hun instemmingsrecht op de hoofdlijnen van de begroting. De begroting Terra 2024 is in december 2023 goedgekeurd en door de Raad van toezicht in februari 2024. De meerjarenbegroting 2024-2028 is op 3-6-2024 vastgesteld door het CvB, na goedkeuring door de Raad van Toezicht.

7.2.2 Beleidslijnen 2024

De koers voor de komende jaren is opgenomen in de afzonderlijke plannen en programma's voor het vo en het mbo. De onderlinge verbinding komt tot uiting in het strategische beleid Terra 2020-2024 'Op weg naar duurzaam betekenisvol groen onderwijs in onze regio'.

Voor dit schooljaar is geen nieuwe kaderbrief opgesteld. Er is volstaan met een addendum op de kaderbrief van vorig jaar omdat onze opgaven nog actueel zijn en Terra zich in een overgangsjaar bevindt.

De Kaderbrief 2022-2023 is geëvalueerd. De conclusie is dat we op koers liggen, maar dat niet alle plannen voldoende aandacht hebben gehad of in een aantal gevallen nog doorontwikkeld moeten worden. In het addendum is benoemd waarop het komende schooljaar in het vo en het mbo de focus wordt gelegd.

Voor Terra is het om meerdere redenen een overgangsjaar. De beleidsperiode voor het Schoolplan VO en de Kwaliteitsagenda voor het mbo zijn afgelopen. De nieuwe plannen zijn inmiddels ontwikkeld. De Kwaliteitsagenda ligt ter beoordeling voor bij de Commissie Kwaliteitsafspraken MBO die de minister zal adviseren en het Schoolplan bevindt zich in het interne besluitvormingsproces.

De looptijd van de huidige strategische beleidscyclus loopt af, een nieuwe periode zal met ingang van het nieuwe schooljaar starten. Daarnaast is dit het jaar waarin we als Terra samen met Drenthe College een nieuwe organisatie gaan vormen. De minister heeft de voorgenomen fusie goedgekeurd. De bestuurlijke fusie is op 1 januari 2024, de instellingenfusie staat gepland voor 1 augustus 2024. In de Fusie Effect Rapportage (FER) zijn de motieven voor de fusie, de ambities en concrete doelen, de kosten en risico's en de consequenties voor het opleidingsportfolio, het onderwijs, de studenten, de medewerkers en externe partijen in beeld gebracht.

Het integratieproces voor de besturenfusie loopt en vanaf januari wordt de instellingenfusie verder voorbereid waarbij de FER als kader dient.

De ontvlechting van Onderwijsgroep Noord is nagenoeg afgerond, de stichting neemt niet meer deel aan het maatschappelijke en economische verkeer en is per 1 januari 2024 opgeheven. De integratie binnen Terra (overgang medewerkers, organisatorische inbedding, contracten, financiën, IT, huisvesting en overige zaken) heeft plaats gevonden op basis van het 'Invlechtigingsplan Terra'.

We werken aan een gezamenlijke nieuwe strategische koers DCTerra en aan het verder aanscherpen van de duurzame positionering van ons groene onderwijs in de regio. Het groene domein is een sector met een eigen karakter. De laatste jaren is Terra onvoldoende vertegenwoordigd geweest in het groene domein en de bijbehorende tafels. Gezien onze keuze voor een samenwerking met Drenthe College is extra inzet en aandacht in het groene domein noodzakelijk. Dit om plaats en positie te behouden en uit te breiden.

Daarbij zien we verschillende ontwikkelingen in het noordelijke onderwijslandschap. We hebben als doel om in het noordelijke onderwijslandschap gesprekspartner te zijn om gezamenlijk de maatschappelijke opdracht in de regio vorm te geven.

Naast de genoemde opgaven waar we voor staan, blijft 'de winkel open': we geven uitvoering aan onze kaderbrief met addendum en hebben we een aantal dossiers vast te pakken.

In de periode 2020-2024 staan de volgende vier strategische pijlers centraal:

- Goed groen onderwijs;
- Wij doen er toe in de regio;
- Naar een kwaliteitscultuur;
- Een leven lang ontwikkelen.

Onze ambitie ten aanzien van deze pijlers is opgenomen in ons strategisch beleid. In de onderliggende plannen voor het vo en mbo is nader uitgewerkt hoe we deze ambitie willen gaan realiseren.

Speerpunten VO

Scherper aandacht voor de beheersing van de basisvaardigheden (rekenen en taal)

Landelijk en binnen Terra zien we dat basisvaardigheden steeds minder bij leerlingen aanwezig zijn. De Staat van het Onderwijs (2023) bevestigt opnieuw dit beeld. De minister vraagt schoolbesturen concrete(re) ambities te formuleren en verscherpt hierop het toezichtskader. Voorop staat dat wij niet streven naar een smalle focus op rekenen en taal met meer toetsen als reflex. Daarom vinden wij het belangrijk dat er in samenhang met alle vakgebieden gewerkt wordt aan het versterken van de basisvaardigheden bij al onze leerlingen zodat zij toegerust zijn om te anticiperen in de maatschappij en aansluiten bij het niveau van de vervolgopleiding.

Wij kiezen als Terra VO voor een beperkt aantal ambities m.b.t. ons reken- en taalonderwijs die wij nadrukkelijk willen koppelen aan onze groene identiteit. Deze ambities vragen om een meerjarige aanpak. In het schooljaar 2023-2024 willen wij de gekozen interventies samen met expert-docenten vanuit onze vestigingen uitwerken en passende vormen van professionalisering opzetten, zowel op de eigen vestigingen als Terra-breed.

Op weg naar inclusiever onderwijs

Alle vestigingen werken op hun eigen wijze aan de vormgeving van inclusiever onderwijs. Onderwijs waarbij meer kinderen met en zonder een beperking of ziekte vaker samen naar school gaan. Hier ligt een stevige opdracht voor de school op grond van de zorgplicht. We hebben de ambitie om op basis van de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden waarin we participeren ook voor Terra een perspectief te ontwikkelen. Een perspectief waarin we samen met andere scholen een dekkend aanbod verzorgen en we op basis van een gedeelde visie het handelingsgericht werken vormgeven waarbij onze docenten voldoende zijn toegerust.

Speerpunten MBO

Onderwijskwaliteit

In het kader van de herstelonderzoeken van de Inspectie wordt uitvoering gegeven aan de plannen van aanpak herstel kwaliteitszorg en opleidingen.

Op alle niveaus binnen het mbo wordt gewerkt aan het versterken van de onderwijskwaliteit. Centraal staat 'de basis op orde', waarbij doelstellingen ten aanzien van studenttevredenheid, studiesucces en VSV gekoppeld zijn aan de Werkagenda MBO. De Terra-visie op onderwijs wordt door ieder onderwijsteam vertaald naar de eigen doelgroep en concreet zichtbaar gemaakt in het curriculum en handelen in de klas. De verantwoordings-/voortgangsrapportagecyclus is sluitend van onderwijsteams tot aan het College van Bestuur en wordt strak nageleefd. De check & act wordt consequent en systematisch binnen alle lagen in de organisatie uitgevoerd. Daarbij staat leren van elkaar centraal en het geven en ontvangen van feedback wordt binnen alle lagen vormgegeven in de jaarplannen/ambities.

Organisatie en bedrijfsvoering

Het bestendigen en door ontwikkelen van ondersteunende en administratieve processen en het door ontwikkelen en bestendigen van de regie op financiën, huisvesting, facilitair en inkoop staat centraal. Tegelijkertijd vinden voorbereiding voor de fusie plaats.

De Regio

Samen met Drenthe College willen wij een sterke regionale partner zijn waarbij we samen met andere onderwijsinstellingen en onze stakeholders meer bovenop de innovatieve ontwikkelingen gaan zitten waar de groene sector in de toekomst mee te maken heeft. Onze groene identiteit is van waarde voor onze regio. Groene kennis en kunde zal altijd essentieel blijven voor een gezonde economie.

Het programma 'Innovatie en Samenwerking' brengt Terra naar de volgende fase voor wat betreft de inhoud van het onderwijs en de samenwerking met partners. We gaan voor groei in alle kwalitatieve en kwantitatieve aspecten. We benutten hierbij de brede innovatieve mogelijkheden. Wij zijn de rentmeesters van het groen, verzorgen gewoon goed onderwijs en elke dag een stapje beter! Het programma gaat bijdragen aan de groene wereld en het leren van onze studenten en leerlingen, de omgeving en onze collega's. Basis hierbij is vooral werken vanuit vakmanschap, passie en enthousiasme. Het programma bestaat uit acht verbonden items die bestaan uit diverse projecten en activiteiten en heeft een horizon van ongeveer vijf jaar.

De impact van thema's als klimaat, duurzaamheid, circulaire economie en gezondheid op de groene sector maakt dat brede samenwerking met andere sectoren (techniek, zorg, ICT) nodig is. In deze brede samenwerkingen ligt de kern van het realiseren van krachtig, toekomstbestendig groen onderwijs. De regio waarin we opereren vormt een uitdagende context. Demografische ontwikkelingen maken samenwerking in de regio noodzakelijk. Willen we in de regio een breed en toegankelijk onderwijsaanbod behouden, dan kunnen we dat niet meer alleen hebben we geconcludeerd. Samen met Drenthe College gaan we de groene kolom en de regio verder versterken.

7.2.3 Reguliere bekostiging – ontwikkelingen

Vereenvoudiging bekostigingssystematiek VO

In navolging van de Tweede Kamer heeft ook de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel Bestuurlijke Harmonisatie Beroepsonderwijs (BHB). Daarmee is er een wettelijk fundament voor de vorming van een verticale scholengemeenschap met een school voor praktijkonderwijs of vbo/vmbo-school en een mbo-instelling. Een verticale scholengemeenschap maakt van de mbo-instelling en de vo-school een organisatorische eenheid en geeft het bestuur handvatten om de organisatie van het onderwijs in de keten in samenhang te bezien. De mbo-instelling blijft onder de werking van de WEB vallen en de vo-school onder de WVO.

Per 1 januari 2022 is de wet BHB in werking getreden. De bepalingen die betrekking hebben op de omvorming van de AOC's tot verticale scholengemeenschappen, is in werking getreden op 1 augustus 2022.

Samenwerkingsverbanden

Sinds de invoering van het Passend Onderwijs zijn de samenwerkingsverbanden (SWV) verantwoordelijk voor de ondersteuningsbekostiging. Ieder Samenwerkingsverband heeft een veel grotere inhoudelijke en financiële verantwoordelijkheid gekregen. Terra participeert in vijf Samenwerkingsverbanden. In ieder van deze vijf Samenwerkingsverbanden zijn afspraken gemaakt over de toedeling van gelden naar de scholen en over het afleggen van rekenschap hierover.

7.2.4 Bijzondere bedrijfsvoering Additionele middelen – ontwikkelingen

De bijzondere bedrijfsvoering is binnen Terra gedefinieerd als de niet reguliere bekostiging, oftewel de tijdelijke additionele middelen. Voorbeelden zijn de gelden uit de kwaliteitsagenda maar ook de subsidies voor prestatiebox (NB een deel van prestatiebox wordt ontvangen via de lumpsumbekostiging), techniek gelden et cetera.

De belangrijkste onderdelen worden onderstaand toegelicht.

Inzet bestemmingsreserve Toekomstbestendig Terra

In de begroting van 2024 wordt een beroep gedaan op het restant van de bestemmingsreserve. Hiermee is de bestemmingsreserve voor een Toekomstbestendig Terra eind 2024 volledig benut.

NPO

In 2023 zijn ook NPO-middelen ontvangen die in 2024 worden uitgegeven. In de begroting is in het jaar 2024 dus zowel een onttrekking als een dotatie op de NPO-bestemmingsreserve. Verwacht wordt dat de bestemmingsreserve in 2024 volledig is benut.

De gelden worden ingezet op zowel personeel als op materieel niveau. Personeel is hierin de grootste kostenpost.

Samenwerkingsverbanden

In 2024 wordt € 500.000 toegevoegd aan het personele kader. Meerjarig is de benutting gespreid ingevoerd waarmee ook rekening wordt gehouden met de liquiditeit. In de meerjarenbegroting 2024 is de bestemmingsreserve eind 2027 volledig benut.

7.2.5 Investerings

Huisvesting

Meerjarenonderhoudsplan – gebouwen

Basis voor de begrote exploitatiekosten en investeringen voor gebouwonderhoud is het meerjarenonderhoudsplan. Daarnaast wordt input gevraagd vanuit de diverse vestigingen.

Inventaris en ICT

In de begroting is tevens rekening gehouden met de benodigde vervangingsinvesteringen in inventaris en ICT voor de vestigingen.

7.3 Continuïteitsparagraaf

Vanaf 1 januari 2024 is de bestuurlijke fusie tussen Drenthe College en Terra een feit. Op 1 augustus 2024 volgt de instellingenfusie. De continuïteitsparagraaf en de doorkijk meerjarig is dan ook gezien vanuit de nieuwe organisatie DCTerra. Vanwege de fusie is ervoor gekozen in deze continuïteitsparagraaf vijf jaren vooruit te kijken naar ontwikkelingen van beleid en organisatie en de financiële gevolgen hiervan voor zowel de exploitatie als vermogenspositie.

7.3.1 Kengetallen

Ontwikkeling studentenaantallen

De ontwikkeling van studenten- en leerlingenaantallen verloopt beide via een eigen trend. Daar waar MBO een daling van gewogen studentenaantallen laat zien na 2028, is de verwachting bij VO dat er in 2028 een piek zit.

Onderstaand zijn de ontwikkelingen opgenomen die de komende jaren van invloed zijn op het verwachte aantal studenten en leerlingen van DCTerra:

- Totale populatie MBO studenten (gewogen) neemt af met 4% tussen 2023 en 2028.
- Aandeel vijftien- tot twintigjarigen dat voor een opleiding bij DCTerra kiest zal de komende jaren afnemen.
- Verhouding BOL-BBL laat een beweging zien van circa 68/32 naar 74/26 in 2028. Dit is een conjunctuurgevoelige ratio, die zich ook door de impact van mondiale ontwikkelingen lastig laat voorspellen.
- De groei van leerlingen aantallen neemt af en stabiliseert in de jaren 2023 en 2028. Wel laat 2028 een sterke stijging zien van 1,87%. De verwachting na 2028 is dat er een dalende trend intreedt.

Kengetallen ontwikkeling studenten						
Peildatum 1-10-	Voorlopig 2023	2024	2025	2026	2027	2028
BOL	6.210	6.280	6.312	6.336	6.433	6.360
BBL	2.924	2.668	2.529	2.393	2.260	2.190
Totaal	9.134	8.948	8.841	8.729	8.693	8.550
Tijddeelnemers	7.380	7.347	7.324	7.293	7.337	7.236
% BOL	68%	70%	71%	73%	74%	74%
% BBL	32%	30%	29%	27%	26%	26%
Kengetallen ontwikkeling leerlingen						
Peildatum 1-10-	Voorlopig 2023	2024	2025	2026	2027	2028
VMBO	3.572	3.582	3.605	3.598	3.553	3.617
LWOO	218	218	217	215	224	229
PRO	130	127	127	133	136	140
Totaal VO	3.920	3.927	3.949	3.946	3.913	3.986

In 2028 zal het aantal studenten (gewogen) circa 2 procent lager zijn dan in 2023. Dit komt mede doordat een deel van de krimp in de afgelopen jaren aan plaatsgevonden heeft. De verhouding tussen BOL en BBL zal naar verwachting de komende jaren gaan veranderen.

Het aantal leerlingen in het VO zal in 2028 circa 1,7% hoger zijn dan in 2023. De prognose doet een voorspelling op basis van historie, demografische ontwikkelingen, marktaandeel en doorstroming.

De MBO prognosetool doet een voorspelling voor de komende jaren, die gebaseerd is op historie en demografische ontwikkelingen. De bovengenoemde prognose is opgesteld op basis van de trend die de MBO prognosetool voorspelt voor de beide organisaties (Drenthe College en Terra) apart. Deze trend is losgelaten op de werkelijke studentenaantallen van beide instellingen per 1 oktober 2023. Door dit samen te voegen als DCTerra ontstaat er een gezamenlijke nieuwe trend en prognose.

Het risico blijft uiteraard bestaan dat de prognoses in de praktijk af zullen wijken (ofwel naar boven, ofwel naar beneden). De verwachting is dat vanaf aankomend jaar er vanuit de MBO planningstool een prognose en trend beschikbaar is voor de nieuwe organisatie DCTerra.

Medewerkers

Binnen DCTerra bestaat de exploitatielasten voor het grootste deel (gemiddeld 75 procent) uit personele lasten. Momenteel is men bezig met een reorganisatieplan, waarbij vooruitgekeken wordt tot en met 2027. Dit reorganisatieplan richt zich voornamelijk op het verminderen van OBP personeel in de nieuwe organisatie, zodat de verhouding OP/OBP personeel richting de gewenste verhouding van de benchmark komt.

Aangezien het reorganisatieplan nog niet is vastgesteld, kan in deze continuïteitsparagraaf nog niet gerefereerd worden aan de daarin opgenomen informatie.

In de meerjarenbegroting is wel op hoofdlijnen de teruggang in formatie verwerkt. Dit is in aantallen, op basis van de plannen van kwartiermakers, verwerkt bij de OBP formatie. Het OP personeel beweegt mee met de ontwikkeling van studenten- en leerlingenaantallen en op basis van de ontwikkeling van de additionele middelen.

In totaliteit zal de formatie van DCTerra in de periode tot en met 2028 teruglopen naar 1.170,4 fte. Hoe de verdeling van personele bezetting er de komende jaren uit zal zien, is afhankelijk van het reorganisatieplan.

De verhouding van personeel naar onderstaande categorieën is voor de jaren 2023 en 2024 van de afzonderlijke organisaties opgesteld. Mede door de stand van zaken van het reorganisatieplan en uitwerking van de plannen van kwartiermakers, is het niet mogelijk op dit moment de categorisering voor DCTerra meerjarig te maken. Aankomend jaar zal dit, naar alle waarschijnlijkheid, wel mogelijk zijn.

Kengetallen personeel DC	Voorlopig 2023	2024
Ontwikkeling personele bezetting DC		
Management / directie	10,8	10,8
Onderwijzend personeel	458,8	401,9
Overige medewerkers	273,5	239,2
Personele bezetting (aantal fte)	743,1	651,9

Kengetallen personeel Terra	Voorlopig 2023	2024
Ontwikkeling personele bezetting Terra		
Management / directie	25,5	25,9
Onderwijzend personeel	404,3	397,6
Overige medewerkers	185,2	184,8
Personele bezetting (aantal fte)	615,0	608,3

Kengetallen personeel DCTerra	2025	2026	2027	2028
Ontwikkeling personele bezetting DCTerra				
Onderwijzend personeel (OP)	827,0	818,8	819,4	817,8
Ondersteunend en beheerspersoneel (OBP)	384,2	368,6	352,6	352,6
Personele bezetting (aantal fte)	1.211,2	1.187,4	1.172,0	1.170,4

Meerjarenbegroting 2023-2028 (X € 1.000)

Meerjarenbegroting DCTerra (x € 1.000)						
Baten	Voorlopig 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Rijksbijdrage OC&W	142.299	142.130	144.102	143.048	141.870	139.789
Overige overheidsbijdragen en subsidies	1.526	1.395	1.070	1.020	970	920
College-, cursus- en/of examengelden	1.488	1.443	1.441	1.441	1.442	1.443
Baten werk in opdracht van derden	4.220	4.458	5.053	5.471	5.944	6.331
Overige baten	9.319	6.226	4.476	3.979	3.974	3.966
TOTAAL BATEN	158.852	155.652	156.142	154.960	154.201	152.450

Lasten	Voorlopig 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Personeelslasten	118.199	122.302	116.503	114.495	112.789	111.495
Afschrijvingen	7.785	8.280	9.422	8.707	9.985	10.040
Huisvestingslasten	14.115	12.487	12.347	12.156	11.826	11.788
Overige lasten	19.408	14.761	16.894	16.620	15.295	15.431
TOTAAL LASTEN	159.507	157.829	155.166	151.979	149.895	148.754

Saldo baten en lasten	-655	-2.177	976	2.981	4.306	3.696
------------------------------	-------------	---------------	------------	--------------	--------------	--------------

Saldo financiële baten en lasten	152	-161	-976	-2.481	-2.806	-2.696
---	------------	-------------	-------------	---------------	---------------	---------------

TOTAAL RESULTAAT	-503	-2.339	0	500	1.500	1.000
-------------------------	-------------	---------------	----------	------------	--------------	--------------

Change	-5.419	-4.000	-	-	-	-
--------	--------	--------	---	---	---	---

RESULTAAT incl Change	-5.922	-6.339	0	500	1.500	1.000
------------------------------	---------------	---------------	----------	------------	--------------	--------------

Bestemmingsreserve DC	5.418	4.000				
Bestemmingsreserve Terra	1.872	2.339				

Resultaat incl. dekking bestemmingsreserves	1.368	0	0	500	1.500	1.000
--	--------------	----------	----------	------------	--------------	--------------

De totale inkomsten van DCTerra dalen in de periode van 2023-2028 van € 158,8 miljoen in 2023 naar € 152,4 miljoen in 2028. Een daling van € 6,4 miljoen.

De rijksbijdrage daalt met € 2,5 miljoen van € 142,3 miljoen in 2023 naar € 139,8 miljoen in 2028.

Dit wordt veroorzaakt door:

- Daling studentenaantallen
- Daling relatieve aandeel bekostiging DCTerra
- Daling additionele middelen (prestatiebox is na 2025 niet meer meegenomen. Nieuwe beschikking nog niet bekend)

De totale inkomsten van DCTerra bestaan voor 90 procent uit Rijksbijdragen.

Naar verwachting nemen de overige overheidsbijdragen (WEB-middelen) vanaf 2025 jaarlijks af met € 50.000 in lijn met de lopende productovereenkomsten met de diverse gemeenten.

De te innen cursusgelden blijven in de periode 2024-2028 stabiel op € 1,4 miljoen. Eenzelfde bedrag zal worden ingehouden op de rijksbijdrage.

De baten vanuit werk in opdracht van derden laat de komende jaren een stijgende lijn zien van € 4,2 miljoen in 2023 naar € 6,3 miljoen in 2028.

De volgende trends zijn zichtbaar:

- De inkomsten uit contracten WI (Wet Inburgering) worden vanaf 2024 op € 0,7 miljoen gehouden.
- Voor de VO bijdragen educatie is uitgegaan van een stabiele omzet van € 1,1 miljoen.
- Voor overige contracten wordt, als resultaat van de inspanningen vanuit Leven Lang Ontwikkelen, een omzetsijging nagestreefd van € 2,7 miljoen in 2023 naar € 4,5 miljoen in 2028.

Bij overige baten is een daling zichtbaar van € 9,3 miljoen in 2023 naar € 3,9 miljoen in 2028. De grootste daling vindt plaats tot 2026, o.a. door afronding van de ontvlechting en vervallen van enkele eenmalige baten.

Personele lasten

Jaarlijks wordt circa 75 procent van de geraamde inkomsten uitgegeven aan personeel. De loonkosten zijn gebaseerd op de in paragraaf 8.2. geschetste formatie-ontwikkeling. De overige personele kosten fluctueren mee met de verwachte formatieomvang. Er is geen indexering voor loonontwikkeling toegepast.

Afschrijvingslasten

De afschrijvingslasten voor 2023 t/m 2028 zijn berekend op basis van de staat van activa per 31-12-2023 en de vervangingsinvesteringen voor 2024 en verder. Hiernaast is er rekening gehouden met een investering van € 15 miljoen in 2025, € 30 miljoen in 2026 en € 10 miljoen in 2027 waarover afschrijving berekend is.

Huisvestinglasten

In het kader van de fusie en spelende huisvestingsvraagstukken wordt gewerkt aan een strategisch huisvestingsplan voor DCTerra. De uitkomsten van dit plan zijn nog niet als dusdanig verwerkt in de meerjarenbegroting. Wel is een bedrag van € 55 miljoen financieel opgenomen om de effecten van nog te nemen besluiten weer te geven en de huisvestingsratio richting 13% te bewegen. Er is aangenomen dat dit bedrag geleend kan worden, maar de haalbaarheid daarvan is nog niet onderzocht.

In deze meerjarenbegroting is dit als volgt meegenomen:

- In 2025 investering € 15 miljoen
- In 2026 investering € 30 miljoen
- In 2027 investering € 10 miljoen

Deze bedragen zijn doorgerekend in de jaarlijkse huisvestings- en afschrijvingslasten, waarbij de afschrijvingstermijn op 20 jaar is gezet.

Overige lasten

De overige lasten bestaan uit:

- Administratie- en beheerlasten;
- Inventaris en apparatuur;
- Leermiddelen;
- Overige lasten.

Een deel van deze lasten is niet afhankelijk van het aantal studenten en leerlingen en kunnen worden beschouwd als vaste lasten. Daar waar van toepassing fluctueren de lasten mee met de voorziene ontwikkeling van het aantal studenten en leerlingen. Over posten als advieskosten en projecten zal jaarlijks moeten worden besloten.

Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserve die in het verleden bij Drenthe College is gevormd, heeft per begin 2023 nog een hoogte van € 3,4 miljoen.

In 2023 is € 5,4 miljoen uitgegeven in het kader van NPO en Change. Dit bedrag zal ten laste van de algemene reserve gebracht worden. Onder het programma 'Change' zijn met name projecten ondergebracht voor onderwijsvernieuwing en toekomstgerichte organisatie. De verwachting is dat voor 2024 € 4,0 miljoen in dit kader wordt uitgegeven. De besteding van de middelen uit de

bestemmingsreserve heeft geen invloed op de reguliere begroting en allocatie van middelen.

De bestemmingsreserve die in het verleden bij Terra is gevormd, heeft per begin 2023 nog een hoogte van € 5,9 miljoen.

Onttrekkingen in 2023 in mln

■ Toekomstbestendig Terra	€ 1,0
■ bestemmingsreserve samenwerkingsverbanden VO	€ 0,5
■ bestemmingsreserve Regeling Werkdrukverlichting	€ 1,4

Dotaties in 2023 in mln

■ NPO	€ 0,3
■ bestemmingsreserve fusie	€ 0,75

Eind 2023 is de bestemmingsreserve € 4,0 miljoen.

De verwachting is dat in 2024 de bestemmingsreserve NPO a € 0,97 miljoen en de bestemmingsreserve voor de fusie € 0,75 miljoen volledig uitgeput worden. Voor samenwerkingsverbanden wordt een onttrekking verwacht van € 0,62 miljoen. Na 2024 is de uitputting van de bestemmingsreserves voorlopig gepauzeerd.

Meerjarenbalans 2024-2028 (x € 1.000)

Meerjarenbalans 2023-2028 (x € 1.000)						
Activa	Voorlopig 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Immateriële vaste activa	15	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa	82.828	81.125	92.998	123.836	128.253	123.157
Financiële vaste activa	-	-	-	-	-	-
Totaal vaste activa	82.843	81.125	92.998	123.836	128.253	123.157
Voorraden	-	-	-	-	-	-
Vorderingen	5.014	5.006	5.006	5.005	5.004	5.004
Liquide middelen	25.077	18.332	20.888	22.712	25.974	28.250
Totaal vlottende activa	30.091	23.338	25.894	27.717	30.978	33.254
Totaal activa	112.934	104.463	118.892	151.553	159.231	156.411
Passiva	Voorlopig 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene Reserve	71.031	65.110	58.771	58.771	59.271	60.771
Exploitatiesaldo	5.921	6.339	-	500	1.500	1.000
Totaal Eigen Vermogen	65.110	58.771	58.771	59.271	60.771	61.771
Voorzieningen	7.593	7.593	7.593	7.593	7.593	7.593
Langlopende schulden	13.079	11.569	24.278	55.937	62.117	58.297
Kortlopende schulden	27.152	26.530	28.250	28.752	28.750	28.750
Totaal passiva	112.934	104.463	118.892	151.553	159.231	156.411

Hierboven is de balans weergegeven behorend bij de meerjarenbegroting 2023-2028.

"In de meerjarenbegroting is geen rekening gehouden met mutaties in de bestemmingsreserves en derhalve is het eigen vermogen op totaal niveau weergegeven".

Aan het eigen vermogen wordt het jaarlijkse exploitatiesaldo toegevoegd. Bij de vaste activa is rekening gehouden met een jaarlijks investeringsniveau.

Daarnaast zijn de effecten van de investeringen in huisvesting zichtbaar. De vaste activa stijgen van € 82,8 miljoen in 2023 naar € 123,1 miljoen in 2028.

De langlopende schulden nemen toe van € 13,0 miljoen in 2023 naar € 58,3 miljoen in 2028. Vanaf 2025 wordt er jaarlijks op de nieuwe financieringen m.b.t. huisvesting afgelost. Dit loopt op naar € 3

miljoen aflossing vanaf 2027. De liquide middelen laten vanaf 2026 een stijging zien als gevolg van positieve resultaten.

Tot en met 2028 laten de kengetallen het volgende beeld zien:

- De solvabiliteit daalt door de investering in huisvesting van 64,5 procent in 2022 naar 44,4 procent in 2028. De signaleringsgrens van het ministerie van OCW is 30 procent.
- De liquiditeit daalt tussen 2024 en 2027 onder de 1, maar komt in 2028 weer uit op 1,16. De norm voor de liquiditeit is 0,50 of hoger.

Het beleid is erop gericht de organisatie en middelen zo in te richten dat de daling van studenten en leerlingen voor DCTerra geen problemen geeft voor de continuïteit. Aangezien ook politiek bestuurlijke ontwikkelingen grillig kunnen zijn en arbeidsmarkt en onderwijs slecht te voorspellen zijn, is en blijft nauwkeurige monitoring noodzakelijk.

Liquiditeitsprognose 2024-2028 (X € 1.000)

Liquiditeitsprognose	2024	2025	2026	2027	2028
Saldo liquide middelen per 1-1-	25.076	18.332	20.888	22.712	25.974
Exploitatieresultaat	0	0	500	1.500	1.000
Bestemmingsreserve	-6.339	0	0	0	0
Investeringen regulier	-6.546	-6.295	-4.573	-4.402	-4.943
Investeringen gebouwen	0	-15.000	-35.000	-10.000	0
Desinvesteringen	0	0	29	0	0
Afschrijvingen	8.280	9.422	8.707	9.985	10.040
Aflossingen	-1.510	-2.291	-3.341	-3.820	-3.820
Aantrekken lening	0	15.000	35.000	10.000	0
Onttrekking/vrijval voorzieningen	1.242	1.408	1.408	1.408	1.408
Dotatie personele voorzieningen	-1.242	-1.408	-1.408	-1.408	-1.408
Dotatie voorz.dub.deb.	0	0	0	0	0
Mutatie vorderingen	-8	0	0	0	0
Mutatie kortlopende schulden	-622	1.720	502	0	0
Saldo liquide middelen per 31-12-	18.332	20.888	22.712	25.974	28.250

De meerjarige liquiditeitsprognose voor 2024 – 2028 laat zien dat er sprake is van voldoende liquide middelen. De werkelijke eindstand van de liquide middelen 2023 van DCTerra is € 25,0 miljoen. Door verwachte onttrekkingen vanuit bestemmingsreserve daalt het saldo van de liquide middelen in 2024 naar € 18,3 miljoen. De liquiditeitsratio daalt dan tot 0,88, maar zal na 2024 verbeteren richting 1,16 in 2028. Gedurende de looptijd van de meerjarenprognose blijft de liquiditeit boven de norm van 0,5.

7.4 Risicoanalyse

7.4.1 Intern risicobeheersings- en controlesysteem

Terra werkt met een Planning & Control-cyclus voor het bewaken van doelstellingen in het onderwijs en de bedrijfsvoering. Hieronder wordt aangegeven hoe ons interne beheersings- en controlesysteem functioneert:

- Strategisch beleid
De beleidscyclus begint met het opstellen van het meerjarig strategisch document. Mede op basis hiervan zijn vervolgens het huidige schoolplan voor het vmbo en de kwaliteitsagenda voor het mbo geschreven. Om hier vervolgens uitvoering aan te geven volgt jaarlijks:

a) De kaderbrief CvB en de kaderbrief Terra (april/mei). Hierin wordt aangegeven wat binnen welke kaders wordt verwacht van de diverse organisatie-eenheden als het gaat om de strategische doelen van de organisatie en de ontwikkeling die zich tussentijds in een strategische periode aandienen.

b1) Vestigingsjaarplannen VO (vóór de zomervakantie): wat gaan de vestigingen het komende schooljaar doen om bij te dragen aan de realisatie van het schoolplan, welke doelstellingen hebben de vestigingen en hoe willen de vestigingen deze realiseren.

b2) Jaarplannen Kwalificatie Dossiers (KD's) MBO (vóór de zomervakantie): wat gaan de KD's het komende schooljaar doen om bij te dragen aan de realisatie van de kwaliteitsagenda welke doelstellingen hebben de KD's en hoe willen de KD's deze realiseren.

c) Teamplassen (na zomervakantie): operationele plannen van de onderwijsteams.

Om de voortgang van de realisatie te volgen vinden er maandelijks gesprekken tussen de regiodirectie en de vestigingsmanagementteams plaats.

- **Onderwijs en kwaliteitszorg**

Naast de bovengenoemde voortgangsgesprekken wordt in de voortgangsrapportage de voortgang gemonitord en van daaruit eventueel bijgestuurd door de regiodirectie. De voortgangsrapportage wordt besproken met het College van Bestuur (CvB), de Raad van Toezicht (RvT) en op hoofdlijnen met de Ondernemingsraad.

Met de teams die niet voldoen aan de minimale eisen van de Inspectie voor het Onderwijs worden afspraken gemaakt hoe te komen tot verbetering.

- **Bedrijfsvoeringsplan**

De Kaderbrief Terra is richtinggevend voor de vestigingsjaarplannen. De bedrijfsvoering, die deels wordt ondersteund vanuit de Ondersteunende Diensten is eveneens onderdeel van deze kaderbrief. Om te zorgen voor een goede aansluiting tussen de doelstellingen van het onderwijs en de doelstellingen voor de bedrijfsvoering wordt een Terra breed plan voor de bedrijfsvoering opgesteld. Het Bedrijfsvoeringsplan bestaat uit verschillende disciplines die ieder vanuit hun eigen expertise een plan voor het komend schooljaar hebben opgesteld. Het betreft hier marketing en communicatie, planning en control, personeel en organisatie, informatisering & automatisering, huisvesting en facilitair, onderwijs en kwaliteit en Mbo-Staf.

Het Bedrijfsvoeringsplan is behalve op de Kaderbrief Terra ook gebaseerd op andere Onderwijsgroep Noord-breed vastgestelde documenten zoals het Informatiebeleidsplan 2019-2023. In de kwartaalrapportage wordt de voortgang geborgd en eventueel bijgestuurd door de regiodirectie.

- **Personeel**

In de voortgangsrapportage wordt de ontwikkeling van het aantal fte's gemonitord en wordt beoordeeld hoe zich dat verhoudt tot het begrote aantal fte's. Ook wordt gerapporteerd over de omvang van de flexibele schil (het percentage medewerkers met een benoeming voor bepaalde tijd gerelateerd aan het totaal aantal medewerkers). Andere HR-onderwerpen in de voortgangsrapportage zijn afhankelijk van de periode waarover verantwoording wordt afgelegd, de introductiebijeenkomsten, regionale samenwerking, werkkostenregeling, arbo-zaken, gesprekscyclus en het verzuimbeleid. Bijsturing vindt plaats in overleg met de regiodirectie.

- **Financieel**

Uiteraard is er de gebruikelijke cyclus van (meerjaren)begroting en jaarrekening. In de voortgangsrapportage wordt aan het CvB/RvT gerapporteerd hoe de uitputting van de begroting zich ontwikkelt. De voortgangsrapportage wordt met de regiodirectie en het CvB besproken. Daarnaast is de meerjarenprognose een belangrijk sturingsinstrument waarmee de (financiële) effecten van het strategisch meerjarenbeleid en de verwachte interne en externe ontwikkelingen inzichtelijk worden gemaakt. Met behulp van dit sturingsinstrument kan onder meer het effect van beleidskeuzen, risico's, en ontwikkelingen op het (toekomstig) resultaat, het vermogen, de balansposities en de financieringsstructuur inzichtelijk worden gemaakt. Jaarlijks wordt de meerjarenbegroting ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht.

- **Projectenbureau**

Viermaal per jaar informeert het projectenbureau via de kwartaalrapportage over de voortgang van de projecten die lopen binnen het vo en mbo van Terra. De bevindingen worden besproken met de regiodirectie.

- **Risico-analyse**

Naast het bedrijfsvoeringsplan wordt er per kwartaal met de regiodirectie de risico's en onzekerheden vastgelegd. Het merendeel van de risico's wordt door de vestiging aangegeven. Waar mogelijk worden de verwachte kosten ingeschat, kans van optreden bepaald en de beheersmaatregel aangegeven.

- Interimcontrole
De accountant verstrekt jaarlijks een rapportage over de interimcontrole. Hierin worden de bevindingen naar aanleiding van de controle vermeld.

Risicobereidheid

Risicobereidheid gaat over de mate waarin we bereid zijn om risico's te accepteren. In hoofdlijn kunnen we onze risicobereidheid per risicocategorie als volgt typeren:

risico categorie	risicobereidheid	toelichting
Strategisch	Gemiddeld	Om onze strategische doelen te behalen, moeten we soms bewust risico's nemen. Deze risico's zijn niet allemaal af te dekken.
Operationeel	Zeer laag	Onze focus ligt op het verzorgen van kwalitatief goed onderwijs. Wij doen al het mogelijke om risico's die daar een belemmering op vormen, te voorkomen of goed te beheersen.
Financieel	Laag	Wij willen een goede financiële basis behouden. Wij zijn niet bereid om risico's te lopen die onze financiële positie ernstig in gevaar brengen.
Wet- en regelgeving	Zeer laag	Wij streven ernaar om volledig te voldoen aan geldende wet- en regelgeving.

Ontwikkeling risicomanagement

Hoewel we risico's wegen en meenemen bij projecten en onze dagelijkse beslissingen, inventariseert de regiodirectie per kwartaal risico's, die zijn geïdentificeerd op basis van rapportages van externe toezichthouders, specifieke omstandigheden en eigen kennis. De risico's zijn ingeschat op de kans dat ze zich voor kunnen doen en op de impact die een risico kan hebben. Van de 5-10 top risico's zijn beheersmaatregelen beschreven, waarna opnieuw het risico is beoordeeld op kans en impact.

Onderstaande tabel geeft aan welke risico's en onzekerheden op 31 december 2023 een belangrijke 'impact' hebben.

nr	Risico's/ onzekerheden	Risico categorie	Toelichting en eventuele maatregel
1	Budget Groot Onderhoud wordt overschreden	Strategisch	Er is een strategisch huisvestingsplan in samenwerking met ICS Adviseurs opgesteld. De onderhoudscommissie is bezig met de prioriteit van onderhoud en investeringen voor 2024.
2	Onvoldoende capaciteit, onderwijskwaliteit als gevolg van te weinig vakdocenten	Operationeel	Het is voor het onderwijs moeilijk om goed opgeleide vakdocenten te krijgen.
3	Relatie inspectie n.a.v. negatief inspectierapport	Strategisch	Het resultaat van de beoordeling door de onderwijsinspectie is onvoldoende. Een goede relatie met de inspectie moet weer opgebouwd worden. Dit zal tijd kosten.
4	Terugloop aantal studenten	Strategisch	Het aantal studenten MBO loopt terug. Hier zullen acties op ondernomen moeten worden. Meer bekendheid en doorstroming vanuit VMBO. Als maatregel is er een project opgestart Terra op groen die uit de bestemmingsreserve wordt gefinancierd.

Twee risico's zijn door de regiodirectie in 2022 uit de lijst gehaald. Deze risico's zijn in 2023 weggevallen. Dit zijn:

- 1) Besluitvorming tot verkoop Langgrafweg in 2024. In januari 2024 is de verkoop gerealiseerd.
- 2) De prestatiebekostiging voor de kwaliteitsagenda 2019-2022 is eind 2023 ontvangen.

Naast de hierboven beschreven risicobeheersing is Terra zich ervan bewust dat niet alle risico's te voorspellen zijn. Door ons bewust te zijn van deze gevaren en het vastleggen en sturen op risico's wordt binnen Terra gewerkt aan een optimale risicobeheersing.

7.4.2 Rapportage toezichthoudend orgaan

Zoals uit het verslag van de Raad van Toezicht blijkt, laat de Raad zich informeren over de belangrijke ontwikkelingen en grote beleidsvraagstukken zodat de Raad haar toezichthoudende rol goed kan vervullen. Bij deze thema's denkt de Raad van Toezicht mee met het College van Bestuur en geeft tevens adviezen.

7.5 Treasury

7.5.1 Algemeen

Stichting AOC Terra handelt binnen de kaders van het treasurystatuut. Dit statuut is gebaseerd op de Regeling beleggen en belenen door instellingen voor onderwijs en onderzoek 2016. Doel van het treasurystatuut is om het primaire proces van Terra te ondersteunen. Met het beheer van financiële posities en financiële stromen streeft Terra er naar de kosten en risico's te minimaliseren en de opbrengsten te maximaliseren. Het treasurystatuut is verankerd in de administratieve organisatie.

Terra heeft per einde 2023 de beschikking over € 6,9 mio aan liquide middelen. De liquide middelen zijn direct opvraagbaar en risicoloos weggezet bij gezonde en solide Nederlandse banken, conform het treasurystatuut.

Het saldo van liquide middelen is in 2023 afgenomen met ca. € 2,6 mio; van € 9,5 mio begin 2023 tot circa € 6,9 mio per eind 2023. Over het jaar 2023 is er steeds voldoende saldo op de betaalrekening aangehouden om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Het saldo op direct opvraagbare spaarrekeningen bedraagt per eind 2023 € 6,9 mio.

In totaal heeft Terra eind 2023 € 14,5 mio aan langlopende leningen uitstaan. Hierop wordt jaarlijks € 1,5 mio afgelost, waarmee € 13,2 mio als langlopende openstaande schuld is aan te merken. Gedurende 2023 heeft Terra geen beleggingen uitstaan.

Eind december 2023 is het gebouw Hereweg 101 aangekocht van stichting Onderwijsgroep Noord voor een bedrag van € 3,4 mio. De hypothecaire lening is doorgerold vanuit Onderwijsgroep Noord, onder dezelfde voorwaarden, naar Terra voor een nog openstaande schuld van € 1,1 mio.

7.5.2 Financiële instrumenten

Algemeen

Terra maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van financiële instrumenten die Terra blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Dit betreft financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen, zoals vorderingen en schulden. Terra handelt niet in deze financiële instrumenten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan Terra verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren betreffen vorderingen op subsidieverstrekkingen en vorderingen op overige debiteuren. Het kredietrisico inzake deze vorderingen is beperkt.

Renterisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd.

Financiële derivaten

Terra maakt geen gebruik van financiële derivaten.

Schatkistbankieren

In 2022 hebben de banken de grens van de saldoklasse waarboven de Stichtingen een negatieve rente (-0,5%) moeten betalen afgeschaft. De banken geven nu weer een rente vergoeding voor het positieve saldo.

Vanaf 1 januari 2018 geldt er een regeling schatkistbankieren 'rechtspersoon met wettelijke taak' (RWT) om de publieke liquide middelen te beheren. De Minister van Financiën opent op naam van de rechtspersoon een rekening-courant, waar de rechtspersoon zijn publieke liquide middelen aanhoudt. De Minister van Financiën vergoedt aan de rechtspersoon rente over de liquide middelen die hij op de rekening-courant aanhoudt. Wanneer de rente negatief is, wordt deze rente gelijkgesteld aan nul.

Onderwijsinstellingen kunnen echter op vrijwillige basis deelnemen. Zij kunnen dus liquide middelen beleggen en onder bepaalde voorwaarden lenen tegen gunstige condities bij het ministerie van Financiën. De condities waartegen de Staat handelt op de geld- en kapitaalmarkt, zijn gemiddeld namelijk beter dan bereikbaar is voor een onderwijsinstelling. Dit voordeel wordt doorgegeven aan de onderwijsinstellingen.

Bij deelname aan het schatkistbankieren dient de deelnemende onderwijsinstelling al haar publieke middelen bij het ministerie van Financiën aan te houden. Er mogen dus geen publieke middelen meer bij banken worden aangehouden.

Om deel te nemen aan schatkistbankieren bedraagt de doorlooptijd 8 – 12 weken. Per 9 maart 2021 heeft Terra al haar liquide middelen belegt onder het schatkistbankieren en vervalt de betaling van de negatieve rente aan banken.

Kredietfaciliteit ABN AMRO Bank

Terra heeft bij de ABN AMRO Bank een langlopende schuld van € 16,2 mio met een variabele rente die afhankelijk is van de 1-maands Euribor. De langlopende schuld was aanvankelijk € 16,2 mio maar is ultimo 2023 € 1,3 mio.

20-jarige roll-over lening van € 16,2 mio.

Stand van de lening per 31 december 2023 is € 1,3 mio.

De einddatum van de lening is 2 november 2025.

Rente op basis van 1-maands Euribor met een opslag van 0,55.

Kredietfaciliteit ABN AMRO Bank

Terra heeft bij de ABN AMRO bank een langlopende schuld van € 1,11 mio met een vaste rente van 2% per jaar. De einddatum van de lening is 1-7-2032.

10 jarige lening van € 1,11 mio

Stand van de lening op 31-12-2023 is € 1,11 mio

De einddatum van de lening is 01-07-2032

Kredietfaciliteit ING Bank

Terra heeft bij de ING Bank een langlopende lening van € 6,0 mio met een vaste rente van 2,00% per jaar. Deze lening heeft een looptijd van 10 jaren waarvan de rentevaste periode 5 jaren bedraagt. De hoofdsom van deze langlopende schuld was aanvankelijk € 6,0 mio, maar is ultimo 2022 € 3,7 mio.

ING Rentevastlening van € 6,0 mio.

De rentevastperiode bedraagt 60 maanden.

De stand van de lening per 31 december 2023 is € 3,4 mio.

De einddatum van de rentevastlening is 1 april 2025.
De rentevastperiode bedraagt 60 maanden.
De vaste rente bedraagt 2,00% per jaar.

ING Rentevastlening van € 3,5 mio.
De rentevastperiode bedraagt 48 maanden.
De stand van de lening per 31 december 2023 is € 3,0 mio.
De einddatum van de rentevastlening is 1 september 2028.
De vaste rente bedraagt 0,93% per jaar.

ING Rentevastlening van € 6,5 mio.
De rentevastperiode bedraagt 96 maanden.
De stand van de lening per 31 december 2023 is € 5,7 mio.
De einddatum van de rentevastlening is 1 september 2028.
De vaste rente bedraagt 1,12% per jaar.

Liquiditeitsrisico

De Raad van Toezicht heeft als voorwaarde voor de goedkeuring van de begrotingen van alle stichtingen gesteld dat er periodiek gerapporteerd dient te worden over de liquiditeit van de stichting. Gedurende het jaar is de liquiditeitspositie gemonitord. Ook in 2023 blijven we de liquiditeitspositie monitoren.

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

7.6 Allocatie van middelen naar schoolniveau

Eén van de door het ministerie aangewezen maatschappelijke thema's betreft de allocatie van middelen naar schoolniveau. Hiermee wil OCW bereiken dat er meer transparantie ontstaat in waar de onderwijsmiddelen terecht komen.

Financiële inrichting

De financiële inrichting is onderverdeeld in een bovenschools deel en de verschillende vestigingen. Het management en bestuur heeft besloten welke middelen gezamenlijk/solidair worden besteed, en welke middelen op de scholen worden aangewend. Uitgangspunt is dat middelen naar de scholen worden gealloceerd, tenzij het een onderwerp betreft wat alle scholen aangaat of wanneer het vanuit solidair oogpunt aanbeveling verdient om de kosten gezamenlijk te dragen. Van dit laatste is het budget voor ziektevervanging een goed voorbeeld.

Het bovenschoolse deel bestaat uit:

- Algemene directie
- Ondersteuning algemene directie
- Afdracht voor College van Bestuur en ondersteuning College van Bestuur
- Afdracht voor Ondersteunende diensten. Dit bestaat uit de stafdiensten, Advies huisvesting, Facilitair, Inkoop, Beheer leerlingadministratie, ICT, Planning & Control, Personeels- en salarisadministratie en de Financiële administratie. Vanaf 1 februari 2023 zijn deze diensten ondergebracht bij Terra als gevolg van de ontvlechting van Onderwijsgroep Noord. Een deel van de diensten worden tot uiterlijk 31 december 2025 nog verzorgd voor rsg de Borgen en Trivium. Hiervoor zijn dienstverleningsovereenkomsten afgesloten.
-
- Licenties voor het leerlingvolgsysteem, roostersoftware en besturingssoftware
- Ziektevervanging
- Medezeggenschap.

De middelen die op schoolniveau worden ingezet zijn:

- Personele kosten van directie, onderwijzend personeel en onderwijsondersteunend personeel dat werkzaam is op de scholen;
- De materiële budgetten (voornamelijk leermiddelen) op de scholen en de kosten voor scholing;

- De huisvestingskosten van de schoolgebouwen.

Uitgangspunten voor de verdeling van middelen over de scholen

Op schoolniveau worden middelen toegekend voor personele kosten, materiële budgetten en huisvesting. Hierbij wordt een aantal uitgangspunten gehanteerd:

1. Personeel

Het toekennen van personele middelen is gebaseerd op de leerlingaantallen uit de telling van 1 oktober in het jaar voorafgaand aan het kalenderjaar. Dit wordt aangevuld met additioneel te ontvangen middelen (vanuit subsidies of aanvullende rijksbijdragen), omgerekend naar formatie.

2. Materieel

Voor het bepalen van de toe te kennen materiële middelen wordt gerekend met de geprognoseerde leerlingaantallen en diverse normbedragen voor bijv. scholing, lesmaterialen, investeringen in inventaris en dergelijke.

3. Huisvesting

De toekenning van middelen voor onderhoud en investeringen in de huisvesting is gebaseerd op het periodiek geactualiseerde onderhoudsmeerjarenplan.

7.7 Helderheid in de bekostiging van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie

Terra is verantwoordelijk voor een doelmatige en rechtmatige besteding van de rijksbijdrage en dat moet ook blijken uit het jaarverslag. In het bestuursverslag dient verslag gedaan te worden van de relevante thema's uit de notitie Helderheid BVE. Deze notitie is bedoeld ten behoeve van helderheid in de bekostiging van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie en samenwerking publiek-privaat, specifiek het investeren van publieke middelen in private activiteiten. De thema's 1, 2, 4, 5, 6, 7 en 8 uit de notitie zijn voor het mbo relevant.

Thema 1: Uitbesteding van bekostigd onderwijs

Uitbesteding van bekostigd onderwijs vindt op zeer beperkte schaal plaats. Voor het schooljaar 2023-2024 zijn er geen leerlingen geplaatst bij een Ortho-Pedagogisch Didactisch Centrum (OPDC).

Thema 2: Investeren van publieke middelen in private activiteiten

Evenals in voorgaande jaren zijn geen rijksmiddelen aangewend voor investeringen in private activiteiten.

Thema 4: Les- en cursusgeld niet betaald door de deelnemer zelf

In 2023-2024 zijn er geen studenten waarvoor Terra het les- of cursusgeld heeft overgenomen. Evenals in voorgaande jaren beschikt Terra niet over een fonds voor les- en cursusgeld waaruit in specifieke gevallen les- of cursusgeld betaald kan worden.

Thema 5: In- en uitschrijving van deelnemers in meer dan één opleiding tegelijk

a. Deelnemers die relatief snel na 1 oktober zijn uitgeschreven

Gedurende de maand oktober 2023 zijn 16 bol-studenten, 3 bbl-studenten en 9 vmbo-leerlingen uitgeschreven. De reden van uitschrijving was:

Reden	MBO BOL	MBO BBL	VMBO	Totaal
Persoonsgebonden, geen invloed op oorzaak, wel opvang	2	1		3
Instellingsgebonden	2	1		3
Studie- en beroepskeuze gebonden	12	1		13
Persoonsgebonden, geen invloed (ziekte)			1	1
Speciaal Onderwijs			2	2
Andere school in de omgeving			6	6

b. Verzorgen van onderwijs in geïntegreerde trajecten educatie beroepsonderwijs

Bij Terra is geen sprake geweest van geïntegreerde trajecten educatie beroepsonderwijs.

c. Deelnemers die relatief snel na 1 oktober zijn ingeschreven

Hoewel de notitie 'Helderheid in de bekostiging van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie' deze informatie niet voorschrijft, zijn wij van mening dat dit nadrukkelijk moet worden geplaatst naast bovenvermelde gegevens. Tenslotte zijn ouders en studenten vrij in hun keuze van het soort onderwijs (leerweg, sector en niveau) en van de onderwijsinstelling. Er is sprake van zeven nieuw ingeschreven leerlingen (mbo) gedurende de maand oktober 2023; voor het vmbo zijn er zeven nieuw ingeschreven leerlingen gedurende deze periode.

Thema 6: de deelnemer volgt een andere opleiding dan waarvoor hij is ingeschreven

Onderstaande wijzigingen tot dusver bekend in het vmbo en mbo hebben plaatsgevonden:

Wijziging van leerweg	
Van BBL naar KBL (VMBO)	0

Wijziging van opleiding/crebo	
Van 25555 (BOL) naar 25431 (BOL)	1
Van 25748 (BOL) naar 25746 (BOL)	1
Van 25537 (BOL) naar 25536 (BOL)	1
Van 25536 (BOL) naar 25537 (BOL)	1
Van 25704 (BOL) naar 25705 (BOL)	1
Van 25535 (BOL) naar 25556 (BOL)	1
Van 25556 (BOL) naar 25557 (BOL)	1
Van 25706 (BOL) naar 25705 (BOL)	1
Van 25431 (BBL) naar 25555 (BBL)	1
Van 25577 (BOL) naar 25579 (BOL)	1
Van 25534 (BOL) naar 25535 (BOL)	1

Wijziging van niveau	
Van niveau 1 naar niveau 2	0
Van niveau 2 naar niveau 3	0

Thema 7: bekostiging van maatwerktrajecten ten behoeve van bedrijven

Bij Terra zijn in 2023 geen maatwerktrajecten gestart.

Thema 8: buitenlandse deelnemers

In schooljaar 23-24 hebben we op 1 oktober 32 leerlingen in het VO die gekenmerkt worden als 'nieuwkomers' (leerling met niet-Nederlandse nationaliteit en korter dan 2 jaar in NLD).

Met betrekking tot deze leerlingen in de Internationale Schakelklas hebben wij ingezet op extra ondersteuning, zowel in het afgelopen schooljaar als in dit lopende schooljaar.

Bij de praktijkvakken en bij het vak Nederlands is er een extra collega in de klas aanwezig. Daarnaast worden de leerlingen extra ondersteund t.a.v. ICT. Daarnaast zijn materiële uitgaven gedaan in het kader van de aanschaf van laptops voor deze leerlingen, de aanschaf van extra boeken en een schoolreis.

Bijlagen

Bijlage A **Kwantitatieve gegevens**

MBO indicatoren

Volgens de regeling Jaarverslaggeving Onderwijs moeten bekostigde onderwijsinstellingen aan het jaarverslag en de jaarrekening een set met gegevens toevoegen. Dit moeten we de MBO-indicatoren per instelling.

Jaarresultaat					
2020-2021		2021-2022		2022-2023	
Instelling	Vergelijkingsgroep	Instelling	Vergelijkingsgroep	Instelling	Vergelijkingsgroep
71,1%	73,8%	68,6%	67,7%	70,5%	69,7%

Bron: DUO

Diplomaresultaat					
2020-2021		2021-2022		2022-2023	
Instelling	Vergelijkingsgroep	Instelling	Vergelijkingsgroep	Instelling	Vergelijkingsgroep
71,9%	73,5%	69,6%	68,1%	69,9%	69,7%

Bron: DUO

% nieuwe VSV-ers					
2020-2021		2021-2022		2022-2023	
Instelling	Vergelijkingsgroep	Instelling	Vergelijkingsgroep	Instelling	Vergelijkingsgroep
3,8%	3,7%	4,9%	5,0%	5,2%	5,0%

Bron: DUO

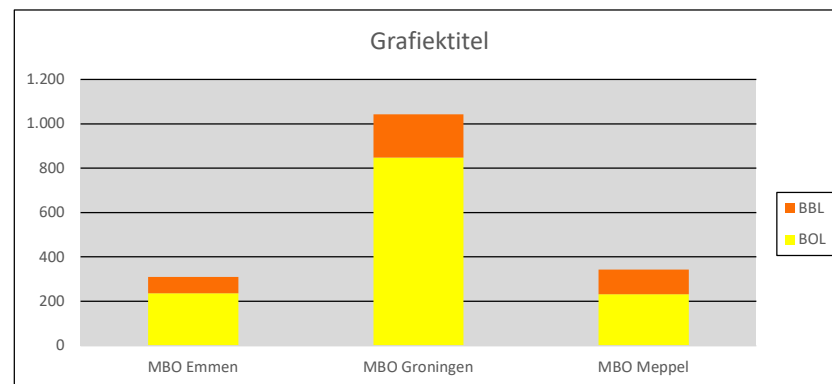
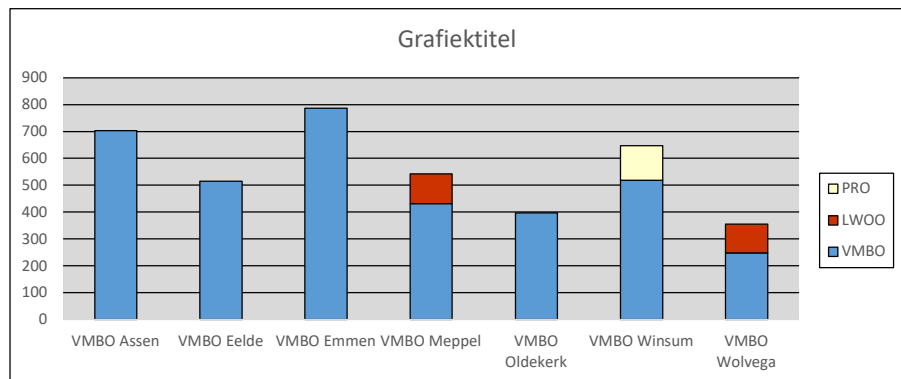
Financieel						
Jaar	Liquiditeit		Rentabiliteit		Solvabiliteit	
	Instelling	Vergelijkingsgroep	Instelling	Vergelijkingsgroep	Instelling	Vergelijkingsgroep
2019						
	1,18	1,51	4,45%	1,63%	0,60	0,49
2020						
	1,10	1,44	3,05%	2,40%	0,58	0,53
2021						
	1,48	1,9	0,00%	4,70%	0,6	0,6
2022						
	1,35	1,95	-1,38%	0,96%	0,62	0,56

Leeringen en studenten 2023 - 2024

	VMBO	LWOO	PRO	Totaal VO
MBO Emmen				
MBO Groningen				
MBO Meppel				
Totaal MBO				
VMBO Assen	703			703
VMBO Eelde	515			515
VMBO Emmen	787			787
VMBO Meppel	432	110		542
VMBO Oldekerk	397			397
VMBO Winsum	519		129	648
VMBO Wolvega	248	108		356
Totaal	3.601	218	129	3.948

BOL	BBL	Totaal MBO	Totaal 2023-2024 VMBO+MBO	Vorig schooljaar
237	72	309	309	301
848	194	1.042	1.042	1.125
232	112	344	344	339
			703	709
			515	520
			787	661
			542	564
			397	328
			648	695
			356	333
1.317	378	1.695	5.643	5.575

Medewerkers

Peildatum
31-12-2023

Aantal medewerkers per vestiging	
Vestiging	aantal
mbo Agro	33
mbo Bloem/Groen/Styling	9
mbo Dier/Para	27
mbo Entree	6
mbo Entree/Start/LLO	0
mbo Food	4
mbo Groene Ruimte	13
mbo hGL	1
mbo Hippisch	10
MBO Onderwijsondersteuning	18
mbo Start/LLO	20
Terra Assen vo	86
Terra Centraal	19
Terra Eelde vo	67
Terra Emmen mbo	29
Terra Emmen vo	82
Terra Meppel mbo	31
Terra Meppel vo	66
Terra Oldekerk vo	46
Terra Ondersteuning	63
Terra overig	1
Terra Programmadirectie VO	1
Terra Winsum vo	101
Terra Wolvega vo	47
Eindtotaal	780

Aantal FTE per vestiging	
Vestiging	aantal
mbo Agro	26,02
mbo Bloem/Groen/Styling	6,09
mbo Dier/Para	20,10
mbo Entree	4,80
mbo Entree/Start/LLO	0,10
mbo Food	2,93
mbo Groene Ruimte	9,83
mbo hGL	1,10
mbo Hippisch	7,63
MBO Onderwijsondersteuning	13,85
mbo Start/LLO	16,75
Terra Assen vo	69,90
Terra Centraal	15,60
Terra Eelde vo	52,54
Terra Emmen mbo	22,10
Terra Emmen vo	69,38
Terra Meppel mbo	23,38
Terra Meppel vo	53,07
Terra Oldekerk vo	36,74
Terra Ondersteuning	52,36
Terra overig	1,00
Terra Programmadirectie VO	0,80
Terra Winsum vo	80,15
Terra Wolvega vo	34,97
Eindtotaal	621,21

Peildatum
31-12-2023

Aantal per leeftijdsgroep per vestiging							
Vestiging	24 en jonger	25 tot 35	36 tot 45	46 tot 55	56 tot 65	65+	Eindtotaal
mbo Agro	0	8	5	3	17	0	33
mbo Bloem/Groen/Styling	0	0	4	2	2	1	9
mbo Dier/Para	0	5	11	8	2	1	27
mbo Entree	0	2	1	0	3	0	6
mbo Entree/Start/LLO	0	0	0	0	0	0	0
mbo Food	0	3	0	0	1	0	4
mbo Groene Ruimte	1	3	1	7	0	1	13
mbo hGL	0	0	0	0	1	0	1
mbo Hippisch	1	2	2	2	3	0	10
MBO Onderwijsondersteuning	1	4	4	4	4	1	18
mbo Start/LLO	0	1	5	6	8	0	20
Terra Assen vo	1	19	19	26	18	3	86
Terra Centraal	1	3	3	6	6	0	19
Terra Eelde vo	3	10	16	19	19	0	67
Terra Emmen mbo	2	2	9	8	8	0	29
Terra Emmen vo	4	17	26	14	19	2	82
Terra Meppel mbo	3	7	5	8	8	0	31
Terra Meppel vo	1	15	23	12	14	1	66
Terra Oldekerk vo	1	9	9	15	10	2	46
Terra Ondersteuning	2	9	15	20	14	3	63
Terra overig	0	0	0	1	0	0	1
Terra Programmadirectie VO	0	1	0	0	0	0	1
Terra Winsum vo	1	12	24	36	25	3	101
Terra Wolvega vo	3	10	13	12	9	0	47
Eindtotaal	25	142	195	209	191	18	780

Peildatum
31-12-2023

FTE per vestiging vast/tijdelijk			
Vestiging	Tijdelijk	Vast	Eindtotaal
mbo Agro	7,20	18,82	26,02
mbo Bloem/Groen/Styling	1,00	5,09	6,09
mbo Dier/Para	7,30	12,80	20,10
mbo Entree	0	4,8	4,8
mbo Entree/Start/LLO	0,00	0,10	0,10
mbo Food	1,00	1,93	2,93
mbo Groene Ruimte	3,00	6,83	9,83
mbo hGL	0,00	1,10	1,10
mbo Hippisch	2,00	5,63	7,63
MBO Onderwijsondersteuning	3,90	9,95	13,85
mbo Start/LLO	2,20	14,55	16,75
Terra Assen vo	21,88	48,02	69,90
Terra Centraal	2,00	13,60	15,60
Terra Eelde vo	14,96	37,58	52,54
Terra Emmen mbo	2,35	19,75	22,10
Terra Emmen vo	18,56	50,83	69,38
Terra Meppel mbo	6,30	17,08	23,38
Terra Meppel vo	12,81	40,27	53,07
Terra Oldekerk vo	9,90	26,84	36,74
Terra Ondersteuning	3,80	48,56	52,36
Terra overig	0,00	1,00	1,00
Terra Programmadirectie VO	0,00	0,80	0,80
Terra Winsum vo	17,17	62,99	80,15
Terra Wolvega vo	10,34	24,63	34,97
Eindtotaal	147,66	473,55	621,21

FTE per vestiging per functiecategorie				
Vestiging	Directie	OBP	OP	Eindtotaal
mbo Agro	1,00	7,26	17,75	26,02
mbo Bloem/Groen/Styling	0,33	0,00	5,75	6,09
mbo Dier/Para	0,90	2,20	17,00	20,10
mbo Entree	0,00	0,80	4,00	4,80
mbo Entree/Start/LLO	0,10	0,00	0,00	0,10
mbo Food	0,33	0,00	2,60	2,93
mbo Groene Ruimte	0,33	3,90	5,60	9,83
mbo hGL	0,10	0,00	1,00	1,10
mbo Hippisch	0,00	0,70	6,93	7,63
MBO Onderwijsondersteuning	0,00	13,85	0,00	13,85
mbo Start/LLO	0,00	9,75	7,00	16,75
Terra Assen vo	3,00	12,35	54,55	69,90
Terra Centraal	3,00	9,60	3,00	15,60
Terra Eelde vo	2,00	9,63	40,91	52,54
Terra Emmen mbo	1,00	5,49	15,62	22,10
Terra Emmen vo	2,00	13,00	54,38	69,38
Terra Meppel mbo	0,95	5,11	17,32	23,38
Terra Meppel vo	2,00	9,98	41,10	53,07
Terra Oldekerk vo	1,10	8,65	26,99	36,74
Terra Ondersteuning	1,50	50,86	0,00	52,36
Terra overig	1,00	0,00	0,00	1,00
Terra Programmadirectie VO	0,80	0,00	0,00	0,80
Terra Winsum vo	3,00	20,88	56,27	80,15
Terra Wolvega vo	1,00	8,54	25,43	34,97
Eindtotaal	25,45	192,55	403,21	621,21

Peildatum
31-12-2023

Verzuimpercentage per tijdvak				
Vestiging/opleiding	gem.	jan - apr	mei - aug	sep - dec
AOC Terra	1,6%	1,9%	2,1%	0,7%
AOC Terra Algemeen	1,9%	1,9%	0,5%	3,4%
Terra Assen vo	4,7%	5,3%	4,6%	4,3%
Terra Eelde vo	6,3%	6,3%	3,8%	8,9%
Terra Emmen mbo	12,5%	8,1%	15,7%	13,2%
Terra Emmen vo	9,6%	9,4%	9,9%	9,5%
Terra Groningen mbo	4,5%	5,3%	4,8%	3,2%
MBO Agro	6,6%	5,8%	6,8%	7,2%
MBO bloem/groen/styling	9,9%	7,8%	7,6%	13,9%
MBO Dier/Para	8,9%	8,9%	8,3%	9,7%
MBO food, life & innovation	0,7%	1,9%	0,0%	0,0%
MBO groene ruimte	1,9%	1,7%	0,0%	4,0%
MBO hGL	2,6%	4,0%	1,1%	2,7%
MBO Hippisch	1,5%	0,5%	1,8%	2,4%
MBO Staf	14,5%	20,3%	12,0%	11,4%
Terra Meppel mbo	9,2%	10,5%	7,8%	9,4%
Terra Meppel vo	6,6%	3,1%	5,5%	11,2%
Terra Oldekerk vo	6,0%	4,4%	5,3%	8,0%
TerraNext	2,4%	0,7%	0,1%	6,3%
TerraStart	1,1%	0,0%	2,4%	0,8%
Terra Winsum vo	6,3%	7,0%	5,6%	6,5%
Terra Wolvega vo	5,7%	7,3%	5,3%	4,7%
Eindtotaal	6,0%	5,9%	5,2%	6,8%

NB: het eindtotaal in de 2 tabellen met aantallen medewerkers wijkt af van de optelsom van de verschillende vestigingen.
Reden: medewerkers kunnen op meerdere vestigingen werken.

Peildatum
31-12-2022

Aantal medewerkers per vestiging		Aantal FTE per vestiging	
Vestiging	aantal	Vestiging	aantal
mbo Agro	44	mbo Agro	29,00
mbo Bloem/Groen/Styling	11	mbo Bloem/Groen/Styling	4,89
mbo Dier/Para	58	mbo Dier/Para	36,01
mbo Entree	7	mbo Entree	2,50
mbo Entree/Start/LLO	1	mbo Entree/Start/LLO	0,60
mbo Food	4	mbo Food	2,34
mbo Groene Ruimte	21	mbo Groene Ruimte	13,66
mbo hGL	7	mbo hGL	6,50
mbo Hippisch	16	mbo Hippisch	8,07
mbo Onderwijsondersteuning	2	mbo Onderwijsondersteuning	1,60
mbo Start/LLO	16	mbo Start/LLO	8,70
Staf mbo	15	Staf mbo	10,00
Terra Assen vo	89	Terra Assen vo	64,97
Terra Centraal	30	Terra Centraal	17,70
Terra Eelde vo	61	Terra Eelde vo	48,12
Terra Emmen mbo	12	Terra Emmen mbo	7,93
Terra Emmen vo	73	Terra Emmen vo	56,16
Terra Groningen mbo	26	Terra Groningen mbo	14,37
Terra Meppel mbo	8	Terra Meppel mbo	5,66
Terra Meppel vo	71	Terra Meppel vo	52,00
Terra Oldekerk vo	41	Terra Oldekerk vo	27,97
Terra Winsum vo	116	Terra Winsum vo	76,67
Terra Wolvega vo	42	Terra Wolvega vo	28,03
Terra, regio 1	1	Terra, regio 1	1,00
Terra, regio 2	1	Terra, regio 2	1,00
Eindtotaal	773	Eindtotaal	525,43

Peildatum
31-12-2022

Aantal per leeftijdsgroep per vestiging							
Vestiging	24 en jonger	25 tot 35	36 tot 45	46 tot 55	56 tot 65	65+	Eindtotaal
mbo Agro	2	10	9	9	14	0	44
mbo Bloem/Groen/Styling	2	1	3	2	3	0	11
mbo Dier/Para	2	12	23	12	9	0	58
mbo Entree	1	1	0	0	5	0	7
mbo Entree/Start/LLO	0	0	1	0	0	0	1
mbo Food	0	2	0	1	1	0	4
mbo Groene Ruimte	0	5	0	7	8	1	21
mbo hGL	0	0	0	3	4	0	7
mbo Hippisch	0	3	5	5	2	1	16
mbo Onderwijsondersteuning	0	0	1	1	0	0	2
mbo Start/LLO	0	1	4	6	4	1	16
Staf mbo	4	2	3	2	4	0	15
Terra Assen vo	3	15	24	27	18	2	89
Terra Centraal	5	6	4	5	9	1	30
Terra Eelde vo	3	8	14	18	17	1	61
Terra Emmen mbo	2	1	1	3	4	1	12
Terra Emmen vo	4	15	21	11	18	4	73
Terra Groningen mbo	5	1	5	5	9	1	26
Terra Meppel mbo	0	2	0	4	1	1	8
Terra Meppel vo	3	18	28	10	12	0	71
Terra Oldekerk vo	1	9	9	10	11	1	41
Terra Winsum vo	7	15	26	39	25	4	116
Terra Wolvega vo	2	10	11	12	7	0	42
Terra, regio 1	0	0	0	0	1	0	1
Terra, regio 2	0	0	0	0	0	0	1
Eindtotaal	46	137	192	193	186	19	773

Peildatum
31-12-2022

FTE per vestiging vast/tijdelijk			
Vestiging	Tijdelijk	Vast	Eindtotaal
mbo Agro	8,95	20,05	29,00
mbo Bloem/Groen/Styling	0,47	4,42	4,89
mbo Dier/Para	10,60	25,41	36,01
mbo Entree/Start/LLO	0,00	0,60	0,60
mbo Food	0,54	1,80	2,34
mbo Groene Ruimte	2,60	11,06	13,66
mbo hGL	0,80	5,70	6,50
mbo Hippisch	3,09	4,98	8,07
Staf mbo	1,60	8,40	10,00
Terra Assen vo	16,00	48,97	64,97
Terra Centraal	4,30	13,40	17,70
Terra Eelde vo	9,77	38,35	48,12
Terra Emmen mbo	1,45	6,48	7,93
Terra Emmen vo	9,98	46,18	56,16
Terra Groningen mbo	4,45	9,92	14,37
Terra Meppel mbo	0,20	5,46	5,66
Terra Meppel vo	9,84	42,16	52,00
Terra Oldekerk vo	5,80	22,17	27,97
Terra Winsum vo	14,65	62,02	76,67
Terra Wolvega vo	6,50	21,53	28,03
mbo Entree	0,00	2,50	2,50
Terra, regio 2	0,00	1,00	1,00
Terra, regio 1	0,00	1,00	1,00
mbo Start/LLO	1,30	7,40	8,70
mbo Onderwijsondersteuning	1,60	0,00	1,60
Eindtotaal	114,49	410,94	525,43

FTE per vestiging per functiecategorie				
Vestiging	Directie	OBP	OP	Eindtotaal
mbo Agro	1,00	2,30	25,70	29,00
mbo Bloem/Groen/Styling	0,30	0,00	4,59	4,89
mbo Dier/Para	0,90	1,30	33,81	36,01
mbo Entree/Start/LLO	0,00	0,00	0,60	0,60
mbo Food	0,33	0,00	2,01	2,34
mbo Groene Ruimte	0,33	1,20	12,13	13,66
mbo hGL	0,00	0,00	6,50	6,50
mbo Hippisch	0,00	3,09	4,98	8,07
Staf mbo	0,00	8,00	2,00	10,00
Terra Assen vo	3,00	9,05	52,92	64,97
Terra Centraal	0,80	15,30	1,60	17,70
Terra Eelde vo	2,00	8,84	37,27	48,12
Terra Emmen mbo	0,85	4,46	2,62	7,93
Terra Emmen vo	2,15	10,04	43,97	56,16
Terra Groningen mbo	1,00	13,37	0,00	14,37
Terra Meppel mbo	0,95	4,71	0,00	5,66
Terra Meppel vo	2,00	10,10	39,90	52,00
Terra Oldekerk vo	1,10	4,85	22,02	27,97
Terra Winsum vo	2,00	19,15	55,51	76,67
Terra Wolvega vo	1,00	5,95	21,08	28,03
mbo Entree	0,00	0,05	2,45	2,50
Terra, regio 2	1,00	0,00	0,00	1,00
Terra, regio 1	1,00	0,00	0,00	1,00
mbo Start/LLO	0,00	8,10	0,60	8,70
mbo Onderwijsondersteuning	0,00	1,60	0,00	1,60
Eindtotaal	21,72	131,46	372,25	525,43

Peildatum
31-12-2022

Verzuimpercentage per tijdvak				
Vestiging/opleiding	gem.	jan - apr	mei - aug	sep - dec
AOC Terra	4,0%	5,0%	5,0%	2,0%
AOC Terra Algemeen	5,3%	7,0%	6,1%	2,2%
Terra Assen vo	4,2%	5,0%	2,6%	5,0%
Terra Eelde vo	6,7%	6,2%	6,1%	7,7%
Terra Emmen mbo	3,3%	3,3%	4,4%	2,0%
Terra Emmen vo	3,9%	4,1%	2,9%	4,5%
Terra Groningen mbo	15,7%	13,9%	15,7%	17,3%
MBO Agro	2,2%	3,1%	1,0%	2,6%
MBO bloem/groen/styling	5,1%	2,9%	5,8%	6,4%
MBO Dier/Para	7,5%	9,8%	5,1%	7,6%
MBO food, life & innovation	1,8%	3,9%	0,6%	0,0%
MBO groene ruimte	3,7%	4,5%	5,2%	1,5%
MBO hGL	2,5%	2,9%	0,3%	4,4%
MBO Hippisch	1,6%	1,7%	0,2%	3,0%
MBO Staf	6,1%	0,4%	1,2%	16,0%
Terra Meppel mbo	6,9%	2,7%	7,8%	10,0%
Terra Meppel vo	2,7%	4,9%	0,4%	2,9%
Terra Oldekerk vo	9,9%	9,6%	13,6%	6,7%
TerraNext	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
TerraStart	0,3%	0,0%	0,0%	0,8%
Terra Winsum vo	7,9%	6,7%	6,8%	10,4%
Terra Wolvega vo	3,5%	3,9%	0,9%	5,4%
Eindtotaal	5,6%	5,9%	4,6%	6,3%

NB: het eindtotaal in de 2 tabellen met aantallen medewerkers wijkt af van de optelsom van de verschillende vestigingen.
Reden: medewerkers (incl. stagiaires en vrijwilligers) kunnen op meerdere vestigingen werken.

Bijlage B Code Goed Bestuur MBO 2020

In onderstaande tabel is aangegeven op welke wijze de Code Goed Bestuur binnen Terra wordt toegepast.

Nr.	Principe / good practice	Waarden Code	Waarden Terra	Toelichting
1	Het college van bestuur ontwikkelt een visie op het betrekken van belanghebbenden.	Verantwoordelijkheid	Samen Aandacht Kwaliteit	Terra staat voor goed groen onderwijs. Terra is een teamgecentreerde organisatie waarin de onderwijs- en vakgroep teams eigenaarschap ervaren in de kwaliteit van het onderwijs dat zij verzorgen. Ook zijn we een lerende organisatie: we leren niet alleen van en met elkaar, maar ook van (oud)leerlingen/studenten, ouders en partners.
2	Het college van bestuur spant zich in voor een goede verbinding met belanghebbenden.	Verantwoordelijkheid	Samen Aandacht Kwaliteit	Besluitvormingsproces en bevoegdheden zijn vastgelegd in de statuten en het bestuursreglement. De rol van de medezeggenschapsorganen in het medezeggenschapsstatuut.
3	Colleges van bestuur pakken vraagstukken gezamenlijk op.	Verantwoordelijkheid	Samen Ontwikkeling	Terra participeert in uiteenlopende regionale en landelijke overleggen en is actief betrokken bij de vraagstukken in de regio.
4	Het college van bestuur spreekt periodiek met belanghebbenden over de toepassing van de waarden van de code.	Verantwoordelijkheid	Samen Aandacht	In de beleids- en periodieke monitoringscyclus is aandacht voor de waarden waar we voor staan. Jaarplannen zijn gebaseerd op de pijlers en waarden uit het strategisch beleid.
5	Het college van bestuur waarborgt de aanwezigheid van voldoende expertise, ervaring en diversiteit in de organisatie,	Verantwoordelijkheid	Kwaliteit Ontwikkeling Samen Veilig	Het strategisch HR-beleid richt zich onder meer op professionalisering en het borgen van bevoegdheden. Voor startende docenten is een specifieke leergang ontwikkeld. Wij hebben aandacht voor onze jongeren in kwetsbare posities, de ongelijke achtergrond van onze leerlingen, studenten en medewerkers en wij herkennen en stimuleren het aanwezige talent.
6	Het college van bestuur zet zich in voor het goed functioneren van het overleg met medezeggenschap en de professionele zeggenschap.	Verantwoordelijkheid	Samen Kwaliteit	Terra overlegt periodiek met een vertegenwoordiging van medewerkers, ouders en studenten/leerlingen over de ontwikkelingen binnen Terra. Tevens worden conform de WOR, WEB en cao mbo voorgenomen besluiten voor advies en instemming voorgelegd.

Nr.	Principe / good practice	Waarden Code	Waarden Terra	Toelichting
7	Het college van bestuur voelt zich medeverantwoordelijk voor het imago van het gehele mbo	Samenwerking	Samen	Terra is actief in de MBO Raad en draagt in de verschillende uitingen (o.a. via social media) bij aan het imago van het mbo.
8	Het college van bestuur is actief in regionale, landelijke en/of sectorale netwerken. Het college van bestuur stimuleert netwerken.	Samenwerking	Samen Aandacht	Terra participeert actief in uiteenlopende vormen van regionaal, landelijk en sectoraal overleg.
9	Het college van bestuur zorgt er bij zijn besluitvorming voor dat er geen onevenredige nadelige gevolgen optreden voor andere leden van de vereniging.	Samenwerking	Samen Aandacht	Regionaal vindt afstemming plaats met collega onderwijsinstellingen in het noordelijk mbo/mbo-overleg.
10	Het college van bestuur organiseert periodiek het gesprek in de school over integer, professioneel en ethisch verantwoord handelen en heeft hier zelf een actieve rol in. Het college van bestuur hanteert waarden en normen die passen bij de publieke taak van een school. Het college van bestuur bevordert een open (aanspreek)cultuur.	Integriteit	Veilig Samen Aandacht	We hanteren een integrale gedragscode en klokkenluidersregeling. Er is veel aandacht voor de rol die interne en externe vertrouwenspersonen vervullen en voor het stimuleren van 'gewenst gedrag'. Wij besteden binnen ons onderwijs niet alleen aandacht aan vakkennis, maar ook aan toekomstgerichte vaardigheden zoals kritisch denken, problemen oplossen, sociale-, informatie-, en ict-vaardigheden. Leren dat motiveert tot het zetten van nieuwe stappen in de toekomst zowel professioneel, maatschappelijk als persoonlijk.
11	Het college van bestuur vermijdt bij de uitoefening van zijn taken belangenverstrengeling	Integriteit	Aandacht Kwaliteit	In 2022 deden zich geen situaties voor die kwalificeren als belangenverstrengeling als bedoeld in de Code.
12	Het college van bestuur laat zien hoe de bestuurlijke inrichting van de school is vormgegeven	Openheid	Aandacht Kwaliteit	De inrichting van het bestuur is vastgelegd in de statuten en het bestuursreglement. Het bestuursreglement is in 2022 aangepast en voor advies voorgelegd aan de ondernemingsraad van Terra.

Nr.	Principe / good practice	Waarden Code	Waarden Terra	Toelichting
13	<p>Het college van bestuur maakt zichtbaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ welke ambities en doelen zijn geformuleerd, ▪ op welke wijze de betrokkenheid van belanghebbenden hierbij is vormgegeven ▪ op welke wijze de samenwerking met andere scholen en het vo en hbo is vormgegeven. 	Openheid	Ontwikkeling Samen Aandacht	<p>De ambities en doelen zijn uitgewerkt in de strategische koers van Terra, het verkenningsdocument fusie Drenthe College en Terra en de hierop gebaseerde intentieovereenkomst.</p> <p>Tevens is een samenwerkingsverband gevormd tussen NHL Stenden Hogeschool (hbo), Drenthe College (mbo) en Terra (vsg met vmbo en mbo). Daarnaast wordt binnen de Groene Tafel in het groene domein met andere groene instellingen samengewerkt.</p>
14	Het college van bestuur informeert de raad van toezicht actief en periodiek over de ontwikkelingen in de school.	Openheid	Aandacht Kwaliteit	<p>De Raad van Toezicht wordt periodiek geïnformeerd over de ontwikkeling van onderwijs en bedrijfsvoering door middel van verantwoordingsrapportages die eens in de vier maanden beschikbaar zijn. Daarnaast informeert het College van Bestuur de Raad van Toezicht over actuele ontwikkelingen en vraagstukken.</p>
15	Het college van bestuur betreft de medezeggenschap op tijd bij besluitvorming waarop inspraak of advies mogelijk is.	Openheid	Kwaliteit Aandacht	<p>Terra streeft ernaar de medezeggenschap zo vroeg mogelijk in het proces te betrekken. Met uitzondering van enkele advies- of instemmingsaanvragen met een spoedeisend karakter hanteert Terra een standaard periode voor advies of instemming van zes weken.</p>
16	<p>Het college van bestuur is ambitieus ten aanzien van de publieke taak van het mbo</p> <p>Het college van bestuur helpt om het onderwijs naar een hoger niveau te brengen en zorgt ervoor dat de school haar rol pakt in de verbetering van onze samenleving.</p> <p>Het college van bestuur neemt de verantwoordelijkheid voor de onderwijskwaliteit en de randvoorwaarden die dat mogelijk maken en organiseert voldoende tegenspraak.</p>	Lef	Ontwikkeling Kwaliteit Veilig	<p>Terra is verankerd in de regio. We maken deel uit van verschillende samenwerkingsverbanden. Met onze (groene) lesprogramma's bieden wij betekenisvol onderwijs, dat aansluit bij regionale maatschappelijke en arbeidsmarkt-vraagstukken en bijdraagt aan het versterken van de regio.</p>

Nr.	Principe / good practice	Waarden Code	Waarden Terra	Toelichting
17	Het college van bestuur motiveert en stimuleert de studenten en medewerkers om ook lef te tonen.	Lef	Ontwikkeling Aandacht	We richten onze leeromgeving zo in dat leerlingen, studenten en medewerkers zich aangemoedigd voelen om zich persoonlijk en professioneel te blijven ontwikkelen, te innoveren en kennis te delen, een leven lang.

OPLEIDINGSAANBOD 2023 - 2024

GROENE RUIMTE

Opleiding	Diplomanaam	Crebonr.	Niv.	Duur	Vestiging	Leerweg
Natuur & Recreatie	Medewerker natuur, water en recreatie	25622	2	2 jaar	G M	BOL*/BBL
	Vakbekwaam medewerker natuur, water en recreatie	25620	3	3 jaar	G M	BOL*/BBL
Hovenier	Medewerker Hovenier	25621	2	2 jaar	G M	BOL/BBL
	Vakbekwaam Hovenier	25618	3	3 jaar	G M	BOL/BBL
Cultuurtechniek & Waterbeheer	Medewerker groen en cultuurtechniek	25616	2	2 jaar	G M	BOL/BBL
	Vakbekwaam medewerker groen en cultuurtechniek	25619	3	3 jaar	G M	BOL*/BBL
	Opzichter / uitvoerder groene ruimte	25617	3	3 jaar	G M	BOL/BBL

*Let op: van Natuur, water & recreatie en Groen & cultuurtechniek niveau 2 en 3 van leerweg BOL wordt alleen het basisjaar (leerjaar 1) aangeboden op de vestiging van jouw keuze. De specialisatiejaren (leerjaar 2 + 3) worden op de vestiging Meppel gevolgd.

E Emmen G Groningen M Meppel

DIER & WELZIJN

Opleiding	Diplomanaam	Crebonr.	Niv.	Duur	Vestiging	Leerweg
Dierverzorging	Medewerker dierverzorging	25580	2	2 jaar	G M E	BOL/BBL*
	Vakbekwaam medewerker dierverzorging	25579	3	3 jaar	G M E	BOL/BBL*
	Bedrijfsleider dierverzorging	25576	4	3 jaar	G M E	BOL/BBL*
Paraveterinair	Dierenartsassistent paraveterinair	25577	4	4 jaar	G M E	BOL
Hippische opleidingen	Vakbekwaam medewerker paardensport en -houderij	25470	3	3 jaar	G M E	BOL
	Bedrijfsleider paardensport en -houderij	25468	4	3 jaar	G M E	BOL
	Instructeur paardensport en -houderij	25469	4	4 jaar	G M E	BOL

* Let op: BBL alleen in Meppel

* Groningen is de inschrijflocatie, Assen is uitvoerlocatie

E Emmen G Groningen M Meppel

BLOEM, GROEN & STYLING

Opleiding	Diplomanaam	Crebonr.	Niv.	Duur	Vestiging	Leerweg
Groenstylist	Medewerker bloem, groen & styling	25707	2	2 jaar	G	BOL/BBL
	Vakbekwaam medewerker bloem, groen & styling	25706	3	3 jaar	G	BOL/BBL
	Bedrijfsleider / ondernemer bloem, groen en styling	25704	4	3 jaar	G	BOL
	Vakexpert bloem, groen & styling	25705	4	3 jaar	G	BOL

G Groningen

AGRO & TECHNIEK

Opleiding	Diplomanaam	Crebonr.	Niv.	Duur	Vestiging	Leerweg
Veehouderij	Medewerker veehouderij	25432	2	2 jaar	G M E	BOL/BBL
	Vakbekwaam medewerker veehouderij	25537	3	3 jaar	G M E	BOL*/BBL
	Vakexpert veehouderij	25535	4	3 jaar	G M E	BOL*/BBL
* Let op: van Veehouderij niveau 3 en 4 van leerweg BOL wordt alleen het basisjaar AGRO (leerjaar 1) aangeboden op de vestiging van jouw keuze. De specialisatiejaren (leerjaar 2+3) worden op de vestigingen Groningen en Meppel gevolgd						
Teelt	Medewerker Teelt	25431	2	2 jaar	G M E	BOL/BBL
	Vakbekwaam medewerker Teelt	25536	3	3 jaar	G M E	BOL*/BBL
	Vakexpert Teelt	25534	4	3 jaar	G M E	BOL*/BBL
* Let op: Teelt niveau 3 en 4 van leerweg BOL wordt alleen het basisjaar AGRO (leerjaar 1) aangeboden op de vestiging van jouw keuze. De specialisatiejaren (leerjaar 2+3) worden op de vestigingen Groningen en Emmen of in de regio gevolgd.						
Loonwerk	Medewerker agrarisch loonwerk	25555	2	2 jaar	G M E	BOL/BBL
	Vakbekwaam medewerker agrarisch loonwerk	25557	3	3 jaar	G M E	BOL*/BBL
	Vakexpert agrarisch loonwerk	25556	4	3 jaar	G M E	BOL*/BBL
* Let op: van Loonwerk niveau 3 en 4 van leerweg BOL wordt alleen het basisjaar AGRO (leerjaar 1) aangeboden op de vestiging van jouw keuze. De specialisatiejaren (leerjaar 2+3) worden op de vestigingen Groningen en Meppel gevolgd.						

E Emmen G Groningen M Meppel

VOEDING & VOORLICHTING

Opleiding	Diplomanaam	Crebonr.	Niv.	Duur	Vestiging	Leerweg
Food, Life & Innovation	Vakexpert voeding & voorlichting	25464	4	3 jaar	G	BOL

G Groningen

ENTREE

Opleiding	Diplomanaam	Crebonr.	Niv.	Duur	Vestiging
Entree	Assistent logistiek	25254	1	1 jaar	G M E
	Assistent plant, dier groene leefomgeving	25657	1	1 jaar	G M E
	Assistent horeca, voeding of voedingsindustrie	25252	1	1 jaar	G M E
	Assistent verkoop / retail	25257	1	1 jaar	G M E

A Assen E Emmen G Groningen M Meppel W Winschoten

Bovenstaande informatie is onder voorbehoud van mogelijke wijzigingen. Kijk voor een actueel overzicht van onze opleidingen en vestigingen op:

MBOTERRA.NL

Bijlage D Overzicht keuzedelen Terra MBO 2023-2024

Aanbod keuzedelen Terra MBO 2023-2024	
Opleiding	Keuzedeel
Agro	K0984 Engels A2/B1 in het beroepsonderwijs K0202 Internationalisering 2: werken in het buitenland K0263 Arbo, kwaliteitszorg en hulpverlening K0281 Cultuurtechniek K0313 Werken op de internationale arbeidsmarkt K0320 Teeltspecialisatie K0323 Veehouderijspecialisatie K0758 T-rijbewijs K0802 Engels B1/B2 K0960 Duits A2/B1 in het beroepsonderwijs K0072 Ondernemend gedrag K0959 Duits A1/A2 in het beroepsonderwijs K0803 Engels B1/B2 in het beroepsonderwijs K0264 Klauwverzorging k0029 Duurzaamheid in het beroep B K0030 Duurzaamheid in het beroep C K0031 Duurzaamheid in het beroep D K0080 Oriëntatie op ondernemerschap K0226 Inspelen op innovaties
Dierverzorging	K0984 Engels A2/B1 in het beroepsonderwijs K0003 ARBO, kwaliteitszorg en hulpverlening (geschikt voor niveau 2,3) K0959 Duits A1 A2 in het beroepsonderwijs K0984 Engels A1/A2 in het beroepsonderwijs K0960 Duits A2 B1 in het beroepsonderwijs K0803 Engels B1/B2 K0469 Houder van herpeten K0470 Houder van honden en katten

Aanbod keuzedelen Terra MBO 2023-2024

Opleiding	Keuzedeel
	K0472 Houder van vissen K0473 Houder van vogels K0202 Internationaal werken in het buitenland K0072 Ondernemend gedrag K1048 Verdieping vachtverzorging K0313 Werken op de internationale arbeidsmarkt K0275 Verdieping diergedrag, dierenwelzijn en ethiek K1251 Hondentrimmen en trimsalon runnen K0080 Oriëntatie op ondernemerschap K1048 Verdieping vachtverzorging K0848 Voorbereiding op havo wiskunde A
Entree	K0263 Arbeid, kwaliteitszorg en hulpverlening K0959 Duits A1 A2 in het beroepsonderwijs K0984 Engels A1 / A2 K0281 Cultuurtechniek K0275 Verdieping diergedrag, welzijn en ethiek K0211 Ondernemend gedrag K0758 T-rijbewijs
Food	K0984 Engels A2/B1 in het beroepsonderwijs K0003 ARBO, kwaliteitszorg en hulpverlening (geschikt voor niveau 2,3) K0959 Duits A1 A2 in het beroepsonderwijs K0984 Engels A1/A2 in het beroepsonderwijs K0960 Duits A2 B1 in het beroepsonderwijs K0803 Engels B1/B2 K0202 Internationaal werken in het buitenland K0072 Ondernemend gedrag K0313 Werken op de internationale arbeidsmarkt K0031 Duurzaamheid in het beroep D K0283 Fooddesign

Aanbod keuzedelen Terra MBO 2023-2024

Opleiding	Keuzedeel
	K0226 Inspelen op innovaties
Groen	K0029 Duurzaamheid in het beroep B K0263 Arbo, kwaliteitszorg en hulpverlening K0281 Cultuurtechniek K0313 werken op de internationale arbeidsmarkt K0959 Duits A1/A2 in het beroepsonderwijs K1364 Rekenen MBO niveau 3 K0984 Engels A1 / A2 in het beroepsonderwijs K0311 De levende tuin K0353 Specialisatie werken in het technisch groen K0960 Duits A2/B1 K0030 Duurzaamheid in het beroep C K0031 Duurzaamheid in het beroep D K0802 Engels A2/B1 K0803 Engels B1 / B2 K0072 Ondernemend gedrag K0080 Oriëntatie op ondernemerschap K0848 Voorbereiding op havo wiskunde A
Groenstylist	K0029 Duurzaamheid in het beroep B K0263 Arbo, kwaliteitszorg en hulpverlening K0313 werken op de internationale arbeidsmarkt K0959 Duits A1/A2 in het beroepsonderwijs K0984 Engels A1 / A2 in het beroepsonderwijs K0030 Duurzaamheid in het beroep C K0031 Duurzaamheid in het beroep D K0802 Engels A2/B1 K0803 Engels B1 / B2 K0072 Ondernemend gedrag K0343 Trends, conceptueel bloemwerk en marktinnovaties

Aanbod keuzedelen Terra MBO 2023-2024	
Opleiding	Keuzedeel
	K0495 Fotografie basis K0226 Inspelen op marktinnovaties K0202 Internationaal II werken in het buitenland K0293 fooddesign
HgL	K0031 Duurzaamheid in het beroep D K0072 Ondernemendgedrag niveau 3/4 K0080 Oriëntatie op ondernemerschap K0226 Inspelen op innovaties niveau 4 K0263 Arbo, kwaliteitszorg en hulpverlening niveau 4 K0283 Fooddesign K0313 Werken op de internationale arbeidsmarkt K0323 Veehouderijspecialisatie niveau 4 K0343 Trends, conceptueel bloemwerk en marktinnovaties K0353 Specialisatie technisch werken in het groen K0495 Fotografie basis
Hippisch	K0263 Arbo, kwaliteitszorg en hulpverlening K0960 Duits A2/B1 K0802 Engels A2/B1 K0803 Engels B1 / B2 K0071 Nederlands 3F K0072 Ondernemend gedrag K1056 Groomen in de paardensport K0161 Keuringsklaar maken en voorbrengen K0604 Lesgeven paardensport op instructieniveau K0084 Paardenkliniek
Paraveterinair	K0263 Arbeid, kwaliteitszorg en hulpverlening K0960 Duits A2 B1 in het beroepsonderwijs K0031 Duurzaamheid in beroep D K0803 Engels B1 / B2

Aanbod keuzedelen Terra MBO 2023-2024

Opleiding	Keuzedeel
	K0469 Houder van herpeten K0470 Houder van honden en katten K0472 Houder van vissen K0473 Houder van vogels K0226 Inspelen op innovaties K0202 Internationaal II werken in het buitenland K0072 Ondernemend gedrag K0080 Oriëntatie op ondernemerschap K0084 Paardenkliniek K1048 Verdieping vachtverzorging K0848 Voorbereiding havo wiskunde A K0313 Werken op de internationale arbeidsmarkt

Bijlage E Overzicht validering exameninstrumenten Terra MBO

Niveau	Crebo Beroepsexamens	Route 1	Route 2	Route 3
Entree	25742 Assistent Horeca, voeding of voedingsindustrie	x		
Entree	25743 Assistent Logistiek	x		
Entree	25748 Assistent verkoopretail	x		
Entree	25746 Assistent plant, dier of (groene) omgeving - plant	x		
Entree	25746 Assistent plant, dier of (groene) omgeving - dier	x		
Entree	25746 Assistent plant, dier of (groene) omgeving - groen	x		
2	25431 Medewerker teelt (akkerbouw)	x		
2	25432 Medewerker veehouderij (varkens)	x		
2	25432 Medewerker veehouderij (melkveehouderij)	x		
2	25707 Medewerker bloem, groen en styling	x		
2	25616 Medewerker groen en cultuurtechniek	x		
2	25621 Medewerker hovenier	x		
2	25622 Medewerker natuur, water en recreatie	x		
2	25555 Medewerker agrarisch loonwerk	x		
2	25732 Medewerker diervverzorging	x		
3	25706 Vakbekwaam medewerker bloem, groen en styling	x		
3	25618 Vakbekwaam hovenier	x		
3	25619 Vakbekwaam medewerker groen en cultuurtechniek	x		
3	25620 Vakbekwaam medewerker natuur, water en recreatie	x		
3	25711 Vakbekwaam medewerker paardensport en -houderij	x		
3	25536 Vakbekwaam medewerker teelt (akkerbouw)	x		
3	25537 Vakbekwaam medewerker veehouderij (pluimvee)	x		
3	25537 Vakbekwaam medewerker veehouderij (melkveehouderij)	x		
3	25557 Vakbekwaam medewerker agrarisch loonwerk	x		
3	25734 Vakbekwaam medewerker diervverzorging	x		
4	25807 Retailmanager	x		
4	25704 Bedr.leiderondern. bloem, groen en styling	x		
4	25705 Vakexpert bloem, groen en styling	x		
4	25617 Opzichter uitvoerder groene ruimte (cultuurtechniek)	x		
4	25617 Opzichter uitvoerder groene ruimte (hoveniersbranche)	x		
4	25617 Opzichter uitvoerder groene ruimte (NWR)	x		
4	25464 Vakexpert voeding en voorlichting	x		
4	25709 Bedrijfsleider paardensport en-houderij	x		
4	25710 Instructeur paardensport en-houderij	x		
4	25534 Vakexpert teelt en groene technologie (akkerbouw)	x		
4	25535 Vakexpert veehouderij (melkveehouderij)	x		
4	25556 Vakexpert agrarisch loonwerk	x		
4	25730 Bedrijfsleider dierenverzorging	x		
4	25731 Dierenartsassistent paraveterinair	x		

Code	Naam keuzedelen	Route 1	Route 2	Route 3
K0003	Arbo, kwaliteitszorg en hulpverlening geschikt voor niveau 2	x		
K0028	Duurzaamheid in het beroep A	x		
K0029	Duurzaamheid in het beroep B	x		
K0030	Duurzaamheid in het beroep C	x		
K0031	Duurzaamheid in het beroep D	x		

K0060	Landbouwhuisdieren		x	
K0071	Nederlands 3F	x		
K0072	Ondernemend gedrag niveau 3 en 4	x		
K0080	Orientatie op ondernemerschap	x		
K0084	Paardenkliniek		x	
K0161	Keuringsklaar maken en voorbrengen	x		
K0202	Internationaal 2 werken in het buitenland	x		
K0205	Voorbereiding HBO wiskunde voor de techniek	x		
K0211	Ondernemend gedrag niveau 1 en 2		x	
K0226	Inspelen op innovaties geschikt voor niveau 4	x		
K0257	Dak en gevelbegroening niveau 3	x		
K0262	Arbo, kwaliteitszorg en hulpverlening geschikt voor niveau 3	x		
K0263	Arbo, kwaliteitszorg en hulpverlening niveau 4	x		
K0264	Klauwverzorgen	x		
K0275	Verdieping diergedrag niv 2	x		
K0276	Zorg geschikt voor niveau 3		x	
K0277	Zorg geschikt voor niveau 4		x	
K0281	Cultuurtechniek niveau 2,3,4	x		
K0283	Food design	x		
K0310	Dak en gevelbegroening niveau 4	x		
K0311	De levende tuin	x		
K0313	Werken op de internationale arbeidsmarkt	x		
K0318	Teeltspecialisatie niveau 2	x		
K0319	Teeltspecialisatie niveau 3	x		
K0320	Teeltspecialisatie niveau 4	x		
K0321	Veehouderij specialisatie niveau 2		x	
K0322	Veehouderij specialisatie niveau 3		x	
K0323	Veehouderij specialisatie niveau 4		x	
K0342	Trends en bloemwerk niveau 2	x		
K0343	Trends en conceptueel bloemwerk en marktinnovatie	x		
K0353	Specialistische technische werken in het groen	x		
K0470	Houder van honden en katten			
K0472	Houder van vissen	x		
K0473	Houder van vogels	x		
C0083	Houder van overige zoogdieren	x		
K0495	Fotografie basis		x	
K0604	Lesgeven paardensport op instructeursniveau	x		
K0605	Paardensport op instructeursniveau	x		
K0606	Uitvoeren proefdierhandelingen	x		
K0612	Coaching bij voeding en beweging in de wellness	x		
K0802	Engels A1 B1	x		
K0803	Engels B1-B2	x		
K0848	Voorbereiding HBO Wiskunde A HAVO		x	
K0890	Biologische bedrijfsvoering	x		
K0932	Toekomstbestendig waterbeheer		x	
K0959	Duits A1 - A2 in het beroepsonderwijs	x		
K0960	Duits A2 - B1 in het beroepsonderwijs	x		
K0984	Engels A1-A2 in het beroepsonderwijs	x		
K1048	Verdieping Vachtverzorging	x		
K1056	Groomen in de paardensport		x	
K1291	Coachen en adviseren bij natuurvoeding		x	
K1307	Houder van herpeten	x		

Code	Generieke vakken	Route 1	Route 2	Route 3
	TOA Nederlands	x		
	TOA Duits	x		
	Nu Engels	x		
	Rekencoöperatie	x		

Bijlage F Verdeling NPO-middelen Terra MBO

VERDELING NPO-MIDDELEN TERRA		Realisatie 2021	Realisatie 2022	Gepland 2023	Realisatie 2023
	Actie				
Thema 1: Soepele in- en doorstroom					
1) Het aanbieden van extra begeleiding.	-Persoonlijke begeleiding (1-op-1) door leercoach -Extra begeleiding studievertraagden examenklas -Zelfstandig werken in kleine groepen aan achterstanden o.l.v. een onderwijsassistent -Wegwerken achterstanden t.g.v. uitval van lessen in het VO	€ 45.376	€ 108.131	€ 34.721	€ 34.721
5) Het aanbieden van extra mogelijkheden om de studievertraging in te lopen.	-Inhalen van gemiste onderdelen van een bepaald vak -Extra praktijklessen -Extra lessen voor diverse vakken -Inhalen gemiste examens -Keuzedeel internationalisering in één jaar afronden	€ 38.570	€ 91.911	€ 29.513	€ 29.513
Thema 2: Welzijn studenten en sociale binding met de opleiding					
1) Het inzetten op meer ondersteuning voor studenten.	Terra richt met ingang van schooljaar 2021/2022 een Student Begeleidings Centrum (SBC) in. Het SBC gaat in het kader van sociale en emotionele problemen bij studenten van Terra als gevolg van de Corona-maatregelen een coördinerende rol spelen bij het zoeken van geschikte zorg en begeleiding. De extra inzet op het gebied van zorg en begeleiding die hiervoor nodig is, wordt bekostigd uit de NPO-middelen.	€ 56.721	€ 216.262	€ 69.442	€ 69.442
2) Het bieden van extra faciliteiten voor studenten.	-Kleinere lesgroepen voor meer persoonlijke aandacht en begeleiding -Verzorgen masterclasses (nieuwste trend, recente ontwikkelingen per vakgebied) -Bevorderen groepscohesie	€ 11.344	€ 27.033	€ 8.680	€ 8.680
5) Verbetering afstandsonderwijs.	Uit het onderzoek gehouden onder onze studenten is gebleken dat achterstanden zijn opgetreden doordat studenten van het onderwijs op afstand (online) minder leerden dan van fysiek onderwijs. Terra wil daarom haar docenten meer bekwamen in het geven van hybride lesvormen en online-onderwijs om sneller en beter hierop in te kunnen spelen. Een deel van de middelen willen wij daarom inzetten op professionalisering van docenten op dit vlak.	€ 34.032	€ 0	€ 0	€ 0
Thema 3: Ondersteuning en begeleiding op het gebied van stages					
1) Meer stages.	Aanbieden van extra stagemogelijkheden voor: -studenten met studieverlenging -studenten die geen of slechts beperkt BPV hebben gelopen	€ 11.344	€ 27.033	€ 8.680	€ 8.680
2) Meer flexibiliteit.	-Aanbieden van alternatieve vervangende BPV (virtual reality)	€ 11.344	€ 27.033	€ 8.680	€ 8.680
3) Meer ondersteuning.	-Extra inzet van assessoren t.b.v. het afnemen van Beroepsproeves -Hulp bieden bij het zoeken, vinden, begeleiden en bezoeken van stage -Extra loopbaankeuze begeleiding	€ 11.344	€ 27.033	€ 8.680	€ 8.680
Thema 6: Aanpak jeugdwerkloosheid (mbo)					
1) Intensivering van of een aanvulling op de loopbaanoriëntatie- en begeleidingslessen die instellingen al in het reguliere onderwijsprogramma verzorgen, door deze lessen bijvoorbeeld kleinschaliger en daardoor intensiever te maken.	-Workshop loopbaanoriëntatie -Loopbaanbegeleiding gericht op persoonlijkheidsprofiel / kwaliteiten -Extra excursies	€ 6.806	€ 8.928	€ 12.499	€ 12.499
Totaal		€ 226.882	€ 533.362	€ 180.895	€ 180.895

Bijlage G (Neven)functies van bestuurders en toezichthouders per 31 december 2023

College van Bestuur

G.H. Tamminga, Aalten, voorzitter (tot 01-11-2023):

voorzitter College van Bestuur Stichting Onderwijsgroep Noord
voorzitter College van Bestuur Stichting rsg de Borgen
voorzitter College van Bestuur Stichting AOC Terra
lid Vereniging Connect Groen
lid MBO Raad
lid VO Raad
lid themacommissie professionele schoolorganisatie van VO-raad
lid sectorkamer VGG van MBO raad

L.W.F. Nix, Arnhem, lid ad interim, (tot 01-08-2023):

lid College van Bestuur a.i. Stichting Onderwijsgroep Noord
lid College van Bestuur a.i. Stichting rsg de Borgen
lid College van Bestuur a.i. Stichting AOC Terra
bestuurder a.i. voor SVOL, Lelystad

G.H. Daling, Westerbork (van 01-11 tot 31-12-2023):

College van Bestuur Stichting Onderwijsgroep Noord
College van Bestuur Stichting rsg de Borgen
College van Bestuur Stichting AOC Terra
Voorzitter Stichting levendig Westerbork
Lid bestuur Stichting Groene Norm
Voorzitter RvT Stichting Derkshoes

I. Omló (van 01-11 tot 31-12-2023):

College van Bestuur Stichting Onderwijsgroep Noord
College van Bestuur Stichting rsg de Borgen
College van Bestuur Stichting AOC Terra
eigen bureau: Interim & organisatie

T. Vos, Groningen (van 01-11 tot 31-12-2023):

voorzitter College van Bestuur Stichting Onderwijsgroep Noord
voorzitter College van Bestuur Stichting rsg de Borgen
voorzitter College van Bestuur Stichting AOC Terra
lid themacommissie Talentontwikkeling en onderwijskwaliteit van de VO-raad
lid Bestuur Schoolplein Noord
lid Raad van Toezicht Proef Lokaal Bakkerij Rutgers Baflo

Raad van Toezicht

Drs. R. Schuur, Eelde, voorzitter

Bestuurder, toezichthouder, onafhankelijk voorzitter

voorzitter bestuur Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO 22.01,
vanaf 01-05-23 voorzitter toezichthoudend Bestuur Samenwerkingsverband Passend Onderwijs VO
22.01

voorzitter Toezichthoudend Bestuur Samenwerkingsverband Passend Onderwijs PO 22.01, vanaf 01-
05-23

voorzitter Raad van Commissarissen stichting WerkPro

voorzitter Raad van Commissarissen stichting Startbaan (gelieerd aan stichting WerkPro)
voorzitter Raad van Commissarissen stichting Botteldaip (gelieerd aan stichting WerkPro)
voorzitter bestuur Jeugdfonds Sport & Cultuur Groningen
lid Raad van Commissarissen Kidsfirst BV
voorzitter Raad van Toezicht stichting Museum aan de A
voorzitter Raad van Toezicht stichting Onderwijsgroep Noord
voorzitter Raad van Toezicht stichting Trivium
voorzitter Raad van Toezicht stichting rsg de Borgen
voorzitter Raad van Toezicht stichting AOC Terra
voorzitter Raad van Toezicht Lucia Marthas Institute for Performing Arts

J. Bessebinders, Onstwedde, vicevoorzitter:

voorzitter raad van toezicht Stichting Scholengroep Perspectief te Stadskanaal
voorzitter bestuur Stichting Leergeld Zuid-Oost Groningen te Veendam
voorzitter bestuur Stichting Gebiedsfonds Stadskanaal op Zon te Stadskanaal
voorzitter bestuur Stichting Smeerling-Metbroek te Onstwedde
voorzitter bestuur Stichting Beheer Evenemententerrein Onstwedde te Onstwedde
vicevoorzitter raad van toezicht Stichting Onderwijsgroep Noord
vicevoorzitter raad van toezicht Stichting Trivium
vicevoorzitter raad van toezicht rsg de Borgen
vicevoorzitter raad van toezicht AOC Terra

K.J. Roffel, Leek, lid:

manager Control, Financiën & Inkoop Wilhelmina Ziekenhuis Assen
lid Raad van Toezicht Zorggroep Drenthe/voorzitter van de Auditcommissie
lid Raad van Toezicht Stichting Onderwijsgroep Noord
lid Raad van Toezicht Stichting Trivium
lid Raad van Toezicht Stichting rsg de Borgen
lid Raad van Toezicht Stichting AOC Terra

C.R.M. Voogd, Peize, lid:

eigen bedrijf interim projecten en advieswerkzaamheden
lid raad van toezicht Openbaar Primair Onderwijs Noordenveld

lid Raad van Toezicht Stichting Onderwijsgroep Noord
lid Raad van Toezicht Stichting Trivium
lid Raad van Toezicht Stichting rsg de Borgen
lid Raad van Toezicht Stichting AOC Terra

L. de Ruigh, Peize, lid:

directeur Keuren, Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA)
eigen bedrijf in project, interim en transitie management & advies
lid Raad van Commissarissen Rabo Noordenveld West Groningen (tot 29 maart 2023)
lid Raad van Toezicht Stichting Onderwijsgroep Noord
lid Raad van Toezicht Stichting Trivium
lid Raad van Toezicht Stichting rsg de Borgen
lid Raad van Toezicht Stichting AOC Terra

M. Westerbeek, Groningen, lid:

directeur bedrijfsvoering faculteit Religie, Cultuur en Maatschappij Rijksuniversiteit Groningen
lid Raad van Toezicht Stichting Goud Onderwijs
lid Raad van Toezicht VO Noord Groningen
lid Raad van Toezicht Stichting Onderwijsgroep Noord
lid Raad van Toezicht Stichting Trivium
lid Raad van Toezicht Stichting rsg de Borgen
lid Raad van Toezicht Stichting AOC Terra

B. Schuthof, Blauwestad, lid:

vennoot bij OPTIMUM interim en advies.

vrijwilliger bij het Nationaal Busmuseum.

lid Raad van Toezicht Stichting Onderwijsgroep Noord

lid Raad van Toezicht Stichting Trivium

lid Raad van Toezicht Stichting rsg de Borgen

lid Raad van Toezicht Stichting AOC Terra

Bijlage H Instellings- en vestigingsgegevens per 31 december 2023

Instellingsgegevens

Naam instelling: Stichting AOC Terra
Bezoekadres: Hereweg 101
Postadres: Postbus 17
Plaats: 9700 AA Groningen
Telefoon: (050) 529 29 29
E-mail: cvb@terra.nl
Internetsite: www.terra.nl
Bestuursnummer: 31108
Brinnummer: 01NJ
Handelsregister: 41011947

Vestigingsgegevens

Terra Emmen MBO

Huizingsbrinkweg 9
7812 BK Emmen
tel. (0591) 61 73 44
e-mail: emmen@mboterra.nl

- * Beroeps Opleidende Leerweg
- * Beroeps Begeleidende Leerweg

Terra Groningen MBO

Hereweg 99
9721 AA Groningen
tel. (050) 529 78 00
e-mail: groningen@mboterra.nl

- * Beroeps Opleidende Leerweg
- * Beroeps Begeleidende Leerweg

Terra Meppel MBO

Werkhorst 56
7944 AV Meppel
tel. (0522) 25 13 68
e-mail: meppel@mboterra.nl

- * Beroeps Opleidende Leerweg
- * Beroeps Begeleidende Leerweg

TerraNext

Burgemeester J.G. Legroweg 33
9761 TA Eelde
tel. (050) 368 23 90
e-mail: info@terranext.nl

- * Beroeps Begeleidende Leerweg
- * Cursorisch Beroeps Onderwijs
- * Contractonderwijs

Terra Assen VO

Vredeveldseweg 55
Postbus 333
9400 AH Assen
tel. (0592) 31 22 98

e-mail: assen@voterra.nl

- * het Groene Lyceum
- * Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
- * Leerweg Ondersteunend Onderwijs

Terra Eelde VO

Burgemeester J.G. Legroweg 29
9761 TA Eelde
tel. (050) 309 16 25
e-mail: eelde@voterra.nl

- * het Groene Lyceum
- * Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
- * Leerweg Ondersteunend Onderwijs

Terra Emmen VO

Huizingsbrinkweg 9
7812 BK Emmen
tel. (0591) 61 73 44
e-mail: emmen@voterra.nl

- * het Groene Lyceum
- * Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
- * Leerweg Ondersteunend Onderwijs

Terra Meppel VO

Werkhorst 58
Postbus 1055
7940 KB Meppel
tel. (0522) 25 33 64
e-mail: meppel@voterra.nl

- * het Groene Lyceum
- * Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
- * Leerweg Ondersteunend Onderwijs

Terra Oldekerk VO

Molenstraat 12
9821 PG Oldekerk
tel. (0594) 50 58 00
e-mail: oldekerk@voterra.nl

- * Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
- * Leerweg Ondersteunend Onderwijs

Terra Winsum VO

Hamrik 4a
Onderdendamsterweg 43a
Postbus 33
9950 AA Winsum
tel. (0595) 44 70 70
e-mail: winsum@voterra.nl

- * Het Groene Lyceum
- * Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
- * Leerweg Ondersteunend Onderwijs
- * Praktijkonderwijs

Terra Wolvega VO

Paulus Potterstraat 33

Postbus 147

8470 AC Wolvega

tel. (0561) 61 88 18

e-mail: wolvega@voterra.nl

* Het Groene Lyceum

* Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs

* Leerweg Ondersteunend Onderwijs

Bijlage I Lijst met afkortingen en verklaringen

AKA	Arbeidsmarktgekwalificeerd assistent
AOC	Agrarisch opleidingscentrum
AVO	Algemeen vormend onderwijs
BAT	Begeleidingsadviesteam
BB	Basisberoepsgerichte leerweg (vmbo)
BBL	Beroepsbegeleidende leerweg (mbo)
BIONASK	Biologie natuurkunde scheikunde
BOL	Beroepsopleidende leerweg (mbo)
BPV	Beroepspraktijkvorming
BVE	Beroepsonderwijs en Volwassenen Educatie
CE	Centraal examen
CIV	Centrum Innovatief Vakmanschap
CSE	Centraal schriftelijk examen
CSPE	Centraal schriftelijk praktijk examen
DDoS	Distributed denial-of-service
DOEN	Durven, Oppakken, Ervaren, Netwerken
ECVET	European credit system for vocational education and training
ELO	Elektronische leeromgeving
EZ	Ministerie van Economische Zaken
GKC	Groene Kennis Coöperatie
GL	Gemengde leerweg (vmbo)
hbo	Hoger beroepsonderwijs
HKS	Herziene Kwalificatiestructuur
HRM	Human Resource Management
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IBPV	Internationale beroepspraktijkvorming
IGA	Interne Geschillencommissie Arbeidszaken
JOB	Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs
KB	Kaderberoepsgerichte leerweg (vmbo)
KD	Kwalificatiedossier
KIGO	Kennisverspreiding en Innovatie Groen Onderwijs
LKC	Landelijke klachtencommissie
LOB	Loopbaan Oriëntatie Begeleiding
LOF	Leraren Ontwikkel Fonds
lwoo	Leerwegondersteunend onderwijs
mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
MIP	Meerjarig investeringsprogramma
NRO	Nationaal regieorgaan onderwijsonderzoek
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OPDC	Orthopedagogisch Didactisch Centrum
OR	Ondernemingsraad
OuR	Ouderraad
OSVEC	overleg secretarissen vestigingsexamencommissies
PDCA	plan do check act
PMO	preventief medisch onderzoek
PvB	proeve van bekwaamheid
RIF	Regionaal Investeringsfonds
RI&E	risico-inventarisatie en evaluatie
ROC	Regionaal opleidingscentrum
rsg	regionale scholengemeenschap
SAR	sector advies raad
SBP	strategisch beleidsplan
SE	schoolexamen
SMT	sociaal medische teams
SPIDO	SharePoint, Portaal, Integraal documentbeheer en Office365
SPP	Strategisch Personeels Planning
SR	Studentenraad
TL	Theoretische leerweg (vmbo)

UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VBG	Vereniging Buitengewoon Groen
VEC	vestigingsexamencommissie
VETNNET	Veterinair Europees transitioneel netwerk verpleegopleiding
VTOI	Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
v(s)o	voortgezet (speciaal) onderwijs
VSV	vroegtijdig school verlaten
WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs
WNT	Wet normering topinkomens
WOR	Wet op ondernemingsraden
WUR	Wageningen University & Research centre

Verklaringen

GO	voordat een leerling kan opgaan voor zijn/haar proeve van bekwaamheid, heeft hij/zij een go- /no go-gesprek met de studieloopbaanbegeleider (SLB-er).
Faciliteitenpas	een pas waarop staat van welke faciliteiten een leerling gebruik mag maken: denk aan extra tijd, verklanking, spelfouten niet meerekenen, et cetera.

Deel 2: Jaarrekening

Balans per 31 december 2023

Staat van baten en lasten over 2023

Kasstroomoverzicht over 2023

Toelichting op de balans

Toelichting op de staat van baten en lasten

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

WNT: Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

WNT-verantwoording 2023 Stichting AOC Terra

Gebeurtenissen na balansdatum

Verbonden partijen

Balans per 31 december 2023

(na resultaatbestemming)

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Vaste activa		
1.2 Materiële vaste activa	58.671.369	55.437.921
Totaal vaste activa	58.671.369	55.437.921
Vlottende activa		
1.4 Voorraden	0	70.789
1.5 Vorderingen	1.972.825	2.003.246
1.7 Liquide middelen	6.940.091	9.597.176
Totaal vlottende activa	8.912.916	11.671.212
Totaal activa	67.584.285	67.109.133
2.1 Eigen vermogen	38.818.896	41.552.476
2.2 Voorzieningen	3.974.944	2.021.070
2.3 Langlopende schulden	13.079.764	13.480.123
2.4 Kortlopende schulden	11.710.681	10.055.463
Totaal passiva	67.584.285	67.109.133

Staat van baten en lasten over 2023

	2023 €	Begroting 2023 €	2022 €
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	69.954.550	63.791.167	65.111.293
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	1.139.154	123.298	894.234
3.3 College-, cursus-, les- en examengelden	135.719	119.490	114.212
3.4 Baten w erk in opdracht van derden	2.059.160	1.808.300	1.667.171
3.5 Overige baten	<u>5.465.404</u>	<u>4.819.785</u>	<u>1.780.707</u>
Totaal baten	78.753.987	70.662.040	69.567.617
4 Lasten			
4.1 Personeelslasten	57.607.089	46.112.558	46.689.545
4.2 Afschrijvingen	4.016.609	4.201.109	3.993.245
4.3 Huisvestingslasten	7.541.718	7.980.526	4.995.811
4.4 Overige lasten	<u>12.394.649</u>	<u>13.223.402</u>	<u>14.721.474</u>
Totaal lasten	81.560.065	71.517.594	70.400.076
Saldo baten en lasten	-2.806.078	-855.554	-832.459
5.1 Financiële baten	280.992	0	34.894
5.5 Rentelasten en soortgelijke kosten	-208.495	-168.000	-164.056
5 Financiële baten en lasten	72.497	-168.000	-129.162
Netto resultaat	<u>-2.733.581</u>	<u>-1.023.554</u>	<u>-961.621</u>

Kasstroomoverzicht over 2023

	2023 €	2022 €
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo baten en lasten	-2.806.078	-832.458
Aanpassingen voor aansluiting bedrijfsresultaat:		
4.2 - afschrijvingen	4.101.109	4.104.093
4.2 - vrijval uit investeringssubsidies	-81.517	-110.847
- correctie afschrijvingen oude jaren	-15.780	0
- Waardeveranderingen	-290.807	0
2.2 - mutaties voorzieningen	1.953.874	-530.692
- overige aanpassingen voor aansluiting met bedrijfsresultaat	-38.485	77.349
Overdracht pand stichting Odnerwijs Groep Noord	-2.290.000	0
Totaal voor aanpassingen voor aansluiting bedrijfsresultaat	3.338.394	3.539.902
Veranderingen in werkkapitaal:		
1.4 - voorraden	70.789	163.690
1.5 - kortlopende vorderingen	30.422	-444.894
2.4 - kortlopende schulden	1.655.218	-404.804
Totaal van veranderingen in werkkapitaal	1.756.428	-686.008
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	2.288.744	2.021.436
5.1 Ontvangen interest	280.992	34.894
5.5 Betaalde interest	-208.495	-164.056
	72.497	-129.162
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	2.361.242	1.892.274
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
1.2 Investeringsactiviteiten in materiële vaste activa	-3.583.323	-2.591.528
1.2 Desinvesteringen in materiële vaste activa	75.357	3.146
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	-3.507.966	-2.588.382
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
2.3 Aflossing langlopende schulden	-1.510.360	-1.386.939
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-1.510.360	-1.386.939
1.7 Stand per 1 januari	9.597.176	11.680.223
Mutatie boekjaar	-2.657.084	-2.083.047
Stand per 31 december	6.940.091	9.597.176

Algemene toelichting

Activiteiten

Stichting AOC Terra is een opleidingscentrum dat vo en mbo onderwijs op het gebied van groen, voeding, dier, natuur & milieu aanbiedt in Noord-Nederland. Het onderwijs wordt aangeboden op vestigingen in Assen, Eelde, Emmen, Groningen, Meppel, Oldekerk, Winschoten, Winsum en Wolvega.

Vestigingsadres, rechtsvorm en inschrijffnummer kamer van koophandel

Terra is een stichting en is gevestigd aan de Hereweg 101 te Groningen.

Stichting AOC Terra is feitelijk gevestigd aan de Hereweg 101, Postbus 17, 9700 AA te Groningen en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 41011947.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- inschatting van de levensduur van activa;
- inschattingen in het kader van personele voorzieningen.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van Terra of de moedermaatschappij van Terra en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappij is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De geldmiddelen die in de verworven groepsmaatschappij aanwezig zijn, zijn op de aankoopprijs in mindering gebracht. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

Algemene grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. In deze regeling is bepaald dat de bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn, met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de winst-en-verliesrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Continuïteit

De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de stichting. Met ingang van 1 januari 2024 is Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra gefuseerd met Stichting Drenthe College en zullen de geharmoniseerde grondslagen van toepassing zijn van Stichting Drenthe College Terra (DCTerra). In dit kader is richtlijn 170 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving toegepast. Dit betekent dat in deze situatie van discontinuïteit, waarbij Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra naar verwachting de huidige schulden op eigen kracht kan afwickelen, RJ 170.104 is toegepast en de grondslagen voor waardering en winstbepaling ongewijzigd zijn gebleven. Omdat alle rechten en verplichtingen bij de fusie zijn overgegaan naar Stichting Drenthe College Terra bestaat de gerechtvaardigde verwachting dat Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra op eigen kracht aan al haar verplichtingen zal kunnen voldoen.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn verder ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Operationele leasing

Bij Terra zijn er leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij Terra ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Leasebetalingen worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten vorderingen, geldmiddelen, langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar betreffende paragraaf.

Per 1 januari 2019 is voor het verwerken van de kosten van groot onderhoud de componentenmethode ingevoerd, dit betreft een stelselwijziging. De aanleiding is het aanpassen van richtlijn 212 Materiële vaste activa van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Deze stelselwijziging is prospectief ingevoerd. De gebouwen worden in componenten opgedeeld met elk een passende levensduur / afschrijvingsperiode. Groot onderhoud wordt geactiveerd en afgeschreven. Activeren van gebouwen en groot onderhoud vindt plaats voor investeringen met een verkrijgings- of vervaardigingsprijs vanaf € 5.000.

Indien grond gekocht is met opstallen, met de intentie de opstallen te slopen of teniet te laten gaan en vervolgens op de grond nieuwbouw te realiseren, dan maken de eventuele boekwaarde van de opstallen en de gemaakte sloopkosten deel uit van de verkrijgingsprijs van de grond. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Overige vaste activa (inventaris) worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Activeren vindt plaats voor investeringen met een verkrijgings- of vervaardigingsprijs vanaf € 500. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Op materiële vaste activa in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

In 2022 is 'levende have' toegevoegd aan de materiële activa. Activeren vindt plaats volgens de regels van activeren van inventaris. Dit betreft afschrijven vanaf € 500 tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Deze levensduur wordt voor de onderscheiden activa gesteld op:

Casco gebouwen	40 jaar
Gebouwen aanschaf in 2018 of eerder	30 jaar
Verbouwing/renovatie/semi permanente gebouwen in 2018 of eerder	10 jaar
Afbouw, afwerking, mechanische en elektrische installaties	15 jaar
Semi-permanente gebouwen en verbouwingen/renovatie	20 jaar
Apparatuur, machines en installaties	4-10 jaar
Meubilair	10-15 jaar
Hard- en software	3-5 jaar
Zonnepanelen en installaties	15 jaar
Levende have	5-10 jaar

Investeringsubsidies welke betrekking hebben op de materiële vaste activa worden in mindering gebracht op de materiële vaste activa (vooruit ontvangen investeringssubsidies); de vrijval van de investeringssubsidies wordt gecorrigeerd op de afschrijvingen.

Bijzondere waardeverminderingen

Voor materiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogte van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te bepalen voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom-genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief of een kasstroom-genererende eenheid hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderverslies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Een bijzonder-waardeverminderverslies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

Indien sprake is van een bijzonder waardevermindingsverlies van een kasstroom-genererende eenheid, wordt het verlies allereerst toegerekend aan goodwill die is toegerekend aan de kasstroom-genererende eenheid. Een eventueel restant verlies wordt toegerekend aan de andere activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardevermindingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom-genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardevermindering voor het actief (of kasstroom-genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Vorraden

De voorraden betreffen de laptops die aan de leerlingen in bruikleen worden gegeven en zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs onder toepassing van de FIFO-methode ('first in, first out') of lagere opbrengstwaarde. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten, zoals invoerrechten, transportkosten en andere kosten die direct kunnen worden toegerekend aan de verwerving van voorraden. Handelskortingen, rabatten en soortgelijke (te) ontvangen vergoedingen met betrekking tot de inkoop worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs.

Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de eventueel op balansdatum opgetreden waardeverminderingen. Op basis van de verwachte gemiddelde gebruiksduur van de laptops vindt een jaarlijkse afwaardering van 25% van de aanschafwaarde plaats.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en daarnaast worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

De voorzieningen bestaan uit een voorziening wachtgelden, een voorziening ambtsjubilea, een voorziening langdurig zieken, een voorziening seniorenverlof, een voorziening WAB (Wet Arbeidsmarkt in Balans), en een voorziening voor saneringskosten.

Algemeen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

De voorziening wachtgelden is voor wachtgeldverplichtingen ten aanzien van voormalig personeel. De omvang van de voorziening is bepaald op basis van de contante waarde van de huidige wachtgeldverplichtingen. In 2022 is, in verband met de ontwikkeling van de arbeidsmarkt, een blijfkans geïmplementeerd voor het bepalen van de wachtgeldverplichting.

De voorziening ambtsjubilea is voor de verplichting ten aanzien van de toekomstige uitkering bij ambtsjubilea van personeel. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks bepaald op basis van de verwachte verplichtingen. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met de wettelijke pensioenleeftijd, de blijfkans en de contant waarde voet.

De voorziening langdurig zieken is gevormd voor de op balansdatum bestaande verplichting tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid. De voorziening is opgenomen tegen contante waarde.

De voorziening seniorenverlof is gevormd voor de op balansdatum bestaande verplichting tot het in de toekomst nog op te nemen verlof die ontstaat bij toekomstige deelname van medewerkers aan deze regeling en de verplichting aan huidige deelnemers aan de regeling voor de komende vijf jaar. Deze voorziening is alleen opgenomen voor medewerkers die niet onder de overgangsregelingen vallen. Bij de omvang van de voorziening is rekening gehouden met de contante waarde. Ten opzichte van voorgaand jaar heeft er een schattingswijziging plaatsgevonden.

De voorziening WAB is gevormd voor op de balansdatum bestaande verplichting ten aanzien van toekomstige uitkering van transitievergoedingen aan werknemers van wie het arbeidscontract door de werkgever wordt beëindigd.

De voorziening voor saneringskosten is gevormd voor op de balansdatum bestaande verplichting ten aanzien van de toekomstige uitkering van saneringskosten.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij eerste waardering opgenomen tegen reële waarde, daarna tegen geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld.

Bij vervroegde aflossingen wordt de in rekening gebrachte boeterente verwerkt in de winst- en verliesrekening als financiële baten en lasten.

Voor alle langlopende leningen zijn zakelijke zekerheidstellingen verstrekt.

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Financial lease

De beoordeling of een overeenkomst een lease bevat, vindt plaats op grond van de economische realiteit op het tijdstip van het aangaan van het contract. Het contract wordt aangemerkt als een leaseovereenkomst als de nakoming van de overeenkomst afhankelijk is van het gebruik van een specifiek actief of de overeenkomst het recht van het gebruik van een specifiek actief omvat.

In geval van financiële leasing (waarbij de voor- en nadelen verbonden aan de eigendom van het lease-object geheel, of nagenoeg geheel, door de lessee worden gedragen) worden het lease-object en de daarmee samenhangende schuld bij het aangaan van de overeenkomst in de balans verwerkt tegen de reële waarde van het lease-object op het moment van het aangaan van de leaseovereenkomst of, indien dit lager is, tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen. De initiële directe kosten van de lessee worden opgenomen in de eerste verwerking van het actief. De leasebetalingen worden gesplitst in rentelasten en aflossing van de uitstaande verplichting, waarmee een constante rentevoet wordt bereikt over de resterende netto-verplichting.

Het geactiveerde lease-object wordt afgeschreven over de kortste termijn van de leaseperiode of de gebruiksduur van het object, in geval er geen redelijke zekerheid is dat de lessee aan het einde van de leaseperiode eigenaar wordt.

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. De kortlopende schulden zijn, tenzij anders is aangegeven, opeisbaar binnen één jaar. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Resultaatbepaling

In de staat van baten en lasten worden verantwoord, met inachtneming van de eerder genoemde waarderingsgrondslagen, de baten en lasten welke aan het boekjaar toegerekend moeten worden. Lasten worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn; baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn. Dit met uitzondering van de bijdragen van leerlingen en cursisten, welke worden verantwoord in het jaar waarin het schooljaar, respectievelijk de cursus, een aanvang neemt.

Opbrengstverantwoording

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies uit hoofde van de basisbekostiging worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft, volledig verwerkt als baten in de staat van baten en lasten. Indien deze opbrengsten betrekking hebben op een specifiek doel, dan worden deze naar rato van de verrichte werkzaamheden als baten verantwoord.

Baten werk in opdracht van derden

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Overige baten

Onder overige bedrijfsopbrengsten worden resultaten verantwoord die niet rechtstreeks samenhangen met de levering van diensten in het kader van de normale, niet-incidentele bedrijfsactiviteiten. Deze opbrengsten worden toegerekend aan de verslagperiode in overeenstemming met de inhoud van de overeenkomst.

Personeelslasten

Onder personeelslasten is begrepen de in het boekjaar verschuldigde salarissen, sociale lasten, pensioenpremies, inleenkrachten en overige personeelskosten verminderd met de ontvangen uitkeringen van sociale fondsen.

Pensioenen

Stichting AOC Terra is aangesloten bij Stichting Pensioenfonds ABP. ABP is een bedrijfstakpensioenfonds met een toegezegde pensioenregeling (multi-employer defined benefit-regeling). Gezien het feit dat de pensioenregeling een multi-employer regeling betreft is de pensioenregeling als een toegezegde bijdrageregeling (defined contribution-regeling) verantwoord.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Afschrijvingen

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van gereedheid voor ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en in uitvoering en vooruitbetaling wordt niet afgeschreven.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de overige baten respectievelijk onder overige lasten.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Toelichting op de balans

1.2 Materiële vaste activa

	Gebouwen €	Terreinen €	Inventaris en apparatuur €	Levende Have €	Overige materiële vaste activa (investerings- subsidies) €	Vaste bedrijfs- activa in uitvoering en vooruitbeta- lingen op materiële vaste activa €	Niet aan de bedrijfsuit- oefening dienstbare materiële vaste activa €	Totaal materiële vaste activa €
Stand aan het begin van de periode								
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	77.374.879	11.810.834	23.555.563	34.950	-2.193.519	0	507.941	111.090.648
Cum. afschrijvingen en w aarderingsverminderingen	36.257.182	2.054.929	18.536.514	1.865	-1.197.763	0	0	55.652.727
Cumulative herw aarderungen	0	0	0	0	0	0	0	0
Verloop gedurende de periode								
Investerungen	5.991.158		775.565	-	-	216.600		6.983.323
Desinvesterungen	-		75.357	-	-			75.357
Afschrijvingen	2.759.402		1.320.981	5.745	-81.517			4.004.611
Afschrijving op desinvesterungen			55.067		-			55.067
Correctie verschil afschrijvingen oude jaren			15.780					15.780
Herw aarderungen							290.807	290.807
Bijzondere w aardeverminderingen								0
Terugneming van bijzondere w aardeverminderingen								0
Verwervingen via fusies en overnames								0
Afstolungen								0
Omrakeningsverschillen								0
Overboekungen						0		0
Overige mutaties								0
Mutatie gedurende de periode	3.231.756	0	-549.926	-5.745	81.517	216.600	290.807	3.265.009
Stand aan het eind van de periode								
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	83.366.037	11.810.834	24.255.770	34.950	-2.193.519	216.600	507.941	117.998.613
Cum. afschrijvingen en w aarderingsverminderingen	39.016.584	2.054.929	19.818.208	7.610	-1.279.280	0	0	59.618.051
Cumulative herw aarderungen	0	0	0	0	0	0	290.807	290.807
Materiële vaste activa aan het eind van de periode	44.349.453	9.755.905	4.437.562	27.340	-914.239	216.600	798.748	58.671.369

*Op terreinen w wordt niet afgeschreven.

Gebouwen: In 2023 is het pand aan de Herew eg 101 gekocht van OGN met een w waarde van € 3.400.000. In Wolvega heeft een uitbreiding van het pand plaatsgevonden voor een bedrag van € 702.000.

Verder zijn investerungen in gebouwen en voornamelijk investerungen in groot onderhoud. Dit onderhoud is onderdeel van het MJOP.

Inventaris en apparatuur: het gaat hierbij om investerungen in ICT apparatuur (€ 202.000), audio-video (€ 54.000), machines en installaties (€ 419.000) en meubilair (€ 184.000).

Vooruitontvangen investeringsubsidies: De vrijgevallen investeringsubsidies zijn verantwoord onder de afschrijvingslasten.

Vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa: Dit betreft activa in uitvoering. Het ziet toe op de categorie gebouwen en

Niet aan het proces dienstbare materiële vaste activa:

Het betreft hier percelen grond aan de Langgrafw eg in Emmen. Als gevolg van verkoop in januari 2024 zijn de percelen geheel aardeerd tot verkoopprijs.

De boekw waarde van de materiële vaste activa (exclusief de investeringsubsidies) is ten opzichte van 2022 toegenomen met een bedrag van € 3,1 miljoen.

De bedrijfsgebouwen en -terreinen dienen als zekerheid voor de hypothecaire leningen zoals die zijn verstrekt door ABN AMRO bank en ING Bank. Zie hiervoor ook de toelichting bij paragraaf 2.3 Langlopende schulden.

WOZ- en verzekerde waarde gebouwen en terreinen

Volgnummer	Omschrijving	WOZ-waarde €	Peildatum
1	Herew eg 99, Groningen	11.172.000	1-1-2023
2	Herew eg 101, Groningen	2.038.000	1-1-2023
3	Stichtingslaan 26, Slochteren	182.000	1-1-2023
4	Huizingsbrinkw eg 9, Emmen	16.117.000	1-1-2023
5	Burg. J.G. Legrow eg 29/33, Eelde	8.707.000	1-1-2023
6	Molenstraat 12, Oldekerk	3.508.000	1-1-2023
7	Hamrik 4a en Onderdendamsterw eg 43a, Winsum	8.396.000	1-1-2023
8	Paulus Potterstraat 33, Wolvega	2.296.000	1-1-2023
9	Werkhorst 56, Meppel	5.340.000	1-1-2023
10	Werkhorst 58, Meppel	7.570.000	1-1-2023
11	Vredeveldsew eg 55/57/57a	10.512.000	1-1-2023
12	Langgrafw eg 5 Emmen	213.000	1-1-2023
13	Noordeind 4 Emmen	185.000	1-1-2023
14	Noordeind 5 A Emmen	267.000	1-1-2023
15	Noordeind 5 Emmen	125.000	1-1-2023
16	Noordeind 6 Emmen	267.000	1-1-2023

1.4	Voorraden	31-12-2023 €	31-12-2022 €
1.4.1	Gebruiksgoederen	0	70.789
	Voorraden	0	70.789
	Verlooptstaat gebruiksgoederen		
	Stand per 1 januari	70.789	234.479
1.4.1.3	Af: Waardevermindering Gebruiksgoederen	70.789	163.690
		0	70.789

Er w orden al een aantal jaren geen nieuwe devices meer verstrekt. Er is derhalve niet in nieuwe devices geïnvesteerd. De reeds verstrekte laptops zijn aan leerlingen in bruikleen gegeven en vervangen deels de boeken. Op basis van de verwachte gemiddelde gebruiksduur van de laptops vindt een jaarlijkse afwaardering van 25% van de aanschafw waarde plaats. Deze w aardevermindering w as in 2023 € 70.789.

1.5 Vorderingen	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
1.5.1 Debiteuren	754.140	217.507
1.5.3 Groepsmaatschappijen	0	477.202
Personeel	8.257	6.963
1.5.6 Ouders / studenten / deelnemers / cursisten	119.633	334.570
1.5.7 Overige overheden	28.656	46.769
1.5.8 Overlopende activa	1.090.718	940.732
1.5.9 Af: Voorzieningen wegens oninbaarheid vorderingen	-28.579	-36.146
1.5.10 Belastingen en premies sociale verzekeringen	-	15.650
Vorderingen	<u>1.972.825</u>	<u>2.003.246</u>
Uitsplitsing overlopende activa		
1.5.8.1 Vooruitbetaalde kosten	762.107	686.199
1.5.8.3 Overige	328.611	254.533
Overlopende activa	<u>1.090.718</u>	<u>940.732</u>
Verloopstaat voorziening wegens oninbaarheid vorderingen		
1.5.9.1 Stand per 1 januari	36.146	65.324
1.5.9.2 Onttrekking	-7.567	-38.791
1.5.9.3 Dotatie	0	9.613
Voorzieningen wegens oninbaarheid vorderingen	<u>28.579</u>	<u>36.146</u>

Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

De vorderingen zijn per ultimo 2023 met € 30.421 gedaald ten opzichte van 2022. De hoogte van de vorderingen is afhankelijk van het moment van factureren en betalen en kan daardoor per periode verschillen.

Het debiteurensaldo is hoger dan in 2022. De hoogte van de vorderingen is afhankelijk van het moment van factureren.

De vordering op groepsmaatschappijen is € 477.202 lager dan 2022. De vordering op ouders/studenten/deelnemers/cursisten is lager doordat er meer bijdragen voor excursies in 2023 zijn betaald.

De overlopende activa bestaat uit vooruitbetaalde kosten en overige vorderingen. Het gaat hierbij om licenties en abonnementen die betrekking hebben op 2024, vooruitbetalingen op werkzaamheden die nog moeten worden uitgevoerd en vooruitbetaalde huur. Ook is er een vordering op het UWW voor het terugvorderen van transitievergoedingen.

De voorziening voor oninbaarheid is afgenomen ten opzichte van 2022. De voorziening ultimo 2023 is bepaald op basis van de facturen die zijn ondergebracht bij een incassobureau.

1.7 Liquide middelen	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
1.7.1 Kasmiddelen	4.185	4.073
1.7.2 Tegoeden op bankrekeningen	6.930.086	9.592.383
1.7.4 Overige	5.820	721
Liquide middelen	<u>6.940.091</u>	<u>9.597.177</u>

Alle liquide middelen zijn direct opeisbaar.

2.1 Eigen vermogen	Stand per	Resultaat	Overige mutaties	Stand per	Resultaat	Overige mutaties	Stand per
	1 januari 2022	2022	2022	1 januari 2023	2023	2023	31 december 2023
	€	€	€	€	€	€	€
2.1.1 Algemene Reserve	35.302.431	2.464	0	35.304.895	-1.063.730	0	34.241.165
2.1.2 Bestemmingsreserve (publiek)	6.766.724	-867.892	0	5.898.832	-1.871.588	0	4.027.244
2.1.3 Bestemmingsreserve (privaat)	444.942	-96.192	0	348.750	201.737	0	550.487
Eigen vermogen	42.514.097	-961.620	0	41.552.477	-2.733.581	0	38.818.896
2.1.2 Bestemmingsreserve 'Toekomstbestendig Terra'	2.160.717	-1.138.364	0	1.022.353	-1.022.353	0	0
Bestemmingsreserve 'Samenw erkingsverbanden VO'	2.973.534	-166.833	0	2.806.701	-500.000	0	2.306.701
Bestemmingsreserve 'NPO gelden VO'	1.382.326	-725.093	0	657.233	313.310	0	970.543
Bestemmingsreserve Fusie DC Terra	0	0	0	0	750.000	0	750.000
Bestemmingsreserve 'Regeling Werkdrukverlichting'	250.147	1.162.398	0	1.412.545	-1.412.545	0	0
Bestemmingsreserve (publiek)	6.766.724	-867.892	0	5.898.832	-1.871.588	0	4.027.244
2.1.3 Bestemmingsreserve 'Stichting AOC Terra'	444.942	-96.192	0	348.750	201.737	0	550.487
Bestemmingsreserve (privaat)	444.942	-96.192	0	348.750	201.737	0	550.487

Bestemming van het exploitatiesaldo

Statutaire w instbestemming:

In de statuten van de stichting is geen artikel opgenomen aangaande de w instbestemming.

Bestemming exploitatiesaldo

	€	€
Dotatie Algemene Reserve	-1.063.730	2.464
Onttrekking Bestemmingsreserve 'Toekomstbestendig AOC Terra' (publiek)	-1.022.353	-1.138.364
Onttrekking Bestemmingsreserve 'Samenw erkingsverbanden VO'	-500.000	-166.833
Toevoeging / Onttrekking Bestemmingsreserve 'NPO gelden VO' (publiek)	313.310	-725.093
Toevoeging / Onttrekking Bestemmingsreserve Fusie	750.000	0
Toevoeging / Onttrekking Bestemmingsreserve 'Regeling w erkdrukverlichting' (publiek)	-1.412.545	1.162.398
Onttrekking Bestemmingsreserves 'AOC Terra' (privaat)	0	-96.192
Toevoeging / Onttrekking aan de Bestemmingsfondsen (publiek)	0	0
Toevoeging / Onttrekking aan de Bestemmingsfondsen (privaat)	201.737	0
Netto resultaat	-2.733.581	-961.621

Het totale eigen vermogen komt, na de verdeling van het resultaat, uit op € 38,8 miljoen. Dit eigen vermogen kan w orden onderverdeeld in een algemene reserve van € 34,2 miljoen en bestemmingsreserves van tezamen € 4,6 miljoen. Het eigen vermogen is onderverdeeld in publiek en privaat vermogen, waarbij de algemene reserve als publiek vermogen w ordt aangemerkt. De bestemmingsreserves behoren voor een bedrag van € 4,0 miljoen tot het publiek vermogen en voor een bedrag van € 0,6 mio tot het private vermogen.

De resultaten van TerraNext Markt en TerraStart w orden ten laste of ten gunste van het privaat vermogen gebracht.

Op basis van de 'Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs' w ordt de algemene reserve als geheel aangemerkt als publiek vermogen.

De publieke bestemmingsreserve 'Toekomstbestendig Terra' is gevormd omdat Terra maken heeft met een aantal ontw kkelingen die een grote impact op de organisatie en de middelen zullen hebben. Het gaat daarbij met name om de gevolgen van de daling van het aantal leerlingen en onderw ijskundige ontw kkelingen zoals de invoering van passend onderw ijs. Dit brengt niet alleen een extra inspanning met zich mee maar tevens extra onzekerheden en daarmee ook risico's. Voor bovenstaande ontw kkelingen zijn jaarlijkse middelen gereserveerd binnen de begroting. Het gaat hier echter om meerjarige ontw kkelingen w aarbij deze bestemmingsreserve kan w orden ingezet om een mismatch in de tijd tussen de inzet van extra middelen en daarmee gerealiseerde besparingen of opbrengsten te kunnen opvangen. In 2023 is € 1,0 miljoen van de bestemmingsreserve aangew end.

De publieke bestemmingsreserve 'Samenw erkingsverbanden VO' is een reserve dat is ontstaan vanuit de inkomsten van de samenw erkingsverbanden. In het verleden zijn saldi op de balans hiervan ontstaan. Deze saldi zijn in 2020, op aanw izing van de accountant, vrijgevallen. Om de bedragen w el beschikbaar te houden is hiervoor een bestemmingsreserve gevormd. In 2023 is er onttrokken uit de reserve voor een bedrag van € 500.000.

De publieke bestemmingsreserve 'Regeling Werkdrukverlichting' is een in 2019 gevormde reserve. In de jaren 2021 en 2022 worden deze (vanuit het rijk ontvangen) aanvullende middelen ingezet voor maatregelen tot w erkdrukverlichting. In 2023 is er 1,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve.

De publieke bestemmingsreserve 'NPO gelden VO' is een in 2021 gevormde bestemmingsreserve. De bestemmingsreserve is gevormd doordat NPO gelden zijn ontvangen die op boekjaar w orden verantwoord. De gelden w orden echter op schooljaar ingezet, w aardoor het nog in te zetten deel in een bestemmingsreserve is geplaatst. Eveneens is van de NPO bestemmingsreserve zow el onttrokken (ad € 0,66 miljoen) en gedoteerd (ad € 0,97 miljoen)

Onderw ijsinstellingen hebben in 2007 de mogelijkheid gehad een, als zodanig aantoonbaar, deel van de algemene reserve als eigen privaat vermogen te rubriceren als bestemmingsreserve. Terra heeft op grond hiervan een private bestemmingsreserve gevormd ten laste van de Algemene Reserve. De private Bestemmingsreserve 'Stichting AOC Terra' is ontstaan nadat onderw ijsinstellingen, met ingang van 1994, een jaarrekening dienden op te stellen w aarin alle baten en lasten w erden verantwoord. Tot en met 1993 w as uitsluitend sprake van een verantwoord ing van de ontvangsten en bestede rijkssubsidie. Als gevolg hiervan zijn de vermogens van de diverse vestigingen, tot en met 1993 ontstaan uit private activiteiten, ingebracht in het vermogen van Terra. Indien private activiteiten van Terra, nu en in de toekomst, leiden tot een verlies, dan w ordt dat verlies ten laste van deze private bestemmingsreserve gebracht en niet ten laste van het publieke vermogen. Een positief resultaat w ordt ten gunste van deze private bestemmingsreserve gebracht.

De marktactiviteiten van Terra kennen een positief resultaat. Dit resultaat van de marktactiviteiten w ordt aan de private bestemmingsreserve 'AOC Terra' gedoteerd.

2.2 Voorzieningen

	Stand per	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Stand per	Kortlopende	Langlopende
	1 januari 2023	2023	2023	2023	31 december 2023	deel < 1 jaar	deel > 1 jaar
	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1 Personeelsvoorzieningen							
- Wachtgeld	608.883	356.901	59.433	307.257	599.093	262.582	336.512
- Wet arbeidsmarkt in balans	14.692	34.680	2.317	9.427	37.628	37.628	0
- Langdurig zieken	51.338	136.230	51.338	0	136.230	123.001	13.229
- Seniorenverlof	1.048.805	2.138.994	284.626	41.412	2.861.761	0	2.861.761
- Ambtsjubilea	296.377	153.277	109.423	0	340.231	39.468	300.763
2.2.3 Overige voorzieningen	975	0	975	0	0	0	0
Voorzieningen	2.021.071	2.820.081	508.112	358.095	3.974.944	462.679	3.512.265

De voorziening wachtgelden is voor wachtgeldverplichtingen ten aanzien van voormalig personeel. De omvang van de voorziening is bepaald op basis van de contante waarde van de huidige wachtgeldverplichtingen per individuele (voormalige) medewerker. Bij het berekenen van de contante waarde wordt een rentepercentage van 2,27% gehanteerd. Dit is het tarief van de 10-jaars kapitaalmarktrente voor Nederland per ultimo 2023. Het bedrag van de dotatie heeft betrekking op nieuwe verplichtingen die bestaan uit nieuwe WW uitkeringen en voor medewerkers die met een regeling zijn vertrokken.

De voorziening WAB is gevormd voor op de balansdatum bestaande verplichting ten aanzien van toekomstige uitkering van transitievergoedingen aan werknemers van wie het arbeidscontract door de werkgever wordt beëindigd. De dotatie heeft betrekking op nieuwe verplichtingen.

De voorziening langdurig zieken is voor bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend, geheel of gedeeltelijk, niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid. Het bedrag van de dotatie heeft betrekking op nieuwe verplichtingen.

De voorziening seniorenverlof is een voorziening voor de verplichting voor nog op te nemen verlof die ontstaat bij toekomstige deelname van medewerkers aan deze regeling en de verplichting aan huidige deelnemers aan de regeling voor de komende vijf jaar. Deze voorziening is alleen opgenomen voor medewerkers die niet onder de overgangsregelingen vallen. De dotatie betreft nieuwe en vervachte deelnemers en bij ontrekkingen gaat het om de werkgeverlasten (incl. pensioenpremies) van de huidige deelnemers. In 2023 heeft er een correctie plaats gevonden waarbij er een percentage van ijziging heeft plaatsgevonden en de medewerkers van OGN zijn overgezet naar Terra en zijn toegevoegd aan de voorziening. De impact op de voorziening is een extra dotatie van € 949.504.

De voorziening ambtsjubilea is voor de verplichting ten aanzien van de toekomstige uitkering bij ambtsjubilea van personeel. De hoogte van de voorziening wordt bepaald door te kijken naar alle toekomstige verplichtingen, waarbij rekening gehouden wordt met een blijfkans en een opbouw van de voorziening gedurende de komende jaren.

2.3 Langlopende schulden

	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
2.3.3 Schulden aan kredietinstellingen	14.504.974	14.754.982
Financiële lease	85.149	113.738
Waarvan gepresenteerd onder kortlopende schulden	-1.510.359	-1.388.597
	13.079.764	13.480.123

Verloopoverzicht

	Schuld aan bank		Financiële lease		Overige langlopende schulden		Totaal	
	€	€	€	€	€	€	€	€
Boekwaarde 1-1-2023		14.754.982		113.738		0		14.868.720
- waarvan korter dan 1 jaar *)	1.360.008		28.589		0		1.388.597	
- waarvan tussen 1 tot 5 jaar	6.295.032		85.194		0		6.380.226	
- waarvan langer dan 5 jaar	7.099.942		0		0		7.099.942	
Nieuwe financiering								
- waarvan korter dan 1 jaar *)	0	120.000	0		0		120.000	
- waarvan tussen 1 tot 5 jaar	0	480.000	0		0		480.000	
- waarvan langer dan 5 jaar	0	510.000	0		0		510.000	
Aflossingen		-1.360.008		-28.589		0		-1.388.597
Boekwaarde 31-12-2023		14.504.974		85.149		0		14.590.123
- waarvan korter dan 1 jaar *)	1.480.008		30.351		0		1.510.359	
- waarvan tussen 1 tot 5 jaar	5.815.032		54.798		0		5.869.830	
- waarvan langer dan 5 jaar	7.209.934		0		0		7.209.934	

*) presentatie als kortlopende schuld (2.4.2)

Uitsplitsing schulden aan kredietinstellingen

	Schulden aan kredietinstellingen €	Totaal schuld aan kredietinstellingen €
Stand per 1 januari 2023		
Stand langlopend deel	13.394.974	13.394.974
Stand kortlopend deel	1.360.008	1.360.008
Stand totale schuld, begin van de periode	14.754.982	14.754.982
Verloop gedurende de periode		
Aangegane leningen	1.110.000	1.110.000
Aflossingen		
Stand per 31 december 2023		
Stand totale schuld, einde van de periode	14.504.974	14.504.974
Stand kortlopend deel	1.480.008	1.480.008
Stand langlopend deel	13.024.966	13.024.966
Bedrag looptijd 1 tot 5 jaar	5.815.032	5.815.032
Bedrag looptijd meer dan 5 jaar	7.209.934	7.209.934

Uitsplitsing schulden aan kredietinstellingen

	ABN AMRO Bank N.V. (1)	ABN AMRO Bank N.V. (2)	ING Bank N.V. (3)	ING Bank N.V. (4)	ING Bank N.V. (5)	Schulden aan kredietinstellingen €
Stand per 1 januari 2023	€	€	€	€	€	€
Stand langlopend deel	1.320.000	0	3.375.000	3.044.987	5.654.987	13.394.974
Stand kortlopend deel	660.000	0	300.000	140.004	260.004	1.360.008
Stand totale schuld, begin van de periode	1.980.000	0	3.675.000	3.184.991	5.914.991	14.754.982
Verloop gedurende de periode						
Aangegane leningen	0	1.110.000	0	0	0	1.110.000
Aflossingen	-660.000	0	-300.000	-140.004	-260.004	1.360.008
Stand per 31 december 2023						
Stand totale schuld, einde van de periode	1.320.000	1.110.000	3.375.000	3.044.987	5.654.987	14.504.974
Stand kortlopend deel	660.000	120.000	300.000	140.004	260.004	1.480.008
Stand langlopend deel	660.000	990.000	3.075.000	2.904.983	5.394.983	13.024.966
Bedrag looptijd 1 tot 5 jaar	660.000	480.000	3.075.000	560.016	1.040.016	5.815.032
Bedrag looptijd meer dan 5 jaar	-	510.000	0	2.344.967	4.354.967	7.209.934
Rente		1,97%	2,0%	0,9%	1,1%	
Rente vast/variabel	variabel	vast	vast	vast	vast	
Einddatum looptijd lening	2-11-2025	1-7-2032	1-4-2025	1-9-2028	1-9-2028	
Renterisico afgedekt	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	
Marktw aarde renteswap	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar zijn opgenomen onder de kortlopende schulden.

Lening 1 is een lening op roll-over basis van € 16,2 miljoen met een looptijd van 20 jaren. Per 1 november 2005 is van deze lening een bedrag van € 13,2 miljoen opgenomen en per 1 december 2009 het restant van € 3,0 miljoen. De rente is gebaseerd op één-maands Euribor vermeerderd met een opslag van 0,55% en w ordt berekend over het opgenomen bedrag.

Lening 2 is een rentevast lening van € 2,85 miljoen met een looptijd van 25 jaar. Deze lening is overgenomen van OGN waaraan de openstaande schuld nog € 1,11mio betreft. Deze lening loopt nog tot 1 juli 2032.

Voor deze lening zijn de volgende zekerheden verstrekt:

- Een bankhypothec, eerste in rang van EUR 13,5 mio
- Een bankhypothec, eerste in rang van EUR 2,85 mio plus 40% voor rente en kosten
- Een pandrecht op de goederen

Lening 3 is een rentevast lening voor een bedrag van € 6,0 miljoen met een vaste rente van 2,00% per jaar. Deze rentevast lening loopt tot uiterlijk 1 april 2025. De rentevast periode bedraagt 60 maanden.

Voor deze lening zijn de volgende zekerheden verstrekt:

- . recht van eerste hypothec voor de hoofdsom, vermeerderd met 40% voor rente en kosten, op de onroerend zaken in eigendom bij Terra, met uitzondering van de onroerende zaken die bij lening 1 in hypothec zijn gegeven;
- . verstrekking tot zekerheid van het pandrecht op de roerende zaken die behoren tot de in onderpand gegeven onroerende zaken;
- . afgifte van een complete joint- en mede-aansprakelijkheidsvereenkomst en een negative pledge / pari passu en cross default verklaring.

Lening 4 is een rentevast lening voor een bedrag van € 3,5 miljoen met een vaste rente van 0,93% per jaar. Deze rentevast lening loopt tot uiterlijk 1 september 2028. De rentevast periode bedraagt 48 maanden.

Lening 5 is een rentevast lening voor een bedrag van € 6,5 miljoen met een vaste rente van 1,12% per jaar. Deze rentevast lening loopt tot uiterlijk 1 september 2028. De rentevast periode bedraagt 96 maanden.

Voor lening 4 en 5 zijn de volgende zekerheden verstrekt:

Reeds gevestigde zekerheden:

- . een hypothec van € 18.950.000 op schoolgebouw, 1e in rang, gelegen aan: Huizingsbrinkweg 8 en 9 te Emmen, Werkhorst 56 en 58 te Meppel en Vredevelsdw eg 55 te Assen;
- . een negative pledge / pari passu en cross default verklaring van Stichting AOC Terra.

2.4 Kortlopende schulden		31-12-2023	31-12-2022
		€	€
2.4.1	Schulden aan groepsmaatschappijen	548.605	17.929
2.4.2	Kredietinstellingen	1.480.008	1.360.008
2.4.3	Crediteuren	1.276.809	1.570.423
2.4.4	Belastingen en premies sociale verzekeringen	2.431.962	2.099.307
2.4.8	Schulden terzake van pensioenen	661.528	608.624
2.4.9	Overige kortlopende schulden	30.351	28.589
2.4.10	Overlopende passiva	5.281.417	4.370.582
Kortlopende schulden		11.710.680	10.055.463

Uitsplitsing Belastingen en premies sociale verzekeringen		31-12-2023	31-12-2022
		€	€
2.4.7.1	Loonheffing	1.751.764	1.451.960
2.4.7.2	Omzetbelasting	4.038	21.848
2.4.7.3	Premies sociale verzekeringen	676.160	625.498
Belastingen en premies sociale verzekeringen		2.431.962	2.099.306

Uitsplitsing overlopende passiva		31-12-2023	31-12-2022
2.4.10.2	Vooruitontvangen subsidies OCW/EZ geormerkt	1.055.590	1.539.820
2.4.10.2	Overige overheden	61.154	
2.4.10.4	Vooruitontvangen termijnen	42.016	134.085
2.4.10.5	Vakantiegeld en vakantiedagen	1.776.695	1.492.138
2.4.10.6	Accountants- en administratiekosten	30.281	23.152
2.4.10.8	Overige overlopende passiva	2.315.681	1.181.386
Overlopende passiva		5.281.417	4.370.582

De kortlopende schulden zijn ten opzichte van 2022 toegenomen met € 1,7 miljoen.

De schulden aan groepsmaatschappijen zijn gestegen met € 530.676. Het gaat hierbij om een schuld aan de verschillende stichtingen die voorheen onder Stichting Onderwijsgroep Noord vielen.

Onder de kredietinstellingen zijn de aflossingsverplichtingen voor het komende jaar opgenomen.

Het crediteurensaldo is lager ten opzichte van 2022. Het saldo is afhankelijk van het moment van factureren en betalen en verschilt per jaar.

De belastingen en sociale premies en schulden terzake van pensioenen zijn hoger. Dit is erdoor veroorzaakt door de overgang van personeel vanuit Stichting Onderwijsgroep Noord.

De overlopende passiva zijn per saldo toegenomen met € 910.835 ten opzichte van 2022.

De vooruitontvangen subsidies van OCW/EZ zijn per saldo afgenomen met € 484.230. Dit is tevens onderdeel van de toelichting in Model G. De niet-geormerkte subsidies kennen een afloop als gevolg van de vrijval van saki voor Minimagezinnen, Prestatiesubsidie VSV en de kw aliteitsagenda MBO.

Het bedrag van de vooruitontvangen termijnen is lager dan in 2022. Er is geen sprake meer van leerlingen die de bijdrage voor een device voor de komende vier jaar in één keer hebben betaald, omdat de devices met ingang van het schooljaar 2020-2021 niet meer via Terra worden verstrekt.

Het bedrag van de accountantskosten betreft de nog te verwachten accountantskosten voor de jaarrekeningcontrole 2023.

De overige overlopende passiva zijn toegenomen met € 1.134.295 ten opzichte van ultimo 2022.

Alle kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Financiële instrumenten

Algemeen

Terra maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van financiële instrumenten die Terra blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Deze betreffen financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen, zoals vorderingen en schulden. Terra handelt niet in deze financiële instrumenten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan Terra verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren betreffen vorderingen op subsidieverstrekkers en vorderingen op overige debiteuren. Het kredietrisico inzake deze vorderingen is beperkt.

Renterisico

Terra heeft bij de ABN AMRO Bank een langlopende schuld van € 16,2 miljoen met een variabele rente die afhankelijk is van de 1-maands Euribor. De hoofdsom van de langlopende schuld was aanvankelijk € 16,2 miljoen maar is ultimo 2023 € 1,3 miljoen. Hier loopt Terra een renterisico.

Binnen Terra zijn ook leningen met een vaste rente voor de gehele looptijd met een huidige omvang van € 13 miljoen. Hierbij is het renterisico beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd.

Lening ABN AMRO Bank

20-jarige roll-over lening ad € 16,2 miljoen
Stand van de lening per 31 december 2023 is € 1,3 miljoen
De einddatum van de lening is 2 november 2025
Rente op basis van 1-maands Euribor met een opslag van 0,55

Lening ABN-AMRO bank

25-jarige rentevast lening ad € 2,85 miljoen
Stand van de lening per 31 december 2023 is € 1,11 miljoen
De einddatum van de lening is 1-7-2032
Vaste rente van 1,97% per jaar tot 1 juli 2027

Leningen ING Bank

10-jarige rentevast lening ad € 6,0 miljoen.
De rentevast periode bedraagt 60 maanden.
Stand van de lening per 31 december 2023 is € 3,3 miljoen
De einddatum van de lening is 1 april 2025
Vaste rente van 2,0% per jaar

8-jarige rentevast lening ad € 3,5 miljoen.
De rentevast periode bedraagt 48 maanden.
Stand van de lening per 31 december 2023 is € 3,0 miljoen
De einddatum van de lening is 1 september 2028
Vaste rente van 0,93% per jaar

8-jarige rentevast lening ad € 6,5 miljoen.
De rentevast periode bedraagt 96 maanden.
Stand van de lening per 31 december 2023 is € 5,6 miljoen
De einddatum van de lening is 1 september 2028
Vaste rente van 1,12% per jaar

Liquiditeitsrisico

Terra bewaakt de liquiditeitspositie door middel van opvolgende liquiditeitsbegrotingen. Het management ziet erop toe dat voor Terra steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen en dat tevens voldoende financiële ruimte onder de beschikbare faciliteiten beschikbaar blijft om steeds binnen de gestelde lening convenanten te blijven.

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule
(Regeling ROS art.13,lid 2 sub a en EL&I regelingen betrekking hebbend op de EL&I subsidies)

Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	De activiteiten zijn ultiem o verslagjaar of de subsidiebeschikking geheel uitgevoerd en afgerond
Subsidie Zj-instroom 2021	1160508-01	20-6-2021	ia
Heterogene brugklas	SHB210311	8-2-2021	onderhanden
Nazorg MBO	NMB022022	28-2-2022	ia
Capaciteitentesten	Cap22-31108	24-3-2022	ia
Subsidie Zj-instroom 2022	100000206-1	21-6-2022	onderhanden
Heterogene brugklas	SHB22013	29-6-2022	onderhanden
Heterogene brugklas	SHB22085	29-6-2022	onderhanden
Heterogene brugklas	SHB22115	29-6-2022	onderhanden
Heterogene brugklas	SHB22131	29-6-2022	onderhanden
Subsidie voor studieverlof	1277946-1	22-8-2022	ia
Subsidie voor studieverlof	100000252-1	22-8-2022	ia
Subsidie Zj-instroom 2022	100000242-1	22-8-2022	onderhanden
Basisvaardigheden	VBV22-V0-3836	11-11-2022	onderhanden
Subsidie Zj-instroom 2023	100011229-1	19-12-2023	onderhanden
Subsidie Zj-instroom 2023	100008861-1	21-11-2023	onderhanden
Nazorg MBO 2022-2024	NMB023038	28-2-2023	onderhanden
Statushouders en de stap naar de	SVDK230018	4-12-2023	onderhanden
Subsidie voor studieverlof	1349546-1	22-8-2023	onderhanden

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule
(Regeling ROS art.13,lid 2 sub b en EL&I regelingen betrekking hebbend op de EL&I subsidies)

G2-A Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m vorig verslagjaar	Totale subsidiabele kosten t/m vorig	Saldo per 1 januari 2023	Ontvangen in 2023	Subsidiabele kosten in 2023	Te verrekenen per 31-12-2023
Doorstroomprogramma MBO-HBO	DHBO19031	30-10-2018	194.960	194.960	23.751	171.209	-	-	171.209,00
			194.960,00	194.960,00	23.751,00	171.209,00	-	-	171.209,00

G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m 2020	Totaal subsidiabele kosten t/m 2020	Saldo per 1-1-2021	Ontvangen in 2021	Subsidiabele kosten in 2021	Saldo per 31-12-2021

*Er zijn in het verslagjaar van de regeling Doorstroming MBO-HBO geen kosten gemaakt. Het saldo van € 171.209 is in 2024 terug betaald vanwege het niet uitnuttigen van deze middelen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

3.1	Rijksbijdragen	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
3.1.1	Rijksbijdragen OCW	<u>59.709.198</u>	<u>54.465.256</u>	<u>53.387.075</u>
	Rijksbijdragen OCW	<u>59.709.198</u>	<u>54.465.256</u>	<u>53.387.075</u>
3.1.2	Overige subsidies OCW	<u>7.097.222</u>	<u>6.794.686</u>	<u>8.657.286</u>
3.1.3	Overige subsidies EZ	<u>3.148.131</u>	<u>2.531.226</u>	<u>3.066.932</u>
	Overige subsidies OCW/EZ	<u>10.245.353</u>	<u>9.325.912</u>	<u>11.724.218</u>
	Rijksbijdragen	<u>69.954.550</u>	<u>63.791.167</u>	<u>65.111.293</u>
	Specificatie overige subsidies OCW			
3.1.2	Geoormerkte subsidies	<u>6.184.898</u>	<u>4.652.689</u>	<u>314.080</u>
3.1.3	Niet-geoormerkte subsidies	<u>912.324</u>	<u>2.141.997</u>	<u>8.343.206</u>
	Overige subsidies OCW	<u>7.097.222</u>	<u>6.794.686</u>	<u>8.657.286</u>
	Specificatie overige subsidies EZ			
3.1.3.2	Ontvangen doorbetalingen Rijksbijdrage SWV	<u>3.148.131</u>	<u>2.531.226</u>	<u>3.066.932</u>
		<u>3.148.131</u>	<u>2.531.226</u>	<u>3.066.932</u>
	Inkomensoverdracht van rijksbijdragen	<u>3.148.131</u>	<u>2.531.226</u>	<u>3.066.932</u>

De totale rijksbijdragen zijn met € 4,84 miljoen gestegen ten opzichte van 2022. De lumpsum bekostiging is ten opzichte van 2022 met € 6,32 miljoen gestegen. De overige subsidies OCW zijn met circa € 1,4 miljoen gedaald.

Ten opzichte van de begroting is € 6,16 miljoen meer rijksbijdrage ontvangen dan begroot. Dit komt door het hoger uitvallen van geoormerkte subsidies en de ontvangen compensatie voor de loonprijsontwikkeling (LPO). Verder is er in 2023 een resultaatafhankelijk deel van de kw aliteitsagenda uitgekeerd.

3.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
3.2.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies	<u>1.139.154</u>	<u>123.298</u>	<u>894.234</u>
	Overige overheidsbijdragen en -subsidies	<u>1.139.154</u>	<u>123.298</u>	<u>894.234</u>
3.2.2.2	Overige gemeentelijke en GR-bijdragen en -subsidies	<u>459.975</u>	<u>6.000</u>	<u>93.968</u>
3.2.2.3	Overige overheden	<u>679.179</u>	<u>117.298</u>	<u>800.266</u>
	Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies	<u>1.139.154</u>	<u>123.298</u>	<u>894.234</u>

De overige overheidsbijdragen en -subsidies vallen € 244.920 hoger uit dan in 2022. Dit wordt veroorzaakt door een hogere vrijval uit projecten dan in 2022.

3.3	College-, cursus-, les- en examengelden	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
3.3.2	Cursusgelden sector MBO	<u>135.719</u>	<u>119.490</u>	<u>114.212</u>
	College-, cursus-, les- en examengelden	<u>135.719</u>	<u>119.490</u>	<u>114.212</u>

De ontvangen cursusgelden worden afgedragen aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap. Deze afdracht wordt verantwoord onder de overige lasten. Het gaat hierbij om het wettelijk cursusgeld voor BBL-leerlingen van 18 jaar en ouder. De ontvangsten in 2023 waren nagenoeg gelijk aan de begroting.

3.4	Baten werk in opdracht van derden	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
3.4.1	Contractonderwijs excl. inburgering	<u>2.059.160</u>	<u>1.808.300</u>	<u>1.667.171</u>
	Baten in opdracht van derden	<u>2.059.160</u>	<u>1.808.300</u>	<u>1.667.171</u>

De baten uit de marktactiviteiten van Terra zijn € 391.989 hoger dan in 2022 en zijn € 250.860 hoger dan begroot. De baten zijn hoger dan in 2022, doordat er meer cursussen en trainingen zijn uitgevoerd.

3.5	Overige baten	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
3.5.1	Verhuur	<u>391.774</u>	<u>17.000</u>	<u>208.464</u>
3.5.2	Detachering personeel	<u>562.606</u>	<u>261.385</u>	<u>454.955</u>
3.5.3	Schenking	<u>2.431</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
3.5.5	Ouder-, deelnemer-, studentenbijdragen	<u>992.202</u>	<u>784.989</u>	<u>686.458</u>
3.5.6	Overige	<u>3.516.390</u>	<u>3.756.411</u>	<u>430.829</u>
	Overige baten	<u>5.465.404</u>	<u>4.819.785</u>	<u>1.780.707</u>

De overige baten zijn €3,68 miljoen hoger uitgevallen dan in 2022. Dit komt doordat er incidentele baten in 2023 zijn verantwoord, zoals de herwaarderingswinst op aankoop van het pand aan de Herweg 101 en een herwaarderingswinst van de grond op de Langgrafweg. Ten opzichte van de begroting vallen de overige baten ook hoger uit (€ 645,619). Dit wordt met name veroorzaakt door de hogere ontvangst van de ouder-, deelnemer- en studentenbijdragen, hogere huuropbrengsten en er werd meer personeel gedetacheerd.

4.1	Personeelslasten	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
4.1.1	Lonen en salarissen	49.611.606	41.670.694	42.165.797
4.1.2	Overige personele lasten	8.294.978	4.666.863	4.821.832
4.1.3	Af: uitkeringen	299.494	225.000	298.084
	Personeelslasten	<u>57.607.089</u>	<u>46.112.558</u>	<u>46.689.545</u>

	2023	Begroting 2023	2022	
	€	€	€	
Uitsplitsing lonen en salarissen				
4.1.1.1	Bruto lonen en salarissen	38.786.736	41.329.216	32.114.404
4.1.1.2	Sociale lasten	5.423.013	158.951	4.659.560
4.1.1.3	Pensioenpremies	5.401.857	182.527	5.391.832
	Lonen en salarissen	<u>49.611.606</u>	<u>41.670.694</u>	<u>42.165.797</u>

	2023	Begroting 2023	2022	
	€	€	€	
Uitsplitsing overige personele lasten				
4.1.2.1	Dotaties personele voorzieningen	2.667.730	563.000	535.721
4.1.2.2	Personeel niet in loondienst	4.278.755	2.974.964	3.607.644
4.1.2.3	Overige	1.348.493	1.128.899	678.467
	Overige personele lasten	<u>8.294.978</u>	<u>4.666.863</u>	<u>4.821.832</u>

Gemiddeld aantal personeelsleden (in fte's)	2023	2022
Onderw ijsgevend personeel	404,2	400,1
Directie en Onderw ijsondersteunend personeel	210,8	156,1
Totaal (exclusief inhuur)	<u>615,0</u>	<u>556,2</u>

Er is geen sprake van medewerkers buiten Nederland.

De personeelslasten zijn in totaal € 10,9 miljoen hoger dan in 2022.

De bruto lonen en salarissen van het personeel met een aanstelling bij Terra zijn met € 7,45 miljoen toegenomen. Dit is te verklaren door de CAO stijging van het salaris in 2023 met 7% en de eenmalige uitkering van € 1.000 per fte. Daarna is een deel van het personeel van Stichting OGN door de ontvlechting sinds februari 2023 in dienst gekomen bij Terra.

De overige personele lasten zijn € 3,47 miljoen hoger dan in 2022. Onderstaand zijn de grootste verschillen toegelicht.

De dotaties personele voorzieningen zijn € 2,13 miljoen hoger dan in 2022. Het totaal van de dotaties personele voorzieningen is minus de vrijval. Het verschil ten opzichte van vorig jaar wordt voornamelijk veroorzaakt door een herberekening van het seniorenverlof.

De kosten van inhuur van personeel valt € 671.111 hoger uit dan 2022, wat wordt veroorzaakt door de ontvlechting en beëindiging van Stichting OGN in 2023. Verder zijn er kosten gemaakt voor het in gang zetten van de Fusie met het Drenthe College die per 1 januari 2024 tot stand is gekomen.

De personeelslasten zijn € 11,49 miljoen hoger dan begroot.

Dit komt door de CAO stijging van de salarissen met 7% en de eenmalige uitkering van € 1000 per fte. De begrote taakstelling is niet ingevuld. Er is extra personele inzet geweest ten behoeve van 'Terra op Groen', het NPO en ten behoeve van de doelstellingen van de kw aliteitagenda. Daarnaast zijn er enkele verschuivingen geweest tussen de begrote post 'personeel niet in loondienst' naar 'lonen en salarissen'. Allereerst komt dit door het in dienst treden van medewerkers van Stichting OGN bij Terra. Als tweede is ziektevervanging meer intern opgevangen dan door middel van ingehuurd personeel.

De overige personele lasten zijn € 3,63 miljoen hoger dan begroot.

De dotaties personele voorzieningen zijn € 2,10 miljoen hoger dan begroot. Ten opzichte van de begroting zijn de kosten van externe medewerkers ook hoger uitgevallen. De hogere post 'overige' wordt voornamelijk veroorzaakt door de ruimere reiskostenvergoeding van woon-werkverkeer en hogere dotatie ontslagvergoeding.

Wet Normering Topinkomens

De tabel met toelichting is opgenomen na de toelichting op de staat van baten en lasten.

4.2	Afschrijvingen	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
4.2.2	Materiële vaste activa	4.101.190	4.293.109	4.104.093
	Toerekening investeringssubsidies	-84.581	-92.000	-110.847
	Afschrijvingen	4.016.609	4.201.109	3.993.245

De afschrijving op de materiële vaste activa zijn in 2023 op gelijk niveau gebleven ten opzichte van 2022. Ten opzichte van de begroting vallen de afschrijvingslasten iets lager uit in 2023.

4.3	Huisvestingslasten	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
4.3.1	Huur	732.925	647.059	679.562
4.3.2	Verzekeringen	205.068	196.940	179.999
4.3.3	Onderhoud	1.580.665	1.565.817	1.433.399
4.3.4	Energie en w ater	3.286.780	3.965.699	1.150.604
4.3.5	Schoonmaakkosten	1.081.229	974.500	944.092
4.3.6	Belastingen en heffingen	560.295	542.081	517.924
4.3.8	Overige	94.755	88.430	90.232
	Huisvestingslasten	7.541.718	7.980.526	4.995.811

Ten opzichte 2022 zijn de huisvestingslasten € 2,55 miljoen hoger dan begroot. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere energiekosten (€ 2,14 mio). Verder zijn er indexaties geweest op de schoonmaakkosten en is de huur gestegen door verhuur aan het Drenthe College.

4.4	Overige lasten	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
4.4.1	Administratie- en beheerslasten	7.223.240	8.553.653	8.220.457
4.4.2	Inventaris, apparatuur	647.230	405.472	485.363
	Leer- en hulpmiddelen	4.286.241	4.139.027	5.878.773
4.4.3	Dotatie overige voorzieningen	20.538	6.000	-18.543
4.4.4	Overige	217.399	119.250	155.425
	Overige lasten	12.394.649	13.223.402	14.721.474

De overige lasten vallen € 2,3 miljoen lager uit dan in 2022. De administratie- en beheerslasten zijn in totaliteit € 1,0 miljoen lager doordat de doorbelasting van OGN vanaf februari lager uitvalt door het overbrengen van een groot deel van het personeel naar Terra die vanaf dat moment w orden verantwoord in de personeelslasten. De kosten voor inventaris en apparatuur zijn € 161.867 hoger dan in 2022. De kosten voor leer- en hulpmiddelen zijn € 1,59 miljoen lager ten opzichte van 2022. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de dekking materiële kosten vanuit de project administratie.

Ten opzichte van de begroting vallen de overige lasten € 828.753 lager uit. Dit wordt veroorzaakt door een aantal zaken. De administratie- en beheerslasten zijn circa € 1,33 miljoen lager dan begroot. Daarnaast zijn er Terra breed meer kosten gemaakt voor P.R. Activiteiten. Kosten voor de OD zijn in 2023 door de ontvlechting lager uitgevallen en vormen een meevaller. De kosten voor inventaris, apparatuur en leermiddelen zijn € 388.972 hoger dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door materiële kosten van projecten. Tegenover deze kosten staan ook baten van de projecten. Posten in het kader van 'klein onderhoud', zoals onderhoud inventaris, onderhoud transportmiddelen, onderhoud van landbouw materiaal zijn hoger uitgevallen in 2023. Daarnaast zijn onderwijskundige producten, zoals leer- en hulp middelen, boeken/ dictaten en diverse grondstoffen voor o.a. verzorging, metaaltechniek en groen/ bloem hoger gerealiseerd dan begroot. Dit komt enerzijds door een stijging van leerlingaantallen in het VO, maar ook door de hoge mate van inflatie in 2023.

	2023	2022	
	€	€	
4.4.1.1	Honorarium inzake het onderzoek van de jaarrekening	50.449	38.588
	Accountants honoraria	50.449	38.588

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de stichting en de in de consolidatie betrokken maatschappijen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wat (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk w aartoe de accountantsorganisatie behoort. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar 2023, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

5	Financiële baten en lasten	2023	Begroting 2023	2022
		€	€	€
5.1	Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	280.992	0	34.894
	Financiële baten	280.992	0	34.894
5.5	Rentelasten en soortgelijke kosten	-208.495	-168.000	-164.056
	Financiële lasten	-208.495	-168.000	-164.056
	Financiële baten en lasten	72.497	-168.000	-129.162

Het totaal van de leningen nemen jaarlijks af met het bedrag van de aflossing; de rentelasten met een vaste rente zijn daardoor ook afgenomen ten opzichte van 2022. In 2023 zijn rentetarieven gestegen. Dit betekent dat zowel de rentebaten als de rentelasten van leningen met een variabele rente zijn toegenomen. De rentebaten op liquide middelen die w eggezet zijn op schatkistbankieren zijn fors toegenomen. Bij de begroting is hier nog geen rekening mee gehouden.

Segmentatie

Segmentatie van de baten en lasten vindt plaats naar beroepsonderwijs en volwassen educatie (BVE) en voorgezet onderwijs (VO). Bij deze verdeling zijn de directe kosten van BVE en VO volledig toegerekend. Om de gemeenschappelijke kosten en opbrengsten zo zuiver mogelijk toe te delen is als verdeelsleutel het aantal leerlingen (VO) en studenten (BVE) gebruikt. Procentueel is deze verdeling 70% voor VO en 30% voor BVE.

EFJ - code	EFJ - Omschrijving	Terra MBO	Terra VO	Eindtotaal
3.1	Rijksbijdragen	-19.973.549	-49.981.001	-69.954.550
3.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies	-328.804	-810.350	-1.139.154
3.3	College-, cursus-, les- en examengelden	-135.719	0	-135.719
3.4	Baten werk i.o.v. derden	0	-71	-71
3.5	Overige baten	-1.635.063	-3.815.147	-5.450.210
4.1	Personeelslasten	17.243.045	38.853.197	56.096.242
4.2	Afschrijvingen	1.221.786	2.874.762	4.096.548
4.3	Huisvestingslasten	2.248.475	5.331.381	7.579.856
4.4	Overige lasten	3.859.086	8.058.509	11.917.595
5	Financiële baten en lasten	-23.561	-48.936	-72.497
Eindtotaal		2.475.696	462.345	2.938.041

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Huren

De huurverplichtingen voor 2023 bedragen circa € 550.000. De huurverplichtingen met een looptijd van één tot vijf jaar bedragen € 485.000 en de verplichtingen met een looptijd langer dan vijf jaar bedragen € 107.000.

Investeringsverplichtingen

De geldelijke verplichtingen voor investeringen bedragen ultimo 2023 € 23.000 en betreffen investeringen ten behoeve van inventaris.

Overige verplichtingen

Europese aanbestedingen

Onderstaand een overzicht van het jaarbedrag van met derden aangegane verplichtingen naar aanleiding van Europese aanbestedingen:

Contractant	Goed of dienst	Enddatum contract	Totale verplichting	Verplichting 1-5 jaar	Verplichting 1-5 jaar	Verplichting 1-5 jaar
Bossers & Cnossen	Computers	1-jun-23	P.M.	P.M.	P.M.	-
Verzuimweg	Arbo diensten	1-feb-23	P.M.	P.M.	P.M.	-
Visschedijk		31-jul-24	P.M.	P.M.	P.M.	-
Iddink	Schoolboeken	1-aug-23	P.M.	P.M.	P.M.	-
E.ON via Hellemans Consultancy BV	Elektriciteit	1-jan-26	P.M.	P.M.	P.M.	-
Eneco via Hellemans Consultancy BV	Gas	1-jan-26	P.M.	P.M.	P.M.	-
Randstad	Inhuur uitzendkrachten	1-aug-23	P.M.	P.M.	P.M.	-
Hanos	Kantine inkopen	1-okt-22	P.M.	P.M.	P.M.	-
Heutink	Kantoorartikelen	1-jan-22	P.M.	P.M.	P.M.	-
NNRD	Afval en reinigingsdiensten	31-mrt-24	P.M.	P.M.	P.M.	-
PCI	Multifunctionals	1-feb-27	57.473	19.158	38.315	-
Afier	Accountantsdienstverlening	31-dec-23	30.281	30.281	-	-
Strukton Terra	Grootonderhoudgebouw en	15-mei-29	7.574.760	1.377.229	5.508.916	688.615
Fundament All Media BV	Reclame-activiteiten	1-sep-23	P.M.	P.M.	P.M.	0
Veerhaven Assuradeuren B.V. en Intermont Assuradeuren B.V	Verzekeringen gebouw en	1-jan-24	P.M.	P.M.	P.M.	-
Liberty Mutual Insurance Europe Limited	WA verzekering	1-jan-22	P.M.	P.M.	P.M.	-
Wind Design & Build	Onderhoud	31-mei-35	1.464.330	127.333	509.332	827.665
Wind Design & Build	Onderhoud	1-aug-35	278.300	24.200	96.800	157.300

Daar waar P.M. is opgenomen betreft het in alle gevallen raamovereenkomsten waarbij geen vaste afname verplichtingen zijn aangegaan.

Alle bedragen zijn indicatief en exclusief BTW en gebaseerd op het boekjaar 2023 of ander relevant jaar.

Garanties

Stichting AOC Terra heeft een verplichting jegens het Waarborgfonds BVE waarbij sprake is van een latente claim van 2% van de jaarlijkse rijksbijdrage. In het geval het Waarborgfonds BVE niet aan haar verplichtingen kan voldoen, kan de Stichting AOC Terra worden aangesproken tot het maximum van deze claim.

Hoofdelijke aansprakelijkheid

Statutair is bepaald dat Stichting AOC Terra t/m 31-12-2023 hoofdelijk aansprakelijk is voor schulden van alle tot de Stichting Onderwijsgroep Noord behorende instellingen. Stichting Onderwijsgroep Noord is per 31 december 2023 opgeheven.

Gerechtelijke procedures

Er is op dit moment geen sprake van gerechtelijke procedures.

Vordering op het Ministerie van Economische Zaken

Terra heeft een vordering van € 178.056 op het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie wegens in mei 1992 betaald vakantiegeld over de maanden juni en juli 1991 en de in 1996 betaalde IZK/IBZA april tot en met december 1995.

De vordering op het Ministerie van Economische Zaken betreft de periode van declaratiebekostiging. Deze vordering wordt verrekend indien Stichting AOC Terra ophoudt te bestaan. Dit betreft een in de praktijk niet invorderbare vordering, tenzij op een moment daadwerkelijk de school wordt opgeheven. Om die reden is in 2007 besloten de vordering op het ministerie af te boeken en op te nemen als een niet in de balans opgenomen activum.

Fiscale eenheid

Stichting AOC Terra vormt met Stichting Onderwijsgroep Noord en Stichting rsg de Borgen een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. Op grond van de Invorderingswet zijn de individuele stichtingen ieder hoofdelijk aansprakelijk voor ter zake door de combinatie verschuldigde belasting.

Regeling Duurzame Inzetbaarheid

De regeling duurzame inzetbaarheid is bedoeld om werknemers in de gelegenheid te stellen afspraken te maken die hen helpen om ook op langere termijn het werk goed, gezond en met plezier te blijven doen. Eigen verantwoordelijkheid en keuze van de werknemer staan daarbij voorop.

De werknemer heeft recht op een persoonlijk (basis)budget van 50 uur ten behoeve van zijn duurzame inzetbaarheid. Indien de werknemer gebruik maakt van seniorenverlof dan wel van één van de overgangsregelingen, dan vervalt het recht op het persoonlijk budget. Aangezien deze uren niet kunnen worden gespaard is ultimo boekjaar geen sprake van een saldo te vorderen verlofuren.

WNT-verantwoording 2023 Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra

Per 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra. Het voor Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 gebaseerd op basis van het WNT-maximum voor het onderwijs, klasse E (6-3-4)¹. Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra is € 189.000,-.

De leden van het College van Bestuur en van de Raad van Toezicht zijn bestuurder respectievelijk toezichthouder van Onderwijsgroep Noord als geheel. Hieronder vallen de WNT-entiteiten Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra en Stichting rsg de Borgen. De tijdsverdeling van de bestuurders is op basis van de totale baten T-2 toegerekend aan de hiervoor genoemde WNT-entiteiten. Op grond hiervan hebben de leden van het College van Bestuur een individueel WNT-maximum gebaseerd op de volgende verdeling:

Stichting	rsg de Borgen	Terra	Totaal
Tijdsbesteding bestuurders	27%	73%	100%
WNT-klasse WNT-entiteit	Klasse D	Klasse E	
Max. bezoldiging CvB in klasse	€ 173.000	€ 189.000	
Max. bezoldiging CvB in klasse naar rato	€ 46.710	€ 137.970	€ 184.680

Daarnaast zijn de leden van de Raad van Toezicht ook toezichthouder van stichting Trivium. De verdeling van het individueel WNT-maximum per WNT-entiteit is op basis van de totale baten en is als volgt:

Stichting	rsg de Borgen	Terra	Trivium	Totaal
Tijdsbesteding toezichthouders	16%	45%	39%	100%
WNT-klasse WNT-entiteit	Klasse D	Klasse E	Klasse E	
Max. bezoldigingspercentage voorzitter	15%	15%	15%	
Max. bezoldiging voorzitter in klasse naar rato	€ 4.152	€ 12.758	€ 11.057	€ 27.966
Max. bezoldigingspercentage lid	10%	10%	10%	
Max. bezoldiging lid in klasse naar rato	€ 2.768	€ 8.505	€ 7.371	€ 18.644

¹ Deze cijfers op deze pagina staan voor het aantal toegekende complexiteitspunten.

- het eerste cijfer betreft de gemiddelde totale baten
- het tweede cijfer betreft het gemiddeld aantal bekostigde leerlingen, deelnemers of studenten
- het derde cijfer betreft het gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren

Toelichting topfunctionarissen

De binnen de organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij meerdere WNT-plichtige instellingen als leidinggevende topfunctionaris. Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Stichting Onderwijsgroep Noord betreft op grond van de WNT een gelieerde instelling. De bezoldiging van de personen bij Stichting Onderwijsgroep Noord die de leidinggevende topfunctionarissen zijn in Stichting Agrarisch Opleidingscentrum Terra en Stichting rsg de Borgen, is in overeenstemming met de bepalingen van en krachtens de WNT.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievulling

Gegevens 2023									
bedragen x € 1	G.H. Tamminga		L.W.F. Nix		G.H. Daling		T. Vos		
Funcatiegegevens⁵	Voorzitter CvB		Lid CvB		Regiodirecteur		Regiodirecteur		
Aanvang ⁶ en einde functievulling in 2023	01/01 t/m 31/10		01/01 t/m 31/08		01/01 t/m 31/10		01/01 t/m 31/10		
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷	0,73		0,22		1,0		1,0		
Dienstbetrekking ⁸	nee		nee		ja		ja		
Bezoldiging⁹									
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	105.131		27.556		91.363		91.360		
Beloningen betaalbaar op termijn	14.154		-		15.478		15.478		
<i>Subtotaal</i>	<i>119.285</i>		<i>27.556</i>		<i>106.841</i>		<i>106.838</i>		
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	114.912		27.556		157.414		157.414		
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ¹¹	N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		
Bezoldiging	119.285		27.556		106.841		106.838		
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan ¹²	4.376	afrekening VU i.v.m. ontslag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ¹³	N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		
Gegevens 2022¹⁴									
bedragen x € 1	G.H. Tamminga		L.W.F. Nix		G.H. Daling		T. Vos		
Funcatiegegevens⁵	Voorzitter CvB		Lid CvB		Regiodirecteur		Regiodirecteur		
Aanvang en einde functievulling in 2022	01/01 t/m 31/12		01/10 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷	0,73		0,44		1,0		1,0		
Dienstbetrekking ⁸	nee		nee		ja		ja		
Bezoldiging⁹									
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	116.361		20.203		107.877		107.848		
Beloningen betaalbaar op termijn	17.228		-		17.715		17.715		
<i>Subtotaal</i>	<i>133.589</i>		<i>20.203</i>		<i>125.592</i>		<i>125.563</i>		
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	133.590		20.203		183.000		183.000		
Bezoldiging	133.589		20.203		125.592		125.563		

Gegevens 2023							
bedragen x € 1		G.H. Daling		T. Vos		I. Omlo	
Functiegegevens⁵		CvB		CvB		CvB	
Aanvang ⁶ en einde functievervulling in 2023		01/11 t/m 31/12		01/11 t/m 31/12		01/11 t/m 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷		0,73		0,73		0,67	
Dienstbetrekking ⁸		ja		ja		nee	
Bezoldiging⁹							
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		21.012		21.012		21.065	
Beloningen betaalbaar op termijn		2.313		2.313		-	
<i>Subtotaal</i>		23.325		23.325		21.065	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰		23.058		23.058		21.141	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ¹¹		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.	
Bezoldiging		23.325		23.325		21.065	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan ¹²		267		267		N.v.t. N.v.t.	
		Uitbetaling eindejaarsuitkering, welke betrekking heeft op voorgaande periode (€ 5.131)		Uitbetaling eindejaarsuitkering, welke betrekking heeft op voorgaande periode (€ 5.131)			
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ¹³		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.	
Gegevens 2022¹⁴							
bedragen x € 1							
Functiegegevens⁵							
Aanvang en einde functievervulling in 2022							
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) ⁷							
Dienstbetrekking ⁸							
Bezoldiging⁹							
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen							
Beloningen betaalbaar op termijn							
<i>Subtotaal</i>							
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰							
Bezoldiging							

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12
Niet van toepassing.

1c. Toezichthoudende toefunctionarissen

Gegevens 2023															
bedragen x C 1		R. Schuur		J. Bessenbinders		M.J. Westerbeek		L. de Ruigh		R.J. Roffel		C.R.M. Silvius-Voogd		E. Schuthof	
Functiegegevens ²		Voorzitter		Lid		Lid		Lid		Lid		Lid		Lid	
Aanvang en einde functievervulling in 2023		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12	
Bezoldiging															
Bezoldiging ³		6.319		4.212		4.212		4.212		4.212		4.212		4.212	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ⁴		12.756		8.505		8.505		8.505		8.505		8.505		8.505	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ⁵		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.	
Bezoldiging		6.319		4.212		4.212		4.212		4.212		4.212		4.212	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan ⁶		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ⁷		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.	
Gegevens 2022 ⁸															
bedragen x C 1		R. Schuur		J. Bessenbinders		M.J. Westerbeek		L. de Ruigh		R.J. Roffel		C.R.M. Silvius-Voogd		E. Schuthof	
Functiegegevens ²		Voorzitter		Lid		Lid		Lid		Lid		Lid		Lid	
Aanvang en einde functievervulling in 2022		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12		01/01 t/m 31/12	
Bezoldiging															
Bezoldiging ³		6.087		4.058		4.058		4.058		4.058		4.058		4.058	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ⁴		12.353		8.235		8.235		8.235		8.235		8.235		8.235	

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.700 of minder
Niet van toepassing.

1e. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.700

Gegevens 2023		
bedragen x € 1	G.H. Tamminga, voorzitter CvB	
Bezoldiging voor de werkzaamheden als topfunctionaris bij Stichting AOC Terra		119.286
Bezoldiging voor andere werkzaamheden dan die als topfunctionaris bij Stichting AOC Terra		N.v.t.
Bezoldiging voor de werkzaamheden bij gelieerde rechtspersonen van Stichting AOC Terra		159.670
-/- Dubbeltellingen door doorbelastingen ⁵		119.286
Subtotaal		159.670
Het voor de WNT-instelling geldende bezoldigingsmaximum dan wel een voor de individuele topfunctionaris toegestane hogere bezoldiging ⁶		153.816
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ⁷		N.v.t.
Totale bezoldiging		159.670
Het bedrag van de overschrijding en reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan ⁸	5.854	Afrekening VU ivm ontslag
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ⁹		N.v.t.
Gegevens 2022¹⁰		
bedragen x € 1	G.H. Tamminga, voorzitter CvB	
Bezoldiging voor de werkzaamheden als topfunctionaris bij Stichting AOC Terra		133.588
Bezoldiging voor andere werkzaamheden dan die als topfunctionaris bij Stichting AOC Terra		N.v.t.
Bezoldiging voor de werkzaamheden bij gelieerde rechtspersonen van Stichting AOC Terra		178.948
-/- Dubbeltellingen door doorbelastingen ⁵		133.588
Subtotaal		178.950
Het voor de WNT-instelling geldende bezoldigingsmaximum dan wel een voor de individuele topfunctionaris toegestane hogere bezoldiging ⁶		N.v.t.
Totale bezoldiging		178.948

1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.700 waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is. Niet van toepassing.

1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 1.700 of minder waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is. Niet van toepassing.

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Gegevens 2023		G.H. Tamminga	
bedragen x € 1			
Functiegegevens ¹			
Functie(s) bij beëindiging dienstverband		Voorzitter CvB	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		0,73	
Jaar waarin dienstverband is beëindigd		2023	
Uitkering wegens beëindiging van het dienstverband			
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband ²		54.750	
Individueel toepasselijk maximum ³			
		54.750	
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband ⁴			
		54.750	
Waarvan betaald in 2023		54.750	
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag ⁵			
		N.v.t.	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan ⁶			
	n.v.t.	N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling ⁷			
		N.v.t.	

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Niet van toepassing.

Gebeurtenissen na balansdatum

In 2022 en 2023 is een verkenning uitgevoerd naar de kansen en risico's van een fusie tussen Terra en Drenthe College. Conclusie was dat een fusie veel kansen biedt, voor studenten en voor de regio, en dat er geen belemmeringen zijn voor een fusie. Na een positief advies van de medezeggenschapsorganen (OR, SR en Ouderraad) is de bestuurlijke fusie op 1 januari 2024 een feit geworden. De stichting AOC Terra is daarmee opgehouden te bestaan.

Verbonden Partijen

Naam	Juridische vorm 2023	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen Vermogen 31 december 2023	Resultaat jaar 2023	Totale baten jaar 2023	Art. 2:403 BW	Deelname	Consolidatie
				€	€	€	Ja/Nee	%	Ja/Nee
Stichting Onderw ijsgroep Noord	stichting	Groningen	4	0	0	0	nee	0	nee
Stichting rsg de Borgen	stichting	Groningen	4	6.989.667	1.216.222	27.364.897	nee	0	nee

Naam	Onschrijving doelstelling	Samenstelling Bestuur en directie
Stichting Onderw ijsgroep Noord	Onderw ijs	mevrouw drs. G.H. Tamminga (Voorzitter College van Bestuur tot 01-11-2023), de heer L.W.F. Nix (Lid College van Bestuur ad interim tot 01-08-2023), mevrouw E. Daling (College van Bestuur van 01-11-2023 tot 31-12-2023), de heer I. Omlo (College van Bestuur van 01-11-2023 tot 31-12-2023) en mevrouw T. Vos (College van Bestuur van 01-11-2023 tot 31-12-2023).
Stichting rsg de Borgen	Onderw ijs	mevrouw drs. G.H. Tamminga (Voorzitter College van Bestuur tot 01-11-2023), de heer L.W.F. Nix (Lid College van Bestuur ad interim tot 01-08-2023), mevrouw E. Daling (College van Bestuur van 01-11-2023 tot 31-12-2023), de heer I. Omlo (College van Bestuur van 01-11-2023 tot 31-12-2023) en mevrouw T. Vos (College van Bestuur van 01-11-2023 tot 31-12-2023).

Stichting AOC Terra maakt samen met Stichting rsg de Borgen deel uit van Onderw ijsgroep Noord. Deze zijn verbonden op grond van overwegende zeggenschap en niet op basis van kapitaalbelang.

Deel 3 - Overige gegevens

Statutaire winstbestemming

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Vaststelling jaarrekening

Statutaire winstbestemming

In de statuten van de stichting is geen artikel opgenomen aangaande de winstbestemming.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Vaststelling jaarrekening

De jaarrekening is goedgekeurd door de voltallige Raad van Toezicht DCTerra op 3 juni 2024.

D. de Waard, voorzitter Raad van Toezicht

L. de Ruyter, lid

R.E. van Tolom, lid

J. Oversier, lid

R.M. Voogd, lid

P.W. Geerdink, lid

De jaarrekening is vastgesteld door het College van Bestuur DCTerra op 24 juni 2024.

A. Nijis, voorzitter College van Bestuur

G.H. Daling, lid

M. Riemersma, lid